

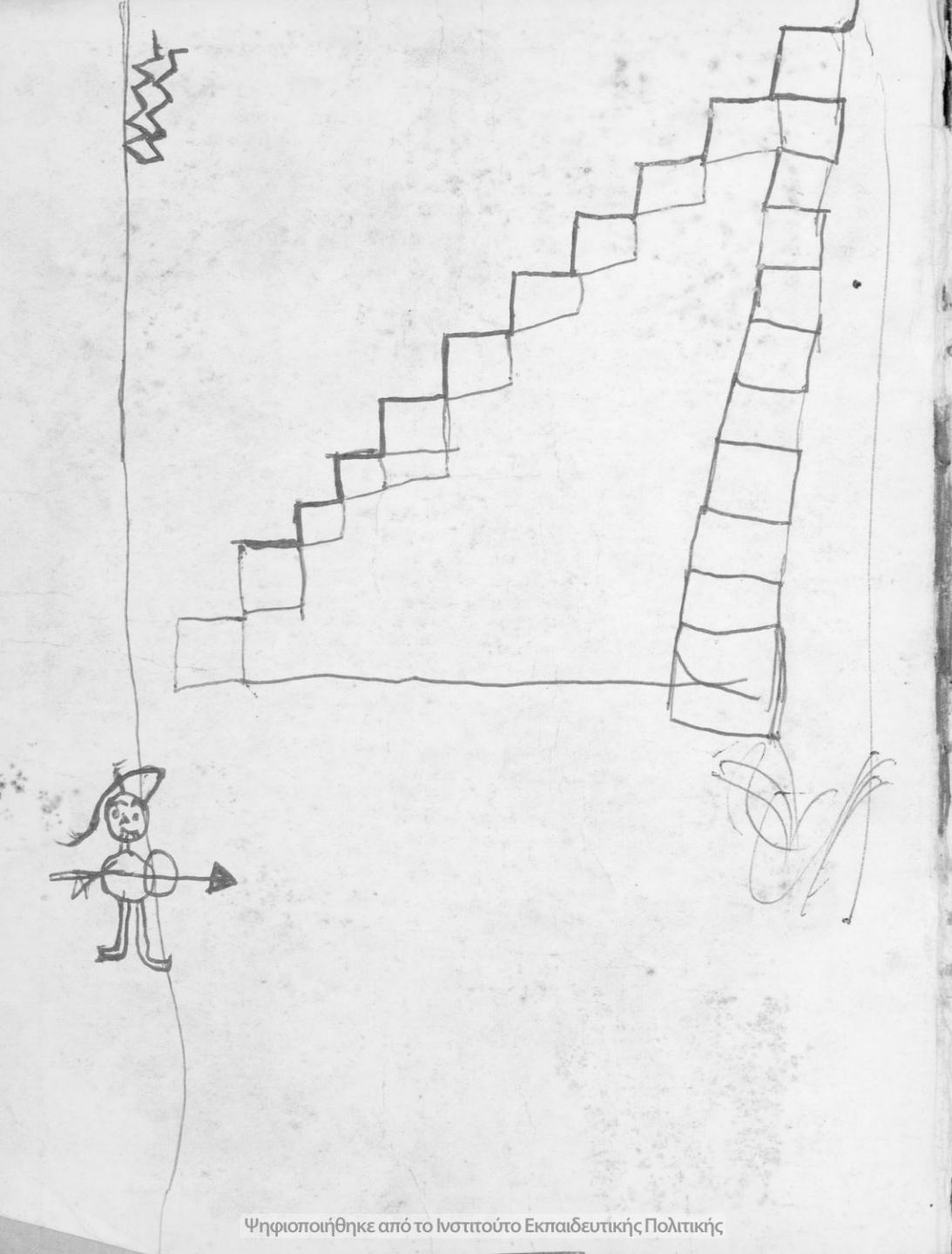
Α
χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΤΟΠΟΥΛΟΥ
κ. ρωματού, στ. σπεραντσά - σ. δογματική

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1956

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

1-2

18087

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΦΕΖΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1956

τοποποιήσεων ο τοπογραφικός
κανόνας και λεπτομέρειες της πόλης.

ΑΙΓΑΙΝΑΛΕΩΝ ΑΤΑΜΩΝ ΙΠΑΙΑ

ΤΟΙΧΑΙΜΙΑ

Επίσημη Εκδόσεις της Εθνικής Στρατιωτικής
Εθνικής Στρατιωτικής Εθνικής Στρατιωτικής

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

Τί τιμὴ στὸ παλληκάρι, ὅταν πρῶτο στὴ φωτιὰ
σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στὴ δεξιά.
Πόσο λυπηρὸν ν' ἀφήνῃ τὴν πατρίδα τὴ γλυκειά,
τὰ καλά του τὰ χωράφια καὶ νὰ ζῇ μὲ διακονιά,
μὲ γονιὸν νὰ παραδέρνῃ, μὲ γυναικα δμορφονιά,
μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιά.

Κι ἀπ' τὴ στέρησι καὶ φτώχεια ὅπου πάει, ὅπου σταθῆ,
νὰ γνωρίζῃ ὅτ' εἶναι σ' ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή.

Νὰ ντροπιάζῃ τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται κι αὐτός,
καὶ ποτὲ νὰ μὴν τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ στήθη ὁ στεναγμός.

Τέτοιον ἄνθρωπο καθένας ζωντανὸ καταφρονᾷ,
μῆδ', ἀφοῦ στὸν τάφο πέσῃ, τ' ὄνομά του μελετᾷ.

Μέσ' στὴ μάχῃ ἂς χυθοῦμε ὅλοι μ' ἀφοβη καρδιά,
στὴ φωτιά, παλληκραδᾶς, γίνετ' ὅλοι ἔνα κορμί,
στὴ φωτιά μήν ντροπιαστῆτε σὰ φυγάδες, σὰ δειλοί.

Λεοντόκαρδο τὸ στῆθος καθενός σας ἂς φανῆ,
τοὺς ἔχθρούς σας πολεμῶντας μήν ψηφᾶτε τὴ ζωή.
Τί ντροπή! ντροπή μεγάλη! ἀπὸ πίσω νᾶναι ὁ νιός
κι ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθάνῃ μπροστινός,
πού ἔχει κάτασπρα τὰ γένεια, κάτασπρη τὴν κεφαλὴ
καὶ στὰ χώματα ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδούλωτη ψυχή.

"Ολ' οἱ κίνδυνοι, οἱ πολέμοι, ὅλοι πρέπουνε στὸ νιό,
ναι, στὸ νιό πολέμοι πρέπουν, ποὺ τὸ σῶμα ἔχει ἀνθηρό.
"Ἄς οιχτῇ μπροστὰ στὸ γέρο κι ἄσειστος ἂς στυλωθῇ,
καὶ τὰ δόντια του ὅς σφίξῃ, μέσ' στὸ αἷμα ἂς κυλιστῇ.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ὡς ΝΕΟΙ τοῦ Γένους, σεῖς, τοὺς ὅποίους ἐπαράβαλαν μὲ τὴν ἑαυτὴν ὁραν τοῦ ἔτους, διότι καὶ ἀληθῶς τῆς ἡλικίας σας τὸ ἄνθος ὅμοιάζει τὸ ἀνθηρὸν ἔαρ.

Ἄλλὰ τὰ ἄνθη ὑπόσχονται καὶ καρπούς, καὶ τούτους ἀπαιτεῖ, τούτους ἔλπιζει ἀπὸ σᾶς ἡ ἐρημωθεῖσα ἀπὸ τὸν ἀγριον τύραννον πατρίς σας. Μή ματαιώσετε τὴν ἔλπιδα της.

Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τὸν νέον, ὅσοι ἔως τώρα ἐδράμετε εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, οὐδὲ ἐφοβήθητε νὰ κενώσετε τὰς φλέβας σας ἀπὸ τὸ αἷμα, διὰ νὰ ἐκδικήσετε ὅσα αἴματα ἀθώων ἔχυσε καὶ χύνει καθ' ἡμέραν ὁ παράνομος καὶ ἀνανδρος τύραννος τῆς Ἑλλάδος .

Οἱ ἔως τῆς ὕδρας ταύτης ἀγῶνες σας εἶναι λαμπροί τὸ ἐλευθερωθὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐγενύθη τὸν ἔλπιζομένους ἀπὸ τὴν ἡλικίαν σας γλυκεῖς καρπούς καὶ καυχᾶται ἡ πατρίς σας εἰς τὴν γέννησιν τοιούτων τέκνων.

Ἄλλὰ σᾶς μένουν ἄλλοι ἀσυγκρίτως ἐνδοξότεροι τούτων ἀγῶνες, διὰ γενναῖα τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῶν παρόντων ἡλευθερώσατε τὴν Ἑλλάδα, τῶν δὲ νέων ἀγώνων σκοπὸν πρέπει νὰ προβάλετε τὴν φύλαξιν τῆς Ἐλευθερίας, φύλαξιν δύσκολον καὶ διὰ τοῦτο προσοχῆς πολλῆς ἀξίαν.

Οἱ πρότεροι σας ἀγῶνες ἐκαθάρισαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ τυράννου, σᾶς μένει τώρα ὁ μέγας ἀγών, νὰ τὴν καθαρίσῃτε ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἀδικίας του, βάλλοντες εἰς τόπον αὐτῆς τὴν Δικαιοσύνην, τὴν μητέρα τῆς Εἰρήνης...

'Αδ. Κοραῆς (1748 — 1833)

ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ — ΜΕΓΑΛΟΙ ΛΟΓΟΙ — ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ

"Οτε ό Μέγας Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ὅφασιν, ἔξηριζόθεν ὅτι πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαιμονῶν, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦν λαοὶ πολεμικοί, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πόλοι, μεγαλύτεροι καὶ ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων.

Καὶ ηὐχαριστήθη πόλυ, διότι διέθλεπε νέον στάδιον πολεμικῆς δόξης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ προχωρήσῃ.

'Αλλ' οἱ στρατιῶται του, οἱ δόποι ἐπόλεμουν συνεχῶς ἐπὶ ὅκτὼ ἔτη, εἰχον ἀποκάμει. Καὶ ἐπιθυμία κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν νὰ ἐπανέλθουν πλέον εἰς τὴν πατρίδα, πλησίον τῶν γονέων, συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν.

'Ο Μέγας Ἀλέξανδρος κατενόησε καλῶς τὸ πρᾶγμα καί, πρὸν γίνη ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλυτέρα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς εἰς συνεδρίασιν καὶ εἰπε πρὸς αὐτούς:

"Ἄνδρες Ἑλληνες καὶ σύμμαχοι, βλέπω ὅτι τώρα πλέον δὲν μὲ ἀκολουθεῖτε εἰς τοὺς κινδύνους μὲ τὴν Ἰδίαν προθυμίαν. Σᾶς ἐκάλεσα λοιπὸν ἐδῶ μὲ σκοπὸν νὰ σᾶς πείσω, ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον ἐὰν ὅμως πεισθῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνη τοῦτο, θὰ σταματήσωμεν ἔως ἐδῶ καὶ θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Πατρίδα.

"Οσα κατωρθώσαμεν μὲ τοὺς μέχρι τοῦδε κοινούς μας ἀγῶνας, σᾶς εἶναι γνωστά. Κατέχομεν τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἐλλήσποντον, τὴν Φρυγίαν, τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Παφλαγονίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Καριαν, τὴν Αυσκίαν, τὴν Παμφυλίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Λιβύην, μέρον τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας καὶ ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ καὶ πέραν τοῦ Ἰνδικοῦ Κανκάσου.

Τώρα διατί διστάζετε νὰ προσθέσετε εἰς τὸ κράτος μας καὶ τὰ ἔθνη, τὰ δόποια ἐκτείνονται πέραν ἀπὸ τὸν Ὅφασιν ποταμόν; Ἡ φορεῖσθε, μήπως προθάλον ἀντίστασιν οἱ βάρδαροι; Δὲν βλέπετε ὅτι ἄλλοι μὲν ἔχονται καὶ ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἷχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγουν καὶ ἀφήνουν εἰς ἡμᾶς τὴν χώραν των ἔρημων, τὴν δόποιαν ἥμεις δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς δοσούς μᾶς παραδίδονται ἐκουσίως.

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες νομίζω ὅτι ἔχουν πάντοτε τοὺς κόπους ὡς σκο-

πὸν τοῦ βίου τῶν. Διὰ μεγάλων κόπων κατορθώνονται τὰ καλὰ καὶ μεγάλα ἔργα.

Ἐὰν δημοσίευσι σταματήσωμεν ἐδῶ τὴν ἐκστρατείαν μας, φοβοῦμαι μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας οἱ ἑλεύθεροι ἐκεῖνοι λαοὶ παρακινήσουν εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀγῶνες θὰ ματαιωθοῦν. Τότε θὰ παραστῇ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας καὶ νὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέους κινδύνους.

“Ἀνδρες Ἑλληνες καὶ σύμμαχοι, οἱ ἀγαθοὶ ἀνδρες καὶ, ὅταν εὐδίσκωνται εἰς τὴν ζωήν, εὐχαριστοῦνται νὰ κοπιάζουν καί, ὅταν ἀποθάνουν, ἔγκαταλείπουν δόξαν ἀθάνατον.

“Ἡ δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων εἰς τὴν Τίρυνθα ἦ εἰς τὸ Ἀργος ἦ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἦ εἰς τὰς Θήβας ἔφθασεν εἰς τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἦ νὰ νομίζεται Θεός;

Καὶ ἡμεῖς τί καλὸν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἐὰν ἐκαθῆμεθα εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐθεωροῦμεν ἀρκετὸν μόνον νὰ φυλάσσωμεν τὰς οἰκίας ἡμῶν;

Καὶ ἐὰν μὲν σεῖς μόνον ἐκοπιάζετε καὶ ἐπικινδυνεύετε, ἔγὼ δὲ ὁ ἀρχηγός σας ἀπέφευγον πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἴχετε δίκαιον νὰ παραπονήσθε.

‘Αλλὰ τώρα βλέπετε ὅτι ὅλοι ἐξ Ἰσου ὑποθαλλόμεθα εἰς τοὺς ἰδίους κόπους καὶ εἰς τοὺς ἰδίους κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα εὐδίσκονται εἰς τὸ μέσον ὅλων, ὅσοι ἀγωνίζονται. Καὶ ἡ χώρα, τὴν πόλιαν κατελάβομεν, εἴναι ἴδική σας, καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα τὰ περισσότερα δίδονται εἰς σᾶς.

Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν ὅλην τὴν Ἀσίαν, τότε σᾶς δρκίζομαι ὅτι θὰ σᾶς φροτώσω μὲ ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται κανεὶς ἀπὸ σᾶς. Καὶ ὅσους μὲν θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των θὰ φροντίσω νὰ τοὺς ἀποστείλω ἦ καὶ θὰ τοὺς ὀδηγήσω ἐκεῖ ἔγὼ ὁ Ἱδιος, ὅσους δὲ θέλουν μένουν θὰ τοὺς καταστήσω ζηλευτοὺς εἰς τοὺς ἀπερχομένους.

Π. Ν. Οἰκονόμου

ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΕΑΙ

«'Αμμες πόκ' ήμες ἄλκιμοι νεανίαι·

·'Αμμες δέ γ' εἰμές, αἱ δὲ λῆσ, πεῖραν λάβε·

·'Αμμες δέ γ' ἐσσόμεθα πολλῷ κάρρονες».

Γενιά, ποὺ χρόνους καὶ καιρούς εἶχες πιστὰ συντρόφια
στὰ κορφοβούνια τοὺς ἀττούς, στὰ πέλαγα τοὺς γλάρους,
κι ἀπὸ τῆς κούνιας τὸ φῦλον κι ὡς τὸ φῦλον τοῦ τάφου
διπλῆ λαχτάρα σ' ἔθρεψεν, ή Πίστι καὶ ή Πατρίδα!
Καὶ σύ, γενιά, ποὺ ἐβλάστησες στὸ γέροικο κορμό της
καὶ δὲν ψηφᾶς φθινόπωρο τὰ φύλλα σου νὰ φίξῃ,
γιατὶ τὰ μαρμαρόδεσε μαρμαροχέρα ή Δόξα!
Καὶ σύ, γενιά νιοφτέρουνγη, δειλὸς ξεπεταρούνδι,
ποὺ παραπλάνηται τὴ φωλιὰ πετᾶς ὀλόγυρα της,
γιὰ νᾶσαι πάντοτε κοντὰ στής μάννας σου τὰ χάδια!

·Ω τρεῖς γενιές καλότυχες καὶ χρονοκαταλύτρες,
ἡ χθεσινὴ κι ἡ σημερινὴ κι ἡ αὐριανή, σᾶς είδα
τίς τρεῖς μαζὶ στὸν ὕπνο μου, στήν ὑπνοφαντασιά μου.
Λαγκάδια, βράχοι καὶ βουνά καὶ πέλαγα καὶ κάμποι,
σὰν νᾶσαν σμίξει δὲς μαζὶ τίς χάρες των καθένα
κι ἔκαναν κάτι ἀγνώριστο, σὰν ἔξω ἀπὸ τὴν πλάσι.

Κι ἔκει — ξάστερο τ' ὅνειρο — κι οἱ τρεῖς γενιές ἀντάμα
τριπλὸ τραγούνδι ἐλέγανε, τριπλὸ χορὸς εἶχαν στήσει.
Κι ἔλεγ' ή χθεσινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

—·Ημαστε κάποτε κι ἐμεῖς καὶ νιὸι καὶ παλληκάρια,
κι ἂν σκλάβοι ἐγεννηθήκαμε, δὲν ημαστε καὶ δοῦλοι.
Τὸν ὕπνο δὲ χροτάσαμε· τὴ νύχτα καραούλι,
τὰ ημερώματα χορὸς καὶ τὴν ἡμέρα μάχη
ἀπὸ κλεισούρα σὲ γκρεμὸ κι ἀπὸ κορφὴ σὲ ράχη.

···Ως δτου πιὰ μὲ τὸ αἰμά μας, ποὺ χύνονταν πλημμύρα,
τὸ σάβανο τῆς Λευτεριάς τὸ κάναμε πορφύρα
Κι ἀφοῦ τὴν ἀναστήσαμε σ' ἄφθαστο μετεργίζει

μὲ τὸ νερὸ τ' ἀθάνατο, ποὺ ἡ πίστις ἀναβρύζει,
κορώνα τῆς φορέσαμε στ' ἀχτινωτὸ κεφάλι,
κορώνα, ποὺ δμορφότερη στὸν κόσμο δὲν εἶν' ἄλλη.
Ζαφείρια τὴ στολίζουνε, καὶ τὰ ζαφείρια ἔκεινα
ἔχουν μπριλάντι ὄλόφωτο στὴ μέση, τὴν 'Α θήνα.

Κι ἔλεγ' ἡ σημερινὴ γενιὰ μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:
— Εἴμαστε σήμερα κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλιηκάρια.

Σκλάβοι δὲ γεννηθήκαμε σὲ θλιβερὰ κρεβάτια,
στ' ἄπλετο φῶς τῆς Λευτεριᾶς ἀνοίξαμε τὰ μάτια.

Μὰ ἡ ξενοιασιὰ μᾶς ἔρριχνε τὰ δολερά της βρόχια.
Γοργὰ ξεχνοῦν οἱ νιόπλουτοι τὴν πρωτινή τους φτώχεια.
Πρωτότοκοι τῆς Λευτεριᾶς καὶ πρῶτοι κληρονόμοι,
γοργὰ κι ἐμεῖς ξεχάσαμε πῶς μένουν κι ἄλλοι ἀκόμη...
ῶς δτου ἀκούσθη μιὰ φωνὴ καὶ δεύτερη καὶ τρίτη
μέσ' απ' τῶν ἀγιων τάφων σας τὴν Ἱερὴ τὴν κρύπτη.
Ἐτσι στὸ θεῖο πρόσταγμα ποὺ ἔκαμεν ἡ ψυχή σας,
φωτιὰ ἦταν τὸ ἀνασκόπωμα κι ἀνεμος ἡ φωνή μας.

Καὶ νὰ ἡ γενιὰ ἡ αὐγιανή, δειλὸ ξεπεταρούδι,
χροεύει ἀναθαρρεύοντας καὶ τέτοιο λέει τραγούδι :
— Φιλῶ τὸ χέρι σου, παπποῦ, τὸ χέρι σου, πατέρα,
μιὰ ἐμεῖς καλύτεροι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνωμε μιὰ μέρα.
“Ο, τι γενναιό κι δ, τι Ἱερὸ στὸ νοῦ μας σᾶς ὑψώνει
θ' ἀστράφητη ἐμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ θὰ μᾶς τὰ θαμπώνῃ.
Κι δ, τι μικρὸ καὶ ταπεινὸ ἡ στὴν ψυχὴ ἡ στὴ σκέψη
κακοὶ καὶ δίσεγχοι καιροὶ σᾶς ἔχουν δασκαλέψει
στὰ θαμπωμένα μάτια μας θὰ χάνεται, θὰ σβήνῃ,
καὶ δάσκαλός μας κι διδηγὸς ἡ νίκη σας θὰ γίνῃ.

Κι δροκο σᾶς κάνομε βαρύ, κι δροκο ζωῆς, θανάτου,
πῶς γρήγορα μὲ τὸν καιρό, στὸ γοργοκύλισμά του,
θὰ φέρωμε καὶ μεῖς στεργὸν στολίδι στὴν κορώνα
χρυσὸ δικέφαλον ἀϊτὸ νὰ λάμπῃ στὸν αἰῶνα !

Ιω. Πολέμης

ΑΙ ΔΙΧΟΝΟΙΑΙ ΔΕΝ ΦΕΡΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Πρὸς ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΝ

Ἐπ Παρισίων, 17 Ἰουνίου 1824

Υἱὲ τῆς Ἑλλάδος, ἀγαπητὲ καὶ γενναῖε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας ὑπέρμαχε, Ὁδυσσεῦ!

Ἡ ἐπιστολὴ σου, τὴν δποίαν ἔλαβα τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ παρόντος ἔτους, ἐκατάθρεξε τοὺς γηραλέους δφθαλμούς μου μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς, ὅτι βλέπω τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενα προθύμως ν' ἀναστήσωσι τὴν νεκρωμένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα τῶν. Λύπης, ὅτι ὅλα τῆς τὰ τέκνα δὲν δμοιάζουσι τὸν Ὅδυσσέα, ἀλλ' εὐρίσκονταί τινες μεταξύ σας, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ καταλάβωσιν ὅτι αἱ διχόνιοι δὲν θέλουν φέρει ποτὲ τὴν Ἐλευθερίαν ἐκείνην, τὴν δποίαν ἐπιθυμεῖ ὅλη ἡ Ἑλλάς.

Φύλε Ὅδυσσεῦ, τὰ κατορθώματα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων δμοίων δου κατέστησαν τὴν νέαν Ἑλλάδα ὅχι διλγάθεον θαυμαστὴν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος· σᾶς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστήν, στολίζοντές την μὲ τὴν παιδείαν, ἥτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης δμόνοιαν καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σᾶς ἀφήσωσιν ἀνενοχλήτους νὰ δργανίσετε τὴν πολιτείαν σας, ὡς εἰναι δίκαιον, ἐσεῖς μόνοι, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνοι ἔχύσατε αἴματα δι' αὐτήν.

Χωρὶς τὴν Ἱερὰν ταύτην δμόνοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, νίε ἀγαπητέ, (ἐπειδὴ μ' ἔκαμες τὴν τιμὴν νὰ δνομασθῆς νίος μου), ὅτι καὶ ἐὰν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἡρωϊκά σας ἀνδραγαθῆματα δείξετε δικόμη ἡρωϊκάτερα εἰς τὸ ἔξῆς ὥλα, μὴν ἔλπιζετε τὴν δποίαν ἐπιθυμεῖτε ἀνεξαρτήσιαν.

Ὦ, Θεέ! τρέμει καὶ τὸ σῶμά μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλογιζομένου τὰ ἐκ τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα. Μετὰ τόσας θυσίας, μετὰ τόσους ἀγῶνας, τοὺς δποίους καὶ δ Λεωνίδας καὶ δ Θεμιστοκλῆς ἥθελαν θαυμάσειν, ἀν ἐπέστρεφαν εἰς τὸν κόσμον, ν' ἀναγκάσετε μὲ τὴν διχόνοιάν σας τοὺς ξένους νὰ δργανίσωσι τὴν πολιτείαν σας! Ἐσεῖς νὰ φυτεύσετε καὶ μὲ τὰ αἴματά σας νὰ ποτίσετε τῆς Ἐλευθερίας τὸ δένδρον, καὶ νὰ ἔλθωσιν ἔξωθεν ἄλλοι νὰ σᾶς διδάξωσι πῶς καὶ πότε νὰ γεύεσθε τοὺς καρπούς των!!!

Στρατιῶται, Στρατηγοί, Νομοθέται, Κυβερνῆται, πάσης τάξεως πολῖται, ὑποφέρετε νὰ πάθῃ τόσην κατασκύνην ἥ κοινή σας μῆτρο, ἥ Ἑλλάς; Καὶ ποίαν χάριν ἔχει νὰ σᾶς χρεωστῇ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσατε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐὰν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν της ἀνεξάρτητον μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς δομονοίας;

“Οσα λέγω, φίλε Ὀδυσσεῦ, περὶ δομονοίας δὲν ἀποβλέπουν κατ’ εὐθεῖαν ἐσέ· ἔδειξες μὲ τὴν ἔως τῷρα διαγωγήν σου ὅτι δὲν ἔχεις χρείαν ἀπὸ τοιαύτας παραγγελίας. Ἐνδέχεται δῆμος νὰ εὑρίσκωνται μεταξύ σας τινές, ὅχι κακοὶ στρατηγοί, ὅχι κακοὶ πολῖται, ἀλλ’ ἀνθρωποι ἀπατημένοι ἀπὸ φαρμακεράς συμβουλάς ἔχθρῶν τῆς Ἑλλάδος· ἀνθρωποι νομίζοντες ὅτι, δυστις κρατεῖ δπλα, εἰναι καὶ ἐλευθερος, εἰναι καὶ δυνατος, εἰναι καὶ ἀσφαλής, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ δπλα.

Πλάνην μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαιπωροι.

Μόνη ἥ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀσφαλειαν· δπλα χωρὶς δικαιοσύνην, γίνονται δπλα ληστῶν, ζώντων εἰς καθημερινὸν κίνδυνον νὰ στερηθῶσι τὴν δύναμιν ἀπὸ ἄλλους ληστάς ἥ καὶ νὰ κολασθῶσιν ὡς λησταὶ ἀπὸ νόμιμον ἔξουσίαν.

Ἡ ἀνδρεία χωρὶς τὴν δικαιοσύνην εἰναι εὐτελὲς προτέρημα· ἥ δικαιοσύνη, ἀν ἐφυλάσσετο ἀπὸ δλους, οὐδὲ χρείαν ὅλως εἶχε τῆς ἀνδρείας, ὡς ἔλεγεν ὁ ἔνδοξος καὶ μέγας στρατηγὸς Ἀγγούλαος· «Οὐδὲν ἀνδρείας χρήζομεν, ἐὰν πάντες δμεν δίκαιοι». Καὶ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ἥ παντοδυναμία ἥθελ’ είσθαι χωρὶς δφελος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀν δὲν ἦταν ἐνωμένη μὲ τὴν ἀπειρον δικαιοσύνην του.

Ο Θεὸς τῶν δυνάμεων, νίè τῆς Ἑλλάδος Ὀδυσσεῦ, νὰ εὐλογήσῃ τὰ δπλα σου, διὰ νὰ ἀληθεύσῃ εἰς μὲν ἐσᾶς τὸ «Εἰς διώξεται χιλίους», εἰς δὲ τοὺς ἔχθρούς σας τὸ «γεννημήτω ἥ δδὸς αὐτῶν σκότος καὶ δλίσθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς!».

Ο φίλος καὶ σοῦ καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος.

«Ἐπιστολαί», τ. Γ'

Αδ. Κοραής

Η ΔΙΧΟΝΟΙΑ

Παλληκάρια μου! οι πόλεμοι
γιὰ σᾶς ὅλοι εἶναι χαρὰ
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

'Απ' ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμι ἔχθρική·
ἄλλ' ἀνίκητη μιὰ μένει
ποὺ τές δάφνες σας μαδεῖ

μία, πού, δταν ὠσὰν λύκοι
ξαναρχόστενε ζεστοὶ
κουρασμένοι ἀπὸ τὴ νίκη,
ἄχ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ,

ἡ Διχόνοια ποὺ βαστάει
ἔνα σκῆπτρο, ἡ δολερή,
καθενὸς χαμογελάει
«πάρ' το» λέγοντας «καὶ σύ».

'Κειὸ τὸ σκῆπτρο ποὺ σᾶς δείχνει
ἔχει, ἀλήθεια, ὡραία θωριά·
μὴν τὸ πιάστε, γιατὶ φίχνει
εἰς σὲ δάκρυα θλιβερά.

'Απὸ στόμα ὅποι φθονάει,
παλληκάρια, ἀς μὴν 'πωθῇ
πῶς τὸ χέρι σας κτυπάει
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή·

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά:
ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
δὲν τοὺς πρέπει ἔλευθεριά.

¹ Απόσπασμα ἐκ τοῦ 'Εθνικοῦ "Υμνου

Δ. Σολωμός

ΑΙΓΑΙΟΣ ΧΙΔΙΑ Η ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΙΟΝΤΑ

Σύμφωνα με την αρχαία παράδοση, οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα.

Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα.

Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα.

Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα.

Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα. Οι αιγαίνοι ήταν οι πρώτοι που επέβαλαν τη διατροφή της λαίας στην ανθρωπότητα.

Επικεφαλής της ιδέας για την λαία στην ανθρωπότητα

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

ZONITAL ZONAL ZONAL

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ.

Αὐτὸς είναι τὸ ἱερὸ πανί, τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπρο,
κομμάτι ἀπ' ἀνοιξιάτικο καὶ ξάστερο οὐρανό,
ποὺ είναι λευκὸ σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, ποὺ ἀνθίζει
σὲ περιγιάλι ὀλόγλυκο, σὲ πέλαο μαχρινό.

Αὐτὸς είναι τὸ ἱερὸ πανί, πού, δταν περνάῃ μπροστά μας,
νήραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρῷ ἡ καρδιά μας.

Δὲν είναι ἡ αὔρα, ποὺ ἔρχεται γλυκὰ νὰ τὸ χαιδέψῃ,
δὲν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὔρα ἡ σιγανή,
είναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, ποὺ δρμάει νὰ ζωντανέψῃ
μὲ ἀνατρυχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τό 'καμε χλαμύδα
καὶ ζῇ σ' αὐτὸς καὶ πάλλεται ὀλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Είναι ἡ Σημαία! Τὴ βλόγγησαν παπᾶδες μ' ἄσπρα γένεια
μέσ' στῆς σκλαβιᾶς τὸ τρίσβαθο κι ἀπόκρυφο σχολειό,
ἔκλαψαν μάτια καὶ καρδιὲς ἐπάνω της, κι οἱ κόρες
τὴν νύχτα τὴν ὑφαίνουντε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.
Σὰ βόρειο σέλας ἀστραψε στὴ Λαύρα μιὰν ἡμέρα
κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἔβδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρα.

ΑΥΤΟ ΉΤΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ 1940 — 1941

Ονδέποτε είδον τοιαύτην ἀπόφασιν, τοιαύτην αὐθόρμητον καὶ φυσικὴν πειθαρχίαν καὶ τοιαύτην καρτερικότητα. Καὶ ἦτο τότε, δταν ἔνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, δόποιος διοικοῦσεν ἔνα φρούριον εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ἐκάλεσε τοὺς τριακοσίους ἀνομοιογενεῖς ἄνδρας του καὶ τοὺς εἶπε :

Οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους πρὸς βιρρᾶν. Πιθανὸν ἐντὸς δλίγου νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τοῦ φρουρίου μας. Πόσοι ἀπὸ σᾶς εἰσθε ἔγγαμοι;

Ἐνενήκοντα περίπουν ὑψώσαν τὰς χειράς των.

« Ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμὴν δίδω εἰς ὅλους τοὺς ἔγγάμους δίμηνον ἄδειαν ἀπουσίας, ἐὰν τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ θὰ τοὺς ἀναπληρώσω μὲ δῆσους εἰναι ἄγαμοι. Πόσοι ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε νὰ πάρετε ἄδειαν; ».

Οὐδεὶς ἀπήντησε, καὶ οὐδεὶς ἐδέχθη νὰ λάβῃ ἄδειαν.

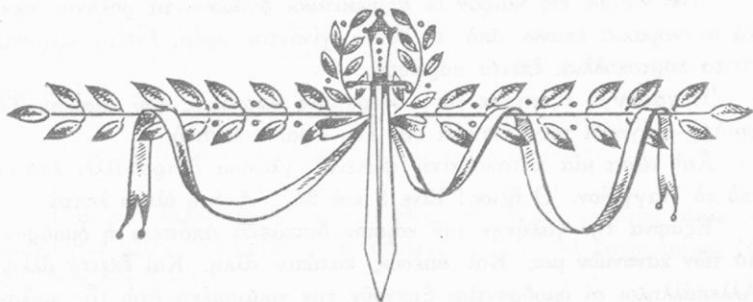
Βραδύτερον τὸ φρούριον ὑπέστη ἐπίθεσιν. Οἱ Γερμανοὶ τὸ προσέβαλλαν ἀδιαλείπτως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπερασπιστῶν του ἐφονεύθησαν. Ἀλλὰ τὸ φρούριον δὲν ἐπεσεν. Οἱ Γερμανοὶ εἰσήλασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κανὲν σχεδὸν ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ φρούρια δὲν ἐκυριεύθη.

Αὐτὸς ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἐνα πνεῦμα, τὸ δόποιον εἶναι δύσκολον ν' ἀναλυθῇ καὶ δύσκολον νὰ ἔξηγηθῇ. Γενικῶς δῆμος οἱ Ἑλληνες δῆλοι μετεῖχον τῆς παραδόξου καὶ ὑπερόχου ταύτης ἀποφασιστικότητος. Καὶ ἦτο αὕτη τὸ πλέον ἐμψυχωτικὸν πρᾶγμα, τὸ δόποιον ἐγνώρισα μέχρι τοῦδε.

Στάνλεϋ Κάσσον

'Απεσταλμένος ἀγγλικῆς ἐφημερίδος
εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον

ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΙ

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἔλεγεν: « Ἡμετέρα πυροβολαιοχία ἔβαλε τὴν ποωτὰν σήμερον ἀπὸ προκεχωρημένης θέσεως ἐπιτυχέστατα κατὰ τῶν βουλγαριῶν θέσεων ».

Ἄθροισθα, σιωπηλά, τεχνικὰ ἡ πυροβολαιοχία προχωρεῖ μέσα ἀπὸ τὶς χαραδρες. Περοῦ ἀπὸ τὰ χαρακώματα τῆς πρώτης γραμμῆς καὶ οἱ ἄγρυπτοι φαντάροι, ποὺ φρουροῦν ἐκεῖ μὲ τὸ δπλον στὸ χέρι, ἀνταλλάσσον μιὰ βουβή, θερμὴ χειροψία μὲ τοὺς ἀδελφοὺς πυροβολητάς.

Τῷρα ἡ πυροβολαιοχία μας προχωρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀδεσπότου ἑδάφους, ποὺ χωρίζει τὶς δυὸ ἀντίπαλες γραμμές. Βῆμα πρὸς βῆμα, γιὰ νὰ μὴν ἀκουσθοῦν τὰ πατήματα. Γῦρο βαθεῖα σιγή. Μόνον τὸ μονότονον τραγούδι τοῦ τριζονιοῦ, ποὺ μοιάζει σὰν ἔνας ὕμνος πρὸς τὴν σιωπὴν καὶ κάπου κάπου, σὰν ἔνα μακρινὸ γαύγισμα σκυλλιοῦ, ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ μας. *Ἄρρεν.*

Θὰ είναι τρεῖς ἡ ὥρα, ὅταν ἡ πυροβολαιοχία μας φθάνει στὸ σημεῖον ποὺ τῆς είχεν δρισθῆ. Οἱ ἀξιωματικὸι δίδουν ψιθυριστὰ σχεδὸν τὰς διαταγάς των. Τὰ κανόνια τοποθετοῦνται εἰς τάξιν μάχης κατὰ μῆκος τῆς χαραδρᾶς. Γρήγορα γρήγορα οἱ ἄνδρες ἐτοιμάζουν ἔνα πρόγειρο « καμουφλᾶς » ἐπάνω ἀπὸ τὰ κανόνια μὲ μερικὰ χαμόκλαδα. Ἐπειτα κάθονται ὅλοι χάμω ἀκίνητοι καὶ περιμένουν ἀνυπομόνως τὴν ὥρα.

Δὲν ἀργεῖ! Οἱ κορυφογραμμὲς τοῦ σκοτεινοῦ δύκου τοῦ Παγγαίου ἀρχίζουν νὰ διαγράφωνται ἐπάνω στὸν δλιγώτερο μαῦρον δρέποντα.

Καὶ σιγὰ σιγὰ ὁ ὄρχεων αὐτὸς παίρνει ἀνοικτότερες ἀποχρώσεις.

Ἄπο καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἀξιωματικοὶ βγάζουν τὰ ρολόγια των. Τὰ συννεφάκια ἐπάνω ἀπὸ τὸ βυσνὸν γίνονται κρέμη, ἔπειτα κίτρινα, ἔπειτα πορτοκαλιά, ἔπειτα πορφυρᾶ.

Ἡ χαραγὴ ἔξυπνησε τοὺς φτερωτοὺς κατοίκους τοῦ κάμπου. Τὸ φαιδρὸ τραγούδι τους ἀντηχεῖ σὰν ἔνα ώραιον ἑωθινό.

Καὶ τώρα μία κατακόκκινη φωτεινὴ γλῶσσα ξεπροβάλλει ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παγγαῖον. 'Ο ἥλιος! Εἶνε 5 καὶ 25'. Ἀκόμη δὲ λίγα λεπτά · · ·

Ἐξαφρνα τὴν γαλήνην τοῦ κάμπου διακόπτει ἀπότομα ἡ δμοθροντία τῶν κανονιῶν μας. Καὶ ἀμέσως κατόπιν ἄλλη. Καὶ ἔπειτα ἄλλη. Ἐλεπάλληλοι αἱ δμοθροντίαι ξυπνοῦν τὴν κοιμισμένη ἥχῳ τῆς κοιλάδος. Καὶ ἔρχεται ἀδύνατη, σθησμένη ἡ ἀντίχησις ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴν σκλαβωμένη γῆ τῶν Σερρῶν, σὰν μία ἀπληπισμένη ἱκεσία πρὸς τοὺς ἐλευθερωτάς της, σὰν ἔνα πνιγμένο « ἔλατε, παιδιά, ἔλατε ! »

Κρατεῖ μιάμιση ὥρα ὁ βομβαρδισμός. Ρίχνει ἡ πυροβολαρχία μας ἐπάνω ἀπὸ 300 βλήματα. Καὶ δὲ παρατηρητής ἀπὸ τὴν ὑψηλήν του θέσιν ἀναφέρει:

« Πανικὸς εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα. Αἱ ὀδίδες μας πέφτουν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰ χαρακώματά των. Οἱ Βούλγαροι τρέχουν ἀσκοπα ἐδῶ καὶ κεῖ, σὰν ξαφνιασμένες μέλισσες κυψέλης ».

Οἱ πυροβοληταί μας ωρίζουν ἀκούραστοι. Μεγάλαι σταγόνες ἰδοῦσι τοὺς βρέχοντας τὰ ἡλιοκαμψίματα πρόσωπά των ... 'Αλλ' ἴδον ἐπὶ τέλους καὶ τὸ βουλγαρικὸ πυροβολικόν. Ἀπὸ τρεῖς διευθύνσεις οἱ Βούλγαροι κτυποῦν τὸν ἴδικον μας.

Δυὸς γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν μαῦρο σταυρὸ στὰ πτερύγια των σηκώνονται καὶ ἔρχονται νὰ ἐπισημάνουν τὴν θέσιν τῆς πυροβολαρχίας. Εντυχῶς δμως τὰ κανόνια μας εἶναι σχετικῶς καλὰ καμουφλαρισμένα· καὶ οἱ ἀεροπόροι δὲν ἥμποροιν νὰ σημειώσουν ἀκριβῶς τὴν θέσιν των.

Ἐν τούτοις αἱ ἔχθρικαὶ ὀδίδες ἀρχίζουν νὰ σπάζουν γῦρο ἀπὸ τὴν χαράδρα καὶ ὑψώνουν θεόρατα σύννεφα σκόνης. Πέντε βουλγαρικαὶ πυροβολαρχίαι, βαρέος καὶ πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ἔχουν τώρα συγκεντρώσει τὸ πῦρ των ἐναντίον τῆς θέσεως, τὴν δποίαν τοὺς ὑπέδειξαν τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν ἀσύρματόν τους.

Ο διοικητής τῆς μοίρας διατάσσει τότε τοὺς ἀνδρας του νὰ ἀφή-

σουν τὰ κανόνια καὶ νὰ πᾶνε νὰ κρυφθοῦν σὲ μιὰ συστάδα θάμνων λίγο πιὸ πίσω. Κανεὶς ὅμως δὲν ὑπακούει.

—'Εσεῖς γιατί δὲ φεύγετε, κύριε μοίραρχε; ἐρωτᾷ ἔνας πυροβολητής.

—'Εγώ, παιδί μου, δὲν μπορῶ ν' ἀφήσω τὰ κανόνια μου.

—Τότε γιατί νὰ τ' ἀφήσωμεν ἐμεῖς, κύριε μοίραρχε; 'Εδῶ θὰ μείνωμεν!...

Καὶ, σὰν ἄλλοι τριακόσιοι τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ γενναῖοι αὐτὸι πυροβοληταὶ μένουν ἀπτόητοι στὰς θέσεις των, ἐνῷ αἱ βουλγαρικαὶ δύνατες βούζουν γῦρό τους.

Ἐναὶ θραῦσμα δύνδος πληγώνει τὸν ἀρχισκοπευτὴν δεκανέα Πατσᾶν Νικ. κάτω ἀπὸ τὸ μάτι. 'Ο μοίραρχος διατάσσει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν πᾶνε πίσω καὶ νὰ τὸν περιποιηθοῦν. 'Ο γενναῖος ὅμως Λαρισινὸς ἀρνεῖται:

—Θὰ μείνω στὴ θέσι μου, κύριε μοίραρχε.

Δὲν ἀφήνει κἄν oύτε νὰ ἐπιδέσουν τὸ τραῦμά του, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἡρέει ἄφθονον τὸ αἷμα. 'Αρκεῖται μόνον νὰ τὸ ἀλείψῃ μόνος του μὲ λίγο ιώδιον. Καὶ μένει στὴν θέσιν του.

Ἐναὶ ἄλλο θραῦσμα πληγώνει σοθαρῶς στὸ στῆθος τὸν ἀνθυπίατρον Κωστάκη καὶ τέσσαρας πυροβολητὰς καὶ φέρνει κάποια μικρὴ βλάβη σ' ἔνα κανόνι.

Οἱ ἀνθυπίατροις ἐπιβλέπει μόνος του τὴν ἐπίδεσιν τῶν τραυματῶν καὶ ἔπειτα ἀφήνει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν μεταφέρουν, σχεδὸν ἀναίσθητον πιά, πρὸς τὰ δύπιστα.

"Ολην τὴν ἡμέραν οἱ γενναῖοι μας ἀπτόητοι, γαλήνιοι, μειδιῶντες, ἀστειευόμενοι ἔμειναν στὰς θέσεις των, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ὑποστοῦν καμμίαν ἄλλην ἀπάλειαν ἢ ζημίαν. Καὶ μόνον κατὰ τὰς 9 τὸ βράδυ ἢ πυροβολαρχία, σύμφωνα μὲ τὰς διαταγὰς ποὺ εἰχεν, ἐμπῆκεν εἰς τάξιν πορείας καὶ ἥσυχα ἥσυχα, σὰν νὰ ἐπέστρεφεν ἀπὸ γυμνάσια, ἐγύρισε πίσω στὴν θέσιν της. 'Η γενναία πυροβολαρχία ἐγράφη μὲ ἄσθεστα γράμματα στὴν ἐθνικὴ βίβλον τῶν ἀφανῶν ἥρωών.

Η ΝΙΚΗ

'Εδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἵερό,
ποὺ τὸ ἔδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράιδες, ηρωες, θεοί.

'Εδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἵερό,
ποὺ τὸ ἔδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτινή,
τὴν εἶδα ἐμπρός μου νὰ προβάλλῃ
μὲ φορεσιὰ ὅλοφωτεινή.

Κ. Παλαμᾶς

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

...Νωρίς τό πρωī ξεκίνησε ή «"Ολγα» γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Λέρο. Σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τοῦ Ναυαρχείου ἔπρεπε νὰ ὑπολογίσῃ ἔτοι τὴν ἐκκίνησιν καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὥστε νὰ βρεθῇ κοντὰ στὰ ἀνατολικὰ παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἀρχιζεν ή πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομή, μέσα σὲ μιὰ περιοχή, ὅπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, αἱ τορπιλλάκατοι καὶ τὰ ὑποβρύχια, καὶ ὅπου ὁ κίνδυνος καραδοκοῦσε σὲ κάθε μῆλο.

Ἄρχιζε νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι, ὅταν ἀντίκρυσαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης. "Οσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ὑπηρεσίαν, ἀνέβηραν νὰ δοῦν, γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔστω, τὸ θέαμα αὐτό. Βαθεὶὰ συγκίνησις τοὺς συνεῖχεν ὅλους. "Ήταν ἡ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ὀλόκληρα ἐκπατρισμοῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος, ποὺ ἀντίκρυζαν Ἑλληνικὰ βουνά. Καὶ ἔυπνοῦσε μέσα των αὐτὸς τὸ θέαμα τόσους πόθους, τόσες νοσταλγίες! Ἄλλὰ τὸ σκοτάδι ἔπεισε πολὺ γρήγορα καὶ ἔκρυψεν ἐντελῶς ἀπὸ τὰ μάτια των τὰ Ἑλληνικὰ βουνά. Τὸ ἴδιο ὅμως σκοτάδι ἐβοήθησε τὴν «Βασίλισσα "Ολγα» καὶ τὸ ἀγγελικὸν ἀντιοργιλλικὸν «'Ιντρέπιντ», ποὺ τὴν συνάδευε μὲ ἀνάλαφρο φροτίο, νὰ περάσουν χωρὶς ἀπευκταῖο τὰ τόσον ἐπικίνδυνα νερά τοῦ Αἰγαίου, νὰ διαφύγουν τὴν ἄγρυπνη προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ φθάσουν στὸ λιμάνι τῆς Λέρου.

Γιὰ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ δυόμιση χρόνια, ή «"Ολγα» ἦταν πάλι σὲ Ἑλληνικὸ λιμάνι. "Εβλεπαν γυμνοὺς λόφους μὲ τὶς χαρακτηριστικώτατες Ἑλληνικὲς γραμμές, ωραῖα καταπράσινα περιβόλια, ποὺ τοὺς ἔθυμιζαν τὴν Αἴγινα καὶ τὸν Πόρο, σπιτάκια ὀλόασπρα μὲ τὴν Ἑλληνικὴ νησιώτικη ἀρχιτεκτονική, ποὺ δὲν μποροῦσαν ν' ἀλλοιώσουν οἱ ἀτέλειωτες Ιταλικὲς ἀποθῆκες καὶ τὰ ἄλλα πολυάριθμα στρατιωτικὰ κτίρια. Καὶ ἔπειτα ἤξεραν ὅτι εἶναι στὰ Δωδεκάνησα, τὰ ἀξέχαστα καὶ πολυαγαπημένα Ἑλληνικὰ νησιά, ποὺ τόσον καιρὸς περίμεναν μάταια τὴν ἀπελευθέρωσί των. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ναυτικοὺς αὐτούς, ποὺ ἤξεραν τώρα ὅτι οἱ ἀγαπημένοι των στὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ νησιά καὶ Ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια τραβοῦσαν τὰ βασανιστήρια τῆς σκλαβιᾶς, δὲν μποροῦσε νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν του μπροστά στὸ θέαμα καὶ τὶς σκέψεις αὐτές.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η Λέρος είχε καταληφθῆ διὸ μέρες νωρίτερα ἀπὸ τοὺς «κομμάντος», «Ἐλληνες καὶ Ἀγγλους, ποὺ μετέφεραν οἱ ἀτρόμητες «ἡμιολίες». Η «Ὀλγα» μαζὶ μὲ τὸ «Ιντρέπιντ» ἦταν τὰ πρῶτα καθαυτὸ πολεμικὰ τῶν Συμμάχων, ποὺ ἥρχοντο νὰ στεριώσουν τὴν κατοχὴν αὐτῆ, τόσον ἐπισφαλῆ καὶ ἀνεπαρκῆ, ἀλλοίμονον!

Λίγοι, ἐλάχιστοι ἦταν οἱ κάτοικοι, ποὺ εἶχαν ἀπομεῖνει ἀπὸ τοὺς ἀμείλικτους διωγμοὺς στὸ νησί. Κι αὐτοὶ ἦσαν τόσο φοβισμένοι ἀπὸ τὴν τρομοκρατία δεκαετιῶν δλοκλήρων, εἶχαν τόσην ἀγωνίαν, ὅτι θὰ διαλυθῆ γρήγορα τὸ ἀπίστευτο ὄνειρο ποὺ ἔβλεπαν τώρα, ὥστε νὰ μήν τολμοῦν νὰ ἔκδηλώσουν ἀκόμα τὴν χαρὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν των.

Διὸ παιδάκια πλησίασαν μόνον μὲ μιὰ βαρκούλα καὶ μὲ καθαρά, περιποιημένα ἐλληνικὰ ἔζήτησαν ἀπὸ τὸν ἀξιωματικό, ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ σκάλα, νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἀδειανα νὰ ἀνέβουν στὸ καράβι. Ἐτοιμαν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τὰ παιδάκια αὐτά, ποὺ εἶχαν γεννηθῆ μέσα στὴν ἵταλικὴ τρομοκρατία, ποὺ δὲν εἶχαν ποτὲ δεῖ τὴ Γαλανόλευκη νὰ κυματίζῃ ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, ποὺ μόνο ἀπὸ τὸν παππού καὶ τὴ γιαγιά των θὰ εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὴν μακρινὴ Πατρίδα, ποὺ δὲν τοὺς ἔξεχασε ποτὲ καὶ θὰ ἔφθανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

Σὰν ὑπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα, ποὺ ἔβλεπαν ἐμπρός των, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸν ἴστον, διο ποὺ ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς «Ὀλγας». Ἔγονάτισαν πρῶτα, ἔμειναν κάμπτοσην ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχή των καὶ, ὀφοῦ σηκώθηκαν, ἔπιασαν τὴν ἀκρη τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικὰ στὰ χεῖλη των. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «Ὀλγας», ποὺ τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια ποὺ εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίστακτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλισαν — γιὰ πρώτη φορὰ — ἐπάνω στὰ ἡμιοκαμμένα μάγουλα. Φ. Χ.

Δὲν εἴπαν τίποτ' ἄλλο τὰ δυὸ παιδάκια. Ἐφίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, ποὺ τοὺς εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβουν, καὶ κατέβηκαν πάλι στὴν βαρκούλα των.

υἱοὶ ὤντες

«Βασίλισσα «Ὀλγα»

Αχ. Κύρου

ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ

Μὲ τὶς φωνὲς τῶν ἀηδονιῶν καὶ τὶς ἀνάσες τῶν ἀνθιῶν
 τὸ πλέκει ὁ Μάης μῆνας
 τὸ πολυκέλαδο ἄγγελμα, τὸ εὐωδιασμένο μήνυμα
 στοὺς κήπους τῆς Ἀθήνας.

Τ' ἀκοῦς, κυρούλα τῶν κυρῶν; Τ' ἀκοῦς, μητέρα Ἐλλάδα μας;
 ἔλα καὶ πάλι δρυθώσου
 καὶ βάλε τὰ λαμπριάτικα τὰ ροῦχά σου, γιὰ νὰ δεχτῆς
 τὴ Δωδεκάνησό σου.

Είναι κι αὐτὴ ἀπὸ τὶς πιὸ ἀκριβὲς τὶς κόρες σου. Στὰ σίδερα
 δεμένη σκλάβα αἰῶνες,
 ἀπὸ τὸ πικροπότηρο τῶν θυσιῶν ἐρρούφηξε
 καὶ τὶς στερνὲς σταγόνες.

Μὰ οἱ τύραννοι δὲν μπόρεσαν τὸ αἷμά της νὰ μολέψουνε
 κι Ἐλληνοπούλα ἔσταθη
 ἀμόλευτη, ἀσπιλη, λευκὴ μέσα στῆς πολυκύμαντης
 τῆς Ἰστορίας τὰ βάθη.

Κι ἔχεται τώρα! Κι ἔρχονται μαζί της ὅλες οἱ χαρές,
 μαζί της ὅλοι οἱ πόθοι!...
 "Αχ, τέτοια, ἀλήθεια, Πασχαλιά, ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Ἀνάστασι
 κάθε καρδιά τὴ νοιώθει.

« Δωδεκάνησος », 1945

Σωτ. Σκίπης

Ο ΠΝΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΔΗ

('Η 5η Μεραρχία ύπο τὸν συνταγματάρχην Ματθαιόπουλον κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον, τὸν 'Οκτώβριον 1912, ἀφοῦ ἔδωκε νικηφόρον μάχην πρὸς Τούρκους εἰς Λαζαράδες, κατήρχετο πρὸς τὸν 'Αλιάκμονα, ἵνα ζεῦξη τούτον καὶ βαδίσῃ πρὸς τὴν Κοζάνην, διὰ ν' ἀνακόψῃ τοῦ ἔχθροῦ τὴν ύποχώρησιν ἢ παρεμποδίσῃ ἐπίθεσιν ἔχθρικῶν ἐκ Σάρδης κατερχομένων δυνάμεων).

'Ολίγον μετὰ τὸ μεσημέρι διετάχθησαν τὰ σώματα νὰ προχωρήσουν πόδες τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀφοῦ εἶχεν, ἐννοεῖται, προηγηθῆ τὸ μηχανικὸν τῆς μεραρχίας καὶ ἀπεπειρᾶτο τὴν ζεῦξιν. 'Η γέφυρα ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀκριβῶς εἰς κάποιον πόρον εὐρισκόμενον ἐκεῖθεν τοῦ χωρίου Λαζαράδες.

Πρὸ τοῦ πόρου ὑπάρχει μία γραφικωτάτη κοιλάς μὲ δάσος ἀπὸ ὑπεργήψηλα δένδρα, τοὺς κορμοὺς τῶν ὅποιων, ὅταν ἐφθάσαιεν ἐκεῖ, ἐθέριζαν οἱ πελέκεις τῶν γεφυροποιῶν καὶ τὰ κτιτήματά των ἀντηχοῦσαν ρυθμικὰ καὶ μονότονα.

Οἱ δλίγοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλῖται, οἱ δποῖοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν ὄχθην, ἥσαν ἐκτάκτως συγκεκινημένοι. Πρὸ δύο λεπτῶν εἶχε πνιγῆ ἐμπόδιος εἰς τὰ μάτια των μαζὶ μὲ τρεῖς ἵπτεῖς ὁ ἀνθυπύλαρχος Κορδῆς, ἔνας πρόδυμος καὶ θαρραλέος ἀξιωματικός, χωρὶς νὰ ἡμπορέσουν νὰ τοῦ δώσουν τὴν παραμικροτέραν βοήθειαν. 'Ο Κορδῆς τὴν προηγουμένην νύκτα, ἐπιχειρῶν τολμηρὰν ἀναγνώρισιν, εἶχε διαβῆ ἐφιππος τὸν πόρον ἐκεῖ ἀκριβῶς, ἥπου ἐπρόκειτο νὰ κάμουν τὴν γέφυραν. 'Ηθελε λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἐπομένην. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τὴν φαγδαίαν θροχὴν ἐνὸς ὀλοκλήρου ἡμερονυκτίου εἶχε πλημμυρίσει ὁ ποταμός, εἶχε φουσκώσει καὶ δι πόρος δὲν ἦτο πλέον βατός.

Πραγματικῶς ἡ περίφημος Βίστριτσα, τὴν ὅποιαν εἴχαμεν ἐμπρός μας, ἦτο πολὺ ὡργισμένη. Τὰ νερά της, δικαιολογοῦντα τελείως τ' ὄνομα Καρά - σοῦ, — μαύρα νερά —, τὸ δποῖον τῆς ἔδωσαν οἱ Τούρκοι, ἐκόχλαζαν καὶ ἐβούιζαν μέσα εἰς τὴν πλατεῖαν τεναγώδη κοίτην, ὡσὰν μυριάδες τεράστια φίδια, ποὺ φεύγουν ἀκράτητα, κυνηγημένα, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῖον μυθολογικὸν ἥρωα. Ματάμως οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ συνάδελφοί του συνέστησαν ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Κορδῆν νὰ προσέξῃ. 'Εσπηρούντε τὸ ἄλογόν του καὶ ἐργίσθη εἰς τὸν ποταμόν. 'Ἐκεῖ

εἰς τὸν πόρον, ὅπου ἡ κοίτη γίνεται δὲιγώτερον βαθεῖα καὶ εἶναι στρωμένη μὲν χαλίκια μεγάλα καὶ βράχους, τὰ φίδια ὑψώνονται, συστρέφονται. Γίνεται δίνη. Μόλις δὲ ἀνθυπύλαιος ἐπλησίασεν ἔκει, αὐτὰ τὰ φίδια τὸν ἔζωσαν, τὸν περιεκύλωσαν, τὸν ἥρπασαν ἀπὸ τὴν σέλιν τοῦ ἀλόγου του καὶ τὸν ἐρούφησαν. Ἀπὸ τὴν δύνην δὲν ἐπρόθυμασαν νὰ ἰδοῦν παρὰ μόνον τὰ χέρια του, ποὺ ἐπάλαισαν δι' δλίγα λεπτά.

Τὸ ἄλογον μὲ τὸν τράχηλον καμαρωτόν, τὰ ρουθουνία κατακόκκινα, τὴν χαίτην ἀνεμιστήν προσπαθοῦσε νὰ δαμάσῃ τὴν δομὴν τοῦ νεροῦ. Ἐβγαζε διὰ μίαν στιγμὴν τὰ ποδάρια του ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἔχομέτιζεν, ἐρούσθουνταις καὶ προχωροῦσε μὲ αἱρνίδια κυλίματα ώσταν τὸ δελφίνι, μέχρις οὖν ἔφθασεν εἰς τὴν ἄλλην δύνην. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἔμειναν δι' δλίγα λεπτὰ σὰν ἀπολιθωμένοι. Δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύσουν δτὶ ἔχαθη ἔνα παλληκάρι ἔτσι γρήγορα εἰς μίαν στιγμήν!

Σπ. Μελάς

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Δὲν εἶναι ἔδω ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ κλαῖν' οἱ σκλάβοι ἀδερφοὶ
στὸ σκλαβωμένο ἀγέρα.

Δὲν εἶναι ἔδω ἡ Πατρίδα μας,
φτάνει μακριὰ καὶ γύρα,
ὡς τὴ μεγάλη ἐκκλησιὰ
μὲ τὴν κλεισμένη θύρα.

Δὲν εἶναι ἔδω ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ τὸ σπαθί μας κι ὁ σταυρὸς
θὰ φτάσουνε μιὰ μέρα!

K. Μάνος

ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ

‘Η ἀμαξοστοιχία πλήρης πυροβολητῶν ἔξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης καὶ, ἀφήνουσα δύσιον τῆς πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ, ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφις πρὸς τὸν Μύλους Ἀττικῆς.

Ἐπροχωροῦσε θορυβωδῶς μέσα ἀπὸ τὴν μικρὰν λαικὴν συνοικίαν, ἥ δόπια είχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὑψωμα γυναῖκες συγκεντρωμέναι ἐφαίνοντο διτὶ προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πηλήκια των, ἐνῷ ἀπὸ τὸ ὑψωμα μερικὰ ἀσπρα μανδήλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά. Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἡκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῷ ἀπὸ τὸ ὑψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου:

— Στὸ καλὸ!...

‘Η πόλις ἐχάνετο ἥδη δύσιον μας. Ἐπὶ τέλους ἥ ἀτμομηχανὴ ὁρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρονηθος καὶ αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γῦρό μου ἐθομβοῦσεν ὁ εὐθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν. Ἐκλεισα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸς εἰς τρόπος νὰ μὴ ἀκούῃ κανεῖς. Ἄλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸς εἶναι εἰς τρόπος νὰ συγκεντρωθῇ κανεῖς εἰς τὸν ἑαυτόν του, νὰ μείνῃ μόνος του μὲ τὰς σκέψεις του.

Καὶ ἐσκεπτόμην.

‘Αφηνα δύσιον μου μίαν πόλιν, τὴν δποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου.’ Απὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἐψιθυρίσθη διτὶ ἡ Ἑλλὰς συνωμολόγησε συμμαχίαν μὲ τὰ ἅλλα Βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει δὲλιγαί ἐθδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸς αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραὶ, ἐθρονοφωνοῦσαν διτὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἥμπτορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ «τουφέκι». Ὁλη ἡ Ἑλλὰς είχε σκεπασθῆ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πηλήκιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα, καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἥχο τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποὺ ἔφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Μοῦ ἥλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, μὲ τὸν δποῖον χρόνια είχον ἐργασθῆ εἰς τὸ ἰδιον

γραφεῖον, εἰς τὴν Ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, δι συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἔθελοντῶν. Ἀλλὰ μία σκέψις τὸν ἐτρόμαξε. Πῶς θὰ ἀνήγγειλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἵνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέροντα, δι όποιος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸν τὸ παιδί. 'Ητο βέβαιον, διτὶ αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἔκεινον.

'Ἐν τούτοις δι συνάδελφός μου ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν καὶ μίαν ἐσπεραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἔθελονται συνεκεντροῦντο εἰς τὸν στρατῶνα, δι συνάδελφός μου ἐξωμοιογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐξήτησε τὴν εὐχήν του.

'Αδάκρυτος δι γέρων, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν νιόν του μὲ λόγια, τὰ δόποια θὰ ἐξήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου:

— Πίγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχή μου, εἰπεν. 'Η ὑποχρέωσις πρὸς τὴν Πατρίδα εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμης τὸ καθῆκόν σου. "Αν μάθω πώς ἐσκοτώθης, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. "Αν μάθω διτὶ ἐδελλιασες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπήν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνήν, ποὺ είδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἐνὸς οἰκίσκου μιὰ μάννα ἀποχαιρετοῦσε τὸ παιδί της, ποὺ ἔφευγε διὰ τὰ σύνορα :

— Στὸ καλό, τοῦ εἴπε. Κοίταξε νὰ γυρίσης, δπως σὲ θέλομεν ὅλοι. "Αν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἴδωθοῦμε γρήγορα.

'Η μάννα, ποὺ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. 'Ητο γυναικούλα τῶν Ἀθηνῶν, ἀπ' ἔκεινας, ποὺ ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα διτὶ κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχήν των δι ἡρωϊσμός, ποὺ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἴστορίαν...

'Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδειγματα, τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν γονέων, ἥρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα, ὡς κρίκοι μιᾶς χρυσῆς ἀλύσεως, νὰ σκορπίσουν ἐλπίδας, νὰ ἐμπνεύσουν τὸ θάρρος.

'Η ἴστορία τῶν πολέμων 1912 — 1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἴστορία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ δόποια δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὕτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. 'Αλλ' ὅταν ἡ ἴστορία αὐτὴ θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην

παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821...

« Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν »

Γ. Τσοκόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

— Καλέ μου, οἱ Ἁī - Δημήτρηδες ἔχουν ἀνθίσει ὅλοι,
κι ἀσπρολογῆ, σὰ νά 'πεσε χιόνι, τὸ περιθόλι.

“Οσοι περνοῦν στὴ γειτονιὰ κι ὅσοι τοὺς ἀντικρύζουν,
ὅλοι τοὺς καμαράνουνε καὶ μᾶς καλοτυχίζουν.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιὰ κι ἀνθὸς κοιτᾶν νὰ κλέψουν,
ἔρχονται οἱ νιές καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲ δίνω κανενός. Καὶ μονάχα στεφάνι
γιὰ τ' Ἁī - Δημήτρη κάτασπρο τὸ εἰκόνισμα είχα κάνει.

‘Ανήμερα τῆς χάρης του τὸ πῆγα μοναχή μου.
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχή μου,

ποὺ εἶναι στρατιώτης σὰν καὶ σὲ — οἱ φλόγες τοῦ πολέμου
νὰ μὴ σου 'γγιάξουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλέ μου !

Γ. Ἀθάνας

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τήν έσπέραν τῆς ἀξιομνημονεύτου ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς 26 Ὀκτωβρίου 1912, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε θέαμα ὅμοιον τοῦ ὅποιον σπανίως ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς ιστορικοὺς νὰ περιγράψουν.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ πρώτας ἦτο δροχερά. Ὁ πνέων ἀνεμος ἐσκόρπιζε τὰς ψεκάδας, αἱ ὅποιαι διαρκῶς κατέπιπτον ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα τὸν οὐρανὸν θολὰ σύννεφα. Ἐν τούτοις ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδούς, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ τὸ ἔօρτάσιμον τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὅποιαν, ὡς γνωστόν, πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ἐξηκολούθησε ζωηροτάτῃ, ἐπιταθεῖσα ἰδίως κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας.

Ἡδη ἀπὸ δύο ἡ τοιῶν ἡμερῶν ἐκυρλοφόρει ἡ φήμη, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ἡ ἐπόρκειτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὃ ὅποιος προήλαυνε παρὰ τὸν Ἀξιόν μετὰ τὴν ἔνδοξον μάχην τῶν Γιανιτσῶν. Ἡ ἀγωνία ὅλοντεν ηὔξανεν. Οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐτήρουν σιγὴν σφιγγός. Αἱ πρωΐναι καὶ αἱ ἐσπεριναὶ ἐφημερίδες, τῶν ὅποιων αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις ἔξηντλοῦντο ἐν φιτζή δρθαλμοῦ, περιείχον εἰδήσεις συγκεκαλυμμένας ἡ ἀντιφατικάς. Ἐν τοσούτῳ δὲ διαδόσεις ψιθυρίζομεναι κρυφίως ὑπὸ τινων, οἱ ὅποιοι διεσχιγμένοι διτελέουν ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι ἐλάμβανον τὰς πληροφορίας των ἀπὸ φίλους των ξένους διπλωμάτας, ἐθεβαίων τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ ὅποια καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν συζητήσεων, ὁ συνωστισμὸς ἦτο ἀσφυκτικός. Ἐπὶ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ τραπέζια χαρτῶν περιεφέροντο ἀκούραστοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ ἄκραι τῶν μολυθδοκονδύλων. Ἔσημειοῦντο αἱ διευθύνσεις τῆς πορείας τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὑπελογίζοντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐξήγοντο τὰ πιθανὰ συμπεράσματα. 'Αλλ' οἱ μᾶλλον ἀνυπόμονοι μεθ' ὅλην τὴν κακοκαιρίαν περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδούς, διὰ νὰ κορέονται τὴν ἀσθεστὸν αὐτῶν περιέργειαν. Ἡρώτων τοὺς συναντωμένους γνωρίμους των, ἐσχημάτιζον ὅμιλους εἰς τὰ πεζοδρόμια μετὰ γνωστῶν καὶ ἀγνώστων ἡ συνωθοῦντο παρὰ τὴν εἰσόδον τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνεγίγνωσκον καὶ ἐσχολίαζον τὰ ἐκεῖ τοιχοκολλώμενα τηλεγραφήματα.

Κατὰ τὴν τετάρτην μεσημβρίαν ὥραν, ὅτε ἡ ἀγωνία είχε κορυφωθῆ, διεσπάρη αἴφνης ἡ φήμη, ὅτι ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ 'Υπουρ-

γείου ἡ εἰδησις, δτὶ τὰ ἐλληνικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ δτὶ παρεδόθη εἰς τὸν Διάδοχον ὃ ἐν τῇ πόλει ἔκεινη ὑπάρχων ὅθωμανικὸς στρατὸς ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Τῷ δὲ μετ' ὅλιγον ἐκυκλοφόρησεν ἀδείᾳ τῆς Κυβερνήσεως τὸ πρῶτον παράρτημα ἐφημερίδος, τὸ διοῖον ἐπεβεβαίων τὴν φήμην.

Πάραντα οἱ κώδωνες πάντων τῶν ναῶν τῆς πόλεως, εἰς τοὺς δόποιους ἀπὸ προῶτας ἀνεμένετο τὸ σύνθημα, ἥρχισαν νὰ κρούωνται χαρμοσύνως καὶ νὰ διαλαλοῦν μέχρι τῶν ἄκρων τῶν Ἀθηνῶν τὸ αἴσιον ἄγγελμα. Αἱ σημαῖαι ὑψώθησαν θριαμβευτικῶς εἰς τοὺς ἔξωστας. Ἡ δόδος Σταδίου, αἱ δύο πλατεῖαι, πολλαὶ οἰκίαι καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα ἐφωταγωγήθησαν ἀμέσως, διότι εἶχεν ἐπέλθει ἡδη τὸ νυκτερινὸν σκότος. Ἡ ἔως τότε συγκρατούμενη συγκίνησις ἔξέσπασεν εἰς μίαν μυριόστομον κραυγὴν ἀνακουφίσεως, ἀγαλλιάσεως, θριάμβου. Καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῶν συνοικιῶν, ἀπὸ πάσης δόδοι τὰ πλήθη ἔξιρμήσαντα ὡς χείμαρροι κατέκλυσαν τὰ κέντρα τῆς πόλεως.

Ἡδη ἡ δροῦχὴ ἐνδυναμωθεῖσα κατέπιπτε κρουνηδόν. Ἄλλ' ἡ καταιγὶς δὲν ἥδυνατο νὰ κατασθέσῃ τὴν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊὰν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Πάντες ἐγκαταλείψαντες κατ' ἔκεινην τὴν ὥραν τὸ ἔργον των, τὴν ἀσχολίαν των, τὰς κοινωνικάς των ὑποχρεώσεις, τὴν ἀνάπταυσίν των, πρεσβύτεροι καὶ ἀσθενεῖς ἀκόμη, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, πολῖται καὶ στρατιῶται ἀπετέλεσαν τεραστίαν συγκέντρωσιν πλήθους. Ἡ κίνησις ἔξηρκολονύθησεν ἐπὶ ὥρας εἰς τὰς πλημμυρισμένας ἐκ τοῦ ὅμβρου δόδους, ἐνῷ ἀντήχουν διαρκῶς αἱ ζητωκραυγαί, τὰ πατριωτικὰ ἀσματα, τὰ ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια τῶν μουσικῶν καὶ οἱ χαρμόδυνοι καὶ πανηγυρικοὶ πυροβολισμοί.

Ἡ αἴγλη τῆς νίκης ἔλαμπεν εἰς τὰ πρόσωπα. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἔξεχείλιξεν. Αἱ κραυγαὶ ἔξεφερόντο μὲν ἰδιαίτερον τόνον παιᾶνος. Οἱ περισσότεροι ὁφθαλμοὶ ἤσαν ὑγροί. Μετοξὺ ἔνεων καὶ ἀγνώστων ἀντηρριάσσοντο χειραψίαι καὶ ἀσπασμοί. Νηφάλιος ἔδειχθη ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τόσας ἡμέρας, καθ' ἃς ἀδιακόπως ἀνηγγέλλοντο εἰς αὐτὸν τόσα ἀλλεπάλληλα κατορθώματα τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων καὶ τόσα εὐτυχῆ γεγονότα, σεμνὸς εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς του, ὥστε νὰ ἀποροῦν οἱ ἔνεοι. Ἄλλ' αἴρητης κατελήφθη ἐκ τῆς μέθης τοῦ θριάμβου καὶ μὲν σπασμοὺς νευρικῆς, ἀλλὰ χαρμοσύνου, κρίσεως ἐφραίνετο ὡς νὰ ἐτέλει ἕօρτην πατριωτικῶν Διηγυσίων.

Χαρ. "Αννινος

« Νίκαια κατὰ Βαρβάρων »

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

'Η Σαλονίκη ποὺ ̄σβηνε μὲ τοῦ καιροῦ τὸ διάβα
— καντήλι ποὺ τρεμόφωτο γιὰ λάδι λαχταρῷ —
ἀποθραδίς κοιμήθηκε δυστυχισμένη, σκλάβα,
καὶ τὴν αὐγούλα ἔύπνησεν ἀρχόντισσα, κυρά.

Τί νά 'βλεπε στὸν ὑπνό της, τί νά 'ταν τ' ὄνειρό της ;
— Τὸν 'Αϊ-Δημήτρην στ' ἄτι του τὸ γοργό,
ποὺ ροβολῶντας ἔκραζε μὲ τὴ φωνὴ τῆς νιότης:
«'Ανοιξε πόρτα τῆς σκλαβιᾶς, ἡ Λευτεριὰ εἰμ' ἔγώ !».

Κι ἄνοιξε' ἡ πόρτα δραμάνουχτη μπροστὰ στὸν καβαλλάρη
καὶ μπῆκ' ἐκεῖνος κι ἔλαψε σὰν τὸν αὐγερυνὸ
κι ὑψώνοντας καὶ παίζοντας τ' ἀστραφτερὸ κοντάρι
ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο τοῦ Ὀλύμπου τὸ βουνό.

Κι ̄στρεψε' ἐκεῖ τὰ μάτια της ἡ σκλάβα ἡ πονεμένη
κι ἀγνάντεψε ἀστραπόλαμπρη τοῦ Ὀλύμπου ἡ κορφὴ
κι εἶδε ἀπ' τὴ ράχη στὴν πλαγιὰ γοργὰ νὰ κατεβαίνῃ
ἡ ὅμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἥλιου ἡ ἀδελφή.

'Η κόμη της ἀνέμιζεν, ἵτιὰ χρυσοκλωνάτη,
τὰ στήθη της χιονόλευκα, τὰ μάτια γαλανά,
στὸ χέρι της τὴ φλογερὴ γυμνὴ ρομφαία ἔκρατει,
κι διλόχρυσα ἀντιφέγγιζαν τ' ἀπόμακρα βουνά.

Κατέβηκε καὶ διάβηκε τὴν διάπλατη τὴν πόρτα
ἡ ὅμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἥλιου ἡ ἀδελφή
κι ὅπου πατοῦσε εὐώδιαζε καὶ τ' ἄνανθα τὰ χόρτα
ρρόδα καὶ κρίνους ἄνθιζαν σὲ κάθε της στροφή.

Κι ̄πεσεν ἡ σκλάβα ταπεινὰ μπρός στὴν ώραία Παρθένα
γονατισμένη, ἀμίλητη, σκυμμένη, ντροπαλή
κι ἐκείνη τὴν ἀνάγειρε μὲ χέρια ἀντρειωμένα
καὶ τὴν ἐσφιχταγχάλιασε μ' ἀτέλειωτο φιλ.

Καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ σμίξανε γιὰ τὸ φῖλὶ τὰ χεῖλια,
ἔπεσαν, βροντοκόπησαν τὰ σίδερα βαριά,
οἱ ἀλυσίδες ἔσπασαν, στόματ' ἀγγέλων χύλια
ἀθώρητα τραγούδησαν τὸ «χαιρε Ἐλευθεριά!».

Κι ἡ σκλάβα ἔπινησε μὲ μιᾶς πετιέται ἀπ' τὸ κρεβάτι,
τὰ ἔσφρασμένα μάτια τῆς στὰ κάστρα τῆς κολλᾶ.
Οχι, δὲν ἦταν ὅνειρο, νά τη ἡ Παρθένα, νά τη!
ὅμορφη, γαλανόλευκη μὲ τὸ σταυρὸν ψηλά.

« Διάπλασις τῶν παίδων »

Ιω. Πολέμης

ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα
μάτια πολλὰ τὸ λένε,
μάτια πολλὰ τὸ λένε,
ὅπου γελοῦν καὶ κλαῖνε.

Τὸ λέν' πουλιά τῶν Γρεβενῶν
κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου,
ποὺ τά σκιαζεν ἡ παγωνιά
κι ἀνατριχίλα φόβου.

Τὸ λένε χτύποι καὶ βροντές,
τὸ λένε κι οἱ καμπάνες,
τὸ λένε καὶ χαρούμενες
οἱ μαυροφόρες μάννες.

Τὸ λένε καὶ Γιαννιώτισσες,
ποὺ ζουσαν χρόνια βόγγους,
τὸ λένε κι οἱ Σουλιώτισσες
στὶς ράχες τοῦ Ζαλόγγου.

« Σχολικὴ ἀνθολογία Γιαννοπούλου »

Γ. Σουρῆς

Ο ΠΑΠΑΣ

Ίσαν εννέα. Τοὺς διεκρίνομεν καθαρὰ ἀπὸ τὰς θέσεις μας, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἔξηπλωμένους εἰς διαφόρους στάσεις. Ὁ ἔνας πρηγῆς, δ ἄλλος ὑπτιος, κάποιος ἄλλος στηριζόμενος εἰς ἕνα κομμένον κορμὸν δένδρου. "Ολοι μὲ τὴν παγερὰν ἀκαμψίαν τοῦ θανάτου εἰς τὰ μέλη ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἀταφοι. Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐβλέπομεν σμῆνος κοράκων νὰ περιύπταται ἀνυπόμονον παρ' ὅλας τὰς σφαίρας καὶ τὸν θόρυβον τῆς μάχης.

Είχον μείνει καὶ οἱ ἐννέα κατὰ τὴν πεισματώδη συμπλοκήν, ἥ δποια ἐγένετο ἐπὶ τοῦ λόφου δύο ἡμέρας πρίν. "Εκτοτε δ λόφος ἐκρίθη ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὡς μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ καὶ ἐγκατελείφθη μὲ τοὺς ἐννέα νεκροὺς εὐζώνους ἐπὶ τῆς γυμνῆς βραχώδους κορυφῆς του.

Μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, κατόπιν διαρκοῦς βροχῆς καὶ ὁμίχλης, είχεν ἐπικρατήσει αἰθρία καὶ ἔνας γλυκύτατος καὶ γαλήνιος οὐρανὸς ἐστέγαζε τοὺς ἔξακολουθοῦντας νὰ μάχωνται διαρκῶς ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπὸ τῶν ἰδίων θέσεων ἐκατέρωθεν τοῦ λόφου.

"Ολοι οἱ ἄλλοι νεκροὶ είχον περισυλλεχθῆ μέσα εἰς τὰς χαράδρας, τὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, ἀπὸ ὅλα τὰ δασώδη μέρη, καὶ είχον ταφῆ τὴν πραμανὴν μὲ τὰς εὐχάς τῆς Εκκλησίας. 'Αλλ' ἐκεῖνοι οἱ ἐννέα; Δις καὶ τρὶς ἐπεχειρήσαν οἱ τραυματιοφορεῖς ἔρποντες νὰ τοὺς τραβήξουν κάτω, καὶ τὴν αὐταπάργησίν των τὴν ἐπλήρωσαν ἀκριβά οἱ ἐννέα είχον γίνει δώδεκα!

— Καὶ ὅμως πρέπει νὰ ταφοῦν! Ἐγὼ δὲν τοὺς ἀφήνω στὰ ὅρνια, ἡκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ διοικητοῦ. Νὰ ταφοῦν ἐκεῖ ἐπάνω! Νὰ ταφοῦν ἐπὶ τόπου. Νὰ πάγι ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς.

Νὰ πάγι ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς! Ὁ ἀγαθώτατος παπα-Γεώργης, ὁ δποῖος ἀπὸ ἀπλοὺς καὶ εἰρηνικὸς ἐφημέριος κάποιου δρεινοῦ χωρίου τῆς Ρούμελης εὑρέθη ἔνα πρωὶ ἵερεὺς εὐζωνικοῦ τάγματος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν μεγάλον, ἄλλα καὶ ἀπὸ κάτι ἄλλο ἀκόμη: Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὸ τάγμα ἦσαν ἀπὸ τὴν ὁρεινὴν περιοχὴν τῆς πατρίδος του. Τοὺς ἐγνώριζε μὲ τὰ ὄνοματά των. Ἡξενερ τὰς μητέρας των, τὰς γυναῖκας των, τὰς ἀδελφάς των. Καὶ ὅλαι αὐταὶ τὸν είχον προτρέψει νὰ δεχθῆδια νὰ προστατεύῃ τὰ παιδιά μὲ τὸ σχῆμά του καὶ νὰ ἀποτρέπῃ τὸν

κίνδυνον μὲ τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχεν ὑπερνικήσει τοὺς δι- σταγμούς του καὶ πρὸ πάντων εἶχε κατορθώσει νὰ πείσῃ τὴν παπαδιὰ δτὶ αὐτό, ποὺ κάμνει, εἶναι θέλημα καὶ εὐχὴ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας καὶ εἰς τοὺς δύο πολέμους ἡκο- λούθει τὸ τάγμα, ἐσυνῆθισεν εἰς τὰς στερήσεις μὲ δῆλα τὰ πενήντα ἔτη του, εἰς τὰς κακουχίσ, εἰς τὴν πεῖναν, εἰς τὸ ψῦχος ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνον.

Εἰς ἓν πρᾶγμα δὲν ἦδύνατο νὰ συνηθίσῃ.

Τοῦτο ἦτο, νὰ συγκρατῇ τὰ δάκρυα του καὶ μίαν φρικίασιν, δταν τὸν ἐκάλουν νὰ εἴπῃ τὰς εὐχάς τῶν νεκρῶν ἐπάνω εἰς κάποιαν τάφορν ἀπὸ τὰς ἀνοιγομένας εἰς κορυφὴν ἥ χαράδραν καὶ μέσα εἰς τὴν δποίαν ἑτοποθετοῦντο μεθοδικώτατα, δ εἰς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, παραμορ- φωμένοι καὶ ἀγνώριστοι οἱ γνωστοὶ του τῆς χθές, διὰ τοὺς δποίους τὴν ἴδιαν νύκτα ἔγραφεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ σύνηθες καὶ τακτικόν του «νὰ πῆς μὲ τρόπον στὴ γυναικα τοῦ τάδε δτὶ πάει αὐτός, καὶ στὴ μάννα τοῦ δεῖνα πὼς δὲν θὰ τὸν ἔσαναίδῃ».

— Νὰ πάγ καὶ δ πατᾶς ἔχει, εἶχεν ἐπαναλάβει δ ταγματάρχης.

Πολὺ πρὸν δ ἥλιος ἀνατείλῃ, ἔξεκίνησαν οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας ἔκαστος μὲ ἔνα πτύον καὶ μίαν σκαπάνην ἐπ' ὅμουν. Διέβησαν κάτω ἀπὸ τὴν δασώδη χαράδραν βαδίζοντες ἀραιά, δ εἰς δπισθεν τοῦ ἄλλου, καὶ ἐπλησίασαν τὴν πλαγιάν τοῦ ἀπαισίου λόφου. Τελευταῖς ἡκολούθει μὲ ἔνα μικρὸν σκοῦφον φέροντα τὸ στέμμα, χωρὶς κάπαν, μὲ τὰ ἔειθ- ριασμένα καὶ σχισμένα ωάσα δ ἰερεύς, κρατῶντας εἰς τὸ ἔνα χέρι τὸν σταυρὸν καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὑπὸ μάλις διπλωμένον τὸ πετραχήλι του.

“Οπως κάθε πρωΐ, πυκνὴ διμήχλη ἐκάλυπτεν ἀκόμη τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. “Ολοι ἐτάχυναν τὸ βῆμα, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν. Ἐβάδιζον κατ' ἀρχὰς δρμοι. Μετ' ὀλίγον δ πρῶτος ἔγονυπέτησε, τὸν ἔμμηθη- σαν ἀμέσως καὶ οἱ ἄλλοι, καθὼς καὶ δ πατᾶς.

“Οταν ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ μικρὸν πλάτυσμα τῆς κορυφῆς, ἔπε- σαν ἄλλοι πρηνεῖς, ἄλλοι εἰς τὰ πλάγια, καὶ βοηθούμενοι μὲ τὰς χει- ρας, μὲ τὰ γόνατα, ἔρποντες ἐπλησίασαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ἔσυραν ἔνα δπίσω ἀπὸ μίαν προεξοχὴν βραχώδη, ἥ δποία ἦδύνατο νὰ τοὺς προκαλύψῃ γονυπετεῖς τούλαχιστον. Ἐκεῖ συγκεντρωμένοι ἥρχι- σαν νὰ σκάπτουν μερικὸν πλαγιασμένοι, ἄλλοι πρηνεῖς, ἔκαστος δπως ἦδύνατο τὴν τάφορν, ἥ δποία ἐπρόκειτο νὰ πευμάθῃ τὰ πτώματα τῶν συντρόφων των.

“Η διμήχλη εἶχεν ἀραιώσει ὀλίγον καὶ ἥρχισε νὰ διαφαίνεται ἔνας

ήλιος κατέρυθρος, μόλις άνατέλλων. Πότε πότε ἔσφυριζε καμια
σφαῖρα τυχαία καὶ τοὺς ἔκαμνε νὰ σκύβουν ἀκόμη περισσότερον.

'Αφοῦ ἐτοποθέτησαν τὸν ἔνα πλησίον τοῦ ἄλλου τοὺς νεκρούς, εἰς
γραμμὴν θλιβερὰν μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς τάφρου, προτοῦ νὰ φίψουν
πάλιν ἐπάνω τὰ χώματα, ἐκάλεσαν ὅλοι μαζὶ τὸν παπᾶν μὲ φωνήν, ἥ
ὅποια ἀντήχησεν εἰς τὰ ὡτά του ὡς κραυγὴ θανάτου, προερχομένη ἀπὸ
τὸ βάθος τῆς τάφρου:

— Ἐμπρός, τώρα πατεράκι, νὰ δουλειά νὰ δική σου.

Ἐρπων καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ
ἐκαλύφθη ὅπισθεν ἐνὸς τεμαχίου κορμοῦ καμμένης δρυός. Δύο τρεῖς
ἀπὸ ἡμᾶς παρηκολούθουν περίεργοι μὲ τὰ δίσπτρα ἀπὸ τὸν ὅπισθεν
λόφον.

Μόλις ἤκουσε τὴν φωνήν, ἐσύρθη σιγὰ σιγὰ μὲ μυρίας προφυλά-
ξεις καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφρου. Ἐκεῖ ἐστάθη πρὸς στι-
γμήν, ὡσὰν νὰ ἐσκέπτετο κάτι, ὡσὰν νὰ δίσταζεν, ἔξεδίπλωσε τὸ πε-
τραχήλι του καὶ τὸ ἐφόρεσε. Οἱ ἄλλοι ἀπεκαλύφθησαν, ἔκαμαν τὸ ση-
μεῖον τοῦ σταυροῦ, πάντοτε κρυμμένοι ὅπισσα ἀπὸ τὴν προεξοχὴν τοῦ
βράχου.

Ἐξαφνα διακρίνομεν ἔνα μαῦρο ράσον νὰ σηκώνεται ὅρθιον, καὶ
τὸ χρυσίζον πετραχήλι νὰ λαμπτοκοπᾶ εἰς τὰς ἀκτῖνας ἐνὸς λαμπροῦ
ήλιου, ὃ ὅποιος εἶχε διαλύσει τὴν δύμιχλην καί, ὡς ἐὰν τοῦτο ἦτο σύν-
θημα ἀναμενόμενον, ἥρχισε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη γενικὸν πῦρ. Αἱ βο-
λίδες συρίζουν καὶ τὰ μικρὰ νέφη τῶν διαρρήξεων τῶν ὅβιδων σχίζουν
τὸν γλαυκὸν οὐρανόν.

— Κάθισε κάτω, παπᾶ! Θὰ μᾶς ἰδοῦν! Ἐφώναξαν οἱ ἄλλοι. 'Αλλ' αὐ-
τὸς ἐφαίνετο, ὡς νὰ μὴ ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκείνην τὴν στι-
γμήν. Ἀνεστύλωσε περισσότερον τὸ μικρόν του ἀνάστημα, ὑψωσεν ὅσον
ἡδύνατο ὑψηλὰ μὲ τὸ δεξιόν του χέρι τὸν σταυρὸν καὶ ἡ λευκάζουσα
γενειάς του ἥρχισε νὰ κινήται, διότι ἔξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του ἀργὰ
ἀργὰ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὅταν εὑρίσκετο εἰς τὸ νεκροτα-
φεῖον τοῦ χωρίου του!

Οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας, ἀφοῦ ἐσκέπασαν ταχέως τοὺς νεκρούς,
ἥρχισαν νὰ τρέχουν εἰς τὴν κατωφρέσειαν καὶ ἔξηφανίσθησαν κάτω
εἰς τὴν χαράδραν.

Αὐτὸς ἀτάραχος, ἀναστυλωμένος ἔξηκδλουθει νὰ μένῃ εἰς τὴν

στάσιν ἔκεινην, ἔως ὅτου καὶ ἡ τελευταία λέξις τῆς ἀκολουθίας τῶν νεκρῶν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ σόμα του. Ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, συνέπτυξε τὸ πετραχήλι του ὑπὸ τὴν μασχάλην καὶ μὲ βῆμα βραδὺ καὶ σταθερὸν κατῆλθε τὴν κλιτύν, πάντοτε ὄρθιος, ζύπτων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἥσυχον βλέμμα πρὸς τὰς ἐχθρικὰς θέσεις, ἔως ὅτου ἔφθασε κάτω εἰς τὴν χαράδραν ἀσφαλής καὶ ἐκτὸς κινδύνου.

“Οταν τὸ δράδυ μετὰ τὴν μάχην ἐπῆγα νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμόν μου, τὸν εὗρον νὰ κάθεται σταυροπόδι εἰς τὸ ἀντίσκηνόν του καὶ νὰ γράψῃ τὸ συνηθισμένο πρὸς τὴν παπαδιά :

— «Νὰ εἰπῆς μὲ τρόπον στὴ γυναικα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ μάννα τοῦ δεῖνα πώς δὲν θὰ τὸν ξαναϊδῆ».

N. Πετιμεζᾶς

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ἡρχισε συστηματικὴ καὶ ἐπίμονος ἡ μάχη εἰς τὰ πρῶτα ὑψώματα τῆς εἰσόδου τῶν Πέντε Πηγαδίων. Οἱ ἄνδρες τοῦ Ιου τάγματος τοῦ 15ου συντάγματος εἶχον καταπονηθῆ, διότι τὸ πῦρ ἐξηκολούθησε δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ὑψωμάτων σφροδρὸν καὶ ἀκατάπαυστον καὶ τοὺς ἡνάγκαζε νὰ μένουν διαρκῶς χωμένοι εἰς τὰ προχώματα, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ μετακινοῦνται οὔτε κατὰ τρίχα διὰ τὸν κίνδυνον τῶν ἐχθρικῶν πολυβόλων.

Συνέβη τότε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ν' ἀναπαύωνται μερικοὶ δι’ ὀλίγα λεπτά, διὰ νὰ στρίψουν ἔνα τσιγάρο ἢ διὰ νὰ τανύσουν τὰ μουδιασμένα πόδια των. Ἀλλως τε τὴν προηγουμένην νύκτα τὴν εἶχαν περάσει χωρὶς ἀντίσκηνα καὶ τὸ ὅτι κατώρθωσαν τώρα νὰ κρατοῦν τὰ μάνλιχερ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀποτελεσματικῶς ἦτο ἔνα ἀπὸ τὰ πολλὰ θαύματα, ποὺ ἐπέδειξεν ἡ ἐλληνικὴ ἀντοχή.

Τότε εἰς τὸ ἄκρον τῆς μαχομένης γραμμῆς ἐθεάθη ὁ στρατιώτης Μαυροδῆμος βγᾶντος ἀπὸ τὴν τσέπην του χαρτί, φάκελον καὶ μολύβι. Τοῦ εἶχεν ἔλθει ἡ ὅρεξις νὰ γράψῃ ἔνα γράμμα λίγων λεπτῶν ἀπορροφημένος ἀπὸ τὰ γραφόμενά του κατήντησε νὰ μήν ἀντύ αμβάνεται ὅτι εἶχεν ἀποκαλυφθῆ δλίγον ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ τὸ ἐχθρικὸν πολυβόλον περνοῦσε δρεπάνι κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς τῶν προχωμάτων τους. Ὁ Μαυροδῆμος ἔγραψε τὸ γράμμα του ἥσυχα καὶ ἀργά, ὡσὰν νὰ ενδίσκετο

εἰς τὴν σειρὰν τῶν λαικῶν γραφείων τοῦ Ταχυδρομείου Ἀθηνῶν, τὸ ἐδιάβασε μὲ εὐχαριστημένην δψιν καὶ ἐπέγραψε τὸν φάκελον. Δὲν ἐπρό-
φθασε νά τὸν κλείσῃ καὶ δπως εὑρίσκετο γονατιστὸς ἔκλινεν αἰφνδίως τὸ κεφάλι πρὸς τὸ στῆθος, ἀκούμπησε μὲ τὸ πλευρὸν εἰς τὰς πέτρας, αἱ δοποῖαι ὠρθοῦντο δεξιά του, ἐκρέμασε τὰ χέρια κατὰ μῆκος τοῦ κορμοῦ καὶ παρουσίασε τὸ θέαμα ἀνθρώπου γονατισμένου καὶ καταληφθέντος ἔξαφνα ἀπὸ ὕπνου. 'Ο εὑρισκόμενος πλησίον του ἐσύρθη μέχρι τῆς θέ-
σεώς του. 'Ο Μαυροδῆμος εἶχε φονευθῆ. Τὸ χιτώνιόν του αιματωμένον ἐμπρός ἐμαρτύρει ὅτι ἡ σφαῖδα τὸν εἶχεν εῦρει κατάκαρδα. 'Εμπρός του ὑπῆρχε λοφίσκος ἀπὸ κάλυκας καὶ τὸ γράμμα ἀνοικτόν, ἀπευθυνό-
μενον εἰς τὸν πατέρα του.

«"Οσον διὰ τὴν ζωήν μου μὴν ἀνησυχῆς, πατέρε ο α,
τοῦ ἔγραφεν, εὑρίσκομαι πάντοτε εἰς μέρος ἀσφα-
λέστατον καὶ δὲν διατρέχω κανέναν κίνδυνον. Περ-
νῶ ωραῖα καὶ θὰ ἵδητε τί καλὰ θὰ είμαι, δταν
θὰ ξαναγυρίσω".

Τὸ γράμμα αὐτὸν ἐστάλη εἰς τὸν πατέρα τοῦ καλοῦ παλληκαριοῦ, ποὺ δὲν ἦθελε ν' ἀνησυχήσῃ τὴν οἰκογένειά του μὲ περιγραφὰς μαχῶν καὶ ἥρωϊσμῶν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν ἐγνωστοποιήθη ὁ θάνατός του, δενγενέστερος ἀποχαιρετισμὸς ἐνὸς ἥρωος νίοῦ.

Δ. Κόκκινος

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΕ

Τώρα ποὺ τόσο σ' ἔνοιωσα χαρούμενο γιὰ νᾶσαι,
τραγούδι μου, φτερούγισε καὶ στὸ χωριό μου φτάσε.
Φτάσε, δὲ σκοπὸς μαγιάτικος νὰ μου καλημερίσῃ
τὸ φτωχὸ σπιτάκι μας μὲ τὴν παλιά του βρύσι.

Πάρε ἀπ' τὰ δάση, ώς θὰ περνᾶς, τοῦ πεύκου δλα τὰ μύρα
καὶ πήγαινέ τα, σκόρπα τα μέσ' στὴν αὐλὴ πλημμύρα,
ζωὴ καινούργια οἱ γλάστρες μας νὰ πάρουν, ποὺ ποιός ξέρει,
ἄν δρέθηκε ἔνα σπλαχνικὸ νὰ τὶς ποτίζῃ χέρι.

Κι ἄν δῆς γυρτή στὴν πόρτα μας μιὰν ἀκακία ν' ἀνθίζῃ,
βάλ' τὴν χαρά μου ἀπάνω της, ἀνθὸς κι αὐτὴ ν' ἀσποῖζῃ.
Κι ἄν, δίχως νὰ τὸ νοιώσωμε, πῆρες μαζὶ ἔνα δάκρυ,
δροσούλα ἄς πέση ἀθόρυβη καὶ κεῖνο σὲ μιὰν ἀκρη.

Στὸ χαμηλὸ μπαλκόνι μας ἄν βρῆς τοῦ Μάη στεφάνι,
μιὰ πεταλούδα γίνε του καὶ στόλισέ το. Φτάνει.
Κι ἄν μιὰ χειδιδονοφωλιὰ στὴ στέγη συναντήσῃς,
γίνουν πουλὶ καὶ κάθισε καὶ σὺ νὰ τραγουδήσῃς.

« Γαλάζιες ρίμες »

Σ. Σπεράντσας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Είχον πολεμήσει οι φαντάροι τῶν δύχωρῶν τοῦ Ροῦπελ τέσσερα μερόνυχτα χωρὶς στιγμὴν νὰ σταματήσουν. Είχαν κατανικήσει δλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, δταν κατὰ τὶς τέσσερες τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 'Απριλίου 1941 οἱ Γερμανοί — μετὰ τὴν διάσπασιν τοῦ σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης — ἔστειλαν μπροστά σὲ κάθε φρούριον ἀπὸ ἓνα τὰνκς νὰ γυροφέρονται σιγὰ κρατῶντας λευκὴ σημαία.

Οἱ "Ελληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιατὶ τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἀσπρὴ τους παντερά.

'Απὸ τὰ τὰνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοσι τῶν δύχωρῶν, ἐπειδὴ ὁ "Ελλην διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

'Αξιωματικοὶ καὶ φαντάροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτιά τους. 'Απὸ τὴν καύχησι, ποὺ είχαν γιὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασί τους, ὅς τὴν καταστροφὴ ποὺ τώρα μαθάνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμή.

"Ως τώρα αὐτοὶ ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὅχι μόνο πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες, ἀλλὰ κι ἔξω στ' ἀνοιχτὰ στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα χωρὶς νὰ νικηθοῦν;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἡ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους νὰ παραδώσουν τὰ δύχωρά. Τότε ξεσπάει μαύρη ἀπελπισία. "Άλλοι κλαῖνε δυνατά, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυνθόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρυμτα, ποὺ σφίγγει τὴν καρδιὰ ὅσων τοὺς βλέπουν.

"Ωστόσο ὑπακούουν στὴ γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ δύχωρά καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνσι πρὸς τὰς Σέρρας.

Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὰς Σέρρας, βλέπουν ἐπάνω σ' ἓνα λοφάκι μαζεμμένους φαντάρους καὶ καπνὸν ν' ἀνεμίζεται στὸν καθάριον οὐρανόν. 'Επειδὴ ἡ δυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβῆῃ ἡ φάλαγγα δλόϊσα πρὸς τὸν ὅμιλον ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορφὴ τοῦ λόφου, εἶδαν ἔτοιμη θρακιά.

"Ἐκεῖ γῦρο στὴ φωτιὰ εἶναι συγκεντρωμένον ἓνα τμῆμα τοῦ 26ου συντάγματος, ποὺ ὑπερασπιζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἶχε τσακίσει δλόκληρη μεραρχία 'Αλπίνων.

Νά διοικητής περιστοιχισμένος από τον βαθμοφόρους. Νά διοχυτανδρίτης, πού βάζει τα ίερά ἄμφια.

— Θά λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος^{*} και ή ιδέα πώς θὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πηλήκια τους, σταυροκοποῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατάνυξι τὶς εὐχὲς ποὺ ἀρχίζει νὰ φάλλη δ παπᾶς. "Υστερα προβάλλει στὸ κέντρον δ ὑπασπιστῆς κρατῶντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ξεσκεπάζει και τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸν ἀεράκι, ἀτίμητο μνημεῖο δοξασμένων ἀγώνων.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σημαία, ἡ ίδια, ποὺ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1922, ὅταν τὸ 26ον σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλῆ - Βεράν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν ἀρπαξεν δ τότε συνταγματάρχης του και παρασύροντας τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορην ἔξοδο κατώρθωσε νὰ διασπάῃ τὸν τουρκικὸ κλοιὸ και νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμά του, χωρὶς διμως δ ἴδιος νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατί, ὅπως ἡ σημαία του, ἔτσι κι αὐτὸς είχε κατατυπηθῆ ἀπὸ σφαῖρες και ξεψύχησε κρατῶντας στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

— Προσοχή! διατάζει ὁ διοικητής.

Οἱ φαντάροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωματικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Ο ὑπασπιστῆς τότε κατεβάζει τὸ ίερὸ λάθαρο στὴ φωτιά, ἐνῷ δ παπᾶς εὐλογεῖ αὐτὸν τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸ δόδηγο. Τὸ μετάξι ἀργεῖ νὰ καῇ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης ποὺ ἔξαφανίζεται κάνει τοὺς παρόντας νὰ φιγήσουν. Οὔτε ἔνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινεν ἀδάρυτος. Οἱ φαντάροι, καθὼς ἀντικρύζουν τὸν φρουράρχον τους, ψημένους πολεμιστές, νὰ κλαίνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο και ξεσπᾶν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σὲ λυγμοὺς κι ἀναφιλυτά.

Μὰ τὸ κλάμμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχυπανδρίτης.

— Σηκώστε τὸ χέρι νὰ ὁρισθῆτε, τοὺς λέει.

Τὸν ὑπακούοντας, κι ἐκείνος ἀρχίζει:

— "Ορκίζομαι..."

— "Ορκίζομαι..."

— "Οτι δὲν θὰ ἡσυχάσω..."

— "Οτι δὲν θὰ ἡσυχάσω..."

— "Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμά μου..."

— "Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμά μου..."

— Διὰ νὰ ἔκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα...
 — Διὰ νὰ ἔκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

'Ο δρόκος αὐτὸς φυσικώνει ἀπὸ νέα ὅνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπάίρουν τὸ δρόμο τῶν Σερρῶν, αἰσθάνονται σὰ ζωγονημένοι. Τώρα έχει βρῆ πάλι σκοπὸν ἡ ζωή τους.

Χρ. Ζαλοκώστας

ΤΟ ΑΤΙΜΗΤΟ ΜΟΥ ΦΥΛΑΧΤΟ

"Αν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα
 λίγο σας χῶμα θησαυρός, δὲ μέρη ἀγαπημένα.
 "Απὸ τὸ χῶμα τῆς κορφούλας τοῦ θιννοῦ
 τοῦ ἀντικρινοῦ
 κι ἀπὸ τὴν ἄμπιο τοῦ γιαλοῦ λίγα σπειριὰ ἔχω πάρει
 καὶ τά 'κλεισα σὲ φυλαχτό, σὰν τὸ μαργαριτάρι.

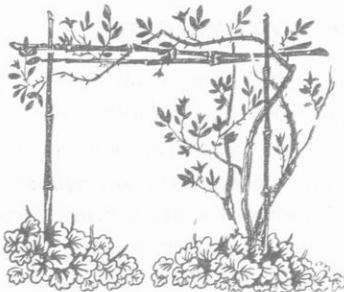
"Αν κάποτε ξενιτευτῶ,
 τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό
 στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνῃ,
 ποὺ δὲ θὰ βρίσκω ἀλλοῦ:
 μοσκοβολιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ' τὴν κορφούλα ἐκείνη,
 καὶ μιὰ ἄλλη τοῦ καθάριου μου γιαλοῦ.

« "Οταν φεύγουν οι ώρες »

Στ. Σπεράντσας

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴν
τὸ κοινότερο χορτάρι
γίνεται τὸ πιὸ ὅμορφο·
τοῦ Μαγιοῦ λουλούδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴν
τὸ χειρότερο πουλὶ¹
λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴν
καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάδια
μάγισσες τὶς κάνουνε
τὶς γριές μουριές τὰ βράδια!

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴν
μιὰ βρυσούλα μοῦ μιλεῖ
γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴν
τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
ἔσπειρε καὶ τάγισε
τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

« Πρωτό ξεκίνημα »

Γ. Αθάνας

Η ΣΤΑΧΟΜΑΖΩΧΤΡΑ

Μεγάλην ἔξεφρασεν ἔκπληξιν ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, διότι εἶδε τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θεια - Ἀχτίτσα νὰ φορῇ καινουργῆ μανδήλαν καὶ τὸν Γέρο καὶ τὴν Πατρώνα, τὰ δυὸ ἐγγονάκια τῆς, μὲ καθαρὰ ὑποκαμισάκια καὶ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ διότι ἡτο γνωστότατον ὅτι ἡ θεια - Ἀχτίτσα ἡτο ἔρημος καὶ κήρα καὶ ἀνέτρεψε τὰ δυὸ δρφανὰ ἐγγονάκια τῆς μετερχομένη ποικίλα ἐπαγγέλματα. Ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, ἐστενοχωρεῖτο πολὺ διὰ τὰς στερήσεις τῆς γραίας καὶ τῶν δύο δρφανῶν, ἀλλὰ μήπως ἡτο καὶ αὐτὴ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος;

Τὰ δύο παιδία τῆς Ἀχτίτσας ἐπνίγησαν, βυθισθείσης τῆς βρατσέρας κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 186... Ἡ βρατσέρα ἔκεινη ἔχαθη αὐτανδρος. Ὁ τρίτος γυνός της ἔξενιτεύθη καὶ ενδίσκετο, ἔλεγαν, εἰς τὴν Ἀμερικήν. Πέτρα ἔρριξε πίσω του. Μήπως τὸν εἰδε; μήπως τὸν ἥκουσεν; ἄλλοι πάλιν πατριῶτες εἴπαν ὅτι ἐνυμφεύθη εἰς ἔκεινα τὰ χώματα, κι ἐπῆρε, λέει, μιὰ φράγκα, ποὺ δὲν ἤξευρε νὰ μιλήσῃ ρωμέϊκα. Μή χειρότερα! τί νὰ εἰπῇ κανείς! ἥμπορει νὰ καταρασθῇ τὸ παιδί του, τὰ σωθικά του, τὰ σπλάχνα του.

Ἡ κόρη της ἀπέθανεν εἰς τὸν δεύτερον τοκετόν, καὶ ἀφῆκεν εἰς αὐτὴν τὰ δύο δρφανὰ ψληρονομίαν. Ὁ γαμβρός της ἔξοισεν ἀκόμη, μὰ τί νοικοκύρης, τὸ πρόκοψεν, ἀλήθεια! Χαρτοπαίκτης, μέθυσος. Είχεν ἐγκαταλείψει καὶ τὸ χωρό καὶ τὰ παιδιά του. Τί νὰ κάμῃ; "Εβαλε τὰ δυνατά της κι ἐπροσπαθοῦσεν ὅπως ὅπως νὰ ζήσῃ τὰ δύο δρφανά. Τί ἀξιολύπτητα τὰ καημένα. Κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους ἐβοτάνιζεν κι ἔξενοδούλευεν. Ἐμάζευε κούμαρα κι ἔθγαζε ρακήν. Μερικά στέμφυλα ἀπ' ἐδῶ, ἀραβόσιτος ἀπ' ἐκεῖ, δῆλα τὰ ἔχοησιμοποίει.

"Άλλὰ τὸ πρώτιστον εἰσόδημα τῆς θεια - Ἀχτίτσας προήρχετο ἐκ τοῦ σταχομαζώματος. Τὸν Ἰούνιον κατ' ἔτος ἐπεβιβάζετο εἰς πλοῖον καὶ διεπεραιώνετο εἰς Εύβοιαν. Ἐκεῖ μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν ἡσχολεῖτο νὰ συλλέγῃ τὰ στάχνα, ἄτινα ἔπιπτον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν θεριστῶν, ἀπὸ τὰ φορτώματα καὶ ἀπὸ τὰ κάρδα. Κατ' ἔτος οἱ χωρικοὶ τῆς Εύβοιας καὶ τὰ χωριατόπουλα ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῆς τὸ σκώμμα :

— «Νά ἡ σταχομαζώχτρα! μᾶς ἤρθε πάλιν ἡ φουστάνα».

'Αλλ' αὗτη ἔκυπτεν ὑπομονητική, σιωπηλή, συνέλεγε τὰ ψιχία ἐκεῖνα τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τοῦ τόπου, ἀπήρτιζε τρεῖς ἢ τέσσαρας σάκκους, δύλοκληρον ἐτησίαν ἐσοδείαν δι' ἔαυτὴν καὶ διὰ τὰ δύο δρφανά, τὰ ὅποια εἶχεν ἐμπιστευθῆ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπινιώς καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον της.

Πλὴν ἐφέτος, δηλ. τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εὔβοιαν. 'Αφορία εἰς τὸν ἔλαιωντα τῆς μικρᾶς νήσου δπου κατώκει ἡ θεια - Ἀχτίτσα. 'Αφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τοὺς ἀραβοσίτους, ἀφορία καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρα, ἀφορία πανταχοῦ.

'Ἐπειτα, ἐπειδὴ οὐδὲν κακὸν ἔρχεται μόνον, βαρύς χειμῶν ἐνέσκηψεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. 'Απὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνός, χωρὶς σχεδὸν νὰ πνεύσῃ νότος καὶ νὰ πέσῃ βροχή, ἔρχεται νὰ χιονίζῃ. 'Ἐνίστες ἔπινες ξηρὸς βροχᾶς καὶ ἔσφιγγεν ἔπι μᾶλλον τὰ χιόνια, τὰ ὅποια δὲν ἔλειωναν εἰς τὰ βουνά. Περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου μόλις ἐπῆλθε μικρὰ διακοπὴ εἰς τὰ χιόνια καὶ ἔφανησαν δειλάτι τινες ἀκτῖνες τοῦ ήλιου. Τὴν ἐπαύριον δὲ χειμῶν ἔγινεν ἀγριώτερος. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων οὐδεμία γωνία οὐδρανοῦ δρατή, οὐδεμία ἀκτίς ήλίου.

Τὴν ἔσπερον τῆς 23 δ Γέρος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸ σχολεῖον περιχαρῆς, διότι ἀπὸ τῆς αὔριον ἔπανον τὰ μαθήματα. Πρὸιν ἔκερεμάση τὸν «φύλακα» ἀπὸ τῆς μασχάλης του, δ Γέρος πεινασμένος ἤνοιξε τὸ δουλάτι, ἀλλ' οὐδὲ ψυχίον ἀρτού εῦρεν ἔκει.

'Η γραία εἶχεν ἔξελθει ἵσως πρὸς ζήτησιν ἀρτού. 'Η ἀτυχής Πατρώνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἡ ἐστία ἦτο σθεστή. 'Εσκαλίζε τὴν στάχτην, διότι ἔνδυμζεν ἐν τῇ παιδικῇ της ἀφελείᾳ (ἡτο μόλις τετραετὲς τὸ πτωχὸν κοράσιον), δτι ἡ ἐστία εἶχε πάντοτε τὴν ἴδιότητα νὰ θερμαίνῃ καὶ ἄς μὴ καίῃ. 'Αλλ' ἡ ἐστία ἤταν ὑγρά. Σταγόνες ὕδατος εἶχον ρεύσει διὰ τῆς καπνοδόχου.

'Ο Γέρος, ὅστις ἦτο ἐπταετής μόλις, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ, διότι δὲν εὔρισκε ψυχίον τι διὰ νὰ χορτάσῃ, ἤνοιξε τὸ μόνον παραθύρον, τὸ δόποιον εἶχε μῆκος τριῶν σπιθαμῶν. 'Ο οἰκίσκος δόλος εἶχεν ὕψος δύο ἵσως δργυιῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς δροφῆς.

'Ο Γέρος ἀνεβίβασε σκαμνίον ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ παραθυροφύλλου ἀνοικτοῦ, ἐστυλώθη μετὰ τόλμης πρὸς τὴν δροφήν, ὕψωσε τὴν δεξιὰν καὶ

ἀπέσπασεν ἐν κρύσταλλον, τὸ διόπτρον ἐκόσμει τὴν στέγην. Ὅχιςε νὰ τὸ γλείφῃ βραδέως καὶ ἡδονικῶς καὶ ἔδιδε καὶ εἰς τὴν Πατρώναν νὰ φάγῃ. Ἐπείνων τὰ κακόμοιορα.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον καὶ ἔφερε πρᾶγμά τι τυλιγμένον εἰς τὸν κόλπον της. Ὁ Γέρος, δοτις ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας ὅτι ποτὲ ἄνευ αἰτίας δὲν ἐφούσκωναν οἱ κόλποι τῆς μάμψης του, ἔτρεξεν εἰς τὸ στήθος της, ἐνέβαλε τὴν χεῖρα καὶ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρτου είχεν «οἰκονομήσει» καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἥ καλή, καίτοι ὀλίγον αὐστηρὰ μάμψη, τίς οἶδεν ἀντὶ ποίων ἔξευτελισμῶν καὶ διὰ ποίων ἐκλιπαργήσεων!

Καὶ τί δὲν ἤθελεν ὑποστῆ, πρὸ ποίας θυσίας ἦδυντο νὰ ὀπισθοδομήσῃ διὰ τὴν ἀγάπην τῶν δύο τούτων παιδίων, τὰ διποῖα ἥσαν δις παιδία δι' αὐτήν, καθόσον ἥσαν τέκνα τοῦ τέκνου της.

Ἐν τούτοις δὲν ἤθελε νὰ δεικνύῃ εἰς αὐτὰ μεγάλην ἀδυναμίαν. Ἐπάλει τὸν ἄρρενα «Γέρο», διότι είχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς γέρου της, τοῦ μακαρίου μπαρμπα - Μιχαλιοῦ, τοῦ ὅποιου τὸ ὄνομα τῆς ἐπόνει νὰ ἀκούσῃ ἥ νὰ προφέρῃ. Τὸ ταλαίπωρον θῆλυ τὸ ἐκάλει. «Πατρώναν» θωπευτικῶς, διότι δὲν ἐπεθύμει νὰ ἀκούῃ τὸ Ἀργυρό, τὸ ὄνομα τῆς κόρης της, τὸ διόπτρον ἐδόθη ὡς κληρονομία εἰς τὸ ὄρφανόν, λεχοῦς θανούσης ἐκείνης.

Ἡ ταλαίπωρος γραῖα ἔστρωσε διὰ τὰ δύο ὄρφανά, ἵνα κοιμηθῶσιν. Ἐπειτα κατεκλίθη καὶ αὐτὴ πλησίον των καὶ τοὺς είπε νὰ φυσήσωσιν ὑποκάτω τοῦ σκεπάσματός των, διὰ νὰ ζεσταθοῦν.

Τὸ πρωΐ, μετὰ τὴν λειτουργίαν (ἥτο παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων) ὁ παπα-Δημήτρης, δὲν ενορίτης της, παρουσιάσθη αἴφνης εἰς τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου.

— Καλῶς τὰ ἐδέχθης, τῆς είπε μειδιῶν.

«Καλῶς τὰ ἐδέχθη» αὐτή; καὶ ἀπὸ ποῖον ἐπερόμενε τίποτε;

— Ἐλαβα ἔνα γράμμα διὰ σέ, Ἀχτίτσα, προσέθεσεν ὁ γέρων ἰερεὺς, τινάσσων τὸ χιόνι ἀπὸ τὸ ράσον καὶ τὸ σάλι του.

— Ορίστε, δέσποτα καὶ μὴ γάρ ἔχω τὴν φωτιά, ἐψιθύρισε πρὸς ἐαυτήν, ἥ τὸ γλυκό καὶ τὸ ρακί νὰ τὸν φιλέψω;

‘Οιερεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸν πενιχρὸν οἰκίσκον καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου. Ἡρεύνησε δὲ εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἐξήγαγε μέγαν

φάκελον μὲ πολλὰς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

— Γράμμα, εἰπες παπᾶ, ἐπανέλαβεν ἡ Ἀχτίτσα, ἡ δούλια μόλις τότε ἥρχισε νὰ ἔννοιῃ τί τῆς ἔλεγεν ὁ ἵερευς.

— Ἀπόψε ἔφθασε τὸ βαπτόρι, ἐπανέλαβεν ὁ ἐφημέριος, ἐμένα μοῦ τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἔβγαινα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀμέσως ἔξηγαγεν ἐκ τοῦ φακέλου διπλωμένον χαρτίον.

— Εἶδεν ὁ Θεός τὸν πόνον σου καὶ σοῦ στέλλει μικρὰν βοήθειαν, εἰπεν ὁ ἀγαθὸς ἵερευς. 'Ο γυιός σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν.

— 'Απ' τὴν Ἀμερικα; ὁ Γιάννης! 'Ο Γιάννης μὲ θυμήθηκεν, ἀνέκραξεν περιχαρής καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἡ γραία.

Καὶ ἔπειτα προσέθεσεν: «Δόξα σοι ὁ Θεός!».

'Ο ἵερευς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἥρχισε μετὰ δυσκολίας νὰ ἀναγινώσκῃ.

«Παπα - Δημήτρη, τὸ χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἔρωτῶ διὰ τὸ αἴσιον κλπ. κλπ. Ἐγὼ λείπω πολλὰ χρόνια καὶ δὲν ἥξενδρω αὐτοῦ τί γίνονται, οὔτε ἀν ζοῦν ἡ ἀπέθαναν.

» Εἶμαι εἰς μακρινὸν μέρος, πολὺ βαθιὰ εἰς τὸν Παναμᾶν, καὶ δὲν ἔχω καμμίαν συγκοινωνίαν μὲ ἄλλους πατριῶτες, ποὺ εὑρίσκονται εἰς τὴν Ἀμερικήν. Πρό τριῶν χρόνων ἀντάμωσα τὸν (δεῖνα) καὶ τὸν (δεῖνα), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔλειπαν χρόνους πολλοὺς καὶ δὲν ἥξευραν τί γίνεται εἰς τὸ σπίτι μας.

» 'Εὰν ζῇ ὁ πατέρας, ἡ μητέρα μου, εἰπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν διότι διὰ καλὸ πάντα πασχῆσε ὁ ἀνθρώπος καὶ εἰς κακὸ πολλὲς φορὲς βργαίνει. Ἐγὼ ἀρρώστησα δυὸ φορὲς ἀπὸ κακὲς ἀσθένειες τοῦ τόπου καὶ ἔκαμα πολὺν καιρὸν εἰς τὰ σπιτάλια. Τὰ δ, τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα ἐπήγαν καὶ μόλις ἐγλύτωσα τὴν ζωήν μου. Τώρα ὑγεία ἔχω καὶ ἄλλο καλύτερον δὲν ζητῶ παρὰ νὰ πιάσω δλίγα χρήματα, νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἀν προφθάσω τοὺς γονεῖς μου νὰ μ' εὐλογήσουν. Καὶ νὰ μήν ἔχουν παράπονον εἰς ἐμέ, διότι ἔτσι θέλει ὁ Θεός καὶ δὲν ἡμιποροῦμεν ἐμεῖς νὰ πάμε κόντρα. Καὶ νὰ μὴ βαρυγνωμοῦν, διότι, ἀν δὲν είναι θέλημα Θεού, δὲν μπορεῖ ἀνθρώπος νὰ προκόψῃ.

» Σοῦ στέλλω ἔδω ἐσωκλείστως ἔνα συνάλλαγμα ἐπ' ὀνόματί σου, νὰ ὑπογράψῃς ἡ ἀγιωσύνη σου, καὶ νὰ φροντίσουν νὰ τὸ ἔξαργυρώσουν δι πατέρας ἡ ἡ μητέρα, ἔαν ζοῦν. Καὶ ἄν, δ μὴ γένοιτο, είναι ἀποθαμμένοι, νὰ τὸ ἔξαργυρώσῃς ἡ ἀγιωσύνη σου, νὰ δώσῃς εἰς κανένα ἀδελφόν μου, ἔαν είναι αὐτοῦ, ἡ εἰς κανένα ἀνίψι, καὶ εἰς ἄλλα

πτωχὰ καὶ νὰ κρατήσῃς καὶ ἡ ἀγιωσύνη σου, ἐὰν οἱ γονεῖς μου εἶναι ἀπὸ θαυμένοι, ἐν μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρανταλείτουργα»...

Μεγάλη ἦτο ἡ χαρὰ τῆς Ἀχτίτσας, διότι ἔλαβε μετὰ τόσα ἔτη εἰδήσεις περὶ τοῦ νιοῦ της. Ὁ σπινθήρ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἔλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπόν της. Τὰ δύο παιδιά, ἀν καὶ δὲν ἔννοουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο, δταν εἶδαν τὴν χαρὰν τῆς μάμμης των, ἥρχισαν νὰ χοροπηδῶσι.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἔλαβε τὸ ἀποσταλὲν παρὰ τοῦ νιοῦ της γραμμάτιον καὶ μετέβη εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ κυριοῦ Μαργαρίτη, δστις ἦτο καὶ τοκιστὴς καὶ προεξοφλητής.

Ὁ κυριός Μαργαρίτης ἔλαβε τὸ γραμμάτιον, κατεβίβασε μέχρις ὁφρύων τὴν σκούφιαν του, ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἥρχισε νὰ ἔξετάζῃ διὰ μακρῶν τὸ γραμμάτιον.

—Ἐρχεται ἀπ' τὴν Ἀμέρικα; εἴπε. Σ' ἐνθυμήθηκε, βλέπω, ὁ γυιός σου. Μπράβο, χαίρομαι.

Βεβαιωθεὶς διὰ τὴν γνησιότητα τοῦ γραμματίου ἤνοιξε τὸ χεριματοφυλάκιο καὶ ἐμέτρησεν εἰς τὴν τρέμουσαν χεῖρα τῆς θειας Ἀχτίτσας ἐννέα στιλπνοτάτας ἀγγλικάς λίρας.

Καὶ ἵδον διατὶ ἡ φτωχὴ γραῖα ἐφόρει τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων καινουργῇ μανδήλαν, τὰ δὲ δύο δροφανὰ είχαν καθαρὰ ὑποκαμισάκια διὰ τὰ ἴσχνὰ μέλη των καὶ θερμήν ὑπόδεσιν διὰ τοὺς παγωμένους πόδας των.

«Χριστουγεννιάτικα διηγήματα»

Αλ. Παπαδιαμάντης

ΜΗΤΡΙΚΗ ΑΥΤΑΠΑΡΝΗΣΙΣ

"Ητο καθ' ήν ἐποχὴν ἡ μήτηρ μας εἰργᾶζετο, διὰ νὰ θρέψῃ τὴν θετὴν ἀδελφήν, καθὼς καὶ ἡμᾶς. Ἐγὼ τὴν συνώδευον κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, παῖςων πλησίον αὐτῆς, ἐνῷ ἔκεινη ἔσκαπτεν καὶ ἔξεβοτάνιεν. Μίαν ἡμέραν διακόψαντες τὴν ἐργασίαν ἐπεστρέφομεν ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς φεύγοντες τὸν ἀφρόητον καύσωνα, ἀπὸ τὸν ὄποιον δλίγον ἔλειψε νὰ λιποθυμήσῃ ἡ μήτηρ μου. Καθ' ὅδὸν κατελήφθημεν ὑπὸ φαγασιοτάτης βροχῆς, ἐξ ἔκεινων αἴτινες συμβαίνουσι παρ' ἡμῖν συνήθως μετὰ προηγηθεῖσαν ζέστην ἥ λαύραν, καθὼς τὴν δνομάζουν οἱ συντοπῆται μου. Δὲν ἦμεθα πλέον πολὺ μακράν τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ διαβῶμεν ἔνα χείμαρρον, διτις πλημμυρήσας ἐκατέβαινεν δρμητικῶτας. Ἡ μήτηρ μου ἥθελησε νὰ μὲ σηκώσῃ εἰς τὸν δμόν της. 'Αλλ' ἔγὼ ἀπεποιήθην.

— Είσαι ἀδύνατη, τῆς εἶπον. Θὰ μὲ φίψης μέσ' στὸν ποταμό.

Καὶ ἐσήκωσα τὰ φορέματά μου καὶ εἰσῆλθον δρομαίως εἰς τὸ φεῦμα, πρὶν ἔκεινη προφθάσῃ νὰ μὲ κρατήσῃ. Εἶχον ἐμπιστευθῆ εἰς τὰς δυνάμεις μου πλέον, ἥ δ.τι ἔπρεπε. Διότι πρὶν σκεφθῶ νὰ ὑποχωρήσω, τὰ γόνατά μου ἐλύγισαν, οἱ πόδες μου ἔχασαν τὸ στήριγμά των καὶ ἀνατραπεὶς παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ χειμάρρου ὡς κέλυφος καρύου.

Μιὰ σπαρακτικὴ κραυγὴ φρίκης εἶναι πᾶν δ.τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα. Ἡτον ἡ φωνὴ τῆς μητρός μου, ἥτις ἔρριφθη εἰς τὰ φεύματα, διὰ νὰ μὲ σώσῃ.

Πῶς δὲν ἔγινα αἴτια νὰ πνιγῇ καὶ ἔκεινη μετ' ἐμοῦ εἶναι θαῦμα. Διότι ὁ χείμαρρος ἔκεινος ἔχει κακὴν φήμην παρ' ἡμῖν. Καὶ δταν λέγουν περὶ τινος «τὸν ἐπῆρε τὸ ποτάμι», ἐννοοῦν δτι ἐπνίγη εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν χείμαρρον.

Καὶ δμως ἡ μήτηρ μου, κατάκοπος καθὼς ἥτο, βεβαρημένη ἀπὸ ἐπαρχιακὰ φορέματα, ἴκαναν νὰ πνίξουν καὶ τὸν δεξιώτερον κολυμβητήν, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς κίνδυνον. Ἐπρόκειτο νὰ μὲ σώσῃ.

— "Οταν ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκον καὶ μὲ ἀπέθεσε χαμαὶ ἀπὸ τὸν δμόν της, ἥμην ἀκόμη παραξαλισμένος. Διὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ αἴτιαθῶ τὴν ἀπρονοησίαν μου διὰ τὸ συμβάν, ἀπέδωκα αὐτὸν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς μητρός μου.

— Μή δουλεύης πιά, μάννα, τῆς εἶπον, ἐνῷ ἔκεινη μὲν ἐνέδυε στεγνὰ φορέματά.

— Ἄμ' ποιός θὰ μᾶς θρέψῃ, παιδί μου, σὰν δὲν δουλεύω ἐγώ; ήρωτησεν ἔκεινη στενάζουσα.

— Ἐγώ, μάννα! Ἐγώ! τῆς ἀπήντησα τότε μετὰ παιδικοῦ στόμφου.

— Καὶ τὴν μικρὴν ἀδερφούλα σου;

— Κι ἔκεινην ἐγώ!

Ἡ μήτηρ ἐμειδίασεν ἀκουσίως διὰ τὴν ἐπιβλητικὴν στάσιν, τὴν δοπίαν ἔλαθον προφέρων τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην. Ἐπειτα διέκοψε τὴν δύμιλίαν ἐπειποῦσα:

— Ἄμ' θρέψε δὰ πρῶτα τὸν ἑαυτό σου καὶ ὕστερα βλέπουμε.

Ἡ μήτηρ βεβαίως οὐδ' ἐσημείωσε κανὸν τὴν ὑπόσχεσιν ἔκεινην. Ἐγὼ δῶμας ἐνδυμούμην πάντοτε δῖτι ἡ αὐταπάρνησίς της μοὶ ἔχάρισε διὰ δευτέραν φορὰν τὴν ζωὴν, τὴν ὅποιαν τῆς ὥφειλον. Διὰ τοῦτο είχον τὴν ὑπόσχεσιν ἔκεινην ἐπὶ τῆς καρδίας μου καὶ δσον ἐμεγάλωνα, τόσον σπουδαιότερον ἐνόμιζα τὸν ἑαυτόν μου ὑποχρεωμένον πρὸς ἐκπλήρωσίν της.

— Μή κλαίγης, μητέρα, τῆς εἶπον ἀναχωρῶν. Ἐγὼ πηγαίνω πιὰ νὰ κάμω παραδεξ. Ἐννοια σου! Ἀπὸ τώρα καὶ πέρα θὰ σὲ θρέφω καὶ σένα καὶ τὴν ἀδερφούλα μας. Ἄλλ' ἀκούεις; Δὲν θέλω πιὰ νὰ δουλεύης.

Ἡ καημένη ἡ μήτηρ μου δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς λόγους μου. Καὶ δῶμας ἔφυγα καὶ εἰργάσθην εἰς τὰ ξένα τόσον πολύ, ὥστε ἔξεπλήρωσα μὲν ἀκριβειαν τὴν παιδικήν μου ἔκεινην ὑπόσχεσιν.

Γ. Βιζυηνὸς

ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΙΣ

('Ο στρατιωτικός σύζυγος Γεώργιος Δορίδης καταστρέφεται οικονομικώς από την χαρτοπαιξίαν και καταλήγει εἰς ἀπόγνωσιν. Είναι ἔτοιμος νὰ προβῇ εἰς ἀπονεομένον διάβημα. 'Η καλή του σύζυγος τὸν ἐνθαρρύνει καὶ τὸν συγκρατεῖ εἰς τὴν κακὴν ὥραν... "Ἐνα τυχερὸν λαχεῖον ἔπανω εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν ἔσωσε τὴν κατάστασιν καὶ διεφύλαξε τὴν ὑπόληψιν τοῦ Γεώργη).

«Μὴν ἀνησυχῆς διὰ τίποτα, Γεώργη μου», τοῦ ἔλεγε. «Θὰ πεινάσουμε, θὰ στερηθοῦμε Ἰσως γιὰ καιρόν, ἀλλὰ θὰ σηκωθοῦμε πάλιν δρυῖ. Εἶδες ἔκει; Εἴμαστε ὅλοι γεροί· δοξασμένος νὰ είναι ὁ Θεός. Λοιπὸν ἔχομε φωμί, δλίγο προσφάτι καὶ τὸ κέρδος θὰ είναι διπλό. Θὰ μοῦ μένη ὅλη ἡ ἡμέρα γιὰ τὸ βελόνι, μὰ δὲν. Ὅσο γιὰ τὴν νύχτα, είναι καὶ ἄλλες δουλειές νὰ μὴ κουράζωνται τὰ μάτια. Τὰ βλέπεις αὐτὰ τὰ χέρια, Γεώργη μου; Δὲν τὰ τρομάζει καμιαὶ δουλειά. Θὰ δουλέψω γερά· νὰ ἴδης. Καὶ ποῦ είσαι ἀκόμη; Σὲ τοία χρόνια θὰ δουλέψῃ καὶ τὸ βελόνι τῶν κοριτσιῶν μας. Μὰ ἐκάρηκε τὸ σπίτι μας; μὰ ἔγινεν ὅλο στάχτη; τίποτε δὲν ἀπόμεινε; Πάλι τὰ θεμέλια, ἡ γῆς μένουν· ἡ δουλειά, ἡ οἰκονομία. Θὰ τὸ σηκώσουμε πάλι τὸ σπιτάκι μας· νὰ ἴδης. Θὰ τὸ ξαναχτίσουμε καὶ ἀς ματώνουν τὰ δάχτυλά μας· καὶ ἀς πέφτουν τὰ νύχια μας. Τότε θὰ τὸ πονοῦμε πιὸ πολὺ· τότε θὰ είναι πιὸ γλυκειά ἡ εὔτυχία, γιατὶ πρῶτα τὴν εἰχαμε, ἔτσι νὰ ποῦμε, χάρισμα καὶ δὲν τὴν ψηφούσαμε. Νὰ δῆς, Γεώργη μου, σὲ τοία χρόνια τὸ πολύ, αὐτὰ τὰ χρέη, ποὺ σοῦ τσιτισρίζουν τὴν καρδιά, θὰ τὰ πληρώσουμε ὅλα, ὡς στὸ λεπτό, δὲν θέλουμε νὰ μᾶς χαρίσῃ κανένας τίποτα· καὶ ἔπειτα θὰ ἀρχίσουμε νὰ βάνουμε κατὰ μέρος πάλι γιὰ τὰ κορίτσια μας. Ἐγώ γιὰ χρόνια δὲν θέλω ἔξιδο γιὰρ φοῦχα. Δὲν θὰ βγαλνό· ὅσο γιὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Μεγαλοδύναμος θὰ καταδεχθῇ νὰ ἀκούῃ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι τὴν ταπεινή μου παρακλησιν, δταν θὰ τοῦ ζητῶ ὑγεία καὶ θάρρος. Ἀλλὰ τὴ στέρωση, τὴ φτώχεια νὰ τὴν δεχθῆς παλληκαρίσια, μὲ τὸ στῆθος μπρός, μὲ τὴ χαρὰ στὴν καρδιὰ καὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα. Ἐσύ δὲν μοῦ ἔλεγες πώς ἔτσι ἀντίκρυζες πάντα τὸ στόμα τοῦ τουφεκιοῦ; Τί νομίζεις; Μιὰ παντοτινὴ μάχη είναι καὶ ἡ ζωή, Γεώργη μου».

'Ελάλει μετὰ τόσου σθένους, ὥστε ἥθελε τις νομίσει ὅτι τὴν στιγμὴν ἔκεινην τῆς τελείας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀποκαρτερόησεως ἡ γυνὴ τοῦ στρα-

τιώτου είχε λάβει άνα χεῖρας τὴν σάλπιγγα σαλπίζουσα ἥρωϊκὴν κατὰ τῆς συμφορᾶς ἐπέλασιν.

Καὶ οἱ λόγοι τῆς ἐξήρχοντο τοῦ στόματός της, ὡς χείμαρρος. Ἡσαν τραχεῖς, ἀσύνδετοι, ἀκαλαισθητοι, ἀλλὰ στιβαροί, στερεοί καὶ ὑγιεῖς.

Ο δὲ Γεώργης ἐκυριεύετο κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν παραμυθητικῶν τούτων λόγων. Ἐδέχετο σταγόνα πρὸς σταγόνα τὴν δρόσον των, ὡς ὁ θνήσκων ἐκ δίψης εἰς αὐχμηρὰν ἔρημον! Ἐλησμόνησε πρὸς στιγμὴν τὴν πραγματικότητα καὶ ὑψώσε δειλὸν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐλπίδα!

«Ο διαχειριστὴς τοῦ συντάγματος»

Ἐμμ. Λυκούδης

ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Ἔις ὅλον τὸ χωρίον δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικός. Ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπεργοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ, δότις θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ δότις θὰ κατέβαινεν εἰς τὴν κάτω. Λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματοῦζανας τὸ σπίτι ἔως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Σαλονικιᾶς. Χίλια βῆματα, κάθε βῆμα καὶ ἀσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανάσαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῇ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ κατεβῇ!

Ἄμα ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἄφηνεν δπίσω του τὸ μαγαζὶ τοῦ Καψοπτύρου, τὸ σπίτι τοῦ Καφτάνη καὶ τὸ παλιόσπιτον τοῦ γερο - Παγούρη μὲ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλήν, εύρισκετο ἀπέναντι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ μὲ τὸν αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κορημνός, μονότονος, προκαλῶν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ δλίγους ἔρποντας θάμνους ἐδῶ κι ἐκεῖ, οἱ δποῖοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὡς νὰ ἥσαν κακοποιοί ψηλαφῶντες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλλικάντζαροι ἐλλοχεύοντες καὶ καραδοκοῦντες ὡς νὰ ἔλθῃ ἢ ὥρα νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὰς οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κῦμα ὑποκώφως ἐφλοίσθιεν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ κορημνοῦ, καὶ ἀκούθαστος βιορρᾶς φυσῶν ἀπὸ προχθές, μαλακώσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήπλωνε τές ἀποθαλασσιές του ἔως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, δι παγκρατής χιονόμαλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος.

'Από τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γερο-Παγούρη καὶ ἀντικρύζουσα μὲ τὸ τοῦ Χατζῆ-Παντελῆ, ὑψοῦτο ἀτελείωτος οἰκοδομὴ μὲ τέσσαρας τοίχους δρούντες μέχρι τοῦ πατώματος, μὲ τὰς ἔξι λάσιες χασκούσας ἔως τῆς ὁροφῆς, μὲ τὴν στέγην καταρρέουσαν, μὲ φαιοὺς καὶ φθειρομένους τοὺς τοίχους, τὴν ὅποιαν ἡ ἐγκατάλειψις, ὃ ἀνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρείπιον καὶ χάλασμα. Τὰ παιδία ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολείον καὶ ὅσα ἀνήρχοντο τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἀρτου ἀπὸ τὸ ἔρμαριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα, διὰ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν αἰγιαλόν, τῆς ἔρωπτον ἀφθόνους πέτρας, διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόμον τοὺς ἐπροξένει, ὅταν ἐτύχαινε νὰ περάσωσιν.

Οἱ παπᾶδες, ὅταν ἐπέστρεφαν τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου μὲ τὸν σταυρὸν καὶ τὰς φωτιστήρας των ἀγιαζούντες οἰκίας, δρόμους καὶ μαγαζιὰ καὶ διώκοντες τοὺς καλλικαντζάρους, ἐλησμόνουν νὰ φίψωσι μικρὰν σταγόνα ἀγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἀτυχον ἐγκαταλειπμένην οἰκίαν, τὴν ὅποιαν δὲν εἶχε καρῷ ὁ οἰκοκύρης, δοτις τὴν ἔκτισε, καὶ ἡτις δὲν εἶχεν ἀξιωθῆ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνῃ κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἀσυλον ἵσως τῶν βρυκολάκων, καὶ ἵσως δρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης, τῶν καλλικαντζάρων.

Δὲν εἶχεν ἀξιωθῆ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. 'Ο καπετάν Γιαννάκος ὁ Συρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος «μερακλῆς» δοσον κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του εἶχε γνωρίσει εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Κοκκώνα 'Αννίκαν, ὠραίαν, ὑψηλήν, μὲ χρυσόξανθα μαλλιά, λευκὴν καὶ μὲ χαρακτῆρας λεπτοτάτους. 'Ο πλοιαρχὸς ἡρόαβωνίσθη ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ κατῆλθε μὲ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, δπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μὲ σχέδιον κομψὸν καὶ ἀσύνηθες ἔως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικρὰν ὠραίαν οἰκίαν, σκοπεύων μὲ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἔπιπλα ἀπὸ τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμη ἀξίαν τῆς ἀδρᾶς Κοκκώνας, τὴν ὅποιαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλην.

'Αλλ' ἡ οἰκία δὲν ἔμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκώνα δὲν ἔμελλε νὰ κατέλθῃ. 'Η Κοκκώνα ὀκτὼ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν ἀπέθηγκε φθισικὴ εἰς τὸ Σταυροδρόμι, καὶ ἡ οἰκία ἔμεινεν ἀτελείωτος, ἔρημη καὶ

άχαρη ἀνά τὸν λιθόστρωτον ἀνήφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κορημώδη βράχον. Ὡς ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης οἰκίας, ως ἀόριστος τραγικὴ εἰδωνεία ἐπὶ τῆς τύχης της, ἔμενε τὸ δόνομα «Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι».

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδάκια κατήρχοντο μὲ ζωηρὰ βήματα τὸ λιθόστρωτον καὶ οἱ πόδες των ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα, τὰ διοῖα εἰχον φορέσει ἵσως ἐκτάκτως τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, ἔκαμνον μέγα κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότεροι ἐκράτουν ἔλαφοὺς ράβδους. Ὁ εἰς ἐκράτει φανὸν μὲ τὴν ἄλλην χειρὰ. Ἡτο ἑδδόμη ὥρα. Νὺξ ἀστροφεγγῆς καὶ ψυχρᾶ. Σφοδρὸς ἀνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. Ὁ ἀνεμος ἔκαμνε τὰ σφικτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένας θύρας νὰ στενάζωσιν ὑπὸ την ψυχρὰν πνοήν του. Τὰ παιδία ἐμάλλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

— Ἔγὼ εἶδα π' σου 'δωκε ἔνα εἰκοσιπενταράκι, βρὲ 'Αγγελῆ, ἔλεγε τὸ ξν.

— Ὁχι μὰ τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μιὰ πεντάρα μοῦ 'δωκε. Νά τηνε.

Καὶ ἐδείκνυε μεταξὺ τῶν δακτύλων του μίαν πεντάραν.

— Ὁχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ διοῖον ἐκράτει τὸ φανάριον. Τὸ εἶδα ἐγὼ ποὺ ἦταν εἰκοσιπενταράκι δὲ μὲ γελῆς.

— Ὁχι, βρὲ Νάσο. Μιὰ πεντάρα σου λέω.

— Μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω;

— Θά σ' πέσῃ τὸ φανάρι.

Διὰ μιᾶς ὁ Νάσος ἀφῆσε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν 'Αγγελῆ. Εἰχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἐνεπιστεύοντο ἀλλήλους (ἥσαν δεκαετεῖς τὴν ἥλικίαν), εὐθὺς ἀμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκάστην τῶν οἰκιῶν, διοὺς ἀνέβαιναν κι ἐτραγουδοῦσαν τὰ Χριστούγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθὺς μερίδιον πεντάρα καὶ πεντάρα καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶναι κάσσα μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτευθῆ τὸν 'Αγγελῆν.

Ἐν τῇ θέρμῃ τῆς λογομαχίας των, εἰχον λησμονήσει δτὶ ἔφθασαν εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου, τοῦ ἄγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εὑρίσκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπίτι τῆς Κοκκώνας, διοὺς ἔβγαιναν τὰ φαντάσματα. Ἐκεῖ εἰχον σταματήσει, καὶ ὁ Νάσος ἤρχισε νὰ ψάχνῃ τὸν

'Αγγελήν. 'Ο 'Αγγελῆς, ένόσφ ό ἄλλος ἥρεύνα τὰ θυλάκια τῆς περιουσείδος του, ἵστατο ἀδιάφορος, ὅλλ' ἄμα ἡ χεὶρ ἀνῆλθε καὶ ἥρχισε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἔπιασεν ό ἴδιος τὸ γιλέκον του ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσην καὶ τὸ ἔσφιγγε μὲ δῆλην τὴν δύναμιν του ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φύλου του νὰ φθάσῃ ἔως ἐκεῖ.

— Δέν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω!

— "Αφησέ με! Δέν ἔχω τίποτε.

— Είσαι ψεύτης!

— 'Ο 'Αγγελῆς ὑψωσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

— Είσαι ψεύτης καὶ ωλέφτης!

'Ελαφρὸς κόλαφος ἡκούσθη καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδόξου ὅντος μελανοῦ τὴν ὅψιν, μὲ μαλλιὰ ἀνατσουτσουρωμένα, μὲ ἄλλοκοτα ράκη ώς ἐνδυμασίαν ἀντήχησε.

— Τί μαλλώνετε, βρέ;

Τὰ δύο παιδιά ἀφῆκαν συγχρόνως διπλῆν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἰδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ἀφήνοντα τὸ φανάριον κατὰ γῆς. Ἀλλὰ τὸ παρόδοξον δν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ διποῖον ἔσθησεν εὐθύς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαθεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδία.

— Ποιός εἶναι κάσσα, βρέ;

Τὰ δύο παιδιά ἥσπαιρον κι ἰδοκίμαζαν νὰ φύγουν.

— Μὴ φοβᾶσθε, δὲν σᾶς τρώω. Δῶστέ μου τοὺς παραδέες σας, γιὰ νὰ μὴ μαλλώνετε καὶ σκοτωθῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα καὶ σᾶς γλύτωσα.

⁷Έψαξε τὶς τσέπες τῶν δύο παιδιών καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἴσογείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, διπόθεν εἶχεν ἔξέλθει, ώς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὅν. Ἐκεὶ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράτησιν δπισθεν τῆς θύρας, ὡχύρωσε τὸ ἄνοιγμα μὲ τὸ ἴδιον σῶμά του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει τὸν 'Αγγελῆν. Εὗρε δέκα πέντε ἥ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκια του. Είτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὗρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ θυλάκιον. 'Ακολούθως ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδία.

— Πηγάίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. ⁸Άλλη φορὰ νὰ μὴ μαλλώνετε.

'Ο Γιάννης ὁ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἐιρτάσῃ τὰ Χριστούγεννα ἐκείνην τὴν χρονιά. ⁹Ήτο συνήθως ἀεργος, καὶ οἱ τεμπέλικες μικροδουλειές, τὰς ὁποίας ἔξετέλει κάποτε κουνθαλῶν νερὸ μὲ τὴν στάμνα ἐκ τῆς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουρούς, τοὺς ἀλω-

νιστάς και τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιοτριβείων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάρηδες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελειώτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἄμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν εἶχαν « σηκώσει » κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρα μέρα; Τί ἐσοφίσθη!

Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, τὸ δοποῖν ἐφοβοῦντο τὰ παιδιά τῆς πολίχνης και τὸ δοποῖν δὲν ἀγίαζαν οἱ παπᾶδες, δταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυρούς, ἥτο κατάλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυψῇ κανεὶς και νὰ περάσῃ ὡς καλλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ καλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε και ὁ Παλούκας. 'Απ' ἔκει θὰ ἐπερνῦσαν ὅλα τὰ παιδιά τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδίων τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, δτε θὰ εἶχαν ἵκανά κέρματα εἰς τὰ θυλάκια των.

Ο Παλούκας δὲν ἐσκέφθη περισσότερον.

Ἐλαβε παλαιὸν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουντζουράθη δλος εἰς τὸ πρόσωπον — μετέθεσε δηλ. δύο μῆνας προϊμώτερον τὴν ἀποκριὰν — ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη, τὰ δοποῖα ἐπρομηθεύθη κάπου και ἀπελθών, ἄμα ἐνύκτωσεν, ἔξενάρφωσεν ἀθορύβως τὰς παλαιὰς σανίδας, τὰς σχηματιζούσας χιαστὶ πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἴσογειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκκώνας, και ἔχώθη μέσα. Μίαν ὕραν ὑστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρωτοῦ ἥ πρώτη συνωρίς τῶν ἀδόντων παιδίων, δ Νάσος και ὁ 'Αγγελῆς. Εἴδομεν πῶς ἥλθαν βολικὰ τὰ πράγματα, και πῶς ὁ Παλούκας κατώρθωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτής μεταξὺ τῶν παιδίων ποὺ ἐμάλλωναν.

'Αφοῦ δ Νάσος και ὁ 'Αγγελῆς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν αἰσθανόμενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατῆλθον ἄλλα παιδία, είτα ἄλλα. 'Ο Παλούκας ἤκουσε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθύμους φωνάς των και ἐψιθύριζε :

— Μᾶς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Η τελευταία ζυγιά, ἥτις κατῆλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον και ἀπὸ τὸν 'Αργυρόην, δύο φρονίμους παῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλλωναν, ἀλλ' ἐσχεδίαζαν μεγαλοφόρων τί νὰ κάμουν τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα, ποὺ θὰ ἐμάζωναν ἐκείνην τὴν βραδιάν.

— Νὰ φτειάσωμε κι ἔνα σκεπαρνάκι, βρέ.

— Νὰ κόψωμε μιὰ λεύκα.

— Νὰ πάρουμε φλαμούρι νὰ κάμουμε καράβι.

— Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβόξυλα.

— Εσὺ θὰ εἶσαι μαραγκός, κι ἐγὼ πρωτομάστορας.

— Βρέ! Καλῶς τοὺς μαστόρους, ἥκουσθη ἔξαφνα μιὰ φωνή.

'Ο Παλούκας εἶχεν ἔξοδμήσει τοίτην ἡ τετάρτην φορὰν ἀπὸ τὴν κρύπτην του. 'Ο Στάμος καὶ ὁ Ἀργύρης ἀφῆκαν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἥθέλησαν νὰ φύγουν. 'Αλλ' δὲ Παλούκας ἐφήρμοσε τὴν μέθοδόν του καὶ τοὺς ἐλήστευσε.

— Εἶναι ἄλλη ζυγιά; ἡρώτησεν είτα.

Τὰ παιδία τὸν ἐκοίταξαν μὲν ἀπλανὴ ὅμιματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. 'Αλλ' δὲ Στάμος, δοτις ἦτο δωδεκατής καὶ ἔντυπτός, ἐνόησεν ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα. 'Ο φόβος του ἐμετριάσθη καὶ μετέδωκε θάρρος καὶ εἰς τὸν Ἀργύρην

— Εἶναι κι ἄλλη ζυγιά; ἐπανέλαβεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

— Τί ζυγιά; ἡδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

— Εἶναι ἄλλα παιδία νὰ κατεβοῦντε ἀπὸ τὸν ἐπάνω μαχαλᾶ;

— Δὲν ξέρω, εἴτεν δὲ Στάμος.

Τὴν φορὰν αὐτὴν ὁ Παλούκας εἶχεν ὀλιγωρήσει νὰ σθήσῃ τὸν φανόν; διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας του ἐπεισθη, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώσιαν τὰ παιδιά. 'Αλλ' δὲ Στάμος τὸν ἐκοίταξε τόσον καλά, ὥστε «ἐγύριζε μέσ' στὸ νοῦ του» ὅτι κάποιος ἦτο καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ τοῦ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ.

— Πέστε μου, βρέ, ἄν εἶναι κι ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας.

— Δὲν ξέρουμε, ἐπανέλαβεν δὲ Στάμος.

Τέλος δὲ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδιά ἐλεύθερα.

Παρῆλθον δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ γενναῖον πετροβόλημα ἥρχισε νὰ δέρνῃ τὴν στέγην, τὰς ἔντυπτες καὶ τὰς δοκοὺς τοῦ ἀφανώτου πατώματος τῆς ἐρήμου οἰκίας. Πολλοί λίθοι μὲν ὑπόκωφον γδοῦπον διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν καὶ ἄλλοι διὰ τῆς θύρας ἔπιπτον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ Ισογείου.

Στρατεύμα παιδίων εἶχεν ἔξοδμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τριακόσια ἡ τετρακόσια βήματα ἀπέχοντος, καὶ ἔξετέλει φοβεράν ἔφοδον κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ καλλικαντζάρου.

Τὰ πρῶτα λγοτευθέντα παιδία, δὲ Νάσος καὶ δὲ Ἀγγελῆς, ἀφοῦ

ἔφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικράν πλατεῖαν τὴν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πρᾶγμα νὰ μαλλώσουν ἔκαμαν ἀγάπην. Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ παράδοξον ὄν, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἐπῆρεν οὔτε τὴν φωνὴν οὔτε τὸν νοῦν των, θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα οὔτε βρυκόλακας, καὶ ἀφοῦ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγῃ, θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν ἦτο οὔτε καλλικάντζαρος. Τί ἀλλο θὰ ἦτο λοιπόν;

Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς ἀλλο.

Ἡ δευτέρᾳ ζυγιὰ τῶν παιδιῶν ἔφθασε μετ' οὐ πολύ, εἴτα ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη. Ὅλα τὰ δμοιοπαθῆ παιδία δὲν ἥργησαν νὰ συνεννοηθοῦν δμοῦ. Τέλος δὲ Στάμος, ὅστις ἦτο τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρη, ἐπρότεινε, καὶ ὅλοι ἐψήφισαν, νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἔφθοδον κατὰ τῆς οἰκίας.

Ο Παλούκας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταξε καὶ εἶχεν ἀποφασίσει πλέον ν' ἀποσυρθῆ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, δση θὰ ἥρκει διὰ νὰ μεθύσῃ τὴν ἥμέραν τῶν Χριστουγέννων, ὡς καὶ τὴν ἥμέραν τῆς Παναγίας καὶ τὴν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐνῷ δὲ ἦτο ἔτοιμος νὸ φύγῃ καὶ πάλιν ἔμενεν, ἐπῆρθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐφώναξε φιλένδικος ὁ Στάμος.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐπανέλαβον ἐν χορῷ τὰ παιδιά.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον, ἀν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ φύγῃ, θὰ ἦτο ἐκτὸς βιολῆς. Δυστυχῶς ἦτο ἀργά τώρα.

Ἀπεφάσισε ν' ἀρπάξῃ μίαν σανίδα καὶ μεταχειρίζόμενος αὐτὴν ὡς σπάθην ἅμα καὶ ὡς ἀσπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἔξοδον διασχίζων τὰς τάξεις τοῦ ἔχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρᾳ ραγδαυτέρᾳ χάλαζα λίθων τὸν ἔκαμε νὰ διποσθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγάς εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν βραχίονα.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἐφώναζεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἥλαλαζαν τὰ παιδιά.

Ο Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἑσωτέραν γωνίαν τοῦ ἰσογείου στηρίξας τὰ νῶτα εἰς τὸν τοίχον, ζαρωμένος ὑπό τινα δοκὸν τοῦ πατώματος σύρριζα εἰς τὸν τοίχον βαλμένην. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ μέγας λίθος κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐλόξευσε καὶ τὸν ἐπλήξε μετὰ μετρίας βίας εἰς τὸν ὅμον.

— Βρὲ ἀπὸ σπόντα, ἐμουριούρισε γελῶν ἀκούσιως ὁ Παλούκας.

Εύτυχῶς δι' αὐτὸν οἱ ἔχθροι δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἔως τὴν

θύραν τοῦ ἰσογείου. Λείψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαινεται, εἰς τὸ βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσους.

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετείνετο, ὁ Παλούκας μετὰ φρόνιμον σκέψιν ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸν τοῖχο (ἐγνώριζε ποῦ ὑπῆρχαν ὅπαλ ἀπὸ τὰ ἵκρια καὶ τὶς ἔυλωσιὲς τῆς οἰκοδομῆς) πατῶν ἀπὸ ὅπῃν εἰς ὅπῃν. Τὸ ἔκαμε ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς, καὶ ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ πάτωμα, ἀόρατος εἰς τὸν ἔχθρὸν ὅπισθεν λειψάνου ἔυλοτοίχου, ἀποφασιστικῶς ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς τοῦ γερο-Παγούρη.

Ήταν ὅς δύο μιόγια ὑψηλά, ὅχι περισσότερον. Διέτι τὸ ἔδαφος ἦτο ὑψηλότερον κατὰ τρεῖς ἥ τέσσαρας σπιθαμὰς ἔσωθεν τοῦ αὐλογύρου,

‘Ο Παλούκας ἔπεισε βαρύς, ἔκτυπτησεν εἰς τὸ γόνυ, ἀνετράπη, ἀνωθώθη, ἔψαυσε τὰ μέλη του καὶ, βεβαιωθεὶς ὅτι δὲν τοῦ εἶχε σπάσει κανὲν κόκκαλον, ἐτράπη εἰς φυγὴν τρέχων πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ αὐλογύρου, ὅπου ἤξευρεν ὅτι ὁ περίβολος ἐκλείετο ἀπὸ ἀπλοῦν φράκτην συγκοινωνῶν πρὸς τὴν αὐλὴν συγγενικῆς οἰκίας.

‘Ο γδοῦπος τῆς πτώσεώς του ἥκουσθη ἔκειθεν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς.

‘Ο Στάμος ἐφώναξεν «έμπρός!» καὶ δοκιμάσας τὸν μάνδαλον τῆς θύρας τοῦ αὐλογύρου εἶδεν ὅτι ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτή. Εἰσώρημης πρῶτος καὶ τὰ παιδία τὸν ἥκοιούμησαν.

‘Η πτῶσις τοῦ Παλούκα συνωδεύθη ἐκτὸς τοῦ γδούπου της καὶ ἀπὸ ἄλλον κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτὰ τοῦ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην.

‘Ο Παλούκας δὲν ἔγύρισεν ὅπισω νὰ τὰ μαζέψῃ.

‘Ο Ἀγγελῆς, ἐν τῶν παιδίων, ἥκουσε ζωηρότατα τὸν μεταλλικὸν κρότον, ἀγροίκησε πολὺ καλά τὸ μέρος εἰς τὸ δοποῖον εἶχαν πέσει τὰ κέρματα καὶ κύψας καὶ ψηλαφῶν ἥρχισε νὰ τὰ μαζώνῃ μὲ τὴν φούχταν, ἐνῷ τὰ ἄλλα παιδία ἔτρεχαν κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παλούκα ρίπτοντα λίθους καὶ κράζοντα:

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! Νά, κι ἄλλη ζυγιά!

Κρότος παραδύρων ἀνοιγομένων ἥκουσθη ἥδη εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ γερο-Παγούρη, δστις ἀκατανόητον ἔφοδον τὴν γενομένην τὴν νύκτα ἔκεινην εἰς τὸν αὐλόγυρόν του ἥνοιεν τὸ παράθυρον καὶ ἥρωτα ἔκπληκτος :

— Τί είναι; Τί τρέχει;... Ποιός είναι;... Ποιοί είστε;... “Ε! δὲν ἀκοῦτε:

‘Ἐνῷ ὁ Ἀγγελῆς εἶχε μαζέψει ἥδη ὅλα τὰ λεπτὰ ὅσα ηὔρε καὶ

έφευγεν δπίσω διὰ τῆς μεσημβρινῆς θύρας, τὰ ἅλλα παιδία κατεδίωκον πέραν τοῦ βορειοῦ φράχτου εἰς τὸν βρόντο τὸν Παλούκαν, ὅστις εἶχε γίνει ἄφαντος ἥδη, ἐπαναλαμβάνοντα:

— Νά, κι ἅλλη ζυγιά! Νά, κι ἅλλη ζυγιά!

«Χριστουγεννιάτικα διηγήματα»

Αλ. Παπαδιαμάντης

ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Φουρτούνιασεν ἡ θάλασσα καὶ βουρκωθῆκαν τὰ βουνά!
Εἴναι βουθὰ τ' ἀηδόνια μας καὶ τὰ οὐράνια σκοτεινά,
κι ἡ δόλια μου ματιά θολή,
παιδί μου, ὥρα σου καλή!

Είν' ἡ παρδιά μου κρύσταλλο καὶ τὸ κορμί μου παγωνιά,
σαλεύ' ὁ νοῦς μου σὰν δεινόδι, ποὺ στέν' ἀντίκου στὸ χιονιά,
καὶ εἴναι ξέβαθο πολύ,
παιδί μου, ὥρα σου καλή!]

.Βοῖει τὸ κεφάλι μου σὰν τοῦ χειμάρρους τὴ βοή!
Ξηράθηκαν τὰ χεύλη μου καὶ μοῦ ἔκόπη ἡ πνοή
σ' αὐτὸ τὸ ὕστερο φιλί,
παιδί μου, ὥρα σου καλή!

Νὰ σὲ παιδέψ' ὁ Πλάστης μου, κατηραμένη ξενιτειά!
Μᾶς παίρνεις τὰ παιδάκια μας καὶ μᾶς ἀφήνεις στὴ φωτιά,
καὶ πίνουμε τόση χολή,
ὅταν τὰ λέμ' «ώρα καλή».

Γ. Βιζυηνὸς

ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Φυσῆ βιοριᾶς, φυσῆ θρακιᾶς, γεννιέται μπόρα φοβερή,
μὲ παίρονυν, μάννα, σὰν φτερό, σὰν πεταλούνδα τρυφερή,
καὶ δὲν μπορῶ νὰ κρατηθῶ.

Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

"Οσες γλυκάδες καὶ χαρὲς μᾶς περιχύν' ὁ ἔρχομός,
τόσες πικράδες καὶ χολὲς μᾶς δίν' ὁ μαῦρος χωρισμός!

"Ωχ ! "Ας ἡμπόργα νὰ σταθῶ...

Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

Πλάκωσε γῦρο καταχνιά, κι ἥρθε στὰ χείλη μ' ἦ ψυχή!
Δός με τὴν ἄγια σου δεξιά, δός με συντρόφισσαν εὐχὴ
νὰ μὲ φυλάγῃ, μὴ χαθῶ.
Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

« Τὰ ποιήματα »

Γ. Βιζυηνὸς

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

"Υπνε, ποὺ παίρνεις τὰ μωρά, ἔλα πάρε καὶ τοῦτο,
μικρὸ μικρὸ σοῦ τό 'φερα, μεγάλο δῶσε μού το,
μεγάλο σὰν ψηλὸ βουνό, ἵσιο σὰν κυπαρίσσι,
κι οἱ κλῶνοι του ν' ἀπλώνωνται σ' 'Ανατολὴ καὶ Δύσι !

Δημοτικὸν

ΚΟΙΜΑΤΑΙ

Κοιμᾶται τὸ χρυσό μου τὸ πουλάκι,
κι ἔχει κρυφὸ χαμόγελο γλυκὸ
στὸ κόκκινό του ἐπάνω στοματάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

Κοιμᾶται γελαστὸ κι εύτυχισμένο
μέσ' στὴ ζεστὴ τῆς μάννας του ἀγκαλιά.
Κοιμᾶται ἔν' ἀγγελάκι χορτασμένο
μὲ τόσα χάδια, γέλια καὶ φιλιά.

Μὰ δὲν μπορεῖ γιὰ πάντα ἔτσι νὰ μείνῃ
στὸν ἑέγνοιο τῶν ἀγγέλων τὸ χορό.
Μιὰ μέρα θά 'θη, ποὺ ἀντρας θὰ μοῦ γίνη
καὶ μέσ' στὸν κόσμο θά 'μπη τὸ σκληρό.

Καὶ τότε θά 'ρθουν βάσανα καὶ πόθοι,
παλμοὶ καὶ λύπες, ἔγγονες καὶ δουλειά,
χρυσᾶ καὶ τότε ὄνειρα θὰ νοιώθῃ
σὰν τώρα σὲ μαννούλας ἀγκαλιά;

Δέσποινα Παναγιά, γλυκειὰ Παρθένα,
σῆψέ το, Ἐσύ, ἀπὸ κάθε συμφορά,
δπως κι Ἐσύ, τό χω, Παρθένα μου, ἔνα,
μόνη μου ἐλπίδα, μόνη μου χαρά.

Κάμε τὸ ταξίδι νὰ περάσῃ
τοῦ κόσμου αὐτοῦ καλόκαρδο κι ἄγνο,
νὰ ζήσῃ εύτυχισμένο, νὰ γεράσῃ
καὶ νὰ τὸ ξαναβρῶ στὸν οὐρανό.

Κοιμοῦ, μικρό μου, ἀθῷό μου πουλάκι.
Μακάρι ἔνα χαμόγελο γλυκὸ
στὸν ὕπνο πάντα νά 'χις στὸ χειλάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

Ν. Χατζηδάκης

ΝΑ ΗΜΟΥΝΑ ΠΑΠΠΟΥΣ

« "Αχ : Έλεγε δέ Κοκκός,
παπποῦς νὰ ἥμουν τώρα,
νὰ κάνω τὸν σοφό,
νὰ βήχω, νὰ ρουφῶ
ταμπάκο κάθε ὕρα !

Νὰ ἔχω ἄσπρα γένεια,
ποτὲ νὰ μὴ διαβάζω,
σχολεῖο νὰ μὴν πηγαίνω,
στὸ σπίτι μου νὰ μένω
καὶ δῆλο νὰ νυστάζω.

Νὰ παιζω ὅλη μέρα
μὲν ἔνα κομπολόγι,
νὰ μὴν μοῦ λέν' δουλειὰ,
καὶ νὰ φορῶ γυαλιά,
καὶ νά 'χω καὶ ρολόγι.

Νὰ λέω παραμύθια
ἀπάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα,
καὶ δῆλοι στὴ μιλιά μου
νὰ στέκουν ἐμπροστά μου
μὲν ἀνοικτὸ τὸ στόμα.

Νὰ μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι,
εὐχὲς πολλὲς νὰ δίνω,
καὶ σ' δῆλους σεβαστός,
νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω.

Νά 'χω καὶ μιὰ μαγκούρα
νὰ κάνω τὸν κακό,
κι ἄμα θυμός μὲ πάρη,
ν' ἀρχίζω στὸ στυλιάρι
καὶ τὸν τρελλὸ — Κοκκό ».

Αὐτὰ καὶ ἄλλα λέει
μὲ γνῶσι παιδική.
Μὰ δὲ Κοκκός δὲν ξέρει
πώς θέλουν δλ' οἱ γέροι
νὰ γίνουνε Κοκκοί.

« "Απαντά »

Γ. Σουρῆς

ΑΘΩΟΙ ΦΟΒΟΙ

— Θέλω τὴ μάννα.

— Ἐπέταξε καὶ στὸ ἀστρα πάει νὰ ζήσῃ.

— Πῶς τόσο μάκρος ἀρρωστη δυνήθηκε νὰ σχίσῃ;

— Ἔχουν φτεροῦγες οἱ ψυχές.

— Γιατί δὲν τὶς ἀπλώνει
τότε ἡ δική μας, μὴν αὐτὴ τρέξῃ στὸ ἀστέρια μόνη.

— Δὲν εἶναι μόνη. Γῦρο τῆς φτεροκοποῦν ἀγγέλοι.

— Ἄν ἀγγελό της μ' ἔλεγε, κοντά της θὰ μὲ θέλη.

— Ω, δίχως κάλεσμα Θεοῦ ψηλὰ κανεὶς δὲν πάει.

Κοιμήσου τώρα, ήσύχασε.

— Καὶ ποιός μοῦ τραγουδάει;

— Εγώ, πουλάκι μου.

— Ἐσὺ κλαῖς.

— Ὁχι, σὲ μὲ ἀπιθώσου.

« Ζάχαρη νάναι δὲν πνος σου καὶ μέλι τ' ὅνειρό σου ».

— Νυστάζω. Ἀπὸ τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ σπαράξης.

Δός μου τὸ χέρι. Σκιάζομαι μήπως καὶ σὺ πετάξης.

« Ποιητικὰ ἔργα »

Γερ. Μαρκορᾶς

Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

'Ανάθεμά τον ποὺ τὸ εὶτῷ : «Τ' ἀδέρφια δὲν πονιοῦνται».

Τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ βουνά καὶ δέντρα ξερριζώνουν.

Τ' ἀδέρφια ἔκυνηγήσανε κι ἐνίκησαν τὸ Χάρο.

Δυὸς ἀδέρφια είχαν ἀδερφὴ στὸν κόσμο ξακουσμένη,

τὴ φθόναγεν ἡ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἡ χώρα,

τὴ ζήλεψε κι ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.

Στὸ σπάτι τρέχει καὶ βροντᾶς σὰν νά ταν νοικούρης:

— "Ανοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρω,

τί ἔγώ εἰμ' ὁ γυιὸς τῆς μανύρης γῆς, τς ἀραχνιασμένης πέτρας.

— "Ασε με, Χάροντ', ἄσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρης,

ταχιὰ Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴν' ἀλλάξω,

καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχή μου.

'Απ' τὰ μαλλιὰ τὴν ἄρπαξε κι ἡ κόρη κλαίει καὶ σκουύζει·

νὰ καὶ τ' ἀδέρφια πού 'φτασαν ψηλὰ ἀπ' τὸ κορφοβούνι·

τὸ Χάροντα κυνήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

Δημοτικὸν

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ ΤΗΣ ΑΔΕΡΦΗΣ

Μὲ τὸ γλυκὸ φθινόπωρον ἄραξαν γιὰ λίγες μέρες στ' ὅμορφο νησὶ τὰ καράβια καὶ πάλιν ἔκαναν πανιὰ γιὰ τὰ ταξίδια τὰ μακρινά. "Όλο τὸ νησὶ στὸ πόδι, ἄλλοι στὸ ἀκρογιάλι κι ἄλλοι στὰ λιακωτά. Κουνοῦν τ' ἄσπρα μαντήλια καὶ φωνάζουν:

— Στὸ καλό ! Στὸ καλό !

Τελευταία ἔμεινεν ἡ γολέττα τοῦ καπετάν Παλιούρα, ἡ «Βαγγελίστρα». Οἱ ναύτες καὶ τὸ ναυτόπουλον εἶναι στὴ θέσι τους, μὰ ὁ καπετάνιος ἀργεῖ. Θέλει ν' ἀκούσῃ λίγο ἀκόμη τὰ βιολιὰ καὶ νὰ κεράσῃ μιὰ φορὰ ἀκόμη τοὺς φίλους του. Τέλος μπαίνει κι αὐτός, καὶ ἡ γολέττα κίνησε.

Τὸ ναυτόπουλο ῥίχνει μιὰ ματιὰ σ' ἕνα χαμηλὸ σπιτάκι ἀπάνω στὸ

βράχο. Στὸ λιακωτὸ εἶναι ἡ μάννα του, χήρα μαυροντυμένη, καὶ τὸ μικρὸ του τὸ ἀδερφάκι. Κουνοῦν τὰ μαντήλια τους. Βγάζει κι αὐτὸς τὸ μαντήλι του, τοὺς χαιρετᾶ καὶ ωρίγνεται γρήγορα στὴ δουλειά. Λύνει τὰ πανιὰ καὶ βοηθᾷ νὰ στρώσουν τὴν ἄγκυρα.

Τὴν ὥρα ποὺ θασίλευεν ὁ ἥλιος χανόταν σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ «Βαγγελίστρα» στὸν ὁρίζοντα. Τὸ ναυτόπουλον ἀνεβασμένο στὸ ψηλὸ κατάρτι βλέπει γιὰ τελευταία φορὰ τὸ νησάκι, ποὺ χρυσώνεται ἀπὸ τὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ ἥλιου: Ψηλὰ στὴν κορυφὴ ἀσπρίζει τὸ ἐκκλησάκι τοῦ προφήτη Ἡλία. Ἐκεῖ θὰ πηγαίνῃ ταχτικὰ ἡ μάννα του ν' ἀνάβῃ τὰ καντήλια καὶ ν' ἀγναντεύῃ τὴ θάλασσα. Ν' ἀγναντεύῃ πότε θὰ γυρίσῃ ἡ «Βαγγελίστρα» μὲ τὸ γυιό της, ποὺ θὰ φέρῃ τὴν προῖκα νὰ παντρέψῃ τὴν ἀδερφή του!...

Ἡρθε τοῦ Ἅγιου Νικολάου καὶ ἡ «Βαγγελίστρα» δὲ φάνηκεν. Οὔτε τὰ Χριστούγεννα οὔτε τὰ Φῶτα, ποὺ βαφτίζονται τὰ νερά. Ἐνα γράμμα ἥρθε γιὰ τὴ μητέρα του τὴ χαροκαμένη. Τῆς γράφει τὸ ναυτόπουλον ἀπὸ τὴν Πόλη πώς ἔμποδίστηκε, γιατὶ δρῆκαν δουλειά. Νὰ μὴν ἔχῃ δημος φόβο, γιατὶ τὸ καράβι εἶναι καλοτάξιδο καὶ δὲ φοβᾶται τὶς φουρτούνες. Τώρα θὰ πᾶνε στὴ Μασσαλία κι ἀπὸ κεῖ τὴ Λαμπρή, πρῶτα ὁ Θεός, θὰ εἶναι στὴν ἀγκαλιά της. Ἐκεῖ στὴ Μασσαλία θὰ ψωνίσῃ καὶ τὰ προικιά.

Ξημερώνει τὸ Μεγάλο Σάββατο καὶ ἡ «Βαγγελίστρα» εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ νησί. Μὰ νὰ πιάσῃ στὸ λιμάνι δὲ μπορεῖ. Ὡς ἔδω πῆγε πρίμος δ καιδός. Τώρα ἄλλαξε κι ἔγινε βοριᾶς καραβοπνίχτης. Βουνὰ εἶναι τὰ κύματα καὶ τὸ καράβι παιγνίδι τῶν κυμάτων. Σκισμένα τὰ πανιά, σπασμένα τὰ κατάρτια, κι εἶναι βαθὺ τὸ σκοτάδι καὶ οἱ ξέρες κοντά του.

— Γιὰ τὸ Θεό! λέει ὁ καπετάνιος θυμωμένος, ἔξω ἀπὸ τὸ νησί μας καὶ νὰ χαθοῦμε!

— Μάννα μου! συλλογίζεται τὸ ναυτόπουλον. Ἄντι νὰ θγάλης τὰ μαῦρα θὰ βάλῃς κι ἀλλὰ γιὰ μένα!...

Οἱ θαλασσινοί, δταν νοιώσουν τὸν κίνδυνο, γίνονται ἄλλοι ἀνθρώποι. Ὁ καπετάν Παλιούρας θύμωσε μὲ τὸ βοριᾶ.

— Ε, γιὰ τὸ Θεό! εἴτε πάλιν. Ἔξω ἀπὸ τὸ νησί μας νὰ χαθοῦμε!

Ἀποφάσισε νὰ παλέψῃ καὶ νὰ νικήσῃ. Εἴτε στοὺς ναῦτες νὰ πιάσουν τὶς θέσεις τους στὸ κατάστρωμα, πρόσταξε τὸ ναυτόπουλο ν' ἀνεβῇ στὸ κατάρτι καὶ νὰ κοιτάξῃ ἄγρυπνα, κι ἐκεῖνος χούφτωσε μὲ τὸ δυνατό του χέρι τὸ τιμόνι.

— Μάινα πανιά! πρόσταξε.

“Ιδρωσαν οἱ ναῦτες γιὰ νὰ κάμουν τὸ θέλιμα τοῦ καπετάνιου. Τὸ ιδρωσε καὶ ὁ καπετάνιος γιὰ νὰ δρυποπλωρίσῃ τὴ γολέττα στὸν ἄνεμο. Τὸ ναυτόπουλο στὸ ψηλὸ κατάρτι νοιώθει τὸν ἄνεμο νὰ τοῦ βελονιάζῃ τὰ χέρια, καὶ πολλὲς φορὲς τὸ κῦμα τοῦ μπατούζει τὸ πρόσωπο. Τὰ μάτια του πονοῦν καὶ δακρύζουν, μὰ ποῦ νὰ τὰ κλείσῃ. Κοιτάζει μέσα στὸ σκοτάδι καὶ φωνάζει κάθε τόσο δυνατά:

— Ξέρα δεξιά!... Ξέρα ἀριστερά μας!

‘Ακούει ὁ καπετάνιος, γυρίζει τὸ τιμόνι κι ἡ γολέττα ἀλλάζει τὸ δρόμο τῆς.

Πήγαινε δεξιά, ἀριστερά γυρίζει.

Πήγαινε ἀριστερά, δεξιὰ ἀργοπλέει.

‘Ετσι παιδεύτηκε γιὰ ὅρες τὸ πλήρωμα. Ή γολέττα, σὰν πουλάρι ἀπολυμένο στὸν κάμπο, γυρίζει ἀδιάκοπα στὴ σκοτεινὴ καὶ ἀγριεμένη θάλασσαν. Οἱ ὅρες φαίνονται χρόνος!

Τέλος πῆρε νὰ γλυκοχαράζῃ, καὶ φάνηκε σὰ μαῦρος ὅγκος τὸ νησὶ ἐμπρός στὸ σταχτόμαυρον δρίζοντα. ‘Ο καπετάνιος μάντεψε τὸ πατρικό του λιμάνι καὶ γύρισε πατά κεῖ τὴν πλώη τῆς «Βαγγελίστρας».

Τὴν ὥραν ποὺ ἔθγαιναν οἱ Ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες, ἔμπαινε καὶ ἡ γολέττα στὸ λιμάνι.

— ‘Ηρθα, μάννα μου! παράγγειλε τὸ ναυτόπουλο, μόλις ἔρριξε τὴν ἄγκυρα.

Τὴν νύχτα, στὴν Ἀνάστασι, πῆγε τὸ ναυτόπουλο μὲ τοὺς δικούς του στὴν ἐκκλησίαν. ‘Εφαγαν, ἄμα γύρισαν, καὶ ξαπλώθηκε νὰ κοιμηθῇ. ‘Ηταν τόσο κουρασμένο.

Τὸ μεσημέρι ντύθηκε καὶ πῆγε στὴν Ἀγάπη. Ἀντιλαλοῦν τὰ σήμαντρα καὶ σημαίνουν οἱ καμπάνες. ‘Ολο τὸ νησὶ μοσκοβολῷ σὰν ἐκκλησάκι.

— Χριστὸς ἀνέστη!

— Ἀληθῶς ἀνέστη!

‘Απὸ κεῖ πηγαίνουν στὸ χοροστάσι. Χορεύουν οἱ λυγερὲς μὲ τὰ κίτρινα φακιόλια καὶ τὰ λαμπρὰ φοῦχά τους, χορεύουν καὶ οἱ λεβέντες μὲ τὰ πλεχτὰ ζωνάρια τους. Χόρεψε κι ἡ ἀδερφή του τὸ συρτὸ κι ὕστερα τὸν καλαματιανὸ μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικό της. Τὸ ναυτόπουλο κοιτάζει καὶ καμαρώνει.

Τήν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ πάντρεψε τὴν ἀδερφή του τὸ ναυτόπουλον.

"Ηλιος ἦταν προξενητής,
αὐγερινὸς στεφανωτής.
Χαρὰ στὴ μάννα τοῦ γαμπροῦ
καὶ σ' ὅλο τὸ πεθερικό,
ὅπου θὰ πάρουν τέτοια νιά,
ἔμοιορφη καὶ νοικοκυρά,
χρυσὸς καμάρι τοῦ σπιτιοῦ,
βασίλισσα τῆς γειτονιᾶς.

"Ἐπειτα ἥρθε ὁ γαμπρός, πῆγαν στὴν ἐκκλησία κι ὁ καπετάν Παλιούρας ἄλλαξε τὰ στέφανα.

— Καὶ στὰ δικά σου, Στάμιο, εὐχήθηκε στὸ ναυτόπουλον ὁ καπετάνιος.
— Εὐχαριστῶ, μὰ τὰ δικά μου ἀργοῦν ἀκόμη !

"Ἡθελε νὰ εἰπῇ :

— Νὰ μεγαλώσῃ κι ὁ ἀδερφός μου, νὰ χτίσουμε δικό μας καράβι,
νὰ γίνω καπετάνιος καὶ τότε...

Περιοδικό « Νεοελληνικὴ ἀγωγὴ »

'Ανδ. Καρκαδίτσας

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιὰ μάννα είχε τέσσερα παιδιά, παιδάκια καμωμένα,
τέσσερα παιδιά.

Καὶ τά ὅτισε, τ' ἀνάθρεψε, τὰ προίκιον ἔνα
μ' εὔθυμη καρδιά.

Καὶ βρῆκε καὶ τὰ πάντεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικουντριό.

Καὶ κεῖνα σπιτωθήκανε καὶ γίναντε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γριᾶς τῆς μάννας τους τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῖρα
ἀσχημην εὐχή.

Καὶ πέθανεν ὁ γέρος της! Κι ἀπόμειν' αὐτὴν χήρα,
χήρα καὶ φτωχή.

Κι αὐτὸ σὰν νὰ μὴν ἔφθανεν, ἀρρώστησε μιὰ μέρα,
μιὰ κακὴ βραδιά!

Φωνάζει ξένον ἀνθρωπό, μηνᾶ μ' αὐτόντε πέρα
νά ὁρθουν τὰ παιδιά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τοῦ γυνίκα μου νὰ ὁρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἥμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἥρθε καὶ λαλεῖ : «Τ' ἀμπέλι του θὰ φράξῃ!
Δὲν ἔχει καιρό!».

— Οἱ βάτοι νὰ φυτρώσουντε στὸ σῶμά του, εἴτε κείνη,
γιὰ παντοτινά!

Καὶ ἀπὸ τότ' ὁ κακογυιός σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τῆς κόρης μου νὰ ὁρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἥμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἥρθε καὶ λαλεῖ : «Υφαίνει τὸ μετάξι!
Δὲν ἔχει καιρό!».

— Νὰ ύφαινῃ καὶ νὰ διάζεται καὶ νᾶναι κείνη
μὲ χωρὶς πανί!

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἀπονη ἀράχνη ἔχει γίνει,
ματαιοποεῖ!

Νὰ πᾶς στὴν ἄλλη κόρη μου νὰ ὁδῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἥμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἥρθε καὶ λαλεῖ: « Θὰ πλύνῃ καὶ θ' ἀλλάξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό! ».

— Ή σκάφη πὰ στὴν φάρη της νὰ γείρῃ, εἴτε κείνη,
ἄπλυτ' ἄλλαγή!

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἀπονη χελώνα ἔχει γίνει,
σέρνεται στὴ γῆ!

— Νὰ πᾶς στὴν τρίτη κόρη μου νὰ ὁδῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἥμπορῶ.

Πρὸν ἐπιστρέψῃ καὶ τῆς πῆ, ἡ κόρη εἶχε προφτάξει!
Εἶχε αὐτὴ καιρό.

— Γιατί στὰ χέρια, κόρη μου, στὰ δάχτυλα ζυμάρι
κι ἄλευρα ἐδῶ;

— Εξύμωνα, μαννούλα μου, μὰ εἰδησιν ἔχω πάρει
κι ἥρθα νὰ σὲ ἰδῶ.

— Ανθόσκονη τ' ἀλεύρι σου κι ἡ σκάφη σου κυψέλη.
Βρήκες τὸν καιρό.

“Οσο θὰ ζῆς νὰ γίνεται δὲν κι ἀν πιάνης μέλι,
μέλι γλυκερό!

Λαλεῖ καὶ μὲ χαμόγελο ἀποκοιμιέται ἐκείνη
γιὰ παντοτινά!

Καὶ ἀπὸ τότε μέλισσα ἡ κόρη της ἐγίνη
καὶ καλοπερνᾶ.

Γ. Βιζυηνός

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Ἐξαφν' ἀπ' τὸ χωρὶὸ κεῖ πέρα
τοῦ ἐσπερινοῦ τὸ σήμαντρον ἄργολαλεῖ,
πάλλει ἡ φωνὴ του μέσ' τὸν βραδινὸν ἀέρα,
ώσαν ὑπόμηνσις στὸν κόσμον ὑψηλή.

Εἰρήνης πνεῦμα ἀπλώνεται στὴ γῆ,
τ' ἀνθη συγκλείνουνε τὰ πέταλά των,
παύουνε τὰ πουλάκια τ' ἀσματά των,
ἄγια βασιλεύει γύρωθε σιγή!

Ολη τῆς πλάσεως ἡ γαλήνη ἡ εὐλογημένη,
ποὺ πνέει μέσ' ἀπ' τὸν ἥχο τῶν κωδώνων,
σὰν ἀπ' τὰ βάθη χριστιανικῶν αἰώνων
μέσ' στὴν ψυχή μου κατεβαίνει.

«Τρεῖς δυνάμεις»

*Αρ. Προθελέγγιος

ΑΡΑΤΕ ΠΥΛΑΣ

‘Ο μπαρόμπα - Κώστας, έως 65 έτῶν γέρων, ἄγαμος κι ἐν τῷ παρελθόντι κι ἐν τῷ μέλλοντι πλέον, είχε προσληφθῆ ἀπὸ 15 έτῶν ὡς ὑπηρέτης ἐν τῷ ναϊσκῷ τῆς κωμοπόλεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδηλανάπτης κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. [“]Ηξενοε καὶ δίλγα γραμματάκια. [“]Ητο μέτριος τὸ ἀνάστημα.

Κατ’ ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον, ἀκολουθῶν τὸ γεννικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσινῆς πολίχνης. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας του κατώρθωσεν ν’ ἀποκτήσῃ καὶ μικράν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποσοῦ, ἡμισύντριψμα ἀπὸ τινος ναυαγήσαντος ὀλλανδικοῦ ἴστιοφόρου, εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τοῦ ὅποιου εἰργάσθη, ἀνακαλύψας καὶ ἔνα κασκέτο ὀλλανδικὸν καὶ μίαν πίπαν. Ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν του ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἔκεινην λέμβον, τὴν σκαμπαθίαν, ὡς τὴν ὀνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὴν παροιμίαν « πολυτεχνίτης καὶ ορημοποίτης » μόνος του ἐπιδιώρθωσε τὴν λέμβον, χαρίσας τὴν πίπαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα, ὅστις τὸν ἄφησε νὰ κόψῃ ηρυφά ἐκ τοῦ δάσους δύο πεύκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον τὸ κασκέτο, τὸ ὅποιον ἐφόρει πάντοτε, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο « Ὀλλαντέζος ».

Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχηρὸς ὡς κυθερόντης. Περισσότερον τυχηρὸς ἦτο, ὅταν δὲν είχε τίποτε. Πρόπει νὰ ἐναυάγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαθίαν του ἔκεινην, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου μεταφέρων τὸν Ἱούνιον θημωνίας σίτου ἀπὸ ἐνὸς δρομοῦ εἰς ἔτερον, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εύθοίας τὸν Αἴγυοντον, ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς μελισσᾶδες τῆς νήσου.

— “Ολο μέσ’ στὸ καλοκαίρι πέφτεις ὅξω, καημένε ‘Ολλαντέζο, τῷ παρετήρουν οἱ κάτοικοι φιλοσκάμμονες πάντοτε.

— “Ἐλα ντέ! ἀπήντα ὁ θαλασσοπνιγμένος ναύτης, ὅστις μετὰ τὸ ναυάγιον ἀνήρχετο τὸν ἀνήρφορον τῆς ἀγορᾶς ὑψηλὰ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο, διότι κατώρθωνε νὰ ναυαγῇ καὶ νὰ διασφέζεται.

Τέλος νύκτα τινὰ τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ἔύλα ἀπὸ τῆς Κεχρεᾶς καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του, μόλις ἔσωσε τὴν ζωὴν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὀλλανδικὸν ωριθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ Ασέληνου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ

σκαμπαδία διελθή εἰς τὰ ἔξ ὡν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφιὰ ἔβυθνοθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρησαν εἰς τὸ πέλαγος μεταβληθεῖσαι εἰς γιαλόξυλα. Καὶ τότε πλέον ἀνέβη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ ἔχῃ ὑψηλὰ τὴν κεφαλήν του ὃ ἀφελῆς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὁτῶν καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδόν, προσκρούονταν εἰς τὰ λιθάρια καὶ τὰ καλδερίμια. Τοῦ ἥλθεν ὡς ἐντροπὴ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀφιερώθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἀποκτήσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐφημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. 'Ιδιως δῆμος τὸν ἡγάπησαν τὰ μικρὰ παιδία, διότι τόσον οὐαλά, μὲ τόσην τάξιν ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλυθα ὃ «'Ολλαντέζος», ὥστε ἔπαιρον δῆλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο τηροῦντα σιωπὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ τὸν ἔβλεπες ἔκει τὸν μπαρμά - Κώσταν μὲ τὸ δλλανδικὸν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδίων ὃς ἀπόμαχον πλοίαρχον διατάσσοντα ἐν τάξει τὰ πάντα. Καὶ μήπως δὲν ἦτο ἀπόμαχος πλοίαρχος; Καὶ μήπως δὲν «ἡπιε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κοιτάλαν», ὡς λέγουν; Τί τάχα νὰ ταξιδεύῃ τις εἰς τοὺς φοβεροὺς ὠκεανοὺς ἢ εἰς τὰ κοιμάμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ; Τί τάχα νὰ ναυαγήσῃ τις εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον ἢ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ. Τὸ ναυάγιον εἶναι πάντοτε ναυάγιον καὶ ὃ ἀνθρωπος πνίγεται δύμοις εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα. Καὶ εἰς μίαν χούφτα νερὸ δάκρυ.

'Ο μπαρμπά - Κώστας κατέστη εἰδικὸς δῆμος εἰς μίαν ὑπηρεσίαν σπουδαίαν τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὅποιαν ἡγαπᾶτο ἀπὸ δλόκληρον τὴν πολίχην. 'Υπεκρίνετο περίφημα τὸν "Άδη τὸ Μέγα Σάββατον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου.

Εἶναι συνήθεια ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν νῆσον, ἀφοῦ δὲ 'Ἐπιτάφιος ἐν λιτανείᾳ περιέλθῃ ἐν ὥραιῷ πανοράματι τὴν ἐνορίαν δλην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἡ εἰς αὐτὸν εἰσόδος τοῦ Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἡ σκηνὴ τῆς εἰς "Άδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε δὲ πρῶτος τῶν ἐφημερίων προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεύει ἐπιτακτικῶς κρούων αὐτὰς καὶ κράζων: «'Ἄρατε πύλας οἱ ἀρχοντες νῦνδιν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης!».

'Ο δὲ ἔσωθεν τῶν κεκλεισμένων πυλῶν παρὰ τὰ κλεῖδα ὑποκρινό-

μενος τὸν "Αδην ἐρωτᾷ αὐθαδῶς : «Τίς ἔστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης; ».

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ μπαρ-
μπα - Κώστας. 'Υπεκρίνετο τόσον ἐπιτυχῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀντάρτου
"Αδου, τοῦ μὴ θέλοντος νὰ ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ Κύριον ἀνώτε-
ρόν του, ὅστε τρόμος κατελάμβανε τὸ πλῆθος, ὅτε ἤκουε τὰς τρομερὰς
ἐκείνας ἐρωτήσεις του : «Τίς ἔστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης? ».

'Ετόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἵδιόν τινα τρόπον πολὺ τρομακτικόν.
Ἐκίνει τὴν κεφαλήν του ἔσωθεν, ἥγριενε τοὺς ὀφθαλμούς του, αἱ τρίχες
τῆς κόμης του ἀνεσουσουράωντο, καθὼς τὸν περιέγραφον ὅσοι ἔμενον
ἔνδον νὰ τὸν θαυμάσουν κατὰ τὴν θαυμασίαν ὑπόκρισιν, ὅλον τὸ σῶ-
μά του ἔτρεμε κι ἐν γένει ἐπαθαίνετο, ὡς νὰ ἥτο αὐτὸς ὁ "Αδης ἀλη-
θῶς μὲ τὴν σατανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δύναμιν προαισθανόμενος προσ-
εγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ Μέγα Σάββατον, τὴν αὐγήν, ὁ μπαρ-
μπα - Κώστας ἥτο εἰς τὴν θέσιν του ὑπερόήρανος διὰ τὸ πρόσωπον τὸ
φοβερὸν ὅπου ἥθελεν ὑποκριθῆ. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κενοῦ
πλὴν καταφωτίστου ναοῦ ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἔχων
ὑφος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἥτο πλέον ὁ πτωχὸς κανδηλανάπτης μὲ
τὴν κεφαλὴν κάτω. Ἰστατο ἀσκεπτής ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου κατωφλίου,
ὡς εἰ ἔλεγεν : «Ἐγώ ! δὲν δέχομαι κανένα μέσα, οὔτε τὸν Βασιλέα ».

'Ιδού ! ἀκούονται μαρτυρόντεν ψαλμῳδίαι γλυκύταται καὶ τρυφεραῖ
ώς κλαυθμοί, ως θρῆνοι : « Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!... ». Ψάλλουσι τὸ
πομπικὸν ἄσμα : « Τὸν ἥλιον κρύψαντα », τὸ ἔξοδιον μέρος, τὸ τρυφερὸν
ἔκεινο τροπάριον, τὸ ὅποιον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα : « Δός μοι τοῦτον
τὸν ξένον!... ».

"Ο 'Ιωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλᾶτον, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ
« τὸν ξένον Ἰησοῦν καὶ ὀνειδισμένον... ». Ψάλλουσιν οἱ μελίφθογγοι
ψάλται ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ὑπηχεῖ ὁ λαός
ώς δι' ἐνδός στόματος :

« Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

"Ω πατρίς μου μικρά, πόσον μεγάλη εἰσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου !
Ἡ μελῳδία γλυκυτάτη ὀλονὲν προσεγγίζει. "Οπισθεν οἰκιῶν νεφέλαι
φωτειναὶ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπτάδων ἀναβαίνουσι πρὸς τὸ στερέω-

μα. Ή ευδοία τῶν θυμιαμάτων, τὰ δποῖα καίονται κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας δλας, φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον :

«Δός μοι τοῦτον τὸν ἔνον !....».

Πρέπει νὰ ἰδητε τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγήν, δτε δὲν εἰναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μὲ δλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ δλίγον φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἄστρα, καμμιὰ φορὰ μὲ σελήνην λειψίφωτον, δτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικόν, μὲ δλίγας ἀηδόνας καὶ πολλὰ πρωϊνὰ πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ δλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρωϊνὸν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα καὶ κάτω τὸ κῦμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπτάδων αἱ χρυσαὶ λάμψεις !

'Ιδού! Ή Ἱερὰ λιτανεία προσεγγίζει ἥδη εἰς τὸν ναόν. Προηγοῦνται τὰ ἔξαπτέρυγα καὶ διέμενας ἔντονος Ἀγιος Σταυρός. Είτα ὁ κλῆρος μὲ χρυσᾶς θυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλιτικῆς ἔξαισιον. Καὶ είτα τὸ Ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εῦμορφον λεπτούργημα! 'Ως νὰ ἦτο ἔζωγραφισμένον. Τετράγωνον δρυογώνιον ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος ραντισμένος διὰ φύλλων ρόδου, βιολέττας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστᾶζεται διάθολος ὡς θόλος ναΐσκων.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἐτοίμων ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρπάσωσιν είτα τὰς λαμπτάδας του, φυλακτήρια ἐν ταῖς τρικυμίαις. Κι ἐνῷ βαδίζουν οἱ βαστάζοντες, σείεται τὸ Κουβούκλιον καὶ τὰ λοιπὰ χρυσᾶ καὶ ἄνθινα στολίσματα. 'Οπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρῷ γραμμῇ τὸ πλῆθος λαμπταδηφόρον ἀποτελοῦν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει ἔνα φωτεινὸν ὡραῖον ρεῖμα μ' ἐλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματά του.

Ποσάκις δακρύνων ἔξι ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς διά φιλάργυρος διά φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρὸν του, ἔμεινα νὰ βλέπων κρυφὰ τὴν τρυφερήν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταφίου πομπῆν κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βαθέως ἐν ἀσθματι ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἥθελον νὰ φορήσω διὰ μᾶς δλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγήν, ὡς νὰ ἥθελον νὰ χορτάσω δλην ἐκείνην τὴν ἀχόρταστον μαγείαν!

'Ηδη δι μαρμάτα -Κώστας ἔκλεισε τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. 'Η λιτα-

νεία ἔστη πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρῷ πλατείᾳ. Καὶ ὁ Ἐπιτάφιος ἔστη ὥσαύτως, πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδείως, μὴ γίνη προπετής διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίρως. Ὁπίσω δὲ εἰς δύο γραμμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμένας ἵστανται ἐν σιγῇ οἱ ἄνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες. Τὸ δῆμαρ ἔπαυσεν.

‘Ο γέρων Οἰκονόμος τότε ἀργὰ ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμεως ἴκανῆς — τοὺς εἶχε ζωηρεύσει ὅλους τόσα χρόνια ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ μπαρμπα - Κώστα — κελεύει :

« Ἀρατε πύλας οἱ ἀρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Καὶ πάραντα ἀκούνται ἔσωθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἡχηρά, ὡς ὅταν φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἀλιεῖς, αὐθάδης φωνή:

« Τίς ἔστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Τόσον δὲ ζωηρά, ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνεθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Τινὲς μάλιστα ἐψιθύρισαν δειλά:

— ‘Ἐγειρ ὅρεξιν ἐφέτος ὁ Ὄλλαντέζος.

Τότε τινές, Ἰδίως ἐκ τῶν ναυτῶν, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τὴν προπετῆ πρόκλησιν ἥρχισαν νὰ ἑτοιμάζουν τὰς χονδρὰς ἐξ ἐλαίας ράβδους των, νομίσαντες ὅτι ὁ ἀρχιση ἀληθῆς πάλη πρὸς ἐκβίασιν τῆς εἰσόδου. Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν τρίτην φορᾶν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀγαθοῦ κανδηλανάπτου ἐκραύγασεν ἐπιτακτικώτερον τὸ « Ἀρατε... », ὡς νὰ ἥθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ ἀδάρχου καὶ συγχρόνως ὥθησε μετὰ δυνάμεως ἀσυνήθους τὰς πύλας διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἐπιδοκιμάζοντος τοῦ πλήθους. Καὶ πάραντα ἀνεῳχθησάν πέρα πέρα μετὰ πατάγου φοθεροῦ αἱ πύλαι καὶ κρότου μὴ ἀκούσθεντος ἄλλοτε. Κι ἔλαμψαν ἰδοὺ οἱ ἀναμμένοι τοῦ ναοῦ πολυέλαιοι. Ο δὲ ἱερεὺς ψάλλων τὸ « ὁ Μονογενὴς Γείός... » ἡτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ, δτε ἔξαίφνης καὶ συγχρόνως κραυγαῖ ἡκούσθησαν, κραυγαῖ ὡς ἀπὸ δυστυχήματος ἀνελπίστου.

‘Ο μπαρμπα - Κώστας ἀφιερωθεὶς ἐν τῇ προσφιλεῖ του ἀπομιῆσει ἔλησμόνησε μετὰ τὴν τρίτην ἐρώτησιν νὰ παραμερίσῃ εἰς τὰ πλάγια καὶ τὰ φύλλα τῆς βαρείας πύλης βιαλῶς ἀνοιγέντα τὸν ἐκτύπησαν εἰς τὰς σιαγόνας, διότι ὑπεκρίνετο ἐγγὺς τῆς ὀπῆς τῆς κλειδός, καὶ τὸν ἔρριψαν κάτω εἰς τὰς πλάκας βροντήσαντα ὡς κορμὸν δρυὸς καταπεσούσης ὑπὸ καταιγίδος. Εὐτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. Ο

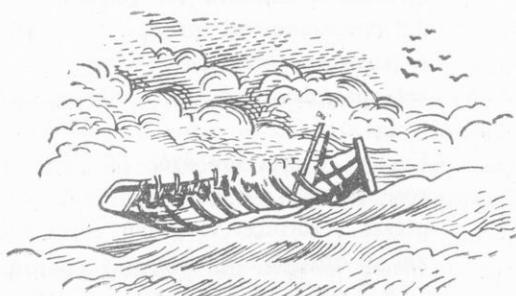
μπαρμπα - Κώστας ήτο γερό κόκκαλο, πέντε φοράς θαλασσοπνιγμένος. 'Η ιερά τελετή ἔξηκολούθησεν ἐν τάξει καὶ ἔληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει. Καὶ αὐτὴ ἡ διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν «τακτικῇ ἀταξίᾳ». Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύπησε τὸ ἀπρόσπτον πάθημα τοῦ μπαρμπα - Κώστα, ὅστις, ἀφοῦ ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποιήσεων καὶ κατόπιν ἐν τῷ οἰκίσκῳ του, ὑπομείνας ἀφορήτους τῷόντι πόνους καὶ τυχών συντονωτάτης ἴατρικῆς περιθάλψεως ἐκ μέρους τῶν ἐπιτρόπων, ὅμως ἐκείτο τὴν ἡμέραν τῆς 'Αναστάσεως πονῶν ἀκόμη καὶ ἄνευ ὁδόντων πλέον. 'Ἐν τῇ καταπτώσει ἔχασε καὶ τὰς δύο σειρὰς τῶν ὁδόντων του. Καὶ ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς καὶ ἐπόνει ὅχι τόσον διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ὁδόντων, ὅσον διότι δὲν θὰ ὑπεκρίνετο πλέον τὸν "Αδην, διότι ἡ ἔλλειψις τῶν ὁδόντων θὰ ἥλαττων κωμικῶς τὰς πρώτης δινάμεως τραγικάς ἔρωτήσεις του.

— Κι ἐδῶ ἐναυάηθα!

"Ελεγε γνωδῶς μετὰ ταῦτα παραπονούμενος διὰ τὴν τύχην του ὁ ἀγαθὸς μπαρμπα - Κώστας ὁ 'Ολλαντέζος, ἀπλοῦς κανδηλανάπτης πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῆ τὰ διπλᾶ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυαγίων, τὸ ὄλλανδικόν του κασκέτο καὶ τὰς ἄνευ ὁδόντων σιαγόνας. 'Αλλ' ἀντὶ τῆς καλύβης του πλέον ἐκατοικοῦσεν εἰς ἕνα πολὺ εὔμορφον κελλίον, ὃπου τοῦ ἔκτισαν οἱ ἐπίτροποι ἐντὸς τοῦ κηπαρίου τοῦ ναοῦ καὶ ὃπου διῆλθε τὰ γηρατεῖα του ἀγαπώμενος ἀπὸ ὅλους.

« Διηγήματα 2 — 3 »

'Αλ. Μωραϊτίδης

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

‘Ο ήλιος γέρνει στὸ βουνὸ^ν
καὶ χύνεται καὶ σβήνει
κι δπίσω του τ’ δλόχρυσσ
τὸ πέρασμά του ἀφήνει...’

Χτυπάει ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ
ἀπ’ τοῦ βουνοῦ τὰ πόδια,
δὲ ζευγολάτης στάθηκε
καὶ σαλαγάει τὰ βόδια.

Γυρίζει, ἀκούει τὸν ἄχο,
τρεμουλιαστὰ ποὺ φτάνει,
στέκει..., κοιτάζει τὸ χωριό
καὶ τὸ σταυρό του κάνει.

«'Ανοιχτὰ μυστικὰ»

‘Αλ. Φωτιάδης

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Τὸ χωρίον ὅλον εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἔχθρῶν, μὴ ἔχον δυνάμεις διὰ νὰ ἀντισταθῇ, ἔκρινε φρόνιμον καὶ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ ὅποιον πολλάκις ὑπῆρξεν ἡ σωτηρία του, ἀπό τινων δὲ ἡμερῶν ἡ μόνη μετὰ τὸν Θεόν ἐλπὶς καὶ καταφυγὴ του.

'Εκεῖθεν οὐδεὶς φόβος. Ζωτοφίας εἶχαν μετακομίσει ἥδη ἵκανάς, πέντε δὲ μόνον ἄνδρες ἥρκουν, διποτανάσπισον ἐν ἀνάγκῃ τὴν μικρὰν καὶ χαμηλὴν δύπην, ἡ διποτανάσπιση ἐντὸς τῶν βράχων ἔχονται μενευεῖν ὡς ἡ μόνη εἴσοδος.

'Εκατοντάς ἀνθρώπων εὑρίσκετο ἥδη εἰς τὸν δρόμον. Προηγοῦντο αἱ μητέρες φέρουσαι τὰ βρέφη των, γραῖαι κρατοῦσαι μικρὰ δέματα ἐνδυμάτων τῆς πρώτης ἀνάγκης. Ἡκολούθουν δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ παῖδες ἐγείροντες δγκώδη φορτία ἐφατλωμάτων ἢ ἄλλων πολυτίμων διὰ τὴν περίστασιν εἰδῶν. 'Ο φόβος δμως συνήνωνεν δλους εἰς ἔνα δμιλον πυκνόν. "Άν ἐκ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ παρουσιάζοντο ἔχθροι, ἀλλοίμονον..."

Τὸ σπήλαιον ἀπεῖχε τοῦ χωρίου ἐν τέταρτον περίπου ἀλλ' ἐν τέταρτον ἐπίσης ἀπεῖχον τοῦ χωρίου οἱ ἔχθροι.

Πότε καὶ πότε, ἐνῷ τὰ σώματα ἐφέροντο ταχέως πρὸς τὰ ἔμπρός, αἱ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰ δύπισω. 'Επόθουν οἱ δφθαλμοὶ νὰ ἴδουν ἀπαξ ἔτι, νὰ ἀποχαιρετίσουν διὰ παντὸς Ἰσως τοὺς ἐγκαταλειπομένους προσφυλεῖς οἰκους. Ποῖος ἐγγνώιζεν, ἂν θὰ τοὺς ἐπανέβλεπον πλέον. Καὶ ἄλλοτε μόνον ἐρείπια πυρίκαυστα ἐπανεῦρον. Οἱ δφθαλμοὶ ἐδάκρυνον εἰς τὴν θέαν ἐκείνην τὴν θλιβερὰν καὶ τὰ χεῖλη ἡμιανοίγοντο, ἵνα προφέρουν ἀκαταλήπτους συλλαβάς.

Ἐίχον διανύσει ἥδη τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς ὁδοῦ. Δὲν ἀπεῖχον ἢ ἔκατοντάδας τινὰς βημάτων ἀπὸ τὸ καταφύγιον. "Ήδη θὰ παρέκαμπτον τὸν λόφον, δ ὅποιος θὰ ἀπέκουπτεν ἀπ' αὐτὸν τὴν θέαν τοῦ χωριοῦ. Καὶ ἐστρέφοντο, διὰ νὰ περιβάλουν αὐτὸν μὲ τὰ τρυφερώτερα ἀποχαιρετιστήρια βλέμματα.

—"Αχ, τί ἔπαθα! ἦκρούσθη μία ἀνδρικὴ φωνή.

"Ολοι ἐστράφησαν. "Ωμίλει ὁ Μανώλης, ὑψηλόσωμος καὶ λεπτοκαμωμένος νέος, ἐν ἀπὸ τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ.

Αύτοστιγμελ μία τῶν προπορευομένων γυναικῶν ὕρμησε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἥρωτησεν ἀνήσυχος:

— Τί ἔπαθες, γυνέ μου;

— Μάννα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μάννα, ἔχασα τὸ ἕκοντασμα τῆς Παναγιᾶς.

‘Η γυνὴ ἐταράχθη, τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὀχρίασεν.

— Καὶ τώρα; εἴτεν ὁ Μανώλης ἀτενίζων αὐτὴν εἰς τοὺς ὄφθαλμούς. Τώρα θὰ γυρίσω νὰ τὸ φέρω!

‘Η μήτηρ ὀχρίασεν περισσότερον. ‘Ο κίνδυνος ἦτο μέγας.

Κατ’ αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἔχθροι θὰ ἤσαν τόσον πλησίον τοῦ χωρίου, ὥστε αἱ σφαῖραι τῶν δὲν θὰ ἐλυποῦντο τὸν νίόν της.

— Γυιέ μου, μή, γυιέ μου, κατώρθωσε ν' ἀρθρώσῃ ἵκετεύουσα αὐτὸν διὰ τῶν ὄφθαλμῶν.

— Θὰ γυρίσω, μάννα.

— Μή, γυιέ μου, μή! ἐπανέλαβε κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδιῶν της ἡ δυστυχὴς γυνὴ.

— Μανώλη, εἴτε παρεμβαίνων ἔνας γέρων, διτὶ ἔγινε ἔγινε. Πάμε, θὰ σκοτώσῃς τὴ μάννα σου, ἀν γυρίσῃς.

‘Ο Μανώλης ἀπεσπάσθη ἥρεμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καὶ μὲ ἐπιβάλλουσαν καὶ συγκινητικὴν φωνὴν εἴτεν:

— Ή μάννα μου εἶναι μάννα μου, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία.

Καὶ ὡς ἥλεκτρισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοῦ λόγους ὕρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ ἐν ἀκόμη βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοβεῖτο, μήπως, διτὶ δὲν ἵσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἡ ἀπειλή, θὰ τὸ κατώρθωνον οἱ δακρυσμένοι ὄφθαλμοί της.

Η μήτηρ ἀμύλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὅμμάτων της τὸν Μανώλην. Οὐδὲ λέξιν προέφερε πλέον. ‘Ολαι αἱ αἰσθήσεις συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὅρασιν. ‘Ο ὅμιλος τῶν φυγάδων κατ’ ἀνάγκην ἐστάθη. ‘Η μήτηρ δ’ ἀνέμενε τὸν νίόν της. Οἱ λοιποὶ δ’ ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν νίόν, ἀλλὰ καὶ μόνος ἀν ἦτο ὁ Μανώλης, θὰ τὸν ἀνέμενον, καί τοι δὲν ἦτο ὅλως ἀκίνδυνος ἡ στάσις.

‘Ηδη ταχὺς ὡς χειλιδῶν ὁ Μανώλης, διασκελίζων φράκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἵνα συντάμῃ τὴν ἀπόστασιν, πλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του, τοὺς πρώτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

'Ολίγον էτι και θὰ τὸν ἔχανον ἀπὸ τὰ βλέμματά των κρυπτόμενον
ὅπισθεν αὐτῶν.

'Η στιγμὴ ἡτο κρίσιμος δι' ὅλους. Φοβερὰ διὰ τὴν μητέρα. Εἰ-
κοσι, δέκα, πέντε πηδήματα ἀκόμη και δὲν θὰ τὸν βλέπῃ πλέον... Θὰ
τὸν χάσῃ διὰ παντός...

Τὰ δάκρυα γέμισαν και πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της. Δὲν τὸν
ἔβλεπε πλέον.

— Μανώλη μου! ἔκραξεν ὀλοφυρομένη.

Οἱ ἐχθροὶ εἶχον εἰσέλθει ἥδη εἰς τὸ χωρίον και ἐξήταξον τὰς πρώ-
τας αὐτοῦ οἰκίας μὲν ὕβρεις και βλασφημίας. ⁷ Ήλπιζον ὅτι θὰ εὕρισκον
εἰς αὐτὸν καλὴν λείαν, ἀλλ' ἥδη ἔβλεπον ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τοὺς εἶχον
ἀφῆσει οἱ Χριστιανοί.

'Ο Μανώλης δὲν τοὺς ἔβλεπεν ἀκόμη. ⁸ Ήκουσε τὰς φωνάς των,
ἀλλὰ δὲν ἔδειλίασε.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίθασεν ἀπὸ ἔνα καπνισμένον κοί-
λωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνισμα και τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

«'Η μάννα μου εἶναι μάννα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία». Αὐτὰ
δὲν εἶχεν εἰπῆ; Καὶ θὰ ἄφηνε λοιπὸν τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν
ἀπίστων; Αὐτὴ ἡ ίδια ἡ μάννα του δὲν τοῦ εἴπε πρὸ τῆς ἀναχωρή-
σεώς των:

«Μανώλη, τὰ μάτια σου τέσσερα, μὴν ἔχασῃς τὸ εἰκόνισμα!».

Μετὰ τὴν ἀστραπαίαν ταύτην σκέψιν ὁ Μανώλης ἡσπάσθη και
πάλιν τὸ εἰκόνισμα. ⁹ Ήδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ
λόγοι τοῦ πρεσβύτου «θὰ σκοτώσης τὴ μάννα σου» ἐπανῆλθον εἰς τὴν
μνήμην του. ¹⁰ Άλλὰ δὲν θὰ ἔβαζε τὸ χέρι της ἡ Παναγία;

Στιγμαὶ μόλις παρῆλθον, ἀφ' ὅτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανώλη ἐκρα-
γεῖσα εἰς ὀλοφυρομὸν ἔκραξε τὸ ὄνομα τοῦ νιοῦ της. Στιγμαὶ μόλις,
ἀλλὰ χρόνος ἀτελεύτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλέον αὐτὸν μητέρα.
¹¹ Ήκουε μόνη αὐτὴ τοὺς πυροβολισμοὺς χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλ-
λοι. ¹² Έβλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἴ-
ματα... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἴφνης χαρμόσυνοι κραυγαὶ ἀν-
τήχησαν πανταχόθεν. ¹³ Ό Μανώλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν
τελευταῖον τοῦ χωρίου οἰκίσκον. ¹⁴ Ή μήτηρ ἐσφόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς,
διὰ νὰ βλέπῃ εὐκρινέστερον.

— Γειά σου, Μανώλη! ἐφώναζαν ὅλοι.

— Η Παναγία μαζί του, η ύψηθη μεγαλοφώνως ἡ μήτηρ.

Καὶ δὲ Μανώλης ἔτρεχεν, ἤρχετο.

Ἄλλ' ἵδον κάτι φοβερόν, φρίκη δι' ὅλους, κεραυνὸς διὰ τὴν μητέρα: δορμαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες αὐτὸν πέντε, δέκα, ἑκατὸν ἔχθροι.

Τὰ δόπλα των ὅλα στρέφονται κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωλῆνες των γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρός.

— Ἐχάθηκε! κράζει ἡ δυστυχής.

— Παναγία μου!...

Τὰ δόπλα ἐκπυρροκροτοῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυκλώνουν. Ὁ Μανώλης ὑπεροπήδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ἔργα λαδαδα κινοῦνται, τὰ λιθάρια ἀναπηδοῦν. Ἀλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἔχθροι πληθύνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, νέοι σωλῆνες δόπλων ἀναφαίνονται, νέαι σφαῖραι ἔξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμὸς ἀντηχοῦν. Ἀλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Ἡλθε.

Τὸ εἰκόνισμα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χειρας τῶν ἔχθρῶν καὶ ἔσωσε τὸν Μανώλην ἀπὸ τὰς σφαῖράς των. Ἡτο ἀπλοῦν συνηθισμένον εἰκόνισμα. Ἔκτοτε ὅμως ἔγινε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλῃ αὐτὸν διὰ τῆς Ἀγίας Της χάριτος.

«Οἱ Κρῆτες μας»

Ιω. Δαμβέργης

ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Στήν ̄ρημή σου ̄ρχομαι καὶ πάλιν ἐκκλησία,
ἀγαπημένη Παναγιά, χλωμή μου Παναγία!

“Ηρθα τὸν πόνο νὰ σου πῶ, πὸν ἔχω στὴν καρδιά μου.
Δὲν ἔχω ἄλλον ἀπὸ σέ, τὸ ξεύρεις Δέσποινά μου.
Μάννα τοῦ κόσμου! πρόφθασε· ἡ Χάρις Σου ἀς μὲ φάνη,
μ’ ἀρρώστησε ἡ Μαρία μου, φοβοῦμαι μὴν πεθάνη.
Βασύλισσα τῶν οὐρανῶν, λευκὴ τοῦ κόσμου σκέπη,
μονάχα τώρα ἡ χρυσῆ εἰκόνα Σου μὲ βλέπει.

“Οχι, δὲν ἥλθε σήμερα, σὰν ἄλλοτε μ’ ἔμένα
ν’ ἀνάψῃ τὰ κανδήλια Σου, καὶ κρέμονται σθησμένα.
Ποιός θὰ σου φέρῃ, Δέσποινα, στὴν ἐρημιὰ λιθάνι,
ἄν ̄σως ἡ Μαρία μου, ἄν ̄σως ἀποθάνῃ;

“Οχι, δὲν πῆγα σὲ γιατρούς, γλυκειά μου Παναγία,
ἥλθα σὲ Σένα νὰ τὸ πῶ νὰ γιάνης τὴ Μαρία.

“Ἄχ! σ’ ἐξορκίζω στὴ ματιὰ τοῦ τέκνου Σου τὴν πρώτη,
στὸ πρῶτό του χαμόγελο, στὴ σκεπτική του νιότη.
Σ’ δρκίζω στὸ βαρὺ σταυρό, στ’ ἀκάνθινο στεφάνι,
νὰ γιάνης τὴ Μαρία μου, γιατὶ θὰ μοῦ πεθάνη.

“Ἄχ! κάμε μού τηνε καλά, καλή μου Παναγία,
λαμπτάδα στὴν εἰκόνα Σου ν’ ἀνάψω τὴν ἀγία.
Μεγάλη σὰν τὸ σῶμά της, λευκὴ σὰν τὴ ψυχή της,
ἔμπρός Σου ν’ ἀκτινοβολῇ κανύδες οἱ ὀφθαλμοί της.

“Ἄχ! κάμε μού τηνε καλά, ἡ Χάρις Σου ἀς τὴ γιάνη,
δὲν θέλω ἡ Μαρία μου, δὲν θέλω νὰ πεθάνη!
Ναί! ἄν Σοῦ ̄φερα ποτὲ λουλούδια μυρωμένα,
ἄν ἔχω τὴν εἰκόνα Σου κι ἔγω λιθανισμένα,
ἄν τοῦ παιδιοῦ Σου ἔκλαψα τὰ πάθη, Παναγία,
— κι ἔχετε ἔνα ̄νομα μαζὶ μὲ τὴ Μαρία —
δός μου, ἄχ! δός μου τῆς ζωῆς τὸ δροσερὸ βοτάνι
νὰ δώσω τῆς Μαρίας μου μὴ τύχη καὶ πεθάνη!

“Ἄχ. Παράσχος

NYXTA XΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἄγια νύχτα τὴν Χριστουγεννιάτικη
λυγοῦν τὰ πόδια
καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ τὴν φάτνη τους
τὰ ἄδολα βόδια.

Κι ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θωρῶντάς τα
σταυροκοπιέται,
καὶ λέει μὲ πίστιν ἀπ' τῆς ψυχῆς τ' ἀπόθαθα :
Χριστὸς γεννιέται.

Τὴν ἄγια νύχτα τὴν Χριστουγεννιάτικη
κάποιοι ποιμένες
ξυπνοῦν ἀπὸ φωνῆς ὑμνων μεσούρανες
στὴ γῆ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ «ώσαννὰ» ἀπ' ἀγγέλων στόματα
στὸ σκόρπιο ἀέρα,
τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ λιοφάτιστα
μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἄγια νύχτα τὴν Χριστουγεννιάτικη
— ποιός δὲν τὸ ξέρει ; —
τῶν Μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
λάμπει τὸ ἀστέρι.

Κι ὅποιος τὸ βρῆ μέσ' στ' ἄλλα ἀστέρια ἀνάμεσα
καὶ δὲν τὸ χάσῃ
σὲ μιὰ ἄλλη Βηθλεὲμ ἀκολουθῶντάς το
μπορεῖ νὰ φτάσῃ.

«Φευγᾶτα χελιδόνια»

Γ. Δροσίνης

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ξημέρωναν Χριστούγεννα! Οι ἐκκλησιές σημαίνουν,
κουνιοῦνται τὰ καμπαναριά καὶ οἱ φωνές, ποὺ ἀνεβαίνουν
ἀπ’ τὸ βαθὺ καὶ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβικοὺς ψαλμούς, σὰν ἀπ’ οὐράνιο δῶμα.

Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν ἀγγέλοι,
καὶ κάθε ἀχτῖδα ἀπὸ ψηλά, ποὺ κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία! γλυκειά μάννα,
τί ὅμορφη δίνεις ἐσὺ λαλιὰ καὶ στὴν καμπάνα!

Καὶ πόσο ἔκεινη ἡ λαλιὰ σαλεύει τὴν καρδιά μας!
Πόσες ἔκεινος ὁ Σταυρὸς ἀπ’ τὰ καμπαναριά μας
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσὲς ἀχτῖδες
χύνει βαθιά μας στὴν ψυχὴ γλυκὲς χρυσὲς ἔλπιδες!

Κι οἱ δυὸς ἔκεινες χαραυγές, ποὺ ἀγγέλοι κατεβαίνουν
μέσ’ ἀπ’ τὸν οὐρανὸν ψηλὰ κι ἔρχονται καὶ σημαίνουν
Χριστούγεννα κι Ἀνάστασιν, ὥ! τί μυστήρια χύνουν!
τί χαραυγοῦλες εἰν’ αὐτές, πόση ζωὴ μᾶς δίνουν!

Ξημέρωσαν Χριστούγεννα! Θύρες διοῦθε ἀνοίγουν,
κι διοῦθε τώρα οἱ Χριστιανοὶ στὶς ἐκκλησιές μας σμίγουν!

« Ό καλόγηρος τῆς Κλεισούρας »

Κ. Κρυστάλλης

Ο ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ

Ο Αἰνείας ἦτο εἰς τῶν σημαντικωτέρων ἡρώων, οἱ ὅποιοι μετὰ τοῦ Ἔκτορος γενναίως ὑπερήσπισαν τὴν Τρῳάδα κατὰ τὴν δεκαετῆ πολιορκίαν τῶν Ἑλλήνων. Διηγοῦνται δὲ διτὶ, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν ἐπὶ τέλος τὴν Τρῳάδα οἱ Ἑλληνες, εὐσπλαχνισθέντες τὴν δυστυχίαν τῶν νικηθέντων ἐκήρυξαν ὅτι ἔκαστος αὐτῶν ἡδύνατο νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῶν πολυτιμοτέρων του καὶ ν' ἀναχωρήσῃ.

Ο Αἰνείας παραβλέψας πᾶν ἄλλο ἔλαθεν ἀνὰ χεῖρας τὸ ἄγαλμα τῆς Ἐφεσίου θεότητός του, διὰ νὰ ἔχῃ αὐτήν βοηθόν, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἔξελθῃ.

'Αλλ' οἱ Ἑλληνες εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὔσεβειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐσυγχώρησαν τότε εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεύτερον τῶν πολυτιμοτέρων ἀντικειμένων του. Ο δὲ Αἰνείας ἀγαπῶν μετὰ τὸν Θεόν τὸν πατέρα του Ἀγχίσην, ὅντα ὑπέργηρων, ἀσθενῆ καὶ τυφλόν, ἔλαθεν ἀμέσως καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὅμων του καὶ ἐκίνησε παραβλέψας πάντα ἄλλον θησαυρόν. Τόσον δὲ ἡγχαριστήθησαν οἱ Ἑλληνες ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦ Αἰνείου, ὥστε τῷ ἀπέδωκαν ἀμέσως ὅλην τὴν πολύτιμόν του περιουσίαν, ἀποδείξαντες οὕτως ὅτι τοὺς εὐσέβεις καὶ φιλοστόργους νίοὺς καὶ αὐτὸὶ οἱ ἔχθροί των τιμοῦν καὶ σέβονται.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας οἱ Σπαρτιάται διεκρίνοντο διὰ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἐν γένει διὰ τὸ πρὸς τοὺς γέροντας σέβας των καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἦσαν καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου λαοῦ ἀφρωδισμένοι εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπη εἶναι ἡ πρώτη ἀγάπη, τὴν ὅποιαν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι δὲ καὶ τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀγαθῆς, τῆς εἰναισθήτου καθόλιας. Ο ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς του δύναται ν' ἀγαπήσῃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπολίτας του καὶ τὴν κοινὴν μητέρα, τὴν πατρίδα. 'Αλλ' ὁ μὴ αἰσθανόμενος εὐγνωμοσύνην, σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ ἀναθρέψαντας αὐτὸν γονεῖς πᾶς εἶναι ποτὲ δυνατὸν ν' ἀγαπήσῃ ἄλλους, νὰ εὐγνωμονήσῃ πρὸς τοὺς εὐεργέτας, νὰ σεβασθῇ ἀνωτέρους καὶ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν πατρίδα;

« Γεροστάθης »

Λ. Μελάς

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

"Ησουν δουν καὶ ταπεινὸν καὶ στεῖρον
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γῦρον
μόλις ἐφύτρωναν φτωχὰ χορτάρια.

"Η φρίκη στὴν κορφή σου τριγυρνοῦσε
καὶ πόδι καθαρὸν δὲν ἐπατοῦσε
τὰ αἵματοκυλισμένα σου λιθάρια.

"Ησουν σπαρμένο μὲ ληστῶν κρανία,
βογγοῦσε ψάνατος καὶ ἀμαρτία
μεσ' στὸν ἀφωρισμένο σου ἄγέρα.

Μὰ φορτωμένος τὸ Σταυρὸν στὸν ὅμο,
ώσαν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν ὁ Λυτρωτής μιὰ μέρα.

Καὶ τ' οὐρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄκαρό σου χῶμα,
κι ἀπὸ τὴν ὕραν ἄγιασες ἐκείνη,

γιατὶ μὲ τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο
τὸ πιὸ βαθὺ καὶ ὑψηλὸ μυστήριο
στὰ ὑψη σου, ὁ Γολγοθᾶ, ἐγίνη.

« Ποιήματα παλαιά καὶ νέα »

Άρ. Προβελεγγίου

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην προϊ, ἀφοῦ ἐγύρισαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου είχον μεταλάβει ὅλοι, ἡ καλὴ καὶ προκομμένη μῆτηρ ἀνασκούμπωνται καὶ ἀρχίζει νὰ βάφῃ ἐν τῇ χύτρᾳ τὰ αὐγά.

"Ἐπειτα ἥρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν θύραν ἀνὰ ζεύγη τὰ παιδιά τῆς πολίχνης μὲ τὸν ὑψηλὸν καλάμινον σταυρόν, στεφανωμένον μὲ φόδα, δενδρολίβανον καὶ ποικιλόχροα ἀγριολούσιδα.

"Ἐφαλλον δὲ τὸ ἀσμα :

.....

Βλέπεις ἔκεινο τὸ βουνὸ ποὺ φαίνεται ἀπὸ πέρα,
ἔκει σταυρῶσαν τὸ Χριστό, τῶν πάντων Βασιλέα.

Σῦνε, μητέρα μ', στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα,
κι ἐμένα νὰ μὲ καρτερῆς τὸ Σάββατο τὸ βράδυ,
ὅταν σημαίνουν οἱ ἐκκλησιές καὶ ψάλουν οἱ παπᾶδες,
τότε καὶ σύ, μαννούλα μου, νά 'χης χαρὲς μεγάλες.

Καὶ τί χαρὲς μεγάλες, τῷ ὅντι, τί χαρὲς δι' ὅλα τὰ παιδιά. Καὶ ἡ καλὴ ἡ μῆτηρ ἔδιδεν προσθυμότατα ἀνὰ δύο κόκκινα αὐγὰ εἰς ὅλα τὰ παιδιά !

Μετὰ ταῦτα ἡ μῆτηρ ἥρχιζε νὰ ζυμώνῃ καὶ νὰ πλάθῃ ἀρκετὲς κουλοῦρες μετ' αὐγῶν διὰ τὸν σύζυγον, διὰ τὴν πενθεράν της, διὰ τὸν ἔαυτόν της, ὡς καὶ μικρὲς «κοκκώνες» διὰ τὰ μικρὰ τέκνα της, τὴν Μόρφῳ καὶ τὸν Εὐαγγελινόν, καὶ διὰ τὰ πτωχὰ παιδιά τῆς γειτονιᾶς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μικρὸς Εὐαγγελινὸς μετὰ τὸ μοίρασμα ἔκλαιε, λέγων ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη ἡ «κοκκώνα» του, ἡ μῆτηρ τοῦ ἔδιδεν ἄλλην, ἄλλ' αὐτὸς δὲν ἡμέρωνε. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰς ἥθελε διὰ τὸν ἔαυτόν του. Καὶ τότε ἡ μῆτηρ τὸν ἐπαρηγόρει λέγουσα :

— Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ θὰ 'ρθῇ ἡ κουρούνα «κρὰ κρά!» νὰ φέρῃ τὸ τυρὶ καὶ τὸ κρέας «τσὶ τσὶ!» καὶ τότε νὰ ἰδῆς χαρές, σὰν ἀκούσης «κρὰ κρά!» τὴν κουρούνα νὰ χτυπᾷ τὸ παραθύροι : «Πάρε, Βαγγελινέ, πάρε καὶ τὸ τοὺς τοὺς νὰ φάτε».

Καὶ ὁ μικρὸς ἐψέλλιζε καὶ αὐτός. «Θὰ θῇ κουρούνα νὰ φέρῃ τὸ τσὶ τσὶ» καὶ ἐνώνων τὰς χεῖρας, δακτύλους μεταξὺ δακτύλων κατὰ τὸ

νπόδειγμα τῆς μητρός, ἐμμιεῖτο τὴν κίνησιν τῶν πτερῶν τῆς κουρούνας. Τὸ δὲ παιδίον τῆς γειτόνισσας ἔξειτες, ἀνιπτον, ρακένδυτον, καθισμένον εἰς μίαν γωνίαν μὲ τὴν «κοκκώνα» εἰς τὰ χέρια του διεμαρτύρετο καὶ ἔλεγε :

— Ναί, θὰ 'ρθῃ ἡ κουρούνα, ἄμ' δὲ θὰ 'ρθῃ !

Καὶ τὴν Μεγάλην Παρασκευήν, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἥλιου, ἡ μήτηρ ὀδήγησε τὰ δύο παιδιά εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ ἔκαμαν τρεῖς γονυκλίσιας πρὸ τοῦ Κουθουκλίου καὶ ἡσπάσθησαν εὐλαβῶς τὸν Ἐπιτάφιον. Κατόπιν ἡσπάσθησαν τὸ ἀργυρόχρονον Εὐαγγέλιον μὲ τ' ἀγγελούδια καὶ τὸν Σταυρὸν (τί χαρά, τί δόξα !) καὶ ἐπέρασαν τρεῖς φορὰς ὑπὸ τὸν ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ Ἐπιτάφιον.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἡ μήτηρ ἔξπυνησε τὸν Εὐαγγελινὸν καὶ τὴν Μόρφω, καὶ ἐνῷ ἐσήμαιναν διὰ μακρῶν οἱ κώδωνες, ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δπου ἐψάλη τὸ «δ γλυκύ μου ἔαρ...» καὶ ἄλλα παθητικὰ ἀσματα.

"Ἐπειτα οἱ πιστοὶ ὅλοι μὲ ἀναμμένας λαμπάδας ἔξηλθον εἰς τὸ ὑπαυθόρνον κάτω ἀπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, ἦτις ἐφθινεν, ἐνῷ ἡ αὐγὴ ἥρχισε πλέον νὰ λάμπῃ φοδίνη καὶ ἔανθη.

Προπέμπουν καὶ ἀκολουθοῦν ὅλοι τὸν Ἐπιτάφιον μὲ σειρὰς ἀναμμένων κηρίων. Ἡ αὔρα ἔκινε ἡρέμα τὰς φλόγας τῶν λαμπάδων, χωρὶς νὰ τὰς σβήνῃ, καὶ ἡ ἄνοιξις ἔστελνε τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματά της εἰς τὸν Παθόντα καὶ Ταφέντα, ωσὰν νὰ ψάλῃ καὶ αὐτή :

— «*Ω γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον !»

Τὰ δὲ παιδία προπορεύομενα τῆς πομπῆς ἔκραζον μεγαλοφώνως :

— «Κύριε ἔλέησον, Κύριε ἔλέησον, Κύριε ἔλέησον !» Καὶ δὲ Εὐαγγελινὸς ἐψέλλιζε μετὰ τῶν ἄλλων : «Κύιε ἔησον ! Κύιε ἔησον !».

Καὶ ὑστερον, δταν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὁ Εὐαγγελινὸς ἔξυπνησεν ἀπὸ τὰ βελάσματα τοῦ ἀρνίου, τὸ δποῖον ἥτοι μάζετο νὰ σφάξῃ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ καπετάνου Κομνιανοῦ ὁ γείτονας Νικόλαος, ὁ σύζυγος τῆς Μηλιάς.

Ο Εὐαγγελινὸς καὶ ἡ Μόρφω ἔξηλθον εἰς τὸ προαύλιον. Τί ώραιον ! τί ἥρεμον ! τί λευκόμαλλον ποὺ ἥτο τὸ ἀρνί. Καὶ πῶς ἐβέλαξε «μπὲ μπὲ» τὸ καημένο.

Τὴν ἐσπέραν ὁ πατὴρ τὰς πασχαλινὰς λαμπάδας, ώραιας, λεπτές, περιτέχνους. Τί χαρά, τί θρίαμβος ! Φαντασθῆτε ώραιας μικρὰς λαμπάδας μὲ ἄνθη τεχνητά, μὲ χρυσόχαρτα.

‘Ο Εὐαγγελινὸς ἥθελε νὰ πάρῃ τὴν τῆς ἀδελφῆς του, λέγων δὲ ἐκείνη εἶναι μεγαλυτέρα. Ἡ μήτηρ του τὴν ἔδωκεν, ἀλλ’ ὁ μικρὸς τὴν ἔσπασεν, ἐκεὶ ποὺ ἔπαιζε μὲ αὐτήν, ἔσπασε καὶ τὴν ἰδικήν του καὶ ὑστερὸν ἔβαλε τὰ κλάμματα. Ὁ πατὴρ τοῦ ἤγγρασεν ἄλλην, ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ὑποσχεθῇ δὲν δὲν θὰ τὴν πιάσῃ εἰς τὴν χεῖρα ἔως τὰ μεσάνυχτα, δταν θὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

‘Ο μικρὸς ἀπεκοιμήθη κλαίων καὶ χαίρων.

Μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἔγινεν ἡ Ἀνάστασις. Ἡστραψεν ὁ ναὸς δλος, ἥστραψε καὶ ἡ πλατεῖα· ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων. Τὰ παιδία ἥρχισαν νὰ καίουν μετὰ κρότου σπίρτα καὶ μικρὰ πυροκρόταλα ἔξω εἰς τὸν πρόναον.

‘Αλλα μικρὰ παιδιά, ἀγοράκια καὶ παιδίσκαι τετραετεῖς, μὲ τὰς κομψὰς ποικίλας λαμπτάδας ἐτάχθησαν ἀνὰ τὸν χορόν, περὶ τὰ δύο ἀναλόγια καὶ παρὰ τὸ εἰκονοστάσιον καὶ ἥρχισαν νὰ θορυβῶσι, νὰ παῖξωσι καὶ νὰ τσουγκρίζωσι τ’ αὐγά των.

Μιὰ παιδίσκη καὶ ἐν ἀγόρι πέντε ἐτῶν ἥρχισαν νὰ φιλονικῶσι περὶ τοῦ τίνος ἡ λαμπτάδα ἢτο εὐμορφοτέρα.

— ‘Οχι, ἡ δική μου ἡ λαμπτάδα εἶναι καλύτερη.

— ‘Οχι, ἡ δική μου.

— ‘Εμένα ὁ πατέρας μ’ τὴν ἐδιάλεξε καὶ εἶναι πιὸ καλή.

— ‘Εμένα ἡ μάννα μ’ τὴν ἐστόλισε μοναχή της.

— Καὶ ξέρει νὰ κάνῃ λαμπτάδες ἡ μάννα σ’.

— ‘Οχι, δὲν ξέρει ; Σὰν τὴ δική σ’.

— Τέτοια παλιολαμπτάδα !

Καὶ ἔξηκολούθησεν ἡ φιλονικία των, ἔως ὅτου ἔσπασαν τὰς λαμπτάδας των καὶ κατέληξαν εἰς κλάμματα.

Τὸ ἀπόγευμα πάλιν, ἀφοῦ ἐψάλλη ἡ δευτέρᾳ Ἀνάστασις καὶ ἔγινεν ἡ Ἀγάπη, ἔξηλθον δὲν εἰς τὴν πλατεῖαν.

‘Υστερον ἡ μήτηρ ἔστρωσε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ παρέθεσε τὰ αὐγά τὰ κόκκινα, τὸ τυρὶ ποὺ εἶχε φέρει ἡ κουρούνα, καὶ τὸ ἀρνί τημένον. Τὰ παιδιά ἐστάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἥρχισαν νὰ τσουγκρίζουν τ’ αὐγά των.

Τί χαρά, τί ἀγαλλίασις !

« Παδικὴ Πασχαλιά »

‘Αλ. Παπαδιαμάντης

ΕΞΟΧΙΚΗ ΛΑΜΠΡΗ

Καλά τὸ ἔλεγεν δὲ μπαρμπα -Μηλιός, ότι τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκινδύνευον νὰ μείνουν οἱ ἄνθρωποι οἱ Χριστιανοί, οἱ ἔωμεροί τε, τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἀλειτούργητοι. Καὶ οὐδέποτε πρόρρησις ἔφθασε τόσον ἐγγὺς νὰ πληρωθῇ, δύσον αὐτή, διότι δις ἐκινδύνευσε νὰ ἐπαληθεύσῃ, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Θεός ἔδωκε καλὴν φώτισιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους καὶ οἱ πτωχοὶ χωρικοί, οἱ γεωργοποιμένες τοῦ μέρους ἐκείνου, ἡξιώθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀκούσωσι τὸν καλὸν λόγον καὶ νὰ φάγωσι καὶ αὐτοὶ τὸ κόκκινον αὐγό.

"Ολα αὐτά, διότι τὸ μὲν ταχύπλουν, αὐτὸν τὸ προκομμένον πλοῦν, τὸ δόποιον ἐκτελεῖ δῆθεν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἀτυχῶν νήσων καὶ τῆς ἀπέναντι ἀξένου ἀκτῆς, σχεδὸν τακτικῶς δις τοῦ ἔτους, ἥτοι κατὰ τὶς δύο ἀλλαξικαιρίες, τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἥσον, βιθίζεται καὶ συνήθως χάνεται αὕτανδρον· εἴτα γίνεται νέα δημοπρασία, καὶ εὑρίσκεται τολμητίας τις πτωχὸς κυθερονήτης, δστις δὲν σωφρονίζεται ἀπὸ τὸ πάθημα τοῦ προκατόχου του, ἀναλαμβάνων ἐκάστοτε τὸ κινδυνωδέστατον ἔργον· καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ταχύπλουν, λίγοντος τοῦ Μαρτίου, τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ κειμῶνος γενομένου, είχε βιθισθῆ. 'Ο δὲ παπα-Βαγγέλης, ὁ ἐφημέριος ἄμα καὶ ἡγούμενος καὶ μόνος ἀδελφὸς τοῦ μονυδρίου τοῦ 'Αγίου 'Αθανασίου, ἔχων κατ' εὔνοιαν τοῦ ἐπισκόπου καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἔξαρχου καὶ τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἀπέναντι χωρίων, καίτοι γέρων ἡδη, ἔπλεε τετράκις τοῦ ἔτους, ἥτοι κατὰ πᾶσαν τεσσαρακοστήν, εἰς τὰς ἀντικρὺ ἐκτεινομένας ἀκτάς, δπως ἐξομολογήσῃ καὶ καταρτίσῃ πνευματικῶς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐγκαίρως εἰς τὴν μονήν του, δπως ἕορτάσῃ τὸ Πάσχα. 'Αλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὸ ταχύπλουν είχε βιθισθῆ, ὡς εἰπομεν, ἡ συγκοινωνία ἐκόπτη ἐπὶ τινας ἡμέρας καὶ οὕτως ὁ παπα-Βαγγέλης ἔμεινεν ἀκούσιως ἡναγκασμένος νὰ ἕορτάσῃ τὸ Πάσχα πέραν τῆς πολυκυμάντου καὶ βορειοπλήκτου θαλάσσης, τὸ δὲ μικρὸν ποιμνιόν του, οἱ γείτονες τοῦ 'Αγίου 'Αθανασίου, οἱ χωρικοὶ τῶν Καλυβιῶν, ἐκινδύνευον νὰ μείνωσιν ἀλειτούργητοι.

Τινὲς εἶπον γνώμην νὰ παραλάβωσι τὰς γυναικας καὶ τὰ τέκνα των καὶ νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πολίχνην, δπως ἀκούσωσι τὴν 'Ανάστασιν καὶ λειτουργηθῶσιν. 'Αλλ' ὁ μπαρμπα -Μηλιός, δστις ἔκαμνε τὸν προεστὸν εἰς τὰ Καλύβια καὶ ἤθελε νὰ ἕορτάσῃ τὸ Πάσχα δπως αὐτὸς ἐνόει, καὶ δ μπαρμπα -'Αναγνώστης, χωρικός, δστις τὰ ἥξευρεν ἀπ' ἔξω ὅλα τὰ

γράμματα τῆς Λαμπρῆς, ἀλλὰ δὲν ἦδύνατο ν' ἀναγνώσῃ τίποτε « ἀπὸ μέσα » καὶ ἐπεθύμει νὰ φάλῃ τὸ « Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε » — οἱ δύο οὗτοι ἐπέμειναν καὶ πολλοὶ ἡσπάσθησαν τὴν γνώμην των, διτὶ ἔπρεπεν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ πείσωσιν ἔνα τῶν ἐν τῇ πόλει ἐφημερίων ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ Καλύβια νὰ τοὺς λειτουργήσῃ.

‘Ο καταλληλότερος κατὰ τὴν γνώμην πάντων Ἱερεὺς τῆς πόλεως ἦταν ὁ παπα - Κυριᾶκος δστις δὲν ἦτο ἀπὸ « μεγάλο τζάκι », εἶχε μάλιστα καὶ συγγένειαν μέ τινας τῶν ἔξωμεριτῶν καὶ τοὺς κατεδέχετο. ‘Ο ἐφημέριος οὗτος, καὶ οἱ πλεῖστοι τοῦ γνησίου ἑλληνικοῦ κλήρου, ἦτο κατὰ πάντα ἄμεμπτος. ‘Ο παπα - Κυριᾶκος ἐπεθύμει νὰ ὑπάγῃ μὲν νὰ κάμη ‘Ανάστασιν εἰς τοὺς χωρικούς, διότι ἦτο ἀνοιχτόκαιρος καὶ ἥθελε νὰ χαρῇ καὶ αὐτὸς ὀλίγην ‘Ανάστασιν καὶ δλίγην ἄνοιξιν, ἀλλὰ δὲν ἥθελε ν' ἀφῆῃ τὴν ἐνορίαν μὲ ἔνα μόνον Ἱερέα τοιαύτην ἡμέραν.

‘Ἄλλ’ αὐτὸς ὁ παπα - Θοδωρῆς ὁ Σφροντύλας, ὁ συνεφημέριος του, τὸν παρεκίνησε νὰ ὑπάγῃ, εἰπὼν δτι καλὸν ἦτο νὰ μὴ χάσωσι καὶ τὸ εἰσόδημα τῶν Καλυβιῶν, αἰνιττόμενος δτι, τά τε ἐκ τοῦ ἐνοριακοῦ ἔσοδα καὶ τὰ τῆς ἔξοχικῆς παροικίας, ἀμφότερα ἐξ Ἰου θὰ τὰ ἐμοιοράζοντο.

Τοῦτο ἔπεισε τὸν παπα - Κυριᾶκον νὰ ὑπάγῃ.

‘Η πούλια ἦτο ἥδη ὑψηλὰ « τέσσαρες ὅρες νὰ φέξῃ », καὶ ὁ μπαρόπα - ‘Αναγνώστης, ἀφοῦ ἔξύπνησε τὸν Ἱερέα, κατασκευάσας πρόχειρον σήμαντρον ἐκ στερεοῦ ἔλους καρυᾶς καὶ πλῆκτρον, περιήρχετο τὰ Καλύβια θορυβωδῶς κρούσιν, δπως ἔξεγείρῃ τοὺς χωρικούς.

Εἰσῆλθον εἰς τὸ μικρὸν ἔξωκαλήσιον τοῦ ‘Αγίου Δημητρίου. Εἰς μετὰ τὸν ἄλλον προσήρχοντο οἱ χωρικοὶ μὲ τὰς χωρικάς των καὶ μὲ τὰ καλά των ἐνδύματα.

‘Ο Ἱερεὺς ἔβαλεν εὐλογητόν.

‘Ο μπαρόμπα - ‘Αναγνώστης ἤρχισε νὰ τὰ λέγῃ ὅλα ἀπ’ ἔξω, τὴν προκαταρκτικὴν προσευχὴν καὶ τὸν « Κανόνα », τὸ « Κύματι θαλάσσης ».

‘Ο παπα - Κυριᾶκος προέκυψεν εἰς τὰ βημάτια ψάλλων τὸ « Δεῦτε λάβετε φῶς ».

‘Ηναψαν τὰς λαμπάδας κι ἔξῆλθον ὅλοι εἰς τὸ ὕπαιθρον ν' ἀκούσωσι τὴν ‘Ανάστασιν. Γλυκεῖαν καὶ κατανυκτικὴν ‘Ανάστασιν ἐν μεσῷ τῶν ἀνθούντων δένδρων, ὑπὸ ἐλαφρῶς αὔρας σειομένων εὐθωδῶν θάμνων καὶ τῶν λευκῶν ἀνθέων τῆς ἀγραμπελιᾶς.

Ψαλέντος τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» εἰσῆλθον πάντες εἰς τὸν ναόν. Θὰ ἡσαν τὸ πολὺ ἔβδομήκοντα ἄνθρωποι, ἀνδρες, γυναικες καὶ παιδες.

'Ο μπαριμπα - 'Αναγνώστης ἥρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν Κανόνα τοῦ Πάσχα, ὁ δὲ ἵερεν, ἅμα ἀντιψάλλων αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἐπροχώρησε καὶ ἀπετελείωσε τὴν λειτουργίαν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν, μετὰ τὴν δευτέραν 'Ανάστασιν, οἱ χωρικοὶ τὸ ἔστρωσαν ὑπὸ τοὺς πλατάνους παρὰ τὴν δροσερὰν πηγήν.

Ἡ δροσερὰ αὔρα ἔκινει μετὰ ὑδοῦ τοὺς κλῶνας τῶν δένδρων καὶ ὁ Φταμηνίτης μὲ τὴν λύραν του ἀπέδιδε φθόγγους λιγυρούς.

'Ο παπα - Κυριᾶκος προϊόρθευε τοῦ συμποσίου. Περὶ τὴν δύλην εἶχεν ἀρχίσει ὁ χορός, χορὸς κλέφτικος. Καὶ ὁ παπα - Κυριᾶκος μετὰ τῆς παπαδιᾶς καὶ τοῦ νίοῦ του Ζάχου ἀποχαιρετίσαντες τὴν συντροφιὰν κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

« 'Απόσπασμα »

'Αλ. Παπαδιαμάντης

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιον ἐπρομηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσᾶτο ὕστερο ἀστέρι,
σύγγεφο, καταχνιὰ δὲν ἐπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.
Καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
ποὺ λές καὶ λέει μέσ' στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
« γλυκειὰ ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα ».

Χριστὸς 'Ανέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
ὅλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμαστῆτε·
μέσα στὲς ἐκκλησὶες τὲς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτῆτε.
'Ανοίξετε ἀγκαλιές εἰδηνοφόρες
διμπροστὰ στοὺς 'Αγίους καὶ φιληθῆτε·
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε : « Χριστὸς 'Ανέστη ! » ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

« "Απαντει »

Δ. Σολωμός

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

‘Ο Θεός τὸν θάνατον λυτρωτὴν τῶν πόνων
ἔπειμψεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον,
νὰ τῷ δώσῃ ἀνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων
καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.

“Ἐφθασεν ὁ θάνατος κι ἐπὶ τῆς καλύθης
τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν ὡς ἡ ὅρνις Ἰβις.
Στεναγμοὶ ἥκούντο, οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι,
ὅλη κατεσείτο ἡ στέγη ἡ καλαμίνη.

Πέντε ἔξ ανήλικα καὶ ἀπὸ μητέρα
δρφανὰ τὸν θνήσκοντα ἔκλαιον πατέρα.
— Θρήσκεις, πάτερ! ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης,
καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα, ἀχ, ποῦ μᾶς ἀφήνεις;

“Ηκουσεν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
οἰκτιῷμὸν ἡσθάνθησαν τ' ἀπονά του στήθη.
“Ἀπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Κύριόν του,
κι ἐν ταῦτῳ φοβούμενος τὸν φρικτὸν θυμόν του,

ἄφωνος εἰς τ' οὐρανοῦ ἵστατο τὰς θύρας.
— Διατί, δ Θάνατε, μὲ κενάς τὰς χεῖρας;
— Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,
ὅταν καὶ ὁ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ;

— Τρέξε, εἰπ’ ὁ Ἀναρχος, τρέξε ν’ ἀποσπάσῃς
λίθον ἀπὸ τ’ ἄμετρα βάθη τῆς θαλάσσης!
Εἴτε, καὶ εἰς τὴν ἄβυσσον, δίχως νὰ βραδύνῃ,
ώς βολὶς ὁ Θάνατος πίπτει μολυbdίνη.

Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.
— Θραῦσέ τον! Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει κι ἔνδον του σκάληξ ζῶν ἐφάνη.

Τότε ὁ Πανάγαθος ἔκραξεν ὀργῆλως,
καὶ ὁ θύλος ἔτρεμε τὸ οὐρανοῦ ὁ κοῖλος :
— Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθη, ἀποκρίσουν,
συντηρεῖ τὸν σκάληρα τοῦτον τῆς ἀβύσσου ;

Τίς ὅμοῦ δι' ἄπαντα προνοεῖ τὰ ὄντα ;
Τίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα ;
Τίς ἐμοῦ, δὲ βέβηλε, κάλλιον γνωρίζει
ἢ ζωὴν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ ;

Κι ἐν ταύτῳ τὸ σκῆπτρόν του αἱρεῖ ἡ δεξιά του,
δίδει εἰς τὸ μετάφρενον μίαν τοῦ Θανάτου.

"Ηστραψε καὶ ἐμβρόντησε, τὸν κατακωφαίνει,
καὶ κωφὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὕτα του ὁ κλαυθμός μας κρούει.
Δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

'Ιω. Καρασούτσας

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(Οἰκονομικός — γεωργικός — ναυτικός)

‘Ησυχάς’ ή θάλασσα, τὸ κουπὶ θυμώνει,
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι :
Σκλάβος ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσήκωτα καὶ τὰ κουθαλῶ,
μανιωμένα κύματα σχίζω καὶ παλεύω,
βγαίνω στὸ γιαλό.

Κι ἐνῷ ’γώ μερόνυχτα στὴ δουλειά πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ἔνοιαστο καὶ ἔκουσασμένο
ἀκουμπᾶς στὴν πρύμη σου, καὶ δουλειά σου μόνη
νὰ γυρίζης ἥσυχο καὶ καμαρωτό....
Φύγε, ἔεφορτώσου με, ἄχρηστο τιμόνι,
είσαι περιττό !

Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κῦμ' ἀφρίζει,
τὸ κουπὶ ἀνδρειεύεται, τὸν ἀγῶνα ἀρχίζει.
Μανιωμέν' ή θάλασσα σὰν θεριό φουσκώνει
κι ἀψηφᾶ στὴ λύσσα της χίλια δυὸ κουπιά....
Τὸ κουπὶ ραγίζεται : — Πρόφθασε, τιμόνι,
δὲν ἀντέχω πιά !

« Ἀλάδαστρα »

Ιω. Πολέμης

ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

Ούδεις είς τὰς Ἀθήνας καὶ δλίγοι εἰς ἄλλας πόλεις ὑπάρχουσι δρόμοι μακρότεροι τοῦ ἐκτεινομένου ἀπὸ τὸν φανὸν τοῦ Διογένους μέχρι τοῦ Θησείου, ἐπωνύμου τοῦ Ἀδριανοῦ. Κατὰ τὴν ποικιλίαν δὲν γνωρίζομεν ἔφαμιλλον αὐτοῦ κανένα. Πᾶν διτί θέλει καὶ πρὸ πάντων ὅσα δὲν θέλει εὑρίσκει τις εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, ἐλληνικὰ καὶ ωμαϊκὰ ἔρειπια· χάρβαλα τῆς τουρκοκρατίας, στρατῶνας, τζαμία, δεσμωτήρια· κρεοπολεῖα, μπαχαρικά, ὑπαίθρια τηγανιστήρια· ἀμαξοπηγεῖα, ἀγγειοπλαστεῖα, φοίνικας, πλατάνους, δρυνιθῶνας· λύκεια, παρθενοτροφεῖα, δημοτικὰ σχολεῖα· σταύλους, σφαγεῖα· φαρμακοπολεῖα, ιατρούς, φερετροποιούς· κυπαρίσσους καὶ διτί ἀλλοῦ χρειάζεται διάνθρωπος ἐφ' ὅσον ζῇ καὶ ἀφοῦ πεθάνει.

Κατάλληλος πρὸς ἐπισκόπησιν πάντων τούτων ὥρα τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας εἶναι τὸ θέρος, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἔκεῖ διακρίνει τις εἰς τὸ βάθος αὐλῆς, ὅπισθεν κομψοῦ κιγκλιδώματος, κατακόκκινον ἄλσος ροδοδαφρῶν. Εἰς τὴν ἀντικρινὴν πρωταγωνιστεῖ μεγάλη μορέα καὶ ἡ παρέκει οἰκία ἐπισκιάζεται ὑπὸ πυκνῆς ἀμπέλου. Εὐθὺς ἔπειτα ἐκτείνεται εἰς μῆκος ὑπερεκατὸν βημάτων ὑψηλός, παχὺς τοῖχος, τοῦ δόπιου μόνον τὸ χρῶμα κατώρθωσεν ὁ χρόνος νὰ ἀμαυρώσῃ, χωρὶς νὰ δυνηθῇ οὕτε μίαν νὰ χαράξῃ ὡργμὴν ἢ κανὸν ἀμυχὴν ἐπὶ τῆς σκληρᾶς του ἐπιφανείας. Ὑπεράνω αὐτοῦ δύναται τις νὰ θαυμάζῃ τὰς ὑψηλοτέρας κυπαρίσσους τῶν Ἀθηνῶν, πυκνὰ φυλλώματα πλατάνων καὶ ἀκακιῶν καὶ φοίνικα ἅξιον τῆς χώρας τῶν Φαραώ. Τὸ σύνολον ἔχει τὴν σοθιαρὰν μεγαλοπρέπειαν παλαιῶν μοναστηρίων.

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς παρακειμένας στενωποὺς πᾶσα αὖλὴ εἶναι μικροσκοπικὸν τεμάχιον ἔξοχῆς. Πλὴν τῶν δένδρων, τῆς ἀμπέλου, τῆς βρύσεως, τοῦ ὄνου, τῆς αἰγάς, τῶν δρυνίθων, τῶν χηνῶν καὶ τῶν παιδαρίων κοσμοῦσιν αὐτὴν περὶ τὸ ἐσπέρας φαιδροὶ ὅμιλοι γυναικῶν πάσης ἡλικίας, καθημένων εἰς τὰ σκαλοπάτια τῆς ἐσωτερικῆς κλίμακος ἢ ἐπὶ χαμηλῶν σκαμνίων, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς πλατάνου ἢ τῆς μορέας. Αἱ γυναικεῖς ἔκουσοράζονται, δροσίζονται, τρώγουν, φλυαροῦν καὶ καμαρώνουν τὸν δύοντα ἥλιον ἢ τὴν ἀνατέλλουσαν σελήνην συναθρούζομεναι εἰς τὰ πεζοδρόμια· αἱ νοικοκυραὶ πράττουν ταῦτα ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας των. Ἡ Πλάκα παρουσιάζει τὸ τελειότερον πρότυπον

τῆς ἀθηναϊκῆς ταύτης οἰκουμορᾶς, τῆς ἔχούσης τὸ «ἰδικόν της» καὶ περιορίζουσης τὰ ἔξιδά της εἰς τὸ ἥμισυ τῶν ἐσόδων, διάκριτα ταῦτα ὑπερθεαίνουν τὰ πρὸς λιτότατον βίον ἀναγκαῖα. Ἡ τοιαύτη αὐτάρκεια καὶ ἀσφάλεια τοῦ ἄρτου τῆς ἐπιούσης μεταδίδουν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τῶν καλῶν τούτων γυναικῶν ἰδιάζουσάν τινα ἔκφρασιν γαλήνης καὶ ἡρεμίας, δυσεύρετον εἰς τέ τὰς πτωχικὰς καὶ τὰς ἀριστοκρατικὰς συνοικίας, ὅπου διεξάγεται ἀγριώτερος «περὶ ὑπάρξεως ἀγών». Αἱ γραῖαι Πλακιώτισσαι κάθηνται συνήθως μεμονωμέναι ἐκεῖ ἀναπτύεονται ἐν σιωπηλῇ μακαριότητι τὴν ἐσπερινήν αὔραν, ἀναπταύονται ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, τὸ μαγειρεῖον, τὸ ζύμωμα, τὸ ωρόψιμον, τὸ πλύσιμον ἡ καὶ τὸ σφουγγάρισμα. Οἱ κόποι οὖτοι ἔχουν τὸ πλεονέκτημα ν' αὐξάνουν τὴν ἡδονὴν τῆς ἐσπερινῆς ἀναπαύσεως εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε οὐδεμίᾳ ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ εἶναι ὁ διαβάτης ψυχολόγος, διὰ νὰ τὴν διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου των καὶ νὰ τὴν ζηλεύσῃ ἐξ ὅλης καρδίας, δπως τὸ κηπάριον, τὴν βρύσιν, τὰς ὅρνιθας, τὴν ροδοδάφνην καὶ ὅσα ἄλλα χρυσώνουν εἰς τὰς αὐλάς των αἱ ἀκτίνες τοῦ δύοντος ἥλιου....

«'Αττικοὶ περίπατοι»

'Εμμ. Ροΐδης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του ἔνα, ἔνα,
σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάρια
στὴ θάλασσα ἀντικρὺ ἀπλωμένα
σὰ μονοκόματα λιθάρια.

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
ἥλιοφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ἀσθεστόχριστα, καθάρια.

Πρώτη φορὰ δποιος τὰ θωρεῖ
γλυκείαν ἀνοιξιάτικην ἡμέραν
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ φάχη πέρα,

ἡμερα ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ,
ποὺ βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σὲ χλωροπράσινο λιθάδι.

Γ. Δροσίνης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικρούλια, κατακαίνουργα,
γυρμένα στ' ἀκρογιάλι
θὰ πίστευες τὰ κύματα
πώς μόλις τάχαν βγάλει,
σὰ νὰ τὰ σάρωνε ἀπαλὰ
θαλασσινὴ φρεσκάδα,
φτωχὰ σπιτάκια χαμηλά,
γεμᾶτ' ἀσπράδα.

Καλοκαιριοῦ τὰ χρύσωνε
ἡμέρα ἥλιοκαμμένη,
ἀλλὰ ψυχὴ δὲ θά 'βλεπες
μέσ' στὸ χωριὸν νὰ μένῃ,
οὕτε τραγούδι οὕτε μιλιά
νὰ τρέχῃ στὸν ἀέρα.
Ἐλειπαν ὅλοι στὴ δουλειά,
στὸν τρύγο πέρα.

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε,
βαλανιδιές, πλατάνια
δὲν ἔρριχναν τοῦ ἴσκιου τους
σ' αὐτὸ τὴν περηφάνεια.
Μονάχ' ἀπὸ καμμιὰ μεριὰ
ξεμύτιζε μυρτούλα,
ἀλλοῦ ροδιὰ καὶ λυγαριά,
καὶ μιὰ βρυσσούλα.

'Απ' τὸ βουνό, ποὺ ὑψώνονταν
στὰ βάθη, ἀντικρινά του,
ἢ ἀγνάντευες στῆς θάλασσας
τὴν ἄκρη τὴν θωριά του
σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκά,
πότυχε κεῖ ν' ἀπλώσουν
κάποια χεράκια ἐργατικά,
γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικρούλι, κατακαίνουργο,
γυρμένο στ' ἀκρογιάλι,
βρέφος θὰ τὸ στοχάζοσουν
μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
ὅποὺ γυρτὸ σὰν τὸ θωρῆ
μὲ τὸ φιλὶ στὸ στόμα,
πηγαίνει δὲ πνος νὰ τὸ βρῆ
καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βασίλισσα
τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
ἡ θάλασσα ἡχολόγαε
γλυκὰ γλυκὰ κι ἔκείνη :
—Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
κοιμίζεις, ὡς μητέρα,
μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
νύχτα καὶ μέρα.

K. Παλαμᾶς

ΟΙ ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Αἱ πρῶται σκιαὶ τοῦ λυκόφωτος ἀπλώνονται εἰς τὰ σπιτάκια τῆς "Υδρας. 'Ο ήλιος — πελωρία αἵματόχρωμη σφαῖρα — ἐβυθίσθη εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ δρίζοντος καὶ αἱ τελευταῖαι μελαγχολίαι τῶν χρωμάτων ἔχαθησαν σιγὰ σιγά, ὑποχωροῦσσαι εἰς τὴν ἥμερον γαλήνην τῆς σκιάς.

'Ἐν τούτοις, μ' ὅλον ὅτι ἡ ζωὴ τῆς φύσεως φαίνεται νὰ καταλαγιᾶῃ, φωναί, τραγούδια καὶ βιοιλὰ φθάνουν ἀπὸ παντοῦ τῆς κωμοπόλεως. Βρουασμὸς ἀσυνήθιστος γεμίζει τὰ ἀνηφορικὰ δρομάκια καὶ τὴν προκυμαίαν, δην τὰ σπογγαλιευτικὰ καΐκια καὶ τεπόζιτα σαλεύονται ἐλαφρῷ εἰς τὸν νωχελῆ κυματισμὸν τῆς ἑσπέρας.

"Ομιλοὶ ναυτικῶν, μορφαὶ χαρακωμέναι καὶ ψημέναι εἰς τὸν ἄγωνα τῆς θαλάσσης, ἀγκαλιασμένοι συνοδεύουν μὲ βραχνὰ ἔεφωνητὰ τὸ τραγούδι τοῦ συντρόφου των.

Ἐλναι οἱ σπογγαλιεῖς, ποὺ ἔτοιμαζονται διὰ τὸ ταξίδι καὶ οἱ ὅποιοι ἀποχαιρετοῦν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ζωὴν τῆς ξηρᾶς.

'Άλλ' ἡ διασκέδασις αὐτὴ εἶναι πένθιμος, διότι κανεὶς δὲν εῖναι

βέθαιος, ἂν θὰ ἐπανίδῃ τὸν Ὀκτώβριον τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ ἀσθετόχριστο σπιτάκι, ὃπου εἶδε τὸ φῶς.

Καὶ ἡ εἰκὼν ἔξακολουθεῖ.

Ἐδῶ κάποιος ἐφοπλιστὴς συμφωνεῖ ἔνα δύτην. Δυὸς τρεῖς ροδᾶδες καὶ κουπᾶδες μετροῦν τὰ χρήματα, τὰ δόποια ἔχουν πάρει. Καὶ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρομίσκου ὀλόκληρος οἰκογένεια, σύζυγος, παιδιά, γέροι γονεῖς, ἀδέλφια, συνοδεύουν εἰς τὴν παραλίαν τὸν ἀγαπημένον τῶν, τοῦ δοπίου τὸ καΐκι κάνει ἀπόψε πανιά.

Εἰς τὴν νεόβαφην καὶ νεοπαλαιμσμένην βρατσέραν ὁ παπα-Πάμφιλος κρατῶν θυμιατὸν εἰς τὸ χέρι, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀσκεπεῖς σπογγαλιεῖς, σκορπίει γῦρο τὸν καπνὸν τοῦ μοσχολιθανιοῦ.

«Κρὶν-κράν! Κρὶν-κράν!».

Ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας μεγαλοπρεπῶς ἐνθρονισμένη εἰς ἔνα κόρκωμα προεδρεύει τῆς τελετῆς, ἔχουσα ἐμπρὸς ἀργυροῦν δοχεῖον μὲ τὸν ἄγιασμόν.

«Υπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιῶν εἰρηνικῶν...».

Τύψωνται ἡ φωνὴ τοῦ γέρου παπᾶ μὲ τὸν χιονοστέφανον τῶν λευκῶν μαλλιῶν καὶ τὴν πατριαρχικὴν γενειάδα.

«Υπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν...»

«Υπὲρ τοῦ ἄγιασθηναι τὸ ὄντωρ τοῦτο...».

Γῦρο οἱ σπογγαλιεῖς, καπετάνιος, κουπᾶδες, ροδᾶδες, κολαουζέρηδες στέκουν εὐλαβῶς μὲ σταυρωμένα χέρια προσέχοντες εἰς τὴν παράλησιν.

Εἶναι μορφαὶ ἥλιοκαμψέναι καὶ ἀρρενωπαὶ, κορμοὶ ψημένοι ἀπὸ τὴν ἄλμην τῆς θαλάσσης, λαιμοὶ ταύρειοι καὶ βραχίονες στρογγυλοὶ ἔχοντες τὴν ἀρρότητα σιδερένιων κοπάνων.

Ἡδη ὁ παπα-Πάμφιλος βουτῶν τὸ κλαδί τοῦ βασιλικοῦ εἰς τὸ διαβασμένο νερὸ διάγιαζει τὸ σκάφος καὶ τὰ σκάφανδρα, ραντίζει τὰ ἀρμενα, τὰ μηχανοκάκια καὶ τὰς ἀντλίας.

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου...».

«Ολοι σταυροκοποῦνται καὶ ἔρχονται νὰ ἀσπασθοῦν κατὰ σειρὰν τὸν σταυρόν, τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ τὸ χέρι τοῦ παπᾶ.

'Εκεῖνος ραντίζει μὲ τὸν βρεγμένον βασιλικὸν τὰ χαρακωμένα μέτωπα καὶ δίδει ἔπειτα νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι.

— Καλὸ ταξίδι!... Καλὰ κέρδη!...

'Ο διᾶκος παίρνει τότε εἰς τὰ χέρια τὴν εἰκόνα. 'Η ἔξοδός της ἀπὸ τὴν βρατσέρα χαιρετίζεται μὲ βροντεροὺς πυροβολισμοὺς ἐκ τῶν ὅποιων ἀντηχεῖ ὁ λιμήν. 'Ο λερεὺς προχωρεῖ εἰς ἄλλα σκάφη.

'Ημέρα παρ' ἡμέραν τέσσαρα ἥ πέντε σκάφη κάνουν ἔξαφνα πανιὰ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον χάνονται εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος.

'Ο σφουγγαρᾶς εἶναι τὸ ἀγατημένον παιδὶ τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης, ἀπὸ τὰ παρόλια τῆς Θράκης ἕως τοὺς τραχεῖς βράχους τοῦ Μαλέα, ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Μικρᾶς Ἅσιας ἕως τὰς ἀκτὰς τοῦ Σαρωνικοῦ. Είναι ὁ μελαχροινὸς δαμαστὴς τοῦ κύματος καὶ ὁ ἐκβιαστὴς τῶν ὑγρῶν μυστικῶν του.

Ποία νῆσος τὸν εἶδε νὰ γεννηθῇ;

'Η Αἴγινα ἀρά γε, ἥ "Υδρα, αἱ Σπέτσαι, ἥ Κάλυμνος, ἥ Σύμη ἥ τῆς Προποντίδος αἱ γαλαναὶ ἀκταὶ;

'Αδιάφορον!

"Οπου καὶ ἂν εἶδε τὸ φῶς, τὸ κῦμα τὸν ἐγέννησε, ἥ ὅμη του τὸν ἐψήσεις καὶ ἥ μεγάλη του ζωὴ ἔπλασε τὴν ψυχὴ του. 'Εβύζασε νήπιον τὴν αἰδοίαν της καὶ ἐπάλαισεν ἔφηβος μὲ τὴν δογήν της.

Παιδὶ τῆς θαλάσσης, ἔζησε πάντοτε εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλην ζωὴν δὲν δύναται οὕτε νὰ φαντασθῇ οὕτε νὰ ζήσῃ. Εἰπέτε του νὰ φύγῃ ἄλλοι, νὰ γίνη γεωργός, ἔμπορος, τεχνίτης, δ.τι ἄλλο ἐπάγγελμα προσοσδοφόρον καὶ ἀναπατικόν. Θὰ κουνήσῃ μὲ περιφρόνησιν τὸ κεφάλι καὶ θὰ γελάσῃ τὸ ἀγαθὸν τοῦ θαλασσινοῦ γέλιο.

— "Ε, δὲν ξέρετε σεῖς!... λέγει ἔκεινο τὸ γέλιο: Σᾶς χαρίζει ὅλα τὰ καλά σας, ὅλας τὰς ἀναπαύσεις, ὅλας τὰς ἀσφαλείας τῆς ἡσύχου ζωῆς. 'Εκεῖνος ἔννοει τὴν ζωὴν μὲ τὰς μεγάλας συγκινήσεις.

Αὔριον θὰ κλεισθῇ εἰς τὴν βρατσέραν καὶ τὸ μαϊστράλι θὰ τὸν σπρώξῃ σιγά σιγά κάτω εἰς τὰ παρόλια τῆς 'Αφρικῆς.

Βεγγάζη... Σφάξ... Τρίπολις!

Θ' ἀρχίσῃ πάλιν μῆνας δλοκλήρους εἰς τοὺς πυρωμένους ἔκείνους οὐρανοὺς τὸ παιγνίδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τὴν καθημερινὴν πάλην μὲ τὰ στοιχεῖα.

«Οἱ σποργαλιεῖς τοῦ Αιγαίου»

"Αγγ. Τανάγρας

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

Ἐρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὄλοϊσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.
Σὰ νεράΐδα ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτὴ
τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης.
Μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιὰ κρατεῖ,
ζηλευτὰ προικιά της.

Ἐρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ φοδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερὴ
μὲ πολλὰ καμάρια,
πλούτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιαλοῦ τὰ ψάρια.

«Γαλήνη»

Γ. Δροσίνης

Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

Ριγμένη στ' ἀκρογιάλι ἡ πλανεμμένη
βαρκούλα, σὰν ἐρείπιο τοῦ χρόνου
ἐκοίτετ' ὡς τὰ χτές σκελεθρωμένη,
κομμάτι τῆς ζωῆς, ξεσκλίδι πόνου.

Ἄνεμοι στοὺς ἀρμοὺς τοὺς ἀνοιγμένους
ψυσῶντας ἀπ' τὴν πλώρη ὅως τὴν πρόμνη,
περνοῦν καὶ παίρονται πόθους πεθαμμένους,
περνοῦν σὰν δρνια τρώγοντας ἀγρίμι.

Τὰ κύματα ἀπαλὰ εἴτε μανιασμένα
— φιλοῦντε τὴ βαρκούλα ἢ τὴ χτυπᾶνε —
τὰ μυστικά της παίρονται νεκρωμένα
καὶ στὸν βυθὸν τὸν ἄφαντο τὰ πάνε.

Μὰ νά ! οἱ ξυλοκόποι τὴ χαλοῦνε !
 ὁ γερο - ναύτης εἶπε στὰ παιδιά του :
 τὰ κόκκαλά του θέλει νὰ κλειστοῦνε
 στὰ ξύλα, πούχαν κλείσει τὴν καρδιά του.

Καὶ τώρα νεροκρέβατο στὸ μνῆμα
 μέσα ἡ βαροκύλα ἀγνώριστη ἔτσι ἐθάφτη,
 νὰ ταξιδεύῃ αἰώνια δίχως κῦμα
 στὸ ἀτέλειωτο ταξίδι μὲ τὸ ναύτη.

Γιάννης Περγιαλίτης

ΣΤΟ ΨΑΡΟΛΙΜΑΝΟ

*Ω καλοθύμητες βραδινὲς ὥρες !
 πρὶν ἀναφτοῦν στὰ σπίτια τὰ λυχνάρια,
 δένονται στὸ μουράγιο σὰ μουλάρια
 βαρείες ἀπ' τὰ βρεγμένα δίχτυα οἱ πλῶρες.

Κι ἀνάμεσα ἀπὸ ξάρτια καὶ κατάρτια
 ψαράδων ἀδερφές, γυναῖκες, κόρες
 φέρονται ὁρθοστημένες κανηφόρες
 τὰ ψαροκόφινα γεμάτα ψάρια.

Στοῦ τηλεγράφου κελαηδοῦν τὰ τέλια
 δυὸ χειλόνια. Οἱ πάτιες σκοῦνε στὰ γέλια.
 Μιὰ χήνα τὰ λευκὰ φτερά της λουζεί.

Κι ἡ θάλασσα, πὸν τὴ χαιδεύει ὁ μπάτης,
 κυλῶντας ἀπαλὰ τὰ κύματά της
 μοσκοβιῶς σὰ νιόκοπο καρπούζι.

Γ. Δροσίνης

ΣΤΗ ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ

Μαῦρα τὰ βουνά,
καταχνιά τὰ θάφτει,
θύελλα περνᾷ
καὶ βροντᾶ κι ἀστράφτει.

◦Ανεμος φυσῷ,
ἡ καλύβα τρίζει,
δ γιαλὸς λυσσῷ
καὶ βογγῷ κι ἀφρίζει.

Γλάρος ποὺ πετᾷ
φαγητὸ γυρεύει,
βάρκα στ' ἀνοιχτά,
ναύτης κινδυνεύει.

◦Αχ, παρακαλῶ,
κάμε, Πλάστη, χάρι,
σῶσε τὸν καλό,
τὸ φτωχὸ βαρκάρη !

« Ἀτθίδες αὖραι »

Γ. Βιζηνὸς

ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΓΑΔΙ

Είναι ἀπὸ τὰ ἐλκυστικώτερα ψαρεύματα τὸ ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ.

Ἐπὶ ἔτη ἡσχολήθην εἰς τὸ ὕδαιον αὐτὸ ψάρευμα κατὰ τὰ διάφορα παραλία πῆς Ἑλλάδος. 'Αλλ' οἱ « καλάδες » (τὰ φιψίματα τοῦ παραγαδιοῦ), ποὺ ἔκαμα εἰς τὴν Σύρον, εἰς τὴν Κύθνον καὶ ἄλλας νήσους, μοῦ ἀφῆκαν τὰς ζωηροτέρας ἀναμνήσεις.

Εἶχον δύο ἴδια μου παραγάδια, τὰ δόποια ἀνενέωσα ἐπανειλημένως. Ἡταν ὁραῖα παραγάδια, μὲ τριακόσια ἀγκίστρια ἔκαστον, παρφωμένα κυκλικῶς ἐπὶ φελῶν εἰς τὸ χεῖλος δύο πανεριῶν; τὰ δόποια ἔγε-

μιζενή μάννα τοῦ παραγαδιοῦ. Εἰς τὴν Σῦρον είχον ἔνα τακτικὸν λεμβοῦχον, ἀφωσιωμένον ἄνθρωπον εἰς ἐμέ, ὅστις ἡτο παλαιὸς ναύτης καὶ μὲ ἐθεώρει ἀδελφικὸν φίλον. Αὐτὸς λοιπόν, ἂμα ἡτο νηνεμία καὶ ἐπετύγχανε καλὸν δόλωμα, ἥρχετο εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐλάμβανε τὰ παραγάδια, ἔδόλωνε τὰ ἔξακόσια ἀγκίστρια των καὶ μὲ ἐκάλει. Ἡ λέμβος του ἡτο μεγάλη, καὶ εἶχεν οὕτω τὸ πλεονέκτημα νὰ χωρῇ διὰ ψάρευμα ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειάν μας, ὡς καὶ ἔνα δυὸ φίλους.

'Εγγνώριζε τοὺς ἐκεῖ βυθούς, ὡσὰν νὰ ἡτο ὁ Ἰδιος ψάρι. Καὶ μολονότι εἴχομεν ψαρεύσει πολλάκις, πάντοτε μοῦ ἐπανελάμβανε τὰς ὁδηγίας του.

Καὶ τώρα θὰ περιγράψω τὸ εύτυχέστερον συριανόν μου ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ, ψάρευμα, τὸ δυοῖον ἔκαμα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου καὶ μὲ δύο προσκεκλημένους μου συναδέλφους.

'Εξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν παραλίαν, τὸ «Νησάκι», τοῦ λιμένος τῆς Σύρου. Ἐγὼ ἦμην εἰς τὸ πηδάλιον, ἐκεῖνος εἰς τὰ κουπιά.

— «Θώριε δῶ, ἀφεντικό», μοῦ λέγει, «μὲ προσοχὴ τὴν πρώτη γραμμὴ στὸν Κάβο — Σκαλιὰ τοῦ νησιοῦ τοῦ Φαναριοῦ, καί, ἂμα φτάσωμε στὰ μισά, πάρε ἐπάνω τὸ τιμόνι κι ἄρχισε νὰ καλάρης τὸ παραγάδι. 'Αφοῦ καλάρης καμιὰ ἐκπαστὴ ἀγκίστρια, νὰ γυρίσωμε πλώρη ἀντικρύζοντες τὶς Δῆλες καὶ νὰ φίξῃς τὸ ἀποδέλοιπο».

— «Τὰ ξέρω, Γιώργη, τὰ ξέρω, πόσες φορὲς θὰ τὰ ποῦμε;».

— «Τὰ ξέρεις, ἀφεντικό, δὲ λέω όχι. Μὰ μὴ σου κακοφαίνεται, καμιὰ φορὰ ξεχνιέσαι, βόσκει ἀλλοῦ ὁ νοῦς σου, κι ἔτσι καλάρομε τὸ παραγάδι ἐπάνω σὲ φυκιάδες καὶ ἄμμουνδα καὶ προκόβουμε!»

'Αλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὸ παραγάδι ἔτυχεν εἰς τὰς καλυτέρας θέσεις. Ἐκεῖ δόπου ὑπῆρχον βράχοι καὶ τραγάνες καὶ ἀποχές, ὅπως τὸ ἀπέδειξε τὸ ἀποτέλεσμα.

'Ηχίσαμεν τὸ ψάρευμα πρωὶ πολύ, ἀπὸ τὴν αὔγήν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνεσύραμεν χάνους, μεγάλους δμως κοκκινωπούς χάνους. Είχον ἀρχίσει νὰ στενοχωροῦμαν καὶ νὰ γογγύζω, μήπως μόνον αὐτὸς θὰ είναι τὸ ψάρευμά μας, ἀλλ' ὁ μπαριμπα-Γιώργης μὲ καθησύχασε:

— «Μὴ γίνεσαι γκρινιάρης, ἀφεντικό. Δὲν βλέπεις ποὺ είναι χάνοι τῶν βράχων κοκκινοκίτινοι; »Αν ἡσαν ἀσπρουλιάρικοι, ἀμμουδίτες, τότε θὰ είχες δίκιο νὰ χολοσκῆς, γιατὶ θὰ είχαμε πέσει σὲ ἄμμουνδα. 'Αλλὰ τώρα ἔχε τὸ νοῦ σου, καὶ θὰ δῆς λιθρίνια».

Καὶ τῷ ὅντι μετ' ὀλίγον ἥρχισα νὰ αἰσθάνωμαι ἔλαφροὺς παλμοὺς εἰς τὴν χεῖρα ἀπὸ τὸ παραγάδι. Ἡξενρα τί σημαίνουν, καὶ ἔσκυψα. Εἰς βάθος μέγα ἐφαίνοντο ἀκολουθῶντα τὸ ἐν τὸ ἄλλο εἰς ἀπόστασιν ὁργιῶν τοία μικρὰ ψάρια, τὰ ὅποια ἐλεύκαζον ἔπλεον δὲ ἀκτινοειδῶς, κατὰ τὸ μῆκος τοῦ παράμαλλου, δπου ἡσαν ἀγκιστρωμένα. Ἐφ' ὅσον ἀνέσυρον τὸ παραγάδι, τόσον ἐμεγάλωνον προσήγγιζον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὄρθιος καὶ ἀπὸ τὴν ἀναπνοήν των ἀνέβαινον φυσαλλίδες. Μετ' ὀλίγον τὰ ἔξαγκιστρωνα. Ἡσαν ὡραῖα λιθρίνια σχεδὸν ἡμισείας ὀκᾶς, ἐρυθρόχρουσα, μὲ τὸν ἀνεκφράστου ὠραιότητος χρωματισμόν, ὁ δποῖος δευτερόλεπτα μόνον διαρχεῖ.

Ἄπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης καὶ ἐφεξῆς χάνοι καὶ λιθρίνια ἀνεσύροντο συνεχῶς. Ἄλλ' ἔπειτα εἰς ἵκανήν ἔκτασιν τ' ἀγκιστρια ἀνεσύροντο μὲ τὰ δολώματα ἄθικτα. Ἰδιοτροπίαι αὐταὶ τῶν πυθμένων! Ἀλλοῦ συναντάτε πλῆθος ψαριῶν καὶ ἀλλοῦ, μολονότι αἱ συνθῆκαι εἶναι εὔνοϊκαι, οὕτε ἐν. Ὁ ἀνθρωπος εἶναι ἀκόρεστος, καὶ αὐτὴ ἡ σειρὰ τῶν ἀγκιστριῶν μὲ τὰ ἄθικτα δολώματα μὲ ἐστενοχώρει. Ἀνεσύροντο ἡδη τὰ τελευταῖα ἀγκιστρια. "Οταν ἔξαφνα ἡσθάνθην ἔνα τιναγμὸν ἴσχυρὸν καὶ παρ' ὀλίγον νὰ μοῦ φύγῃ τὸ παραγάδι ἀπὸ τὴν χεῖρα. Ὡς ἀπὸ τὸ βάρος ἐνόησα, θὰ ἥτο ἡ πέτρα, ἡ ὅποια δένεται εἰς τὸ τέλος τῆς μάννας, καὶ εἴχεν ἀνασυρθῆ ἀπὸ τὸν πυθμένα. Ἀφοῦ ἀνέσυρα μερικὰς ὁργιάς, τὸ ἔδωσα τὸ παραγάδι εἰς τὸν λεμβοῦχον καὶ ἐπῆρα ἐγὼ τὰ κουπιά!

— «Μεγάλο ψάρι, ἀφεντικό! Θὰ εἶναι κανένα σκυλλόφαρο, τὸ ὅποιον δὲν κατάφερε νὰ κόψῃ τὸ παράμαλλο. Ἀν πέσαμε σὲ σκυλλόφαρο, δ, τι πιάσαμε πιάσαμε. Δὲν ἔχει ἄλλο!».

Καὶ εἴχε δίκαιον, διότι εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ ψαρᾶς δουλεύει διὰ λογαριασμὸν τοῦ σκυλλόφαρου, τὸ ὅποιον ἀκολουθεῖ τὸ ἀνασύρμα καὶ τρώγει τὰ ἀγκιστρωμένα ψάρια. Τὸ πολὺ πολὺ ἀνασύρει τις τότε μερικὰ κεφάλια λιθρινῶν πρόσθ παρηγορίαν. Διότι φαίνεται ὅτι τὰ κεφάλια τῶν λιθρινῶν δὲν ἀρέσουν εἰς τὰ σκυλλόφαρα.

'Αλλ' εἴχομεν ἀπατηθῆ. Μᾶς ἀνέμενε δὲ πολὺ εὐχάριστος ἔκπληξις, διότι μετ' ὀλίγον τὸ ψάρι διεφαίνετο εἰς μέγα βάθος. "Εστιλβεν! Δὲν ἥτο λοιπὸν σκυλλόφαρο, τὸ ὅποιον εἶναι βαθὺ φαιόχρουν, ὡς νὰ μισοπενθηφορῇ. "Οταν ὑπελείποντο δύο ἡ τοεῖς ὁργιναὶ διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μοῦ ἐφώναξεν δὲ βαρκάρης.

— «Γιὰ τὸ Θεό, μὴ ζητήσῃς νὰ τὴν ἀνεβάσῃς μὲ τὸ παράμαλλο, γιατὶ θὰ κοπῇ, ἄμα ἔνεργίσῃ ἀπὸ τὸ βάρος τ' ἀχείλι της, καὶ θὰ τὴ χάσουμε. Σιγὰ καὶ ποὺν ἔνεργίσῃ θὰ βουτήξω τὸ χέρι μου μέσα στὰ σπάραχνα, καὶ θὰ τὴν ἀνεβάσω στερεὰ πιασμένη ἀπὸ τὸ κεφάλι. 'Αλλιῶς τὴν χάσαιμε.»

Καὶ αὐτὸ τὸ ψάρι, τὸ ὅποῖον προσηγόρευεν εἰς θηλυκὸν γένος, ἥτο συναγρίς, συναγρίς πέντε ἔως ἕξ δικάδων, ἥτις μετ' ὀλίγον ἐσπαρτάριζε μέσα εἰς τὴν κουπαστήν.

Μετὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν ἀνεσύραμεν ἐπάνω σειρὰν ἀπὸ χελιδονόφαρα. Εἶναι τοῦτο ψάρι, τὸ ὅποῖον πετῷ ἐκτὸς τῆς θαλάσσης, ὅταν καταδιώκεται, ὅχι ὑψηλά, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν εἰς μικρὸν ὑψος. Ἔχει πολὺ ἄσχημον κεφαλήν, πλακωτὴν μὲ μεγάλα μάτια, ὁμοιάζουσαν πολὺ μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς χελώνης. Ἔχει λέπια σκληρά, χονδρὸν δέρμα καὶ πτερύγια ἀπὸ μεμβράνην σχεδὸν διαφανῆ μὲ διάφορα χρώματα, πτερύγια, τὰ ὅποια ὁμοιάζουν εἰς τὸ σχῆμα τὰ πτερύγια τῆς νυκτερίδος.

Παράδοξα αὐτὰ τὰ ψάρια, τὰ διοπα' ἔβλεπον πρώτην φορὰν καὶ μὲ πολλὴν περιέργειαν οἱ δύο προσκεκλιμένοι συνάδελφοί μου. Εὐθὺς ὡς τὰ ἀνέσυρον, ὁ μπαρμπα-Γιώργης ἄφηνε ἀμέσως τὰ κουπιά, ἀφήρει τὸ ἀγκίστριον μὲ πολλὴν προσοχὴν ἀπὸ τὰ χείλη των, καὶ τὰ ἔρρυπτεν ἐκ νέου εἰς τὴν θάλασσαν. Ἔγνωριζεν ὁ καλὸς ἀνθρωπός δὲι μοῦ ἥτο ἀδύνατον νὰ ὑποφέρω τοὺς σπαρακτικοὺς θρήνους αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Διότι βογγᾶ καὶ στενάζει σπαρακτικῶς αὐτὸ τὸ ψάρι.

Τὸ τελευταῖον ψάρι, τὸ ὅποῖον ἐκρέματο εἰς ἀγκίστριον τοῦ πρώτου παραγαδιοῦ, ἥτο μία ἔκπληξις. Εἶναι ψάρι, τὸ ὅποῖον ψαρεύεται μὲ χονδρὰ παραγάδια τῆς νυκτὸς εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη, ὅπου ψαρεύονται οἱ βακαλάοι καὶ οἱ βάλχοι, ψάρια συγγενῆ τῶν ροφῶν καὶ πολλάκις μεγαλύτερα τούτων. Καὶ ἥτο τὸ ψάρι τοῦτο ὁ λεγόμενος «σανπιέρος» ή «χριστόφαρο» εἰς ὅλλα μέρη τῆς Ελλάδος, ὅπου δὲν εἰσέδυσεν ἡ Ιταλικὴ δνομασία. Είναι λεπτὸν καὶ πλατύτατον, στακτοπράσινον καὶ ἔχει τὸ ίδιαίτερον χαρακτηριστικόν, ὅτι φέρει καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς ἀπὸ μίαν μαύρην βούλαν ὡς ἀποτύπωμα δακτύλων.

'Αλλ' ἔκεινην τὴν ἡμέραν καὶ τὸ δεύτερον παραγάδι μᾶς ἔχαροποίησε μὲ ψάρευμά τι ὅχι πολὺ σύνηθες. 'Ανέσυρον ἐν πρᾶγμα βαρύ· ἐνόμιζε τις ὅτι εἶχε προσκολληθῆ πέτρα τῶν βυθῶν εἰς τι τῶν ἀγκι-

στρίων τοῦτο συμβαίνει συχνά. Ἀνασύρει δηλ. τὸ παραγάδι λίθους μὲ ὡραίους χρωματισμούς, διατρήτους, στολισμένους μὲ ποικίλα ζωόφυτα καὶ μὲ περιεργότατα φυτὰ τῆς ἐναλίου χλωρίδος ὅλων τῶν χρωμάτων.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο λίθος. Διότι, δταν ἔπιασε τὸ παραγάδι ὁ μπαρμπα-Γιώργης μὲ τὴν πολὺ μεγαλυτέραν πεῖραν του, μοῦ εἶπε :

— «Δὲν αἰσθάνθηκες, λοιπόν, κανένα χτύπημα, ἀφεντικό ; διόλου ; Οὔτε τὸ χτύπημα ποὺ κάνει ὁ ἀστακός, χτυπῶντας τὸ κορμί του μὲ τὴν οὐρά ;».

Ἄλλὰ τώρα δὲν ἀκούω καὶ ἐγὼ τίποτε. Μήπως ἥπατήθην ; Ασφαλῶς ἥπατήθην.

Καὶ ὅμως ἦτο πράγματι ἀστακός, πελώριος ἀστακός δύο δικάδων περίπου. Ἄλλ' είχε συμβῆ τὸ ἔξης, ἔνεκα τοῦ δποίου ὁ μπαρμπα-Γιώργης δὲν ἥσθάνετο πλέον τὰς παλμικὰς κινήσεις τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀστακοῦ.

Ἐνῷ τὸν ἀνεσύρομεν, δκτάπους πρώτου μεγέθους τὸν εἶχεν ἐναγκαλισθῆ τὸν περιέσφιγγε καὶ τοῦ ἔθλιβε τὰ κόκκαλα μὲ τοὺς ἴσχυροὺς πλοκάμους του, ἵνα τὸν ἀπομιζήσῃ διὰ τῶν ἀπομιζητικῶν θηλῶν του.

Ἐννοεῖται δτι, δταν θὰ ἔφθανεν ὁ ἀστακός εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὁ δκτάπους θὰ μᾶς ἀπεχαιρέτα.

Ἄλλ' ὁ μπαρμπα-Γιώργης ἦτο ἄνθρωπος προνοητικός. Πάντοτε κατὰ τὸ ψάρευμα είχε μαζί του καὶ τὴν ἀπόχη. Τὴν ἐβύθισε λοιπὸν μὲ προσοχήν, καί, ἐνῷ τὸ ἐνηγκαλισμένον σύμπλεγμα εύρισκετο μίαν δργυιὰν κάτω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, τὸ περιέκλεισεν εἰς τὸ δίκτυον τῆς ἀπόχης καὶ τὸ ἔρριψεν εἰς τὴν κουπαστήν.

«Ψαράδικες ιστορίες»

Έμμ. Λυκούδης

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγο τὸ κοιμισμένο,
φύσα ἀγεράκι μου ἐσπερινό !
Μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο
τὸ κῦμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό !

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καιϊκάκι,
ἀφρός τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλῆ,
ν' ἀνοίγῃ πίσω του βαθὺ αὐλάκι,
νὰ φεύγουν πλάγι μας βουνὰ ψηλά.

'Η νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσθήνουνε στὸν οὐρανό.
Τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
τ' ἀγέρι ήσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἔφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοθολεῖ !
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ δροσοστόλιστη ἀνατολή !

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου ! "Ω ! τί χαρά !
'Εκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾶ.

Τρέξε στὰ πόδια της ! 'Απ' τ' ἀκρογιάλι
οίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της πῶς μ' ἔφερες ὅπίσω πάλι
ἐσύ, ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτειά.

« Ποιήματα »

'Αρ. Προβελέγγιος

ΤΟ ΑΛΩΝΙΣΜΑ

Αἱ θημωνιαὶ τοῦ θεοισμοῦ ὑψώνονται ὀλόχρουσοι μίαν φορὰν τὸ ἔτος, τὸν μῆνα Ἀλωνάρην — Ἰουλίον, ὡσὰν πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ὁροπέδιον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἐπάνω κάθε χωρικὸς ἔχει τὴν θημωνιάν του, πλησίον τῆς ὅποιας ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον ἐργάζεται καὶ ξῆ. Τὰ ἀλώνια ἔδω καὶ ἐκεῖ λάμπουν στρωμένα, ἔτοιμα νὰ δεχθοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μὲ τὴν αὐγήν, διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ ἐν παμμέγιστον, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἀκρον, τοῦ γερο-Δήμου, τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκηματίου, μὲ τὴν αὐγήν — πρωΐ πρωΐ — ἀρχίσε τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρα ἀλογα πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τὰ διαλύουν καὶ συντρίβουν τὰ καρπερά των στάχνα.

Καὶ ὁ γερο-Δήμος μαστίζει καὶ παρακινεῖ τὰ ἀλογά του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των. Μέσα εἰς τὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνον τρέχει λαχανιασμένος καὶ ἀλωνίζει, ἐνῷ οἱ παραγυιοί του παραστέκονται καὶ τὸν ὑπῆρχετον.

”Α ! ”Α ! ἀκούεται ἡ φωνή του πρώτη ὅπισθεν τῶν τεσσάρων ἀλόγων καὶ ἔξυπνῷ τοὺς ἄλλους γεωργούς, ποὺ ἀκόμη κοιμῶνται. Ἡ κυρα-Δήμαινα, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τῆς πάντοτε οἰκονόμος, σαρώνει μὲ ἔνα ἀγροτικὸν σάρωμόν τὰ στάχνα, ποὺ σκορπίζουν ἔδω καὶ ἐκεῖ τὸ σιτάρι. Σαρώνει καὶ συνάμα μὲ τὸ σάρωμόν της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὰς ὅρνιθας καὶ τὰς χήνας, αἴτινες ὁρμοῦν καὶ καταπίνουν ὀλόκληρα στάχνα.

Μετ' ὀλίγον ὅλα τὰ ἀλώνια ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. ”Ολον τὸ ὁροπέδιον ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς κραυγὰς τῶν γεωργῶν, οἱ ὅποιοι μαστίζουν τὰ ἀλογα.

”Α ! ”Α ! ἀκούεται ἡ φωνή των.

’Αλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γερο-Δήμος, ὁ πρωτογεωργός πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς διακρίνεται εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὁροπέδιον. Κοντὸς καὶ παχὺς μὲ ἔνα πλατύγυρον σκιάδιον, κατακόκκινος, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη ἀλωνίζει καὶ φωνάζει : ”Α ! ”Α ! Χωμένος μέσα εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τῶν σταχών μέχρι τῶν γονάτων παραπατεῖ καὶ πίπτει καὶ στρκώνεται καὶ ξαναπίπτει καὶ πάλι στρκώνεται. Μόλις ἥμπορει νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς κύκλους τῶν ἀλόγων του, τὰ

ὅποια ἔρεθίζει τὸ μαστίγιον καὶ ἡ αὐστηρὰ φωνή του.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γυνέ μου!

'Ακούεται παρέκει φωνὴ τρέμουσα γραίας, ἡ ὅποια βοηθεῖ τὸν νιόν της τὸν Θανασόν, δπου μόνος μ' ἔνα ἄλιγον ἀλωνίζει τὴν μικράν του θημωνιάν. 'Αφοῦ κατεπάτησε καὶ ὁ Ἰδιος μὲ τὰ πόδια του ὅπισθεν τοῦ ἀλόγου τὰ στάχυα, σωρεύει τώρα τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν.

'Αλλ' ὁ σωρὸς οὗτος φαίνεται ἀκόμη ὑψηλότερος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γραίας, ἡ ὅποια ὀνειρεύεται τὸν ἄρτον τῆς νέας ἐσοδείας. 'Ονειρεύεται καὶ συγκινεῖται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ φάγη μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρτον ἀπὸ ἐφετεινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ νιού της ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικάς της εὐλογίας ψημένον, τὸν ἄρτον, ὃπου εἴτεν ὁ Θεός:

Μὲ τὸν ἴδρωτα τοῦ προσώπου σον θὰ φάγης τὸν ἄρτον σον.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γυνέ μου!

'Υψώθη ὁ ἥλιος ἔως δύο καλάμια εἰς τὸν ὁρίζοντα. Καὶ ἵδον ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ δροσερὸν ἀεράκι, τὸ δόπιον τόσον ζωγονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν καὶ δροσίζει τὰ στήθη των. Αἱ κορυφαὶ τῶν πεύκων ἐσείσθησαν πρῶται εἰς χαιρετισμόν.

«Χαίρεται ὁ πεύκος, χαίρεται,
χαίρεται τὸν ἀέρα...»

ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τότε μία συντροφιὰ χωρικῶν.

'Ο ἥλιος ὑψώνεται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὀλονέν δυναμώνει καὶ διασκελίζει τὰ βουνά. Γλυκὺ ἀκούεται τὸ θρόῦσμα τῶν πεύκων, καὶ δροσίζει τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν...

'Εβράδυνασεν. 'Ο γερο-Δῆμος ἔξεζεψε τὰ τέσσερα ἄλιγά του. 'Ελεύθερα τώρα, λυμένα, ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα καὶ τρώγονταν ἡρέμα νεοπατημένην καλάμην. Καὶ ὁ γερο-Δῆμος ἀκούμβησας εἰς μίαν ἀπομείνασαν θημωνιάν του ξεκουραζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγη τὸ δεῖτνόν του, ποὺ παρασκευάζει ἡ κυρα-Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον.

«Μὲ τοῦ βοριὰ τὰ κύματα»

'Αλ. Μωραΐτίδης

ΨΩΜΙ

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα ποὺ θά 'ρθῃ ἀπὸ τὸ μύλο,
πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.

Ζυμώνουν τ' ἀνασκούμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τὶς παλάμες
μέσ' τὴν καλοπελεκητὴν πινακωτὴν — προικιό της.

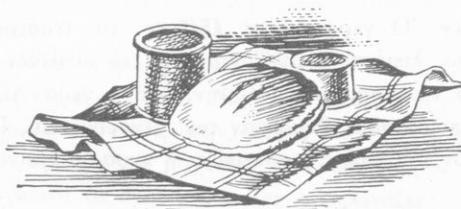
Τὸ φοῦρο καίει τεχνίτισσα στὸ φοῦρο νή γριὰ κυρούλα,
ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιὰ τῆς ρόκας.

"Ω, βραδινὸ συμμάζεμμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρον !
Κι ὅ, μένθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιὰ πρώτου ψωμιοῦ ποὺ ἀχνίζει,
κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, στὶς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια !

Καὶ σύ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλωσύνη,
σημαδεμμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλα,
καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
ποὺ θὰ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μέσ' στ' ἀργυρὸ ἀρτοφόρο
καὶ στ' ἄγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασὶ θὰ σμίξῃς !

« Σχολικὴ ἀνθολογία »
(Θ. Γιαννοπούλου)

Γ. Δροσίνης

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

'Εγώ είμαι ἡ βλογημένη θημωνιά,
ποὺ ἀπὸ χρυσᾶ πυργώνομαι δεμάτια.
'Ενα μονάχα μένει τὴ χρονιά,
νὰ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.
'Εγὼ είμαι ἡ βλογημένη θημωνιά.

'Εμένα δὲ μὲ χτίζουν μὲ λιθάρια,
μὲ χώματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
Μὲ στήνουν λυγερές καὶ παλληκάρια
μὲ στάχυα, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά,
κι ὁ ἴδρως μὲ φαίνει μὲ μαργαριτάρια.

'Εγώ είμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυψέλη,
ποὺ κρύβω τὴν ἀτίμητη τροφή,
ποὺ κάθε χρόνο ἡ μάννα γῆ τοὺς στέλλει
μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνα μὲ στοργὴ κρυφή,
γλυκύτερην ἀκόμα κι ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σὰν ἥλιος, λάμπω σὰν φεγγάρι,
καὶ σέρνω σκλάβα ἐμπρός μου τὴ ζωὴ
μὲ τὸ χρυσόξανθό μου τὸ σιτάρι,
ποὺ λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
καὶ μὲ λατρεύουν σὰν προσκυνητάρι.

«Νέα ποιήματα»

Γ. Στρατήγης

• ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο μικροὶ ἵστανται. Ἡλιοκαῆ εἶναι τὰ
πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τετραμμένα. Ἀσκεπεῖς καὶ οἱ δύο,
καὶ ἡ δασεῖα κόμη των, ἄτακτος καὶ ἀκτένιστος, μόνη καλύπτει τὴν κε-
φαλὴν αὐτῶν. Ἀμφότεροι εἶναι τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μὲ
δμοιοδιόρφον περίπου τὴν πενιχρὰν περιβολήν, ἦν συμπληρώνει κατα-
πίπτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων μικρὰ ποδιά.

‘Ο εἰς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμῆμα χαρτίου κατερρακωμένον, κατεσπιλωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ’ οὐδ διακρίνονται ἔξιτηλα τ’ ἀποτυπώματα πληθύνος δακτύλων, ἐφ’ ὅν δῆλθε. Καὶ δὲ ἄλλος, ὁ προστριβόμενος εἰς αὐτὸν μηρὸν πρὸς μηρόν, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γράμματος. Διότι εἶναι γράμμα, καὶ δὲ φάκελος αὐτοῦ ἔρριψεν κατερρακωμένον καὶ προστριβόμενον μετ’ ἐπιμελείας, μὲ εὐθείας τὰς σειράς, ὡς διὰ χάρακος τεθέντος ὑποκάτωθεν, ἵσως ἐπὶ τούτῳ, ὅπως τὰς σημειοῦ.

Καὶ ἀπευθύνεται, φαίνεται, πρὸς ἓν τῶν μικρῶν, ἐκεῖνον διστις παρετήρει πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὡς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου σημείων, ἀτινα τῷ ἀπαγγέλει ὁ σύντροφός του, διστις εἶναι πλέον γραμματισμένος, εἰς ὅν, δπως ἔξαγεται, κατέφυγεν ἵνα τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ.

Καὶ ἀναγινώσκει δὲ μικρὸς διερμηνεὺς πράγματι :

Καλαμάτα 27 Φεβρουαρίου 1884

Παιδί μου Γιώργη,

Πρῶτον ἔρχομαι νὰ ἔρωτήσω διὰ τὴν καλήν σου ὑγείαν καὶ δεύτερον, ἀνὰ ἔρωτᾶς καὶ δι’ ἡμᾶς, καλῶς ὑγιαίνομεν.

Παιδί μου, σοῦ γράφω καὶ σοῦ λέω πῶς ἀφότου ἔφυγες εἴμαι εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ λαχταρίζω νύκτα καὶ ἡμέραν κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ πῶς νὰ βρίσκεσαι μοναχό σου σὲ τόσο μεγάλη πολιτείᾳ, πὸν χάνονται οἱ μεγάλοι καὶ ὅχι ἐσὺ δέκα χρονῶν παιδί, καὶ τί νὰ γίνεσαι. Τὸ γράμμα σου ἔλαβα, δύον μοῦ ἔγραφες πῶς δὲ μπάριπας σου ὁ Ἀντώνης ἔφρόντισε καὶ σ’ ἔβαλε σ’ ἔνα μαγαζὶ μὲ τριάντα δραχμὲς τὸ μῆνα. Ἐκαμά, παιδάκι μου, τὸ σταυρό μου κι ἐπαρακάλεσα τὸ Θεό μέρες νὰ μοῦ κόβῃ καὶ χρόνους νὰ σοῦ τὶς δίνῃ. Ἐλαβα καὶ τὰ δύο τάλληρα, ποὺ μοῦ ἔστειλες ἀπὸ τὸ μισθό σου μὲ τὸν Παναγιώτη, καὶ σὲ εὐχήθηκα ἡ δυστυχισμένη. Πέτρα νὰ πιάνῃς καὶ μάλαμα νὰ γίνεται. Τώρα, ἀπὸ τότε ἔχω νὰ μάθω γιὰ σένα. Τί κάνεις, τί γίνεσαι, δὲν ξέρω. Ξημερώνει, βραδυνάζει, μὲ τὴν ἔννοια σου ξυπνῶ. Ή ἀδελφή σου μοῦ λέει : « Μὰ μὴ στενοχωριέσαι, τί κάνεις ἔτσι, θ’ ἀρρωστήσῃς, καημένη μητέρα! ». Μὰ ἔμένα ὑπνος δέν μοῦ πάρει νὰ συλλογίζωμαι ὀλοένα ποῦ νὰ εἰσαι καὶ πῶς

νὰ περνᾶς. "Οσους ἔρχονται αὐτοῦ πηγαίνω καὶ τοὺς ρωτῶ γιὰ σένα, μὰ ἀραιὰ καὶ που νὰ βρῶ κανένα νὰ μοῦ πῇ πῶς σὲ εἰδεν. Ή ἀδελφή σου μοῦ λέει πάλι : «Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἰδοῦνε, μάννα, τόσος κόσμος ἔκει πέρα...». Μὰ ἐμένα μοῦ φαίνεται σὰν νὰ σ' ἔχω χαμένο καὶ σένα καὶ τὸν πατέρα σου...».

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἔξακολουθεῖ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ δι' ἀναλόγων φράσεων ἀνησυχίαν καὶ λύπην καὶ ἀγωνίαν ἐκδηλοῦσσα. Προδήλως μητρὸς εἶναι τὸ κατερρακωμένον γράμμα, μητρὸς ἀγραμμάτου καὶ πτωχῆς — διὰ ξένης βέβαια χειρὸς γραφὲν — μητρός, ἦτις θὰ κατέφυγεν ἵσως καὶ αὐτὴ εἰς κανένα γραμματισμένον, διὰ νὰ τῆς τὸ γράψῃ ὑπαγορεύουσα αὐτῷ, ὅπως ὁ νιός τώρα εἰς τὸν μικρὸν φίλον του κατέφυγεν, διὰ νὰ τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ. Καὶ ἡ ἀγωνία, ἥν ἐκφράζει, εἶναι ἡ ἀγωνία τῆς χωρισμένης ἀπὸ τὸν νιόν της, αὐτόν, διὸ ἔστειλε, φαίνεται, μακράν, εἰς τὴν μεγάλην πολιτείαν, περὶ ἣς ὅμιλει, εἰς τὴν 'Αθήνα, εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀναγκασθεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τῆς δυστυχίας, διὰ νὰ εῦρῃ πόρον ζωῆς, καὶ ἀγνοεῖ ἔκτοτε τί γίνεται καὶ πονεῖ διὰ τὸν χωρισμόν του.

'Ο μικρὸς ἀναγινώσκει ἀργά ἀργά, πιστῶς, εὐσυνειδήτως, συλλαβιστά, ἀπομονῶν τὰς λέξεις, διαιρῶν αὐτὰς μίαν πρὸς μίαν, ὡς νὰ τες ἀποδίδῃ ὑπέροχον ἔννοιαν. Καὶ ὁ ἄλλος ἀκούει ἐν σοθαρότητι, συγκεκινημένος κάπως, παρακολουθῶν τὸ βλέμμα τοῦ φίλου του φερόμενον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, διαπορούμενος ἵσως καθ' ἑαυτὸν πῶς τ' ἄψυχα αὐτὰ στοιχεῖα τὰ κεχαραγμένα διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ χάρτου νὰ ἡμποροῦν νὰ τῷ φέρουν τὴν φωνὴν τῆς μάννας του, νὰ τῷ φανερώνουν τί σκέπτεται, νὰ τῷ μεταδώσουν πληροφορίας, νὰ τῷ διαβιβάζουν ἐρωτήσεις, ὡς νὰ τὴν ἔχῃ ἐμπροστά του καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἰδίαν.

Πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν ἀρῆται ἔκει κάτω εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν Καλαμάταν, καὶ ἔφυγε καὶ ἤλθεν εἰς τὰς 'Αθήνας, πλησίον τοῦ θείου του 'Αντώνη, διὰ νὰ τὸν βάλῃ εἰς κανένα μαγαζί ἢ νὰ τὸν μάθῃ καμμίαν τέχνην. Καὶ ἔκτοτε πλανᾶται τὸ παιδίον ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν μὲν τοῦ θείου του πάντοτε, ἀλλ' ἀφειμένον εἰς τὰς ἴδιας του δυνάμεις, ἔργαζόμενον ὅπως ζήσῃ, καὶ ἀμειβόμενον διὰ λογαριασμῶν του, ὑπηρέτης εἰς ἓνα μαγαζί, εἰς τὸ ὅποιον τὸν ἔβαλε, μικροσκοπικὸς παλαιστὴς τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Καὶ ἰδοὺ ὅπου ἡ πτωχὴ μητέρα του, τὴν ὅποιαν ἐνόμιζεν, ὅταν ἔφευγεν, ὅτι τὴν ἔχανε διὰ παντός, ἢ

ἀπομείνασα ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον των, χήρα μὲ τ' ἄλλα δυό της μικρά, ὅποφασίσασα νὰ τὸ ἐμπιστευθῆ ὡς εἰς ἄλλην μητέρα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὴν Ἀθήνα, ὡς τὴν ὀνομάζει — ἵδον ὅποὺ τοῦ γράφει τώρα — περίεργον! ὡς νὰ τοῦ ὅμιλη — ἀπὸ τὴν ἄκραν ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί κάνει καὶ νὰ μάθῃ τί γίνεται!....

« Παιδί μου, λέγει ἡ ἐπιστολή, παιδί μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχή μου, ν' ἀκοῦς τὸν μπάρμπα σου τὸν Ἀντώνη σὲ ὅ,τι καὶ ἀν σοῦ λέῃ, σὰ νὰ εἶμαι ἐγώ ἡ Ἰδια. Νὰ κάνῃς τὴν δούλειά σου ἄξια καὶ τίμια καὶ νὰ γίνης καλὸς ἄνθρωπος, καὶ νὰ ἴδω καὶ ἐγώ καὶ τ' ἀδέλφια σου καλὸς ἀπὸ σένα, μιὰ καὶ θέλησεν ὁ Θεός καὶ μᾶς πῆρε τὸν πατέρα σου καὶ μᾶς ἀφῆσε στοὺς πέντε δρόμους. Ν' ἀκοῦς τὸν ἀφεντικό σου καὶ νὰ κάνῃς ὅ,τι θελήματα σοῦ λέει. Τὰ λεπτά σου νὰ τὰ φυλάξ καὶ νὰ μὴν τὰ σκορπάς ἔδω κι ἐκεῖ καὶ ἄμα σοῦ περισσεύουν ἡ νὰ τὰ δίνῃς τοῦ μπάρμπα σου νὰ σοῦ τὰ φυλάῃ ἡ νὰ βρίσκῃς ἄνθρωπον πιστὸν ἀπὸ τοὺς πατριώτας μιᾶς καὶ νὰ μοῦ τὰ στέλνῃς... Μοῦ εἴπαν πῶς αὐτοῦ είναι ἔνα σχολεῖο γιὰ τὰ φτωχὰ παιδιά, τῶν Ἀπόρων, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μπάρμπα σου νὰ σὲ βάλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νὰ πηγαίνῃς, γιὰ νὰ μάθῃς καὶ λίγα γράμματα, γιατὶ σήμερα δποιος δὲν ξέρει γράμματα χάνεται...».

Τὸν συμβουλεύει δὲ οὕτω ἐπὶ μαρρόν ἐν ἀφελείᾳ, μετὰ πόνου ψυχῆς, μετὰ κοινοτάτων, ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητί των ἐκφράσεων μητρός ποθούσης νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον της ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ γινόμενον ἄνδρα τέλειον καὶ ἀποκαθιστάμενον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν εὐτυχίᾳ. Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ δόηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ τὸν νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἡ καλὴ ἐπαρχιῶτις. Τὸν νουθετεῖ πῶς πρέπει νὰ βαδίζῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀταραλλάκτως, νομίζεις, διώς θὰ τὸν ἐποδηγέτει, δταν ἥτο βρέφος καὶ θὰ τοῦ ἐμάνθανε πῶς νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ των οἰκίσκου.

Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδήλως ἐπὶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον προσβαίνει ἡ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του ἀποτυποῦται ἐκφρασίς ἐνδομύχου ψυχικῆς ἐργασίας, ἥτις τελεῖται, φάίνεται, ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ γράμματος, καὶ ἐνίστε τὸ ὅμμα του πλέει διὰ μιᾶς ὑγρὸν εἰς αἰφνίδιον δάκρυ.

“Ομως ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέφος ἐσκίασε τοῦ παιδίου

τὴν μορφήν. Τὰς παρειάς του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἔργοντα
καὶ λευκάνονται τὰ χεῖλη του τρέμοντα. Οἱ δράματοι του μεγεθύνονται
ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

Προθαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολή :

« Παιδί μου Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώτας ἥρθε ἀπ' αὐτοῦ
καὶ τὸν ἔρωτησα καὶ μοῦ εἴπε πῶς εἰσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τα-
κτικὰ εἰς τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπερμπάντες στὰ σοκάκια καὶ
ξοδεύεις τὰ λεπτά σου ὅπου τύχῃ. Ἐγώ, παιδί μου, δὲν τὸ πίστεψα, μὰ
κοίταξε καλὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατὶ δὲν θέλω πιὰ νὰ σὲ
ἔρω γιὰ παιδί μουν... ».

Είναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακοινωθεῖσα εἰς αὐτὴν ἡ εἰδῆσις ἢ
είναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης νὰ δοκιμάσῃ τὸν χαρα-
κτῆρα τοῦ παιδίου ; "Αδηλον. 'Αλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὃσον προχωρεῖ ἡ ἀνά-
γνωσις, ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ
συνεχόμενος πλέον :

— Ψέμματα, ἀνακράζει αἴφνιης ἐν δργῇ, εἶναι ψεύτης !

— Ποιός νᾶν' αὐτὸς τάχα ; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἔρω-
τηματικῶς δ σύντροφός του.

— Τὸν ξέρω κι ἐγὼ τὸν ψεύτη ; ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον
δργιζόμενος ὁ παῖς.

— « Σὲ φιλῶ. Ἡ μητέρα σου 'Αγγελική », ἐπανέλαβε ὁ ἄλλος.

'Ετελείωσεν ἡ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δυὸ μικροὶ ἀποχωροῦσσαντα...

— Πότε θά 'ορῃς νὰ κάμουμε τὸ γράμμα ποὺ θὰ στείλω ; ἐρωτᾷ ὁ
πρῶτος.

— Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένης στὸ μαγαζὶ.

Δίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες
περὶ .σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῷ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμμα-
τος ἀπέρχεται ἥδη, δ φίλος του ἵσταται ἀκόμη ἐπὶ μικρόν, διπλώνει
μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιλωμένον χαρτίον καί, ἐνῷ τὸ
εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του,

— Ψεῦτες ! ὑποτονθοροῦσει ἐκ νέου μεταξὺ τῶν ὀδόντων του θυμω-
δῶς, ψεῦτες ! ...

Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

‘Ο Κώστας ήτο δώδεκα έτῶν παιδί καὶ ἡγάπτα πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο..., τὸ κολύμβημα.

“Ω! Πῶς τὸ ἡγάπτα τὸ κολύμβημα!...

“¹Η μεγαλυτέρα του εύτυχία ήτο νὰ σχίζῃ τὴν θάλασσαν ἀφήνων δόπισω του ὑγρὸν αὐλάκι ὡσὰν βαροκούλα ἢ νὰ ταλαντεύεται γλυκὰ γλυκὰ ἐπάνω εἰς τὸ γαλαζοπράσινον νερόν. Τοῦ ἥρεσκε νὰ παιᾶῃ σὰν ψάρι μέσα εἰς τὸ ἥσυχον κύμα, νὰ γλιστρῷ σὰν δελφίνι, νὰ κάμνῃ μακροθυντία, νὰ βλέπῃ θολά, σὰν ἀπὸ μέσα ἀπὸ γυαλί, τὸν βυθὸν κάτω τῆς θαλάσσης μὲ τὰ φύκια του, τὰ ὅποια ἐτραβούσε, διὰ νὰ προχωρῇ γρηγορώτερα. Νὰ παίρνῃ φόρα, νὰ βουτῇ μὲ τὸ κεφάλι καὶ νὰ βγαίνῃ ἐπάνω ἀναπνέων μὲ δληγ τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του καὶ ἔπειτα νὰ φίττῃ τὴν ἄμψον, τὴν ὅποιαν ἔφερεν ἀπὸ κάτω μὲ τὴν φούκταν του. ²

Ἐπήγαινε βαθιά. “Οταν ήτο γαλήνη καὶ ἡ θάλασσα ὡμοίαζε μὲ καθρέπτην, ἄλλον κρότον δὲν ἤκουνεν ἐκεῖ μέσα εἰς τ’ ἀνοικτὰ παρὰ τὸν κρότον τῶν χειρῶν του, μὲ τὰς ὅποιας ἐτάραζε τὴν θάλασσαν. “Οταν ἤσαν κύματα, δὲν ἐφοβεῖτο. Η θάλασσα σιγὰ σιγὰ τὸν είχε κάμει γενναῖον. Ἐπροχωροῦσε χωρὶς φόρον κατεπάνω τους καὶ μὲ ἔνα τοάθηγμα τῶν χεριῶν, ποὺ τὸν ἐτίναζεν ὑψηλά, τὰ ἐπηδοῦσε, χωρὶς νὰ σπάσουν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ νὰ σκεπάσῃ ὁ ἀφρός τὸ κεφάλι του. Καὶ πότε τὸν ἀνέβαζαν ὑψηλά ὑψηλά, πότε τὸν κατέβαζαν χαμηλά χαμηλά μεταξὺ δύο θαλασσίων τοίχων. Ἐκινούντο τὰ κύματα, ἔβούζιαν σὰν ζωντανὰ ὄντα, καὶ, ὅπως τὸν ἐσήκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο σὰν ἄλογα ἀτίθασα, τὰ ὅποια τὸν είχαν εἰς τὴν φάκιν των καὶ τὸν ἀνετίναζαν, διὰ νὰ τὸν κορημνίσουν, ἄλλ’ αὐτὸς μὲ τὰ χέρια του ποὺ τ’ ἀνοιγόλειε διηγύθυνε τὰ ἀφροισμένα χαλινάρια των..”

Τὴν ἡγάπα πολὺ τὴν θάλασσαν ὁ Κώστας. Τὸν ἐνανούριζε μὲ τὸν ἥσυχον φλοιόσβόν της, τοῦ ἐνέπνεε θάρρος μὲ τὸν ρόχθον τοῦ θυμοῦ της καὶ τὸν ἔκαμεν ν' ἀγαπᾶ τὸν κίνδυνον. Καὶ τί δροσερὸν ποὺ ἦτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τί ώραια ποὺ ἐμοσχοβολοῦσαν τὰ φύκια της, ποὺ ώμοία-ζαν σὰν πράσινα κεντήματα !

Μίαν Κυριακὴν ὁ Κώστας εἶχεν ὑπάγει πάλιν εἰς τὴν ἀκρογια-λιάν. Ἐφυσοῦσεν ἥσυχος μπάτης. Τί ώραιά ἡμέρα διὰ κολύμβημα !

‘Ο Κώστας παρετήρει μὲ ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του:

— Κολύμβα ! κολύμβα ! Τί ἐμορφη ποὺ είναι ἡ θάλασσα ! Άκομη στέκεσαι ;

‘Αλλ’ ἄλλη φωνὴ τοῦ ἐψιθύριζε :

— Μὴ κολυμβᾶς, Κώστα, μὴ κολυμβᾶς ! Θυμήσου τί ὑπεσχέθης εἰς τὴν μητέρα σου !

Τὴν φωνὴν ταύτην ἐνόμιζεν ὁ Κώστας ὅτι ἥκουεν ἀπὸ τὴν και-νούργιαν του φορεσιάν, τὴν ὅποιαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκεί-νην. ‘Αλήθεια, πόσο κομψή, πόσον ώραια φορεσιὰ ἦτο ἐκείνη ! Κάτα-σπρη, λινή. Τὴν εἶχε ράψει ἡ μητέρα του μὲ τὰ χέρια της καὶ είχε βά-λει ἐπάνω της δλην τὴν καλαισθησίαν της καὶ δλην τὴν ἀγάπην, ποὺ είχε διὰ τὸν υἱόν της.

Μὲ τί καμάρι τὴν εἶχε φορέσει ὁ Κώστας ! ‘Απὸ τὴν αὐγὴν ἔκαμεν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν μάμμην του. ‘Ἐπειτα ἐπῆγεν εἰς τὰς θείας του. ‘Ἐπειτα εἰς δλους τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς μακρινοὺς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι ἡμόρησαν διὰ τὴν ἔκτακτον ἐκείνην τιμήν. Καὶ ἀπὸ δλα τὰ στόματα, εἴτε γεροντικά εἴτε νεανικά εἴτε παιδικά, μίαν φωνὴν ἥκουε : «Τί ώραιά φορεσιά !»

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ τὴν ἀποχωρισθῇ, νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια, νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν φύλαξιν της· εἰς ἄλλα παιδιά, καὶ αὐτὸς νὰ δλογυνωνᾶ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν γυμνός ;

— “Οχι ! εἴπε. Δὲν θὰ κολυμβήσω.

Καὶ ἐπειδὴ εἶχε θέλησιν καὶ δὲν μετέβαλλε τὰς ἀποφάσεις του, δὲν παρετήρει μὲ ζήλειαν ἐν παιδίον, τὸ ὅποιον ἐκολύμβα ἐκείνην τὴν στι-γμὴν ἐκεῖ πλησίον. Εύρηκε μόνον τὰ πιὸ καθαρὰ πετραδάκια τῆς ἀκρο-γιαλιᾶς, ἐκάθισεν ἐκεῖ μὲ προσοχὴν καὶ ἐκοίταζε τὰ πλοῖα, ποὺ ἤσαν

άραγμένα μακράν, καὶ τὰς λέμβους, ποὺ ἡσαν δεμέναι ἀπὸ πίσω των.

Τί ἐσκέπτετο ὁ Κώστας; Καὶ αὐτὸς δὲν τὸ ἔξευρε. Ἀφήνε τὰς σκέψεις του ἐλευθέρως νὰ περιφέρονται ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, ἔως τ' ἀντικρινὰ βουνά, τὰ δόποια ὅταν ἡτο διμίχλη, ἐφαίνοντο τόσον μακράν, καὶ τώρα, ἐπειδὴ ἡτο αἱθρίος ὁ καιρός, ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐκινήθησαν ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ νὰ ἐπλησίασαν.

Ἐξαφνα ὅμως ὁ Κώστας ἀκούει φωνὰς πλησίον του, ὁ νοῦς του ἐπιστρέφει γρήγορα ἀπὸ τὸ μακρινόν ταξίδιόν του εἰς τὴν παραλίαν.

— Ό 'Αντώνης τῆς Μήτραινας πνίγεται! Πάει! χάνεται!

Ἐκεῖ, ἐμπρός του, ἀκρετά βαθιὰ ὁ Κώστας βλέπει δυὸς χέρια ποὺ κτυποῦν δυνατά τὴν θάλασσαν, ἀκούει μουγκρητά καὶ βλέπει ἕνα κεφάλι νὰ βουλιάζῃ, νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερόν. Ἡτο τὸ παιδίον, τὸ δόποιον ἐκολύμβα, ἐνῷ ὁ Κώστας ἐκάθητο εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Τὸ δυστυχὲς είχε προχωρήσει βαθιά, καὶ, ἐπειδὴ δὲν ἔξευρε νὰ κολυμβῇ καλά, ἀπέκαμεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐπάλαιε μὲ τὰ κύματα. Μερικὰ παιδιά τὸ είχον θίει καὶ ἔβαλαν τίς φωνές.

Ο Κώστας τινάζεται τότε ἐπάνω. Παρατηρεῖ τριγῦρο, ἄλλὰ κανὲν ἄλλο παιδίον δὲν είναι εἰς τὴν θάλασσαν. Καμμιά βάρκα δὲν περνᾶ.

Μετ' ὀλίγον φαίνεται πάλιν ἡ κεφαλή, ἀκούονται τὰ μουγκρητά καὶ τὰ δύο χέρια κτυποῦν μὲ ἀτελπισίαν τὴν θάλασσαν, ὡς νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ νερόν. Αὐτὸς δὲν πιάνεται, δὲν κρατεῖται. Καὶ τὸ παιδί βουλιάζει...

Αἱ φωναὶ είχον ἀκουσθῆ μακρύτερα. Πέραν δύο ναῦται στρώγνουν πρὸς τὴν θάλασσαν μίαν βάρκαν τραβηγμένην ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, καὶ εἰς ἄλλος τρέχει νὰ πάρῃ τὰ κουπιά ἀπὸ ἕνα μαγαζί. Ἄλλὰ θὰ προφθάσουν; Απὸ τὴν ἀκρογιαλιάν ἀκούονται σπαρακτικά φωναί:

— Πνίγεται! πνίγεται! Πάει, χάδηκε!

Ἡ καρδιὰ τοῦ Κώστα κτυπᾷ δυνατά. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ βάρκα. Τὸ γνωρίζει. Μίαν φοράν ἀκόμη θ' ἀναβῆ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου κι ἔπειτα θὰ μείνῃ ἔκει κάτω μὲ μάτια ὀλάνοικτα, μὲ στόμα ἀνοικτό, χωρὶς ψυχήν.

Ο Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾷ βιαστικὰ τὸ σακκάκι του, τὸ πετῷ χωρὶς νὰ ἴδῃ ποῦ πέφτει, καὶ δρμῇ εἰς τὴν θάλασσαν. Κολυμβᾷ μὲ γρηγοράδα. Σχίζει γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε νοιώθει ἀν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα ποὺ φορεῖ.

Τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον ἐμαζεύθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐμβάλλει δξεῖαν κραυγήν. "Ολοὶ φοβοῦνται μήπως ἀντὶ ἑνὸς παιδίου πνιγοῦν δύο. Καὶ παρατηροῦν δῦοι μὲ ἀγωνίαν τί θὰ γίνῃ.

'Ο Κώστας εἶχε πλησιάσει τώρα. "Ολην τὴν προσοχήν του εἶχεν εἰς τὸ κεφάλι, τὸ ὅποιον θ' ἀνέβαινε διὰ τελευταίαν φοράν, καὶ μόλις τὸ εἶδε, τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά μὲ δλην του τὴν δύναμιν καὶ τὸ κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν. Εἶχεν ἀναγνώσει ἄλλοτε πῶς πρέπει νὰ καταπιανώμεθα, διὰ νὰ σώσωμεν ἔναν ποὺ πνίγεται. 'Ἐπρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴν ἀφίσῃ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ τὸ παιδί ποὺ ἐπαράδερνε καὶ νὰ σύρῃ καὶ ἐκείνον μαζί του εἰς τὸν βυθὸν διὰ παντός. Μὲ τὴν μίαν του χείρα τὸ σπρώχνει πρὸς τὴν ἀκρογιαλιάν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κολυμβᾷ. Φθάνουν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ωγχά. Πατεῖ μὲ τὰ πόδια του καὶ σύρει μὲ τὰ δυό του χέρια τὸ παιδί ἔως τὴν ἀκρογιαλιάν. Τότε ἔφθασε καὶ ή βάρκα μὲ τοὺς ναύτας.

"Ολοὶ ἐτριγύρισαν τὸ παιδί καὶ ἐσκυθαν μὲ καρδιοχτύπι ἀτ' ἐπάνω του. "Ητο ἄρα γε ζωντανὸν ἀκόμη ή εἶχεν ἀποθάνει; Θὰ τὸ προφθάσουν; Τὸ ἔβαλαν μπροσύμυτα, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, διὰ νὰ δγάλῃ τὴν θάλασσαν ποὺ εἶχε καταπίει. "Ητο κατάχλωμον ὡς νεκρόν. "Ἐφθασε μετ' ὀλίγον ή χήρα ή μητέρα του μὲ λυμένα μαλλιά καὶ ἥρχισε νὰ κτυπιέται καὶ νὰ δέρνεται. 'Άλλ' εὐτυχῶς ὑστερα ἀπὸ λίγην ὥραν ἔνοιωσαν μίαν ἀδύνατον ἀναπνοήν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστὰ μάτια ἥνοιξαν καὶ ἀντίχρυσαν τὰ μάτια τῆς μητέρας, ποὺ τὸ ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκαλιά της.

Τότε ἐνεθυμήθησαν τὸν σωτῆρα.

'Άλλὰ ματαίως τὸν ἔζητούσαν τριγύρο των. 'Ο Κώστας δὲν ἤτο ἐκεῖ. 'Αφοῦ παρέδωκεν εἰς τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητον σῶμα, εἶχεν ἀποσυρθῆ παράμερο. "Ητο τόσον κουρασμένος!... Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ λιγοθυμοῦσε. Τὰ αὐτιά του ἐβούϊζαν καὶ ὅλα γυρνοῦσαν ὀλόγυρά του. Δὲν ἡμποροῦσε νὰ σταθῇ εἰς τὰ πόδια του. 'Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καὶ, ἀφοῦ συνῆλθεν δλίγον, ἐπῆρε τὸ σακκάκι του καὶ ἐτράβηξε πρὸς τὸ σπίτι του.

Δὲν ἐπῆγεν ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ὅπου ἤσαν τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα. 'Εχώθηκεν εἰς κάτι στενοὺς παράμερους δρομίσκους. 'Η φορεσιά του, ή ὀλοκαίνουργη λινὴ φορεσιά του, ἤτο εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ σακκάκι του τσαλακωμένον καὶ λερωμέ-

νον, τὸ γιλέκο καὶ τὸ πανταλόνι κολλημένον ἐπάνω του κι ἔσταζαν θάλασσαν !

“Οταν ἐπερνοῦσεν, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἔκοιταζαν μὲ βλέψια ἐπιπλήξεως, ώς νὰ ἥθελαν νὰ τοῦ εἴπουν :

— Τὸ κακόπαιδον ! ”Επαιζε καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κρῖμα στὰ δμοδρα καινούργια ροῦχα.

‘Ο Κώστας ἡμιποδοῦσε νὰ εἴτη εἰς αὐτάς :

— Δὲν ἔπαιζα, ἐγλύτωσα μίαν ζωήν !

‘Αλλὰ δὲν εἴπε τίποτε. Τί τὸν ἔνοιαζε ; ”Ας ἔλεγαν δ, τι ἥθελαν.

‘Ανέβη μὲ καρδιοχτύπι τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί δὰ ἔλεγεν ἡ μητέρα του, ὅταν θὰ τὸν ἔβλεπεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ; Καὶ ἀλήθεια, ἔκπληξις, λύπη καὶ θυμός ζωγραφίσθησαν μονομάς εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὅταν τὸν εἶδεν ἔτσι ἐμπρός της. Παρ’ ὀλίγον πικρὸς λόγος νὰ ἔξελθῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη της. ’Αλλ’ ὁ Κώστας, ὀχρός ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἔξαντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς διηγήθη τί εἶχε συμβῆ.

Τότε ἦνοιξεν ἐκείνη τὴν ἀγκάλην της καὶ ὠρμησεν ὁ Κώστας, καὶ ἡ μητέρα του τὸν ἔσφιγγε δυνατά.

— Καὶ ἀν ἐπινιγόσουν καὶ σύ, παιδί μου ; τοῦ εἴπε μὲ τρέμουσαν φωνήν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της. Καὶ τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, θωπευτικά, ώς ν’ ἀνατρίχιαζε ἀκόμη ἡ μητρική της καρδία ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ποὺ ἤγγισε τὸ παιδί της. ’Αλλ’ ὁ Κώστας ἡσθάνετο ὅτι ἥτο πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτόν.

‘Ο πατέρας τοῦ Κώστα ἥτο εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἔκει ἔμαθε τί συνέβη. ”Ηλθε βιαστικά εἰς τὸ σπίτι. ”Οταν εἶδε τὸν Κώσταν, τὸν ἐσήκωσεν ὑψηλὰ καὶ τὸν ἐφύλησε, καὶ ἐσκούπισε κρυφά ἕνα δάκρυ αὐτός, ὁ δοποῖος ποτὲ δὲν ἔδάκρυε.

Αὐτὰ φέρει εἰς τὸν νοῦν του τώρα ὁ Κώστας παρατηρῶν τὴν λινὴν φορεσιάν, τὴν ὄποιαν μὲ στοργὴν φυλάττει ἀπὸ τότε. Βλέπων αὐτὴν, ἔσαναβλέπει ἐμπρός του μίαν ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χεῖλη του τὰ φιλήματα τῆς μητέρας του καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν του τὸ δάκρυ τοῦ πατέρα του. ’Ασφαλῶς ἡ φορεσιά αὐτὴ είναι ἡ ὡραιοτέρα ἀπὸ δλας, δσας ἐφόρεσεν ἔως τώρα !

’Αρ. Κουρτίδης

V Η ΣΤΑΦΙΔΑ ΤΟΥ ΓΕΙΤΟΝΑ

Γείτονά του δὲν ἀφήνει ἀπείραχτον ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης. "Ολο καὶ φιλονικοῦσε γιὰ τὰ σύνορα τῆς σταφίδας του. "Αν δὲν παρά-
βλεπαν οἱ ἄλλοι νὰ τὸν παίρνῃ κάθε χρόνο καὶ κάμποσο τόπο, ἔπειτα
νὰ περιμένουν δικαστήρια καὶ κάθε εἰδος ἀναποδιά. Μὰ περισσότερον
εἶχε στενοχωρήσει τὸ Γιώργη τὸ Χριστοδουλιά. "Ενα χαντάκι χώριζε
τὶς σταφίδες τους, τ' ἄλλωντα τους καὶ τὰ σπίτια τους.

Κάποιον Αὔγουστον ὁ Κατσιβούλης κι ὁ Χριστοδουλιᾶς εἶχαν μα-
ζέψει στὴν ἀποθήκη τὸ πρῶτο χέρι. Μὰ ἡ περισσότερη σταφίδα ἦταν
στ' ἄλλωντα.

"Ενα μαυραδάκι φάνηκε στὸν οὐρανόν. 'Ο Κατσιβούλης μὲ τὴ
γυναικά του καὶ τὴ μεγαλύτερή του κόρη ἔλειπαν στὴν πόλι. Τὴ στα-
φίδα τὴν πρόσεχε τὸ μικρὸ τους ἀγόρι, ὁ Νάσος, ὃς δέκα χρονῶν. Τὸν
εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ γιὰ τὰ μάτια, γιατὶ κι ἀφύλαχτη νὰ ἦταν, κανεὶς δὲν
τὴν πείραζε.

— Δὲ μ' ἀρέσει τὸ σημάδι, εἴπε στὸν δικούς του ὁ Χριστοδουλιᾶς.
Γεήγορα νὰ μαζέψουμε τὴ μαυρομάτα, νὰ μὴν ἔχουμε τὰ ἴδια τὰ
περσινά.

Πέρσι ἔτυχε κι αὐτὸς νὰ λείπῃ. "Ηταν ἡ γυναικά του, μὰ σὲ μιὰ
δυνατή κι ἔξαφη μπόρα ποὺ ἥρθε λίγη σταφίδα πρόσφτασε νὰ μαζέψῃ.
'Ο Κατσιβούλης μποροῦσε νὰ βοηθήσῃ, μὰ δὲν τὸ ἔκαμεν. 'Απάνω ἀπὸ
τὸν ἔξωστη καθόταν κι ἔβλεπε μὲ χαρὰ πώς ἔπαιρνε τὸ νερὸ τὴν ἔνη
σταφίδα.

Τώρα ὁ Χριστοδουλιᾶς μὲ τὸν δικούς του δούλευαν γρήγορα καὶ
εἶχαν μαζεμένη τὴν περισσότερη σταφίδα. 'Αρχισαν νὰ πέφτουν οἱ
πρῶτες ἀρούρες σταλαματίες. 'Ο Νάσος τοῦ Κατσιβούλη ἔβαλε τὶς φωνές.
Καταλάβαινε τὸ κακὸ ποὺ τὸν δέσμοισκε, μὰ καταλάβαινε καὶ τὴν ἀδυ-
ναμία του.

— Ε, θὰ κλάψης καὶ σύ, δπως καὶ μεῖς κλάψαμε πέρσι, εἴπε τὸ ἀγόρι
τοῦ Χριστοδουλιᾶ.

— Κάνε τὴ δουλειά σου καὶ τέτοια λόγια δὲ μ' ἀρέσουν. Τ' ἀκοῦς ;...
Νὰ μὴ σ' ἀκούσω νὰ τὸ ξαναπῆς ! εἴπε αὐστηρὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Δὲν ἤθελε τὸ κακὸ κανενός, μὰ καὶ δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ μαζέψῃ τὴ
σταφίδα τοῦ Κατσιβούλη. Αὐτὸς δὲν ἔλειπε ! ...

Ἐπειτα ὅμως συλλογίστηκε: « Καὶ τί φταίει τὸ μικρὸ νὰ πεινᾷ ὅλον

τὸ χρόνο; Κι ἔπειτα ἔχει νὰ παντρέψῃ καὶ τὴν κόρη του καὶ τὴν προίκα θὰ τῇ δώσῃ ἀπὸ τούτη τῇ σταφίδα... Θὰ εἰτῆς κι ἐγὼ φτωχὸς ἥμουν κι εἶχα νὰ παντρέψω, κι ἐγὼ εἶχα μικρὰ καὶ πείνασαν. Τὰ σκέψητρε ἐκεῖνος; Γιατί νὰ μὲ σκοτίζουν ἐμένα τώρα;».

Ἡ σταφίδα του στὸ μεταξὺ ἦταν ἀσφαλισμένη. Τώρα μποροῦσε νὰ πάῃ σπιτάκι του. Δυνατὸς ἀέρας σήκωσε σύννεφο τὴ σκόνη, κι ὕστερα οἱ σταλαματιές ἄρχισαν νὰ πέφτουν πιὸ πυκνά. Μιὰ ἀστραπὴ θάμπωσε τὰ μάτια τους κι ἀκολούθησε βροντὴ ποὺ ἔσεισε τὴ γῆ.

❖ Κῦμα νὰ χαθῇ ἡ μαυρομάτα! συλλογίσθηκε.

Πέρασαν ἀπὸ τὸ νοῦ τὰ ἔξιδα καὶ τὰ βάσανα ποὺ περνοῦν, ὥσπου ν' ἀποθηκιάσουν τὴ σταφίδα καὶ νὰ τὴν πουλήσουν. Κλάδεμα, σκάψιμο, ξανασκάψιμο, βλαστολόγημα, κορφολόγημα, χαράκωμα, θειάφισμα καὶ ράντισμα μὲ γαλαζόπετρα. Ἐπειτα τὸ καρδιοχτύπι, νὰ τρυγηθῇ ἡ σταφίδα, νὰ ἀπλωθῇ στὸ ἄλωνι, νὰ ξεραθῇ, νὰ μαζευτῇ, νὰ τὴ βάλουν στὰ σακκιὰ καὶ... νά' θῃ κι ὁ ἔμπορος.

—'Αμαρτία νὰ χαθῇ ἡ μαυρομάτα! εἴτε πάλιν ὁ Χριστοδούλιας.

Στάθηκεν ἔπειτα γιὰ μιὰ στιγμὴ συλλογισμένος κι ἔπειτα φώναξεν:

—'Εμπρός, παιδιά, ἔλατε νὰ μαζέψουμε καὶ τοῦ γείτονα τὴ σταφίδα.

❖ Κάτι θέλησαν νὰ μουρμουρίσουν μερικοί, μὰ μὲ μιὰ ματιὰ ὁ Χριστοδούλιας τοὺς ἔδωσε νὰ καταλάβουν πῶς ἔπρεπε νὰ τρέξουν, σὰ νὰ ἦταν δική τους καὶ καλύτερα ἀκόμη. Δὲ δίστασαν περισσότερο, καὶ δλοι ρίχτηκαν πρόδυμα στὴ δουλειά. ❖

Τὴν ὥρα ποὺ πλάκωσεν ἡ δυνατὴ βροχὴ κι αὐλάκωναν τὸν οὐρανὸν οἱ ἀστραπὲς καὶ ξεκούφαιναν οἱ βροντές, δὲν ἦταν οὕτε σπυρὶ σταφίδα στ' ἄλωνια. Τὴν ἵδια ὥρα φάνηκε ἀπάνω στὸ ὅλογό του τρεχᾶτος ὁ Κατσιβούλης. Ἐσταζαν κι οἱ δυὸς ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸν ἰδρῶτα. Καθὼς εἶδεν ἀπὸ μακριὰ τὸ ἄλωνι ἀδειον, ἔβαλε τὶς φωνές. Ὁταν πλησίασε καὶ εἶδε τὸ Χριστοδούλια, τοῦ κόπτηκεν ἡ ἀναπνοή.

—'Εσὺ νὰ μοῦ κάμης αὐτὸ τὸ καλό!

— Γιατί ὅχι; Γείτονες εἴμαστε, εἴτε μὲ γέλιο ὁ Χριστοδούλιας. Πρῶτα θὰ ἴδῃ κανεὶς τὸ γείτονά του κι ὕστερα τὸν ἥμιο.

‘Ο ‘Αντώνης ὁ Κατσιβούλης εἶχεν ἀπομείνει ἀφωνος, σὰν ἀποσβολωμένος. Αἰσθανόταν δυὸ πράγματα ἐντελῶς ἀντίθετα. Αἰσθανόταν καὶ εὐγνωμοσύνη καὶ ντροπή! Εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ γείτονά του καὶ ντροπὴ γιὰ τὸν ἑαυτό του!

Νάντας "Ελατος"

Ο ΦΟΙΝΙΣ

Τὸν εἰδον τὸ πρῶτον ἀνάγλυφον ἐπὶ χαλκοῦ, ὅταν ἐπταετῆς μόλις ἀπεθαύμαζον ὑπερομέγέθη δεκάραν.

Εἶχεν ἀπλωμένας τὰς πτέρυγας τὸ πτηνὸν καθήμενον ἐπὶ δέσμης ἔν- λων, ἀπὸ τὰ δόποια γλῶσσαι πυρὸς περιέβαλλον τὸ σῶμά του. Τὸ πτηνὸν ἀτάραχον, μὲ λαιμὸν τεταμένον ἀνέβλεπε πρὸς ἀκτινοβόλον σταυρόν, ὃ δοποῖος ἦτο ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του.

Δέν ἐγγάριζον οὕτε τί ἦτο τὸ νόμισμα, τὸ δοποῖον ἐκράτουν ἀνὰ χεῖ- ρας, οὕτε ποῖον ἦτο ἐκεῖνο τὸ πτηνὸν οὕτε καὶ ἥδυνάμην νὰ ἀναγνώσω ἀκόμη τὰ γράμματα, τὰ δόποια τὸ περιέβαλλον κύκλῳ καὶ τὰ δόποια ἐση- μείωναν ἔνα ἡγιασμένον ὄνομα « Ἰωάννης Καποδίστριας, Κυ- βερνήτης τῆς Ελλάδος », ὄνομα, τὸ δοποῖον δσάκις ἀναπολήσω, ἢ Ψυχή μου κάμπτεται εἰς γονυπλισίαν.

Θὰ μὲ ἐρωτήσετε τί είναι τὸ πτηνὸν αὐτό ; Είναι μόνον βέβαιον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν γαμψωνύχων καὶ τὸ γένος τῶν ἀε- τῶν. 'Αλλ' οὐδὲν ζωολογικὸν μουσεῖον τὸν φιλοξενεῖ, καὶ φοβοῦμαι διτι δυσκόλως θὰ ἀνεύρετε τῆς ὑπάρχειώς του μάρτυρας αὐτόπτας.

'Ο 'Ησιόδος καὶ ὁ 'Ἡρόδοτος τὸν θέλουν ζῶντα ἡμίσειαν χιλιετη- ρίδα. 'Αλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ιστορικοί, 'Ελληνες καὶ ξένοι διά- σημοι, λέγουν :

« Αἱ 'Ινδιαι καὶ ἡ Αἰθιοπία γεννοῦν τὰ ὠραιότερα πτηνά. Τὸ περι- φημότερον πάντων είναι ὁ Φοῖνιξ, ἐὰν τὰ περὶ ὑπάρχειώς του δὲν ἀποτε- λοῦν μῦθον. Ζῇ εἰς καὶ μόνος Φοῖνιξ καθ' ἄπαντα τὸν κόσμον, δλίγοι δὲ τὸν εἰδαν.

» "Ἐχει, λέγουν, μέγεθος ἀετοῦ γῆρο δὲ εἰς τὸν λαιμὸν πτέρωμα λάμπον ὡς χρυσός, τὸ ἄλλο σῶμα ἔχει πτέρωμα πορφυροῦν, ἢ οὐρὰ εἴναι κυανή μὲ παρένθετα γοδόχροα πτερά, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἔχει λοφίον.

» Λέγουν δτι οὐδεὶς εἰδέ ποτε τοῦτο νὰ τρώγῃ.

» 'Ο Φοῖνιξ ζῇ εἰς τὴν 'Αραβίαν 509 ἔτη.

» "Οταν γηράσῃ ὁ Φοῖνιξ κατασκευάζει φωλεὰν ἀπὸ κλάδους κασ- σίας καὶ ἀπὸ ἄλλους εὐώδεις κλάδους" ἔπειτα γεμίζει τὴν φωλεὰν αὐτῆς ἀπὸ ἀρώματα, θέτει πῦρ καὶ θνήσκει καιόμενος ἐπ' αὐτῆς.

» 'Απὸ τὴν τέφραν καὶ τὰ δστᾶ του γεννᾶται κατ' ἀρχὰς σκάληξ, ὃ δοποῖος μεταμορφοῦται εἰς Φοίνικα.

» Τὸ πρῶτον καθηκόν τοῦ νέου Φοίνικος είναι ν' ἀποδώσῃ ἐπικη-

δείους τιμάς είς τὰ λείψανα τῆς πρώην αὐτοῦ ὑπάρξεως καὶ νὰ φέρῃ ταῦτα μεθ' ὀλοκλήρου τῆς φωλεᾶς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἡλίου ἐπὶ βωμοῦ».

'Επειδὴ εἰναι τοιαύτη ἡ ποιητικωτάτη περὶ τοῦ πτηνοῦ παράδοσις, ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὅποιος ἔχει ὡς δόγμα τὴν ἀμανασίαν, τὴν νίκην τοῦ θανάτου, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀτελεύτητον αἰώνυμπαρξίαν τῆς ψυχῆς, δὲν ἥδυνατο νὰ εῦρῃ οὐδὲν τὸ ποιητικώτερον καὶ παραστατικώτερον σύμβολον ἀπὸ τὸν Φοίνικα.

Διὰ τοῦτο ἀπαντῶμεν ἐπὶ τῶν τάφων τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνάγλυφον τὸν Φοίνικα, ὡς σύμβολον ἀναστάσεως εἰς νέαν ζωὴν. Καὶ τοιοῦτον σύμβολον θεωροῦν αὐτὸν οἱ Χριστιανοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ Χριστιανικοὶ συγγραφεῖς (Κλήμης, Ὁριγένης, Ναζιανζηνός).

Καὶ ἥδη, ὅταν ἡ Ἑλλὰς σχίζουσα τὰ ἐντάφια σάθανα ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου, εἰς τὸν ὅποιον ἐπὶ τόσους αἰώνας κατέκειτο, ὅταν ἀληθῶς ἐκ τῆς τέφρας τῆς ἐγεννήθη κατὰ τὸν ποιητὴν ἡ Ἐλευθερία,

Σὰν τὴ σπίθα κρυμμένη στὴ στάχτη,

ποῖον παραστατικώτερον, ποῖον ποιητικώτερον σύμβολον ἥδυνατο νὰ ἐκλέξῃ ὡς αἰώνιον αὐτοῦ ἔμβλημα τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰν Ἑλληνικὸν "Ἐδνος, παρὰ τὸν Φοίνικα, τὸν ὅποιον ὁ πατὴρ τοῦ "Ἐδνους καὶ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ὅποιος ἐπίστευσεν ἀδιασείστως καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ θεμελιώσεως ἀληθοῦς Ἑλληνικοῦ μέλλοντος, ἔταξεν ἔμβλημα αὐτοῦ ;

"Ἡδύνατο ἐπιτυχέστερον νὰ συμβολίσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἀναστασιν τῆς Ἑλλάδος ὁ μέγας τοῦ "Ἐδνους πολίτης ;

« Σελίδες 1921 »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΑΕΤΟΣ ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

Τὸν ἀετὸν τὸν ἔκλεισαν μέσα σ' ἔνα κοτέτσι.

Κι ὁ κόκκορας τὸν ωρτησε : « Γιατί πικραίνεσ' ἔτσι,
ποὺ τά 'χεις ὅλα τώρα ;

Καὶ τὸ νερὸν στὸν τόπον του, καὶ τὸ φαιτί στὴν ὄρα,
καὶ στὰ κατσάθραχα δὲν πᾶς, ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
μέσ' στὰ καλὰ καθούμενα νὰ φᾶς κανένα βέλος.

Γιὰ πέτσ μου τί σοῦ λείπει
κι δῆλο σὲ δέρνει ἡ λύπη
καὶ τὴν καρδούλα σου χαλᾶς ; »

Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε : « Σὰν κόκκορας μιλᾶς ».

« Μῦθοι »

Αλ. Φωτιάδης

Ο ΑΝΑΠΟΔΙΑΣΜΕΝΟΣ

Τὴν κοινὴν περιέργειαν εἶχε διεγείρει τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἡ γριὰ Σπύραινα. Τούλάχιστον δωδεκάκις ἀπὸ τῆς αὐγῆς εἰχεν ἐμφανισθῆ ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀπὸ τοῦ ὅποίου ἐφαίνετο ὁ λιμὴν τῆς νήσου καὶ τὸ μακρινὸν πέλαγος.

— Τί νὰ ἔπαθεν ἀρά γε ; ἔλεγον αἱ γειτόνισσαι.

— « Οὔτε καράβια στὸ γιαλὸν οὔτε πουλιὰ στὸν κάμπο ! », ἐμουρμούριζεν ἡ γριὰ καὶ ἐπέστρεψε περὶλυπος, ἐνῷ δὲ βορρᾶς ἐφύσα μανιώδης.

Ἐπνεεν ἥδη ἐπὶ μίαν ἑδδομάδα. Εἰς τὰ βουνὰ ἐλεύκαζον αἱ χιόνες καὶ ὁ βορρᾶς ἐμαίνετο εἰς τὸ πέλαγος. Οὐδὲν ἴστιον εἰς τὸν ἔρημον πόντον. Τὰ πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀποκεκλεισμένα εἰς τοὺς λιμένας. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλιεῖς ἀπελπισθέντες πλέον ἔθεσαν ἐντὸς σάκκων τὰ δίκτυα, ἔσυραν εἰς τὴν ἀκτὴν τὰ πλοιάρια των καὶ καθήμενοι εἰς τὰ καφενεῖα τῆς παραλίας ἐρόφων λαμπάργως τὸν ἀργυρέν των.

Τὸ πλέον δειλινόν. "Ολοι οἱ οἰκογενειάρχαι ἐπομηθεύοντο ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὸ χοιρινὸν διὰ τὴν αὐριανὴν ἔοστὴν καὶ δσα ἀλλα τρόφιμα ἀπῆτε ἡ ἡμέρα. Καὶ ἡ γριὰ Σπύραινα ἔθεαμή καὶ πάλιν εἰς τὴν κουρφὴν τοῦ βράχου. Ἐστρέφετο νὰ ἀπέλθῃ, ὅτε τὴν ἐσταμάτησε νεαρὸς ναύτης κατερχόμενος εἰς τὴν ἀγοράν :

— Τὸν Γεωργάκη περιμένεις, θειὰ Σπύραινα; Μὲ ποιό καράβι ταξίδεψε;

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ, παιδάκι μου. Τὸν περιμένομεν ἀπὸ τὴν Σαλονίκη. Πῆγαν ἄλατι ἀπὸ τὶς Φώπιες.

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ; λέγει δὲ ναύτης καὶ ἥρξατο γελῶν. Μὲ τὸν Ἀναποδιασμένο; Καὶ κάθεσαι καὶ τὸν καρτερεῖς, θειὰ Σπύραινα; Θὰ τὸν θύμωσαν οἱ ναῦτες, καὶ θὰ τὸν πέιραξεν δὲ Γεωργάκης, σὰν ἀστεῖος ποὺ εἶναι, καὶ θὰ τὸ ἔσπασε τὸ παλιοκάϊκο. Ξέρεις τί ἀναποδιασμένος ποὺ εἶναι; Καλὰ Χριστούγεννα! προσέθηκεν δὲ ναύτης καὶ κατῆλθε πρὸς τὴν ἀγοράν.

‘Η γραῖα ἔμεινεν ἄφωνος, προσπαθοῦσε νὰ ἐμποδίσῃ δύο μεγάλα δάκρυα, τὰ δόποια ἔλαμψαν εἰς τὰ μάτια της ώσταν διαμάντια.

Κάτι ἥξερεν ἡ γραῖα· κάτι εἶχεν ἀκούσει περὶ τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ καὶ ἥρχισαν νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὴν μητρικήν της καρδίαν ἀόριστοι φόβοι. Καὶ ἐνῷ προηγουμένως εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ κρεοπωλείου καὶ νὰ προμηθευθῇ δλίγον χοιρινόν, τώρα τόσον ἐλυπήθη, ὥστε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν της μὲ κενάς τὰς ρεῖρας.

— Ἀκοῦς νὰ πάγη μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον!

Δὲν εἶναι παράξενον ἐπάνω εἰς τὸ γλέντι του νὰ ἔσπασε τὸ παλιοκάϊκο.

‘Ο καπετὰν Κωνσταντῆς, τὸν δόποιον οἱ ἀστεῖοι καὶ εἴρωνες νησιῶται ἀπεκάλουν ἀναποδιασμένον, ἥτο πλοίαρχος ἔξήκοντα πέντε περίπου ἑτῶν. Ξηρὸς καὶ αὐστηρὸς διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν φιλεγίαν του καὶ τὴν ναυτικήν του ἴκανότητα. Πρῶτος αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ ἐπιδείξῃ πλοϊον τῆς πατρίδος του, τὴν «Εὐαγγελίστραιαν», εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης· ἥδυνατο νὰ μαντεύσῃ δλας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ἡτο εἰς ἄκρον οἰκονόμος καὶ τὸ ὄνειρόν του ἥτο ν’ ἀποκτήσῃ μεγάλον βρίκιον. Καὶ τὸ κατώρθωσε.

Μὲ ποίαν χαρὰν κατέπλευσε διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸ βρίκιον ἐκ τοῦ Δουνάβεως εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου! Ὅταν ἀπεβιάζετο διὰ τῆς λέμβου εἰς τὸ λιμεναρχεῖον, οἱ ναῦται ἔκωπηλάτουν καὶ αὐτὸς ἐκαμάρωνεν εἰς τὴν πρύμνην.

‘Αλλ’ εἶχε μίαν μεγάλην ἰδιοτροπίαν δὲ καπετὰν Κωνσταντῆς. Δὲν ἐδέχετο ποτὲ ὅδηγίας καὶ παρατηρήσεις ἐκ μέρους τῶν ναυτῶν του διὰ

τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου. Ὁσάκις δὲ ναῦται ἀγνοοῦντες τὴν ἰδιοτροπίαν του αὐτὴν ἥθελον νὰ δόῃγήσωσι τὸν καπετάνην Κωνσταντῆν, οὗτος ἔπραττεν ὅλως τὸ ἐναντίον, ἔστω καὶ μὲν βλάβην τοῦ πλοίου του.

Τρὶς εἶχε προσαράξει τὴν «Εὐαγγελίστριαν» ἐπὶ βράχων, διότι κατὰ τὸν πλοῦν τῷ ὑπεδείχθη παρὰ ναύτου νὰ προσέξῃ, ἐπειδὴ ἔκει κάπου ήτο ὑφαλος ἄγνωστος τάχα εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ καπετάνης Κωνσταντῆς τὴν ἐγνώριζεν. «Ἡξερεν, ώς ἔλεγε, «νὰ περάσῃ ὅλες τις ξέρες μὲ κλειστὰ μάτια» ἀλλὰ τοῦ ἥρχετο ἀσχῆμα «νὰ τὸν δασκαλεύουν τὰ παιδιά του».

«Οταν τῷ ὑπεδείχθη ποτὲ γνωστὴ εἰς αὐτὸν ὑφαλος :

— Σὺ θὰ μὲ μάθης, ἀγράμματε ; εἰπεν ὁ Κωνσταντῆς θυμωμένος· καὶ ἐνῷ ήτο ἔτοιμος μὲ δεξιωτάτην κίνησιν νὰ στρέψῃ τὴν πρῶραν καὶ νὰ παρακάμψῃ τὴν ὑφαλον, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὀδηγεῖται, ἐξηκολούθησε νὰ πλέῃ κατ' εὐθεῖαν καὶ ἵδου :

Κράφφ ! ἔτριξεν ἡ «Εὐαγγελίστρια» ἐπὶ τῆς ὑφάλου.

Εύτυχῶς καὶ τὰς τρεῖς φοράς οὐδὲν ἔπαθε τὸ ξύλινον σῶμα, ἐπὶ τοῦ ὅποιον ἐξεθύμαινε πάντοτε ἡ παραδόξος ἰδιοτροπία τοῦ καπετάνη Κωνσταντῆ.

«Η γριὰ Σπύραινα, ἵσως ἀπὸ τὸν γεννηθέντα ἐν αὐτῇ φόβον, ἀπέκαμε περὶ τὴν ὧδαν τοῦ ἐσπερινοῦ καὶ δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸν βράχον. Ἡτο καὶ τόσον δριμὺ τὸ ψυχος... Μίαν στιγμὴν ἤκουόσθη μιὰ γειτόνισσα εἰς τὴν θύραν :

— Τὰ συχαρίκια. «Ηλθ’ ὁ Γεωργάκης.

— «Ηλθε, παιδί μου ;

Τοῦτο μόνον εἶπεν ἡ γραῖα κι ἐξῆλθε τρέχουσα πρὸς τὴν παραλίαν. Ο καπετάνης Κωνσταντῆς συνήθιζε πάντοτε τὰ Χριστούγεννα νὰ τὰ ἑορτάζῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ποιών τις ἀπὸ πρωΐας ἵδων πλοῖον κατεοχόμενον ἀπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὴν γραῖαν, ἥτις, ώς εἴδομεν, τοσάκις παρετήρει τὸ πέλαγος ἀπὸ τοῦ βράχου.

Καὶ ἀλλήλως περὶ τὴν ἐσπέραν ἐφάνη ἡ «Εὐαγγελίστρια» κάμπτουσα τὴν πρὸ τοῦ λιμένος ξηράν νησίδα καὶ προσπαθοῦσα διὰ λοξοδρομιῶν νὰ εισέλθῃ εἰς αὐτόν, διότι τὴν ὧδαν ἐκείνην ἔπνεεν δεύτερος βιορειοανατολικὸς ἄνεμος. Ἄλλα πολὺ ἐδυσκολεύετο νὰ προσεγγίσῃ τὸν λιμένα.

‘Ο Κωνσταντῆς ἐπεριποιεῖτο πολὺ τὸ πλοῖόν του. Ὅγαπα πολὺ τὸ μαῦρο χρῶμα καὶ ἔστιλβε κατάμαυρη ἡ «Ἐναγγελίστρια». Εἶχε συνηθίσει, ὅταν ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, νὰ ὑψώνῃ πλὴν τῆς μεγάλης σημαίας τοῦ πλοίου του καὶ ὅλα τὰ ποικιλόχρωμα ἐκεῖνα σήματα τὰ «σενιάλα» λεγόμενα, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐν τῷ πελάγει συνεννόησιν.

— Θέλω νὰ μὲ καταλαβαίνουν, σὰν ἔρχωμαι, ἔλεγεν ὁ καπετάν Κωνσταντῆς.

Οἱ κάτοικοι εὐκόλως ἀνεγνώρισαν τὴν «Ἐναγγελίστριαν». Συνεκτρόπωθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ηὐχαριστοῦντο βλέποντες τὸ μικρὸν βρούκιον ν' ἀψηφῇ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. ’Αλλ' ἀνέμενον πάντοτε καὶ καμμίαν ἀναποδιάν του, διὰ νὰ γελάσουν. Δὲν ἐφαντάζοντο ὅμως καὶ δὲν ἐπεθύμουν τόσον θλιβερὸν ἀτύχημα.

Κατὰ τὴν τελευταίαν βόλταν ὁ Γεωργάκης ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς, ὅτι ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ βλέπων ὅτι ὁ πλοίαρχος κακῶς διηγύθυνε τὸ πλοῖον ἐλησμόνησε μὲ ποῖον εἶχε νὰ κάμῃ κι ἐφώναξε :

— Τί κάνεις, καπετάν Κωνσταντῆ;

Ο καπετάν Κωνσταντῆς εἶχεν ἥδη ἀντιληφθῆ τὸ λάθος του καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὸ διορθώσῃ. ‘Υπακούων ὅμως εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν του ἐθεώρησε καλύτερον νὰ καταστρέψῃ τὸ πλοῖον, πάρα νὰ φανῇ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὴν ναυτικήν. Καὶ ἀφῆκε τὸ πλοῖον εἰς τὸν ἐπικίνδυνον δρόμον του.

Καὶ ἴδον ἀπαίσιος τριγμὸς ἀκούγεται, ὡς νὰ ἐθραύνοντο τὰ δστὰ πελωρίου σκελετοῦ.

‘Η «Ἐναγγελίστρια» εἶχε προσαράξει ἐπὶ τῆς βραχώδους ἔηρονήσουν.

Περὶ τῆς σωτηρίας της οὐδεμίᾳ ὑπῆρχεν ἐλπίς. Ἀλαλαγμὸς ἥκουσθη πρὸς τὴν ἀγορὰν καὶ ὅλοι ἔσπευδαν πρὸς τὴν ξηρόνησον. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ διεκρίνετο ὁ δλοιλυγμὸς τῆς γοιᾶς Σπύραινας, ἥδοια διαρκῶς ἐμουρομούριζε :

— Ἀκοῦς, νὰ πάῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον! Ἀκοῦς ἔκεῖ!

— Άλλοτε πάλιν ἐφώναζε πρὸς τὸν νίόν της:

— Ἔβγα ἔξω, Γεωργάκη! Ἔβγα ἔξω!

— ’Αλλ' οἱ ναῦται ἔμενον ἀκόμη ἐντὸς τοῦ σκάφους, νομίζοντες ὅτι καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν κατοίκων θὰ ἥδυναντο νὰ τὸ σώσουν.

— Ο καπετάν Κωνσταντῆς, ὡς νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε καὶ ὡς νὰ μὴ ἥτο

αὐτὸς ὁ αἴτιος τῆς καταστροφῆς του, κατεγίνετο καὶ αὐτός, μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πρώτας εἰς τὴν πρόμνην καὶ ἐκφωνίζων ἀσυναρτήτους φράσεις.

'Αλλ' ὅλα εἰς μάτην. Εἰς δυνατὸς κλονισμὸς διέλυσε τὸ πλοῖον καὶ διεσπάρησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἵστοι, ἵστια, σχοινία, ξύλα καὶ διάφορα ἔπιπλα τοῦ πλοίου. Οἱ δὲ ναῦται μόλις ἐποδόθασαν καὶ ἔσωσαν τὰς κασέλας των.

Οἱ νησιῶται τεθλιψμένοι βαθέως διελύθησαν. Ἐκαστος μετέβη εἰς τὸν οἰκόν του, διὰ νὰ ἐγερθῇ μετὰ τὰ μεσάνυκτα εἰς τὴν χαριμόσυνον ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων.

Μετ' ὀλίγον ἔσθησαν καὶ τὰ φῶτα τῶν ὀλίγων οἰκιῶν, ἐν αἷς, φαίνεται, περισσότερον ἡγρύπτνησαν. Πλὴν ἔξω εἰς τὰ 'Αλώνια οἰκίσκος τις μονώροφος διετήρει τὸ φῶς του ἀκόμη· ἐκεῖ ἡ γριὰ Σπύραινα, ἡ μητέρα τοῦ Γεωργάκη, ἡγρύπτνει καὶ φέρουσα καινουργές σάλι, ἀτάραχος καὶ γαληνιαία, καθημένη παρὰ τὴν ἐστίαν ἐγνάλιζε μετὰ μητρικῆς ἀγαλλιάσεως τὰ ὑποδήματα τοῦ υἱοῦ της· καὶ αὐτὸς πλησίον τῆς πυρᾶς ἀνεπάνετο τεταραγμένον ὑπνον ἀκόμη, διότι ἀνελογίζετο, ἵσως, εἰς τὸν ὑπνον του, διὰ ἐγένετο αἴτια τόσης καταστροφῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ τὴν ἴδιοτροπίαν τοῦ 'Αναποδιασμένου.

« Διηγήματα »

'Αλ. Μωραΐτιδης

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Όταν ἔχθροι καὶ βάρβαροι μὲ βέλη καὶ μὲ τόξα
σ' ἀπόδιωξαν, δ' Δόξα, ἀνέβηκες ἐκεῖ
κι ἀθάνατη ἐμαρμάρωσες, καθὼς στὸ παραμύθι,
ποὺ πέτρινη ἐκοψήθη ἡ κόρη ἡ εὐγενική.

Ο βράχος ἀξιώθηκε προσκύνημα νὰ γίνη
κι ἀθάνατος νὰ μείνῃ στοῦ χρόνου τὴ βοή
κι ἐμπνέει μεγάλα ὀνείρατα κι αἰσθήματα γενναῖα,
κι ἔνωνει αὐτὸς τὴ νέα μὲ τὴν ἀρχαία ζωή.

Κι ὅλες οἱ σκόρπιες πέτρες του κι οἱ μαρμαρένοι στῦλοι
γενῆκαν τόσα χείλη μὲ σάλπιγγος φωνή,
καὶ βροντερὰ σ' ἐκήρυξαν στὴ γῆ, στὴν οίκουμένη,
δ' Δόξα τιμημένη, δ' Δόξα ἀληθινή !

Ιω. Πολέμης

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ

‘Η Ἀθηνᾶ δὲν ἦταν θεὰ πολεμικὴ μόνον. Ἐπροστάτευε τὸ ἀνθρώπινο γένος μὲ σοφεῖς συμβουλές. Αὐτὴ ἐφεῦρε τὸ ἄριστο καὶ ἔμαθε τοὺς ἀνθρώπους νὰ βάζουν τὰ βόδια στὸ ζυγόν. Ἐπειτα ἐφεῦρε διάφορα γνωναικεῖα ἐργάζειρα καὶ γι' αὐτὸ εἰχεν δονομασθή Ἐργάνη. Σ' αὐτὴν διφείλουν τὴν πρόοδόν τους αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. Σ' αὐτὴν ἀπεδίδετο ἡ ἐφεύρεσις τῆς οἰκοδομικῆς, τῆς ποιητικῆς, τῆς φαρμακοποίης. Ἀκόμη καὶ τῆς Ιατρικῆς. Αὐτὴ φρόντιζε γιὰ τὴν μόρφωσιν. Ἀν δὲν ἦταν αὐτή, ίσως ίσως οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἐνικοῦσσαν στὴν Τροία. Δὲν ἥμποροῦσσεν αὐτή, ή πολυνέβαστη παρθένος, νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀπαγωγὴν τῆς Ἐλένης ἀπὸ τὸν Πάρι. Καὶ τοὺς ἐβοήθησε νὰ βγάλουν τὴν ντροπή...’

‘Η Ἀθηνᾶ ἦταν μιὰ θεά, ποὺ εὑρίσκετο σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἡταν ἡ ἀδάνατη ποὺ ἐρρίζωνται καὶ ἔθρεφε μέσα στὶς καρδιὲς τὸν πόθο τῆς δουλειᾶς, τὸν πόνο τῆς πατριόδος, κάθε εὐγενικὸν αἰσθημα. Ὁ Παλαμᾶς τραγουδῶντας τὶς θεῖες χάρες τῆς λέει :

Τῶν τραγουδῶν οἱ ἀντίλαλοι καὶ οἱ βρόντοι τῶν ἀρμάτων
ζευγαρωμένοι ἀκούγονται μέσ' στὸ γοργό σου διάβα.

Περνᾶς, τὰ κάστρα τὰ ψηλά, τὰ σιδεροχτισμένα
σωριάζονται, συντρίβονται σὰ νὰ ἦτανε γυαλένια,
ἄντικες καὶ τὰ χτισαν τὰ χέρια τῶν ἀδίκων.

Περνᾶς, καὶ χῶρες ταπεινές, ξαρμάτωτες, μονάχες
θεριέωνται καὶ εἰν' ἀνίκητες, φτάνει τὸ δίκιο νά 'χουν,
ἀπλώνεις τὴν ἀσπίδα σου καὶ τὶς ἀποσκεπάζεις.
Κι ἐνῷ κρατεῖς φαρμακερὸ καὶ ἀλάθευτο κοντάρι,
κι ἐνῷ προστάζεις δοῦλόν σου τὸ θάνατο, τὸ φόδο,

ἔχεις πιστὴ συντρόφισσα τὴν πλουτοδότρα Εἰρήνη,
κι ἡ Νίκη ἐσέν' ἀκολουθᾷ μὲ τὴ Δικαιοσύνη.
Περνᾶς, συνάζονται οἱ λαοὶ στὰ καρπερὰ χωράφια
καὶ οἱ βασιλιᾶδες κάθονται στὴ μέση σὰν πατέρες
καὶ διαλαλοῦντε οἱ φύλακες καὶ ἀκοῦντε τὴ φωνή τους

πεζοί καὶ καβαλλάρηδες καὶ βγαίνουν καὶ παλεύουν,
κι οἱ μεγαλόφωνοι ποιητὲς γεμάτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
τίμια στεφάνια ἀπὸ τὰ κλαριὰ τῆς δάφνης καὶ τῆς λεύκης,
κι οἱ μεγαλόφωνοι ποιητὲς γεμάτοι ἀπὸ τὸ φῶς του
στὴ λύρα τὴν ἐφτάχορδη τὴν νίκη τους παινεύουν.

Τὰ βόδια τὰ δουλευτικὰ τῆς γῆς τὰ σπλάχνα δργώνουν
κι ἀκολουθῷ κατάκοπος δέ ζευγολάτης ὅμως
μιὰ θύμισι ἀκριβώτατη τὸν κόπο του ἀλαφρώνει,
τὸν καρτερῷ ἡ γυναικά του στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του,
νὰ τὸν ποτίσῃ μὲ κρασὶ τὸ βράδυ σὰν γυρίσῃ.

Παρέκει γάμοι γίνονται κι ἀντιλαλοῦν φλογέρες,
καὶ πᾶν ἐμπρός οἱ νιόνυφοι καὶ πίσω οἱ συμπεθέροι.
Στ' ἀμπέλια πλούσια κρέμουνται τὰ κόκκινα σταφύλια,
τρυγᾶνε οἱ νιοὶ καὶ πλαϊ τους οἱ νιές μὲ πλεχτὰ καλάθια,
κι ὅταν τελειώῃ δέ τρυγητός, χοροί, χαρὲς ἀρχίζουν,
καὶ λιγερόφωνο παιδὶ πικρὸ τραγούδι λέει,
λέει τὸ τραγούδι τὸ παλιὸ τοῦ νιοῦ, ποὺ πήρε δέ Χάρος
σὰ δροσερὸ τριαντάφυλλο στοῦ τρυγητοῦ τὸ κάμμα.

Περνᾶς, κι ἀνθρωπινώτερο τὸν ἄνθρωπο τὸν κάνεις,
σὰν ἀστρατή, σὰν ἀνεμος παντοῦ ταράζεις, λάμπεις,
τ' ἀστρα τὸ φῶς σοῦ ξήλεψαν κι οἱ ἀιτοὶ τὸ πέταμά σου!

'Ο ποιητής τὴν βλέπει νὰ περνᾶ παντοῦ, νὰ βοηθῇ, νὰ μάχεται,
νὰ ἐμπνέῃ, νὰ καθοδηγῇ. Μὰ κάποτε ἡ 'Αθηνᾶ ἐστάθμηκεν « ἐδῶ στὴ με-
γαλόπερην 'Ακρόπολιν ἐπάνω ». Καὶ τῆς λέει δέ ποιητής :

Παλάτι σου εἰν' ὁ "Ολυμπος, κι ἡ 'Ελλάδα εἶναι ναός σου,
καὶ τοῦ ναοῦ σου δὲ πιὸ λαμπρὸς βωμὸς εἰν' ἡ 'Αθήνα !

« "Υμνος εις τὴν 'Αθηνᾶν »

K. Παλαμᾶς

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΗΡΩΩΝ
ΤΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ ΧΕΙΡΩΝΟΣ

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἔθασίλευεν εἰς τὴν Ἰωλκὸν τῆς Θεσσαλίας δύνατον τοῦ Κρηθέως Αἴσων. Ὁ Αἴσων εἶχεν ἀδελφὸν ἀπὸ ἄλλον πατέρα, τὸν Πελίαν. Ἡ μήτηρ τοῦ Πελίου καὶ τοῦ Αἴσονος, ἡ Τυρώ, δταν ἐγέννησε τὸν Πελίαν, τὸν ἀπέθεσεν εἰς δασῶδες δρός. Ἐκεῖ ἄγριος ἵππος τὸν ἐπάτησεν ἐλαφρῶς εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ διόποιον ἔγινεν ἐκ τούτου «πελιόν», δηλαδὴ μαυροκάτιρινον.

Κάποιος ποιμὴν εὗρε τυχαίως τὸ παιδίον, τὸ παρέλαβε καὶ τὸ ὀνόμασε Πελίαν ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου.

“Οτε ἐνηλικιώθη ὁ Πελίας, ἔγινε πολὺ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ ὅλοι τὸν ἐφοβοῦντο. Ἐμαθε τότε δτὶς ὁ Αἴσων ἦτο ὁ δόμομήτρος ἀδελφός του καὶ κατώρθωσε νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Ἰωλκοῦ. Ἐντὸς δὲ λίγου χρονικοῦ διαστήματος ὁ Πελίας ἥρχισε νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ φονεύῃ δλους τοὺς συγγενεῖς του. Ὁ Αἴσων ἀντελήφθη δτὶς ἐκινδύνευε σοβαρῶς. Ἐλαβε λοιπὸν τὸ μικρόν του τέκνον καὶ ἔφυγε διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰωλκόν. Ἀπὸ φόβον μήπως συλληφθῇ καθ’ ὅδὸν ἀπὸ τοὺς φύλακας τοῦ Πελίου ἐβάδιζε διὰ μέσου ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου, πλησίον τοῦ μέρους, ἀπὸ τὸ διόποιον πηγάζει ὁ χείμαρρος. Ἄναυρος.

Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ ἓν πυκνόφυλλον δένδρον, ἀνεπαύθη δλίγον μὲ τὸ τέκνον του καὶ κατὰ τὸ λυκανγές ἥρχισε ν’ ἀναβαίνῃ εἰς τὸ δρός ἀπὸ ἀποκρήμνους καὶ δυσβάτους ἀτραποὺς καὶ μακρὰν ἀπὸ τὰς γνωστὰς διαβάσεις. Εἰς τὸν δρόμον του παρετήρησε πλησίον τῆς φύζης μεγάλου πλατάνου πηγὴν ὕδατος διαυγοῦς καὶ εἰς τὸ βάθος μιᾶς δασῶδους ἐκτάσεως σπήλαιον ἀπόκρημνον.

— Βλέπεις, νίέ μου, εἶπεν ὁ Αἴσων, τὸ σκιερὸν ἔκεινο μέρος; Ἐκεῖ εἶναι τὸ περίφημον σπήλαιον ἐνὸς σοφοῦ Κενταύρου. Ὁ Κένταυρος αὐτὸς ὀνομάζεται Χείρων. Ἐξεπαιδεύθη ἀπὸ τὴν Ἀρτέμιδα καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Εἶναι μοναδικὸς εἰς τὴν θήραν, θαυμάσιος εἰς τὴν ιατρικήν, ἄφθαστος εἰς τὴν μουσικήν, ἀνυπέρβλητος εἰς τὴν γυμναστικήν καὶ διάσημος εἰς τὴν μαντικὴν τέχνην.

“Ολοι οι ἐπιφανεῖς ἥρωες ὑπῆρχαν μαθηταὶ του. Ἄλλ’ ἂς προχωρήσωμεν πρὸς τὰ ἔκει. Μετ’ δλίγον ἔφθασαν πλησίον τοῦ σπηλαίου. Ἐστά-

θησαν καὶ ἔβλεπον μὲ πολὺν θαυμασμόν. Τὸ μέρος ἡτο καταπράσινον καὶ κατάφυτον ἀπὸ μεγάλα καὶ πυκνόφυλλα δένδρα εἰς τοὺς κλάδους των εἶχον τὰς φωλεάς των ἀναρίθμητα πτηνά. Καὶ ἀπὸ τοὺς βράχους, ἀνωθεν τοῦ σπηλαίου, ἐκρέμοντο πρὸς τὰ κάτω κλήματα κατάφορτα ἀπὸ σταφυλάς. Ἀπὸ δύο δροσερὰς πηγὰς ἔτρεχεν ὕδωρ κρυσταλλῶδες καὶ ἐκυλίετο ἥρεμα κάτω εἰς χλοερὰν κοιλάδα. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου ἥκούντε γλυκὺς ἥχος λύρας καὶ φωνὴ ἀνδρός, ὁ ὅποιος ἔψαλλε. Καὶ ὅλη ἡ γῆρος ἔκτασις ἀντίχει ἀπὸ τὴν θείαν μελῳδίαν.

- 'Ο Αἴσων εἶπεν εἰς τὸ τέκνον του μὲ φωνὴν χαμηλήν :

— "Υπαγε, τέκνον μου, εἰς τὸ σπήλαιον. Θὰ εὗρῃς ἐκεῖ ἄνθρωπον παράδοξον. Μὴ τὸν φοβηθῆς, πλησίασον, βάλε τὰς χειράς σου ἐπάνω ἀπὸ τὰ γόνατά του καὶ εἰπέ του : «Ἐν δύναμι τοῦ Διός, τοῦ πατρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τίθεμαι ὑπὸ τὴν προστασίαν σου».

Τὸ παιδίον ὑπήκουσε μὲ προθυμίαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ πατρός του καὶ μὲ θάρρος καὶ ἀφοβίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐπροχώρησεν εἰς τὸ βάθος, ὅπου εἶδε τὸν Κένταυρον Χείρωνα καθήμενον ἐπάνω εἰς κλάδους μυρσίνης καὶ δάφνης. Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ μέσου εἶχε μορφὴν ἀνθρώπου, πρὸς δὲ τὰ κάτω σῶμα ωμαλέου ἵππου. Αἱ λευκαὶ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐκυμάτιζον ἐπάνω εἰς τοὺς πλατεῖς ὄμους του, ὁ δὲ χιονόλευκος καὶ μακρός του πώγων ἔπιπτε μεγαλοπρεπῶς ἐπάνω εἰς τὸ στῆθός του οἱ ὄφθαλμοί του ἥσαν ἥμεροι καὶ γλυκεῖς, τὸ δὲ μέτωπόν του ὑψώνετο ὑπερήφανον.

Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός του ἐκράτει χρυσῆν λύραν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἔκροινεν ἀρμονικῶς τὰς χορδὰς καὶ ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν. "Ἐψαλλε πῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἔγινε τὸ Χόσος καὶ ἡ Γῆ τὰ σκοτεινὰ Τάραρα καὶ ὁ κάτασπρος Οὐρανός τὰ ἀλμυρὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης καὶ οἱ αἰώνιοι Θεοί, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Ὄλύμπου. "Ἐψαλλε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς τὰ μέταλλα καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους τὰ βότανα καὶ τὴν θεραπευτικὴν των δύναμιν τὴν φωνὴν τῶν πτηνῶν καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος. "Ἐψαλλε τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ράμην τοῦ σώματος τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναιότητα τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς ὕμνους τὸ κυνήγιον καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, διὰ τῶν ὅποιων τὰ σώματα τῶν ἥρώων ἀναπτύσσονται εἰς κάλλος καὶ ἀκμήν ἔψαλλε τὸν πόλεμον καὶ τὸν ἔνδοξον θάνατον τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἰσονομίαν ἀκόμη δὲ καὶ τὴν δι-

καιοσύνην, ἡ δοπία εἶναι ἡ βάσις τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ μελωδικὴ φωνὴ τοῦ Κενταύρου ἔξεχόνετο ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ ἀντήχουν αἱ βαθεῖαι φάραγγες· τὰ δὲ ἄγρια θηρία ἐπλησίαζον πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς, ὡσὰν νὰ ἐμαγεύοντο ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς μελωδίας. Ἐπὶ τῶν δένδρων, ἔξω τοῦ σπηλαίου, ἦτο συνηθοισμένον πλῆθος παντοειδῶν πτηνῶν, τὰ δοπία ἐπέταξαν ἐκεῖ διὰ ν' ἀκούσουν τοὺς ὕμνους τοῦ σοφοῦ.

Τὸ παιδίον ἔμενε σιωπηλόν· ἔβλεπε μὲν θαυμασμὸν τὸν σεβάσμιον Κένταυρον. Ἡκουε μὲ προσοχὴν τὸ δσμά του καὶ ἐλημόνησεν ἐντελῶς τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρός του.

Οἱ Χείρων ἀντελήθη τὸ παιδίον καὶ τὸ πρόσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Οἱ μικρὸς ὑπήκουσεν. Ἔσπευσε πρὸς τὸν Χείρωνα καὶ ἤθέλησε νὰ θέσῃ τὰς χειράς του ἐπὶ τῶν γονάτων του· ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἥμιτόδισε καὶ μὲ τρόπον ἥμερον τοῦ εἶπε :

— «Ἐγὼ γνωρίζω καλὰ καὶ σὲ καὶ τὸν πατέρα σου. Εἰπὲ εἰς τὸν πατέρα σου νὰ εἰσέλθῃ». Τὸ παιδίον προσθύμως ἔξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Κενταύρου καὶ ἐντὸς δλίγου εἰσῆλθεν ὁ Αἴσων.

— «Διατί δὲν ἥλθες ὅμοιον μὲ τὸν νίόν σου;» ἥρωτησεν ὁ Χείρων.
 — «Ἡθέλησα νὰ δοκιμάσω, ἀπεκρίθη ὁ Αἴσων, ἃν εἶναι τολμηρὸς καὶ ἄφοβος, δπως ὁρμόζει εἰς νίὸν ἥρωος. Ἀλλά, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Διός, λάβε τὸν νίόν μου ὑπὸ τὴν προστασίαν σου καὶ ἐκπαίδευσον αὐτὸν μετὰ τῶν νιῶν τῶν ἄλλων ἥρώων. Ὄταν δὲ μεγαλώσῃ, ἀς κατεβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν καὶ ἀς ἀπατήσῃ τὰ δίκαια του».

Οἱ Χείρων ἥκουσε μὲ εὐμένειαν καὶ καλωσύνην τοὺς λόγους τοῦ Αἴσωνος· ἔσυρε πλησίον του τὸ παιδίον, ἔθεσε τὴν χειρά του εἰς τὴν ξανθήν του κεφαλὴν καὶ εἶπεν :

— «Ἡκουσας τί εἶπεν ὁ πατήρ σου; Θέλεις νὰ μείνῃς πλησίον μου; Δὲν μὲ φοβεῖσαι;».

— «Ἐνχαρίστως θὰ μείνω πλησίον σου», ἀπεκρίθη τὸ παιδίον μὲ θάρρος, «διότι τὸ θέλει ὁ πατήρ μου· οὗτε σὲ φοβοῦμαι. Θὰ ἥθελα μάλιστα ἐγὼ νὰ εἴμαι Κένταυρος, ἃν ἥδυνάμην νὰ ἔχω συγχρόνως καὶ τὸ χάρισμα τῆς φωνῆς σου».

Οἱ Χείρων εἶπε μειδιῶν :

— «Κάθισε λοιπὸν πλησίον μου· θὰ ἔλθουν καὶ οἱ συμμαθηταί σου!».

"Επειτα ἐστράφη πρὸς τὸν Αἴσονα καὶ εἶπε :

— «Σὺ δέ, νὶς τοῦ Κορηθέως, ὑπαγε ἥσυχος. 'Ο νίός σου δὲν θὰ καταβῇ εἰς τὴν Ἰωλκόν, πρὸν γίνη ἄξιος νὰ δοξάσῃ καὶ σὲ καὶ τὸ γένος του».

Δὲν παρῆλθε πολλὴ ὡρα καὶ ἔφθασαν οἱ παιῶντες τῶν ἡρώων φέροντες ἀφθονον κυνήγιον.

'Ο Χείρων θωπεύων διὰ τῶν χειρῶν τοὺς νεαροὺς κυνηγούς ἔλεγεν εἰς καθένα. ἐπαινετικὸν λόγον.

'Αμέσως ἔσχισαν ξύλα, ἤναψαν πυρὰν καὶ ἔψησαν τὰ κρέατα τῶν κάτπων καὶ τῶν ἐλάφων. "Επειτα ἐλούσθησαν μὲ ψυχὸν ὕδωρ, ἔφαιγον μὲ πολλὴν ὅρεξιν καὶ ἔπιον ὕδωρ ἀπὸ τὴν πηγῆν. 'Ο Χείρων δὲν ἐπέτρεπε νὰ πίουν οἶνον, διότι ἔλεγεν ὅτι ἡτο βλαβερὸς εἰς τοὺς νέους.

Μετὰ τὸ δεῖντον ἀνεπαύθησαν δλίγην ὡραν συνομιλοῦντες ἢ ψάλλοντες ἢ παῖζοντες λύραν. "Επειτα ἐσηκώθη ὁ Κένταυρος καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἄκραν ὑψηλοῦ βράχου, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, τὴν δποίαν ἐφώτιζεν ἡ σελήνη καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ λάμπῃ ὡς ἀργυρος. 'Εκεῖ ἐστάθη, ἔστρεψε τὴν κεφαλήν του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἤρχισε νὰ κρούῃ τὴν λύραν ἀρμονικῶς, ἐνῷ συγχρόνως ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν ὕμνον εἰς τὴν νύκτα, τοὺς ἀστέρας, τὴν σελήνην.

Οἱ νέοι ἔμενον ἀκίνητοι καὶ ἤκουον μὲ εὐλάβειαν ὅτε δὲ κατέβη ὁ Χείρων, ἔτρεξαν δλοι καὶ ἐφύλασσαν τὰς χειράς του. "Επειτα ἔκαστος κατέβη εἰς τὴν κλίνην του. 'Ο Κένταυρος δμως δὲν ἐκοιμήθη ἔμεινε πολλὴν ὡραν ἀγρυπνος. Παρετήρει τὸν δρόμον τῆς σελήνης καὶ τὰς θέσεις τῶν ἀστέρων καὶ ἔχαραττεν ἐπάνω εἰς ὅστρακα τὰ συμπλέγματα τῶν ἀστερισμῶν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἐκοιμήθη εἰς στρῶμα μυρσίνης καὶ δάφνης σκεπασμένον μὲ πυκνόμαλλα δέρματα ἄρκτων.

Περὶ τὸ λυκαυγές, ὅτε ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Πηλίου ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ἀγαθὸς Χείρων ἐξύπνησε πρῶτος, ἐξῆλθε πρῶτος ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ μετέβη εἰς μίαν δροσερὰν πηγήν. "Έλουσε τὸ σῶμά του εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατα αὐτῆς καὶ προσηγήθη εἰς τοὺς θεούς, οἱ δποῖοι δίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους δλα τὰ ἀγαθά. "Επειτα ἐπέτρεψεν, ἔλαβε κερατίνην σάλπιγγα καὶ ἐσάλπισε τρίς. Οἱ παιῶντες ἐξύπνησαν ἔτρεξαν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἐλούσθησαν κατόπιν ἐξῆλθον εἰς μακρὸν περίπατον, ὁ δὲ Κένταυρος προεπορεύετο διδάσκων.

Αἱ χρυσαὶ ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου ἥρχισαν νὰ φωτίζουν τὰς κορυφὰς τῶν ὁρέων, ὅτε ὁ σοφὸς Κένταυρος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ προεγευμάτισαν. Ἡ τροφή των ἦτο ἄρτος, μέλι, βούτυρον καὶ γάλα. Ἔπειτα ἔλαθε καθεὶς τὴν λύραν του καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐπὶ πολλὴν ὕραν.

Οἱ Χείρων, δισάκις ἤκουε παρατονίαν τινά, ἐλάμβανε τὸ πλῆκτρον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ μαθητοῦ καὶ μὲ μειδίαμα πατρικὸν ἐδίδασκε πᾶς νὰ παιζῇ τὸν ἀρμόδιοντα τόνον.

Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις καὶ αἱ ἄλλαι καλαὶ λεγόμεναι τέχναι εἶναι εὖγείσουν εὐγενῆ αἰσθήματα· ἐνθαρρύνουν εἰς ἔργα καλὰ καὶ μεγάλα· προκαλοῦν τὸ ἔλεος, ἐμπνέουν τὴν γαλήνην, ἀνυψώνουν τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν! ἔλεγεν ὁ σοφὸς Χείρων.

Μετὰ τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς στηκάθηκαν ὅλοι. Ἐκάθισαν εἰς λίθινα καθίσματα πλησίον εἰς τὰς οἵτις μεγάλων δένδρων καὶ ἤκουον μὲ προσοχὴν ἐπὶ πολλὴν ὕραν τὸ «περὶ Θεοῦ καὶ περὶ δικαιοσύνης μάθημα».

— «Ἡ δικαιοσύνη», ἔλεγεν ὁ σοφὸς Κένταυρος, «εἶναι ἡ βάσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ὅπου δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη ἐκεὶ συσσωρεύονται ὅλα τὰ κακά, δσα βασανίζουν τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διώρισεν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεῖς, διὰ νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ ἐπιβλέπονταν τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κράτους, νὰ μὴ παρεκτρέπωνται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης· πάντα δὲ παρεκτρεπόμενον τὸν τιμωροῦν αὐστηρῶς. Ὁ βασιλεὺς ὁφείλει νὰ θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, πρέπει νὰ προσπαθῇ ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ κάταστήσῃ τὸν λαόν του εὐτυχῆ καὶ τὴν βασιλείαν του κραταίαν καὶ ἔνδοξον».

Τοιαῦτα ἔλεγεν εἰς τοὺς νεαροὺς ἥρωας, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἡσαν ἐπίδοξοι διάδοχοι κραταῖῶν βασιλέων.

Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐπορεύοντο εἰς μέρος καταπράσινον καὶ ἐπίπεδον. Ἐκεὶ ἀπέβαλλον τὰ ἐνδύματά των καὶ ἥρχιζαν γυμναστικὰς ἀσκήσεις. Ἀλλοι ἐπυγμάχουν, ἄλλοι ἐτρέχουν, ἄλλοι ἐπήδων καὶ ἄλλοι ἐπάλαιον· ἀπὸ τὰς φωνὰς καὶ τοὺς γέλωτας αὐτῶν ἀντίχουν αἱ πέριξ κοιλάδες καὶ φάραγγες.

Ἐπειτα ὁ Χείρων ἐλάμβανεν εἰς τὰς χεῖρας τὴν λύραν καὶ οἱ νέοι ἐσχημάτιζον χορόν. Καὶ ὁ μὲν γέρων ἔκρουε τὰς χορδὰς ἀρμονικῶς, ἐκεῖνοι δὲ ἐχόρευον ρυθμικῶς.

'Ο νίδις τοῦ Αἴσονος καθ' ἡμέραν διδασκόμενος καὶ γυμναζόμενος μετὰ τῶν συμμαθητῶν του ἀνεπτύσσετο καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἔγινε θαλερὸς νεανίας, εὔφωστος καὶ δυνατός.

'Ο Χείρων τὸν ἐδίδαξεν ὅλα, ὅσα ἐθεώρει ἀναγκαῖα, διὰ νὰ τὸν καταστήσουν ἄξιον μαχητὴν καὶ τολμηρὸν ἥρωα· τὸν ἐδίδαξεν ὅχι μόνον τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ μυστήρια τῆς Ἱατρικῆς. Καὶ κατέστη ὁ νίδις τοῦ Αἴσονος ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὴν ιαματικὴν δύναμιν τῶν βιτάνων καὶ εἰς τὸ νὰ ιατρεύῃ πᾶσαν πληγήν. 'Ενεκα τούτου ὀνομάσθη 'Ιάσων.

"Οταν ἦλθεν ὁ χρόνος ν' ἀναγωρήσῃ ὁ 'Ιάσων, ἤκουσε τὸν σοφὸν Χείρωνα νὰ τοῦ λέγῃ : « 'Ιάσον, πρόσεχε εἰς δύο πράγματα. Ποτὲ μὴ φερθῆς ἀποτόμως πρὸς κανένα καὶ νὰ κρατῆς πάντοτε τὰς ὑποσχέσεις σου ».

'Ο 'Ιάσων ὑπεσχέθη νὰ φυλάξῃ τὰς σοφὰς συμβουλὰς τοῦ σεβασμίου διδασκάλου του, τὸν κατεφίλησε μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνεχώρησεν.

« "Ηρωες" »

Μετάφραστις Μ. Κωνσταντινίδου

Ο ΠΡΙΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ

‘Ο Πρίαμος μέσ’ στή σκηνή μπαίνει τοῦ ’Αχιλλέα.

Τὰ γόνατά του ἀγκάλιασε καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια
καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει :

- « Θυμίσουν, παλληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
- » Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραννοῦν ἄλλοι γειτόνοι γῦρο
» καὶ νὰ μὴν ἔχῃ βοηθό. Μὰ ζῆ μὲ τὴν ἐλπίδα
» νὰ ἰδῇ τὸ λατρευτό του γυιό. Μ’ ἄλλοιμον σὲ μένα,
» ὅπού ’χασα τόσα παιδιά! Καὶ τὸ καλύτερό μου
» τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. ”Ετσι τό ’θελε ἡ μοῖρα,
» ἐκείνου ποὺ μ’ ὠρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω...
- » Λυπήσου με καὶ πάρτηνε τὴν πλούσια ξαγορά μου,
» καὶ δῶρ’ μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι».

Σὰν εἶδε ἔτσι τὸν Πρίαμο δακρύζει ὁ ’Αχιλλέας.

Κλαίει γιὰ τὸν πατέρα του, κλαίει καὶ γιὰ τὸν φίλο.

Κλαίει καὶ ὁ γέρος βασιλιᾶς γιὰ τ’ ἄμιοιρο παιδί του.

Κι ἄμα τὸ κλάμμα χόρτασαν, σηκώθηκε ὁ ’Αχιλλέας
καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει :

- « Δυστυχισμένε βασιλιᾶ, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου
» νὰ ’ρθῃς ἐδῶ σὲ μένανε, ποὺ σοῦ ’χω σκοτωμένα
» τόσ’ ἀντρειωμένα σου παιδιά; Καρδιὰ ἔχεις σιδερένια.
» Μὰ σήκω τώρα, κάθισε, κι οἱ δυό μας τώρα πρέπει
» τις λύπες μας νὰ κλείσωμε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας.
- « Πῶς νὰ καθίσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἰδῶ τὸ γυιό μου!
» Δῶρ’ μού το, παλληκάρι μου, καὶ πάρε μὲ χαρά σου
» τὰ πλούσια δῶρα πού ’φερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν
» πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου γιὰ τὸ καλὸ ποὺ κάνεις».

Τότε λοξὰ τὸν κοίταξε καὶ τούπε ὁ ’Αχιλλέας :

- « Μὴ μ’ ἐρεθίζεις, γέροντα, νὰ μὴ τὸ μετανοιώσω,
» κείνο ποὺ θέλεις ἡ γνώμη μου καὶ οἱ θεοὶ προστάξουν».
- Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἴπε λόγο.
- Κι ἐκεῖνος σὰ λιοντάρι εὐθὺς ἀπ’ τὴ σκηνή του βγαίνει
κι οἱ παραγυιοί του πᾶν κοντά. Ξεζεύουνε τ’ ἄμάξι
καὶ παίρνουνε τοῦ “Εκτορα τὴν ξαγορὰ τὴν πλούσια.
- Κι ὁ ’Αχιλλέας φώναξε καὶ πρόσταξε τὶς σκλάβες

» καλὰ νὰ πλύνουν τὸ νεκρό, νὰ τὸν ἀλείψουν λάδι,
» ἐκεῖ κάπου παράμερα, μήν τὸν ίδῃ ὁ γέρος ».
Καὶ οἱ σκλάβες σὰν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλεῖφαν
καὶ τὸν ὡμορφοστόλισαν. Καὶ τότε ὁ Ἀχιλλέας
μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρῶμα
κι οἱ παραγυιοὶ του, οἱ δύο μαζί, τὸν πήγανε στ' ἄμαξι. //

- "Υστερα μπαίνει στὴ σκηνή, κάθεται στὸ θρονί του
κι εἶπε στὸ γερο - Πρίαμο, ποὺ ἀμύλητος καθόταν :
- « Λεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, δπως εἶπες,
» ἥσυχο ἐκεῖ στὸ στρῶμά του. Κι ἅμα χαράξῃ ἡ μέρα,
» πάρτο καὶ σῦρε στὸ καλό. Μόν' ἔλα τώρα, ἂς φᾶμε ».
Εἶπε κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλον ἀρνάκι,
τὸ ψήσανε, τὸ λιανίσαν καὶ κάθισαν νὰ φᾶνε.
Ο γέρος πίνοντας ἐκεῖ θαυμάζει τοῦ Ἀχιλλέα
τὸ στέριο λεβεντόκορμο καὶ τὴν ἀντρείκιαν ὄψι,
κι ὁ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέροντος
καὶ τὴ γλυκειά του τὴ λαλιὰ καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.
Κι ἀφοῦ ἤπιαν κι ἀπόφραγαν, ὁ Πρίαμος τοῦ λέει :
 - « Παιδὶ μου, ἡ ὕδρα πέρασε πέξ τους νὰ μοῦ ἔτοιμάσουν
» λίγο κι ἔγῳ νὰ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι,
» ἀφόρντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει ».
Εἶπε ὁ Ἀχιλλέας κι ἔτοιμασαν, καὶ ωτῆσε τὸ γέρο :
— « Πέξ μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν "Ἐκτορα νὰ κλάψῃς,
» νὰ πῶ νὰ πάψῃ ὁ πόλεμος »; Κι ὁ Πρίαμος τοῦ εἶπε :
— « Μέρες ἐννιὰ τὸ λείψανο θὰ κλαῖμε μέσ' στὸν πύργο,
» στὶς δέκα τὸν θάψωμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
» τὴ μέρα τὴν ἐνδέκατη θὰ στήσωμε τὸ μνῆμα ».

Τ' ἄλλο πρωτὶ στριώθηκεν ὁ πικραμμένος γέρος,
πῆρε τοῦ γνιοῦ του τὸ κορμὶ καὶ γύρισε στὴν Τροία,
κι δπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἐγίναν δλα.

ΑΓΩΝ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΩΑΔΑ

Κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου εἶχε φονευθῆ, ὡς γνωστόν, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας ὁ Πάτροκλος. Ὁ Ἀχιλλεύς, ἀφοῦ ἀπένειψε πάσας τὰς ἄλλας ἐπικηδείους τιμὰς εἰς μνήμην τοῦ φίλου του, προκηρύσσει καὶ ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὅποιους ἐκάλεσε νὰ μετάσχουν οἱ ἐπιφανεῖς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες. Πρῶτον ἐκ τῶν ἀγωνισμάτων ὡρίσθη τὸ θεαματικώτερον καὶ ἐλκυστικώτερον, ἡ ἀρματοδρομία.

Τὸ ἀρματοδρόμιον τῆς Τρωάδος εἶχε σχῆμα πελωρίου ἐπιμήκους τόξου, τοῦ ὅποιου ἡ μὲν χορδὴ ἔξετείνετο κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, ἡ δὲ εἰς τὸ βάθος τῆς πεδιάδος κορυφὴ ὡρίζετο ἀπὸ τὸν καμπτῆρα, ὁ ὅποιος ἀπετελεῖτο ἀπὸ κομὸν δένδρου. Τοῦτον ἀφοῦ θὰ ἔκαμπτον οἱ ἀρματηλάται, θὰ εἰσήρχοντο εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος τοῦ ἀρματοδρομίου. Ἡ ἀφετηρία ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δεξιοῦ σκέλους. Ἀπέναντι δὲ τοῦ τέρματος ὑπῆρχε χαμηλὸς γήλοφος, ἐπὶ τοῦ ὅποιου ἐκάθηντο οἱ ἡγεμόνες. Ὁ ἄλλος λαός, διεσπαρμένος περὶ τὴν ἀπέραντον ἔξωτερηκήν γραμμὴν τοῦ ἀρματοδρομίου, περιέμενεν ἀνυπομόνως τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος.

Ο Ἀχιλλεύς ἦτο μὲν ἀθλούσθητος, ἀλλ' ἦτο συγχρόνως καὶ ἐλλανοδίκης. Ἡ κρίσις ὅμως καὶ ἡ ἀπόφασίς του περὶ τῶν ἀθλητῶν τότε μόνον θὰ εἶχεν ἀπόλυτον κῦρος, ὅταν θὰ ἐπεδοκιμάζετο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ τοῦ λαοῦ. Γενικὸς ἔφορος τοῦ ἀγωνίσματος ἦτο ὁ παιδαγωγὸς τοῦ Ἀχιλλέως Φοῖνιξ, ὁ ὅποιος εἶχε σταθῆ καὶ ἐπώπτευεν εἰς τὸν καμπτῆρα. Θὰ ἡγωνίζοντο δὲ πέντε ἀρματηλάται : ὁ ἐκ Φερῶν Εὔμηλος, ὁ Αἰτωλὸς Διομήδης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Μενέλαος, ὁ νίδος τοῦ Νέστορος Ἀντίλοχος καὶ ὁ Κρῆς Μηριόνης.

Ἡ πλήρωσις ηὐνόησε τὸν Ἀντίλοχον, ὁ ὅποιος κατέλαβε τὴν ἐσωτερικὴν καμπτύλην τοῦ στίβου. Δεύτερος ἐτάχθη δεξιόθεν ὁ Εὔμηλος, τρίτος δὲ Μενέλαος, τέταρτος ὁ Μηριόνης καὶ πέμπτος ὁ Διομήδης.

Ἀφοῦ πάντες κατέλαβον τὰς θέσεις των, εἰς ἓν σῆμα τοῦ Ἀχιλλέως ὑψώνουν τὰς μάστιγας καὶ καταφέρουν αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἵππων, οἱ ὅποιοι ὄρμοι μὲν καλπασμὸν ἐπὶ τοῦ στίβου. Ἡ φροὰ τῶν ἀρμάτων εἰναι ταχεῖα καὶ φαίνονται ταῦτα, ἄλλοτε μὲν δτὶ ἐγγίζουν τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε δὲ δτὶ μετεωρίζονται ὑπεράνω τῆς γῆς. Ὁ κονιορτὸς σηκώνεται εἰς νέφη. Αἱ χαῖται τῶν ἵππων κυματίζουν. Τὸν ἀέρα γεμίζουν οἱ κρότοι

τῶν ἀριμάτων καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὅποῖοι παροξύνουν τοὺς ἵππους.

'Αστραπαιώς διανύεται ἀπὸ ὅλους τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ ἀριματοδρομίου. Κάμπτεται τώρα ὁ καμπτήρος καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος πρῶτος διακρίνεται νὰ εἰσέρχεται ὁ Εὔμηλος, πολὺ δὲ πλησίον του φαίνεται νὰ ἔρχεται ὁ Διομήδης. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐκφεύγει ἔξαφνα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Διομήδους ἡ μάστιξ καὶ ἔνεκα τούτου ἀνακόπτεται ἀποτόμως ἡ ὄρμὴ τῶν ἵππων του. Τὸ ἄρμα του τώρα φέρεται ἀκανονίστως ἐδῶ καὶ ἔκει καὶ ἡ λύπη φέρει δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Αἰτωλοῦ. Εὐτυχῶς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς 'Αθηνᾶς, ὡς λέγει ὁ "Ομηρος, ἀναλαμβάνει τὴν μάστιγα καὶ μὲ μεγαλυτέραν τώρα ὄρμὴν ἔξαπολουθεῖ τὴν πορείαν του. Δὲν θὰ ἥδυνατο δῆμος νὰ φθάσῃ πλέον τὸν Εὔμηλον, ἀν δὲν συνέβαινεν εἰς τοῦτον ἐν δυστύχημα. Ἐνῷ ὑπερήφανος καὶ βέβαιος διὰ τὴν νίκην του ἐκάλπαζεν ὁ Εὔμηλος, ἔξαφνα θραύνεται τὸ ἄρμα του, διασκορπίζονται αἱ φορβάδες του, αὐτὸς δὲ ἐκτινάσσεται ἀπὸ τὸ ἄρμα καὶ μωλωπίζεται δεινῶς εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰς χεῖρας.

'Επωφεληθεῖς ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν εὐκαιρίαν ὁ Διομῆδης παρεκκλίνει ὀλίγον τὸ ἄρμα του, προχωρεῖ καὶ ἀφήνει ὅπισθεν τὰ συντρόμματα τοῦ Εὔμηλου κατευθυνόμενος εἰς τὸ τέρμα. Ὁπίσω του εἰς ίκανὴν ἀπόστασιν ἔρχεται ὁ Μενέλαιος καὶ τοῦτον ἀκολουθεῖ ὁ 'Αντίλοχος, διέτρεχον τὸν στίβον βαίνοντες ἀριστερά. 'Αλλ' ὅταν ἐπλησίασαν πρὸς τὸν χάνδακα, ὁ 'Αντίλοχος συλλαμβάνει ἀμέσως τὸ σχέδιον νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην μὲ στρατήγημα, μὲ κίνδυνον ἔστω καὶ τῆς ζωῆς του.

Σπενδεῖ λοιπὸν πρῶτος νὰ λοξεύῃ δεξιά, ἀφοῦ ὑπελόγισεν ἀσφαλῶς ὅτι ὁ Μενέλαιος ηθὰ ἐβάδιζε πάντοτε ἀριστερά καί, ὅταν θὰ διεπέρα μὲ δρμὴν τὸν χάνδακα, θὰ ἀνετρέπετο ηθὰ ἐλόξεινε καὶ αὐτὸς καὶ θὰ ἔφθανε συγχρόνως μὲ τὸ ἄρμα του εἰς τὸ στενὸν πέρασμα. 'Αλλὰ τότε ηθὰ συνεκρούνοντο καὶ θὰ συνετρίβοντο καὶ τὰ δύο ἀρματα ηθὰ ὑπεχώρει ὁ Μενέλαιος, δῆτε ὁ 'Αντίλοχος θὰ ἐκέρδιζεν ἀσφαλῶς τὴν νίκην. Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ 'Αντιλόχου δὲν διεψεύσθησαν. 'Ο Μενέλαιος, ὁ ὅποιος ἀντελήφθη καὶ αὐτὸς τὸν χάνδακα καὶ ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον, ἐλόξευσε καὶ αὐτὸς δεξιά. Τοιυτοτρόπως τὰ ἀρματα συνηντήθησαν. 'Ο Μενέλαιος βλέπει τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ ἀντιπάλου του, τὸν ἐπιτιμᾶ ὡς ἀδέξιον καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ συγκρατήσῃ ὀλίγον τὸ ἄρμα του, διὰ νὰ προσπαθήσῃ νὰ τὸν προσπεράσῃ εἰς τὸν κατόπιν εὐρύχωρον

δρόμον. 'Αλλ' δ 'Αντίλοχος ἀδιάφορος εἰς τοὺς λόγους τοῦ Μεγελάου μαστιγώνει τοὺς ἵππους του καὶ πρῶτος διέρχεται ταχέως τὸν στενὸν δρόμον ἀφήνων τὸν Μενέλαιον ὅπίσω εἰς ἀπόστασιν βοιῆς δίσκου.

'Η ἀγωνία τῶν θεατῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κορυφοῦται. 'Ο ἀρχηγὸς τῶν Κρητῶν Ἰδομενεὺς ἔρχεται εἰς διαπληκτισμὸν μὲ τὸν Αἴαντα, τὸν νίδον τοῦ Οὐλέως, περὶ τοῦ ποίος ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων προηγεῖται. Εὔτυχῶς ἐπεμβαίνει ἀποφασιστικὸς ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν τάξιν, ἀφοῦ συνέστησε νὰ ἔχουν δλίγηντον ὑπομονήν, διότι τὸ πέριοδος τοῦ ἀγῶνος δὲν θὰ βραδύνῃ. Καὶ πράγματι μετ' δλίγον καθαρὰ διακρίνεται τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους, τὸ ὄποιον προχωρεῖ μὲ τόσην δρομήν, ὥστε οἱ τροχοί του δὲν ἀφήνουν ἵχνη τῆς διαβάσεώς των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. 'Ο Διομήδης φθάνει πρῶτος, καὶ ὑπερόφανος, ἀφοῦ ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄρμα, λαμβάνει τὰ βραβεῖα, τὰ ὄποια ἀποστέλλει ἀμέσως εἰς τὴν βασιλικὴν σκηνήν του.

Μετ' δλίγας στιγμὰς καταφθάνει ὁ Ἀντίλοχος ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Μενέλαιον εἰς ἀπόστασιν ἐλαχίστην. Μετὰ τοῦτον καὶ εἰς ἀπόστασιν βοιῆς δόρατος ἔρχεται ὁ Μηριόνης καὶ τελευταῖος ὁ Εὔμηλος, ὁ διοῖος διὰ τῆς μᾶς χειρὸς ἔσυρε τὸ ἄρμα του, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει τὰ ἱνία τῶν ἵππων του.

'Ο Ἀχιλλεὺς βλέπων τὸ θλιβερὸν κατάντημα τοῦ γενναίου Εὐμήλου, ὁ διοῖος διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἵππων του καὶ διὰ τὴν ιδίαν του ἴκανότητα ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν προτέρων νικητής, συγκινεῖται. 'Αλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡ συμπάθεια περιβάλλει τὸν ἥρωα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀχιλλεὺς προτείνει νὰ δοθῇ εἰς τὸν Εὔμηλον τὸ δεύτερον βραβεῖον, ἀφοῦ τὸ ἀτύχημα δὲν προήλθεν ἐξ αἰτίας του.

'Άλλ' ὑπέρμαχος τοῦ δικαίου καὶ τῶν δικαιωμάτων του σηκώνεται εὐθὺς ὁ νεαρὸς Ἀντίλοχος καί, προτοῦ ἐπικυρωθῇ δριστικῶς τὸ δεύτερον βραβεῖον εἰς τὸν Εὔμηλον, προθάλλει ἔνστασιν :

— Θὰ θυμώσω, λέγει, πολὺ ἐναντίον σου, 'Αχιλλεῦ, ἂν ἐκτελέσῃς τὴν ἀπόφασίν σου. Μοῦ ἀφαιρεῖς αὐθαιρέτως τὸ βραβεῖόν μου μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι, ἐὰν δὲν συνετρίβετο τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, θὰ ἤρχετο αὐτὸς νικητής πρῶτος ἐξ ὅλων. 'Άλλ' ἡ πρόφασις αὐτὴ οὕτε ἐπὶ τοῦ δροῦσον οὔτε ἐπὶ τοῦ δικαίου στηρίζεται, διότι τὸ ἀτύχημά του ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀλαζονείας του. 'Ο Εὔμηλος ἔχων πεποίθησιν εἰς τὰς δυνάμεις του παρέλειψε πρὸ τοῦ ἀγῶνος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν.

'Εὰν προσηρύχετο εἰς τοὺς θεούς, δὲν ὅτα ἔμενε τελευταῖος. Ἡ καθυστέρησίς του. ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἀσεβείας του, εἶναι ἡ τιμωρία τῶν θεῶν. Ἐὰν σὺ τὸν λυτῆσαι, δὲν σ' ἐμποδίζει κανεὶς νὰ τοῦ δώσῃ διτίδηποτε θέλεις ἀπὸ τὰ πολύτιμα τῆς σκηνῆς σου. Ἀλλὰ τὴν φορβάδα αὐτὴν ἔγῳ δὲν ὅτα ἐπιτρέψω εἰς οὐδένα νὰ τὴν λάθῃ, διότι μοῦ ἀνήκει, ἀφοῦ ἔφθασα δεύτερος. "Οστις δὲ θέλει νὰ μοῦ τὴν διαφιλονικήσῃ, ὅτα δοκιμάσῃ τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν μου.

'Ο Ἀχιλλεὺς δὲν ἔξωργίσθη μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἀντιλόχου. Τούναντίον ἀνεγνώρισε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ὅτι εἶχε δίκαιον, καὶ ὅτι ὁ Εὔμηλος δικαίως ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀσέβειάν του πρὸς τοὺς θεούς. "Ενεκα τούτου ὁ Ἀχιλλεὺς μετέθαλεν ἀμέσως γνώμην. Συνεχάρη τὸν φίλον του διὰ τὴν παρορθοσίαν του καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι ἔγκρινε τὴν πρότασίν του νὰ δώσῃ εἰς τὸν Εὔμηλον ἐκ τῆς σκηνῆς του χαλκοῦν θώρακα μεγάλης ἀξίας. Τοιυντοτρόπως ὑπερίσχυσαν περιφανῶς ἡ εὐσέβεια καὶ τὸ δίκαιον, διεσώθησαν δὲ συγχρόνως ἡ ὑπόληψις καὶ ἀξιοπρέπεια τῶν ἔλλανοδικῶν.

'Αλλ' ἀν ὁ Ἀντίλοχος διέσωσε τὸ βραβεῖον ἀπὸ τὰς χειρας τοῦ Εὔμηλου, ὁ δοποῖς ὡς εὐσυνείδητος ἄφωνος παρέστη μάρτυς τῆς ἀνωτέρω σκηνῆς, ἔμελλε τώρα νὰ διαφιλονικηθῇ αὐτὸς ἀπὸ ἄλλον ἀνταγωνιστήν, ὁ ὄποιος δικαιότερον ὅτα τὸ διεξεδίκει.

Καὶ ἴδου σηκώνεται ὁ Μενέλαος. Ἐπιβάλλει σιωπὴν εἰς ὅλους καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν κρίσιν τῶν ἡγεμόνων. Στρέφεται ἔπειτα πρὸς τὸν Ἀντίλοχον καὶ τῷ προτείνει νὰ δοκισθῇ εἰς τὸ δόνομα τοῦ Ποσειδῶνος, προστάτου τῶν ἀρματοδομιῶν, ὅτι δὲν μετεχειρίσθη δόλον κατὰ τὸν ἀγῶνα.

'Ο Ἀντίλοχος δὲν ἐδίστασε οὔτε ἐβράδυνε ν' ἀπαντήσῃ ὅπως ἥρμοζεν εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ Μενέλαου. Διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ μεταχειρίζομενος δόλον δύναται μὲν νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην καὶ τὸ ὄντικὸν βραβεῖον, ἀλλὰ χάνει τὴν μεγάλην, τὴν αἰωνίαν νίκην τῆς ἀρετῆς.

— Ήσύχασε, εἶπε πρὸς τὸν Μενέλαον. Ἐγὼ βέβαια εἰμαι πολὺ νεώτερός σου, σὺ δὲ πρεσβύτερος καὶ ἔξοχώτερος. Γνωρίζεις ποῦ φθάνει ἡ ἀπερισκεψία νεαροῦ ἀνδρός, ὅταν ἡ φρόνησίς του δὲν εἶναι ἵκανη νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὁρμήν του. Ἀλλὰ μὴν ἀνησυχῆς. Εἰμαι προσθυμότατος νὰ σου παραχωρήσω ὅχι μόνον τὴν φορβάδα αὐτήν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅτι ἔχω ἴδικόν μου, διότι οὔτε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψίν σου θέλω

νὰ χάσω οὕτε πρὸς τοὺς θεοὺς νὰ ψευδορκήσω.

Αμέσως δέ, ἀφοῦ ἔλαβε μὲ τὰς ἴδιας του χεῖρας τὴν φορβάδα, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἄπὸ τὴν εὐγενῆ αὐτὴν χειρονόμιαν τοῦ Ἀντιλόχου ἐξαφανίζεται ἡ δργὴ τοῦ Μενελάου καὶ ἀνακουφίζεται ἡ ψυχὴ του, διότι δὲν ἥθελε νὰ γίνῃ ἔχθρος τοῦ φίλου του. Φαιδρύνεται τὸ πρόσωπόν του καί, ἐνῷ ἀμιλλᾶται κατὰ τὴν μεγαλοψυχίαν πρὸς τὸν εὐγενῆ ἀντίπαλόν του, τῷ λέγει :

— Ἀντίλοχε, τώρα βέβαια θὰ παύσω νὰ ἔχω παράπονον ἐναντίον σου, δὸποιος οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔδειξες ἐπιτολαιότητα καὶ ἀπερισκεψίαν. Μόνον σήμερον ὑπερίσχυσε τῆς φρονήσεως σου ἡ νεανικὴ σου δρμή. Τοῦ λοιποῦ δμῶς ἀπόφευγε νὰ μεταχειρίζεσαι τοιαῦτα τεχνάσματα πρὸς τοὺς καλυτέρους σου. Ὁποιοσδήποτε ἄλλος Ἑλλην ὑπέπιπτεν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, δὲν θὰ τὸν συνεχώρουν. Σὲ δīμως, σὲ συγχωρῶ, διότι καὶ σὺ καὶ ὁ ἀγαθὸς πατήρ σου Νέστωρ καὶ ὁ ἀδελφός σου πολλὰ παθήματα πρὸς χάριν μου ὑπέστητε. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ μοῦ ἀνήκῃ ἡ φορβάς, σοῦ τὴν παραχωρῶ εὐχαρίστως, διότι πρέπει νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ ἔδω οἱ ἡγεμόνες ὅτι οὕτε ισχυρογνώμων εἶμαι οὕτε κατάχρησιν τοῦ ἀξιώματός μου θέλω νὰ κάμω.

Αἱ διαθέσεις αὐταὶ καὶ οἱ λόγοι τῶν δύο εὐγενῶν ἀντιπάλων μεταβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀγώνων. Ἐνῷ πρῶτον ἐπρόκειτο ἀγών διὰ τὴν νίκην τῆς ὑλικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀθλητικῆς δεξιότητος, αἴφνης μετατρέπεται εἰς ἀγῶνα εὐγενείας ἥθους. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως δὲν ὑπάρχουν πλέον νικηταὶ καὶ ἡττημένοι οὕτε βραβεῖα ὑλικά, ἀλλὰ βραβεῖον αἰώνιον, τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ.

Ο Ἀχιλλέυς, ἀφοῦ ἔδωκε τὸ τοίτον βραβεῖον εἰς τὸν Μενέλαον καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Μηριόνην, στρέφεται εἰς στιγμὴν εὐγενοῦς ἐξάρσεως τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Ἀντιλόχου καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸ πέμπτον βραβεῖον τῶν ἀγώνων. Μὲ τὴν πρᾶξίν του αὐτὴν ἥθελησε νὰ δεῖξῃ ὁ ἥρως ὅτι πατέρες, οἱ ὄποιοι ἀνατρέφουν τοὺς νιούς των μὲ τοιαύτην εὐγενῆ ἀγωγήν, εἶναι ἄξιοι πανελληνίων βραβείων διότι ἀγαθὸς καὶ εὐγενῆς πατήρ δὲν διαφέρει ἀπὸ ἔναν ὑπέροχον ἀθλητήν.

ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Τότε ἔτσι ἐκεῖνος κοίταξε σωπῶντας τὸ παιδί του
μὲν θλιβερὸν χαμόγελο, κι ἡ ὅμορφη Ἀνδρομάχη
ἥρθε κλαμψένη, τοῦ πιασε σφιχτὰ τὸ χέρι κι εἶπε :
— Καημένε, ἄχ ! τὸ φιλότιμο θά σ' ἀφανίσῃ. Πέξ μου,
τ' ἀθῆφον αὐτὸ δὲν τὸ πονᾶς, δὲν μὲ λυπᾶσαι ἐμένα,
ποὺ μαύρη χήρα κι ἔρημη σὲ λίγο θά μ' ἀφήκῃς ;
τὶ γλήγορα δλοι οἱ Δαναοὶ θά τρέξουν νὰ σὲ σφάξουν.
Μὰ ἀν εἰναι νὰ σὲ στερηθῶ, καλύτερα γιὰ μένα
νὰ μὲ σκεπάσῃ ἡ μαύρη γῆς. Γιατὶ ἄλλο πιὰ ἀντιστύλι
δὲ θά μοῦ μείνῃ, μόν' καημοί, τὰ μάτια σὰ σφαλίσης.
Μὴ γάρ πατέρα ἔγω χω πιὰ ἢ τῇ γλυκειά μου μάννα ;

"Ἐχτορα, τώρα ἐσὺ γονιὸς κι σὺ γλυκειά μου μάννα,
ἐσὺ εἰσαι σὲ μένα ἀδερφὸς καὶ τρυφερὸ μου ταῖοι,
μόν' πιὰ λυπήσου με, κι αὐτοῦ στὸ κάστρο μεῖνε ἀπάνου,
μήπως μὲ φίξης σὲ χηρειά καὶ τὸ παιδί σ' ὁρφάνια.
Καὶ στῆσ' τους στὸν Ἀργο κοντὰ τοὺς λόχους, ποὺ πατιέται
ἐκεὶ πιὸ ὁ τοῖχος εὔκολα κι ἀνεβατὴ εἶναι ἡ χώρα.

Τότε ὁ μεγάλος "Ἐχτορας τῆς ἀπαντάει δυὸ λόγια :
— Γυναῖκα, ναί, κι ἔγὼ ὅλα αὐτὰ στὸ νοῦ μου τ' ἀναδεύω,
δῆμος ντροπὴ ἀπ' τὶς Τρώϊσσες, ντροπή ναι δημόρὸς στοὺς Τρῷες
νὰ σέρνουμαι ἔτσι σὰν κιοτής ἀλάργα ἀπ' τοὺς πολέμους....
Μήτε τὸ θέλει μου ἡ καρδιά τὶ πάντα παλληκάρι
ἔμαθα νά μαι καὶ μπροστά στὶς κονταριὲς νὰ τρέχω,
τὸ γονικό μου θέλοντας νὰ διαφεντέψω θρόνο.
Ναι, ξέρω, μοῦ τὸ λέει αὐτὸ ἀλάθευτα ἡ ψυχή μου,
θὰ φέξῃ ἡ μέρα, δὲν ἀργεῖ, ποὺ θὰ χαθῇ ἡ πατρίδα
κι ὁ βασιλιᾶς ὁ Πρίαμος κι ὁ ἔχακουστὸς λαός του·
μὰ δὲ μοῦ σφάζει τὴν καρδιά, τῶν Τρώων σὰ λογιάζω
τὰ πάθια ἢ καὶ τῶν δύστυχων γονιῶν μου οὗτε τόσο
τῶν ἀδερφῶν μου, ποὺ πολλοὶ μέσ' στὰ χρυσᾶ τους νιᾶτα
θὰ κυλιστοῦν στὸ αἴμα τους σφαγμένοι ἀπ' τοὺς Ἀργῆτες,

ὅσο γιὰ σένα, ὅταν κανεὶς ἀπ' τῶν δχτρῶν τ' ἀσκέρι
σὲ σέρνη σὲ πικρὴ σκλαβιὰ στὰ δάκρυα βουτηγμένη.
Κι ἄλλη ἵσως, στὸ Ἀργος ὅταν πᾶς, νὰ ἐφαίνης θὰ σὲ βάζῃ
καὶ μὲ τὴ στάμνα ἀπ' τὴν πηγὴ νερὸ δὲ πᾶς νὰ φέρνης
ἄθελα, δόλια, μὰ σκληρὸ θὰ σὲ στενεύῃ ἀνάγκη.

Καὶ σὰ σὲ βλέπουν ποὺ περνᾶς ἀχνὴ καὶ δακρυσμένη,
νά το, θὰ λέν', τοῦ Ἐχτορος τὸ ταῖρι, ποὺ τῶν Τρώων
ἡταν τὸ πρῶτο αὐτὸς σπαθὶ στῆς Τροίας τοὺς πολέμους.

Ἐτσι ἵσως ποῦν κι ὁ πόνος σου θὰ ξανανοίγῃ πάντα,
σὰ βλέπῃς πῶς ἀπ' τὴ σκλαβιὰ νὰ βγῆς δὲν ἔχει ἐλπίδα.
Μὰ θέλω νὰ μὲ φάγῃ ἡ γῆς, ἡ μαύρῃ πλάκα θέλω,
προτοῦ σὲ δῶ νὰ δέρνεσαι καὶ σκλάβα νὰ σὲ σέρνουν !

Ἐτσι τῆς εἴπε κι ἀπλωσε τὰ χέρια στὸ παιδί του.

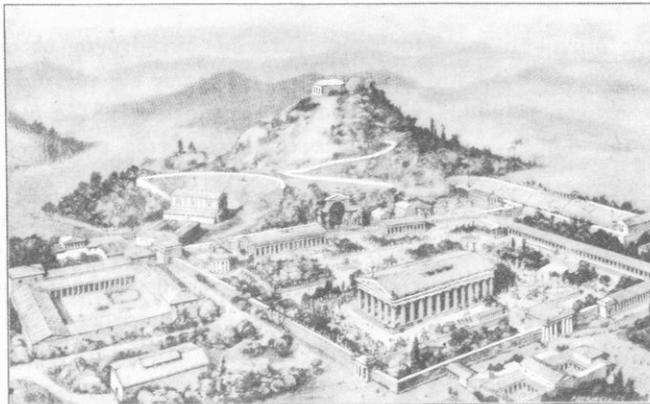
Μὰ πίσω γέρνει τὸ παιδί στὸν κόρφο τῆς τροφοῦ του
μὲ τὶς φωνές, τὶ τὸ σκιαζε ἡ ὄψι τοῦ γονιοῦ του,
σὰν εἰδε π' ἀστραφτε δ χαλκὸς σπιθόβολα ἀπ' τὸ κράνος
κι ἀπάνου σάλευνεν ἄγριωπὴ ἡ ἀλογίστια φούντα.

Γέλασε τότε ἡ μάννα του, μιὰ στάλα κι ὁ πατέρας,
καὶ βγάζει ἀπ' τὸ κεφάλι εὐτὺς ὁ Ἐχτορας τὸ κράνος
καὶ τ' ἀπιθώνει χάμου ἐκεῖ, καθὼς λαμποκοποῦσε
κι ὅταν τὸ γυιό του φύλησε καὶ χόρεψε στὰ χέρια,
στὸ Δία κι ὅλους τοὺς θεοὺς δεήθηκεν ἔτσι κι εἴπε :

— Παρακαλῶ σε, Δία μου, θεοί, παρακαλῶ σας,
Ἄς δώσῃ ἡ χάρι σας κι αὐτό, ὁ γυιός μου μέσ' στοὺς Τρῷες,
ὅπως κι ἐγώ, νὰ ξακουστῇ ἔτσι ἀντρειωμένος πάντα
κι ἄξιος τῆς Τροίας βασιλιᾶς. Κι ἀς ποῦν γι' αὐτὸν μιὰ μέρα :
Αὐτὸς ἀπ' τὸν πατέρα του πολὺ πιὸ παλληκάρι,
καθὼς γυρνᾶς ἀπ' τὸν πόλεμο, καὶ ματωμένα ἀς φέρνη
στὸ σπίτι λάφυρα ἀπ' τὸν ἔχτρο ποὺ σκότωσε παρμένα,
ποὺ νὰ τὸν δῆ ἡ μαννούλα του καὶ νὰ χαρῇ ἡ καρδιά της.
Εἴπε καὶ βάζει τὸ παιδί στῆς γυναικὸς τὰ χέρια
κι ἐκείνη πίσω τό ὁγειρε στὸν μυρισμένο κόρφο
καὶ πικροχαμογέλασε μὲ μάτια δακρυσμένα...

« Όμηρου 'Ιλιάς »

Μετάφρασις 'Αλ. Πάλλη

Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Σήμερον ἐπεσκέφθην τὴν Ὀλυμπίαν. Πίστευσέ με, μόνον καὶ χάριν τούτου ἀξίζει νὰ ἔλθῃ ἔνος τις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιότης παρίσταται ἐνώπιον σου περισσότερον ζωντανὴ καὶ μεγαλοπρεπής ἡ καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτήν. Δὲν λέγω δtti διὰ τῆς θέας τῶν ἐρειπίων ἡ φαντασία δύναται νὰ σχηματίσῃ τελειοτέραν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Ὀλυμπία δὲν ἦτο πόλις, ἦτο ἰερόν. Ὅποτε τὴν ἔποψιν τοῦ ἴδιωτικοῦ βίου, ἡ Πομπήια παρέχει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Εὑρίσκει δέ τις καὶ εἰς τὴν Νικόπολιν αὐτήν καὶ τὴν Πλευρῶνα ὥλην δι' ἀρχαιολογικὰς μελέτας, τὴν δποίαν δὲν θὰ εῦρῃ ἐνταῦθα.

Ἡ Ὀλυμπία είναι τι ὅλως διάφορον, ἀλλὰ καὶ ὑπέροχον.

Εἶδον ἀπὸ τοῦ Κρονίου λόφου τὰ ἐρείπια ναῶν, τῶν παλαιστρῶν, τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων ἀπλούμενα ὡς εἰς χάρτην. Ἐνόμισα δtti ἀναζῇ ἐνώπιον μου πᾶν ὃ, τι μέγα καὶ ὡραῖον ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὰ ἐντὸς τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οἰκοδομήματα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνημηγήν σου μνίας ἀναμνήσεις. Ἐνθυμεῖσαι δtti ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη ἐνταῦθα συνεκεντρώθη ὀλόκληρος ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος. Νομίζεις δtti ἀντιχοῦν εἰσέτι περὶ σὲ αἱ φωναί. αἴτινες ἐπευφήμουν τὸν Θεμιστοκλῆν, νικητὴν τῆς Σαλαμῖνος καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς δποίους δ Πίνδαρος ἀπηθανάτισε, περιπτανται ἐναερίως ἐνώπιον σου. Ἐνταῦθα ὁ Θουκυδίδης, παῖς ἔτι, ἡρό-

άζετο τὰς διηγήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔξερθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμὸν θεατῶν, οἵτινες ἀπένεμον τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ὅλοκληρος συνοψίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

Ἡ τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας διμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Εἰς τὸ μέσον ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ πέριξ λόφοι ἀποτελοῦν τὰς βασιδιάς. Οἱ θεαταὶ συναθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἔβλεπον ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολύχρωμοι χλαμύδες των ποικίλλουσαι τὸ βαθὺ πράσινον τῶν πεύκων ἐπιτύγχανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναικας δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἐντὸς τοῦ ιεροῦ περιβόλου εἰσόδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. Ἱσως δμως νὰ ἥρχοντο αὖται ἐπὶ τῶν λόφων· νὰ ὑπέκρυψτον τὸν πέτλον ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυλλώματος καὶ νὰ ἐθεώρουν κρυφίως τὸ ἀπηγόρευμένον θέαμα.

Ἴσως ἐφθόνουν τὴν ίερειαν τῆς Δήμητρος, ἢτις μόνη ἐκ τοῦ φύλου των εἰχε τὸ προνόμιον νὰ παρίσταται εἰς τὴν ίερὰν τελετήν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ἥδυναντο αἱ γυναικες νὰ βλέπουν καὶ τὸν ἄγοντας τὰς πομπάς. Βραδέως διήρχοντο οὗτοι ἀναμέσον τῶν ὁραίων μνημείων τοῦ περιβόλου καὶ ἐπορεύοντο πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τὸ Ἡραῖον. Ἐπειτα ἵσταντο εἰς τὰ πρόθυρα, ἐνῷ οἱ ίερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας. Ἐκεῖθεν ἔξηκολούθουν τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ιεροῦ τείχους τῆς Ἀλτεως. Τέλος παρετάσσοντο παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ιππόδρομον, διου ὁ νικητὴς ἐλάμβανε τὸν κότινον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ιππόδρομον δὲν ἔγιναν ἀνασκαφαί, παρεκτὸς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἔξαρχίθωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν.

Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλύτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστρώσεις. Οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἥδη καταργηθῆ κατὰ τὸ 394 μ. Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Δὲν εἶχεν δμως τὸ πᾶν καταστραφῆ. Μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Βηγού ἐκατονταετηρίδος δύο σεισμοί, δ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέτρεψαν δσας οἰκοδομάς ἔμενον εἰσέτι ὅρθιαι. Αἱ στῆλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κείνται παραλλήλως, μὲ τοὺς σπονδύλους των διεζεγμένους, δπως τότε κατέπεσαν.

Σύγχρονος κατάπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τὸν πρόποδας τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα. 'Ο ποταμὸς Κλάδεος, δστις ρέει πρὸς δυσμὰς τῆς "Αλτεως, ἐπλημμύρισε ταυτοχρόνως.

Τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων μνημείων ἐκαλύψθησαν τότε μὲ στρῶμα γῆς πάχους ἐνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἐδάφους ἥλθον καὶ κατώκησαν Χριστιανοί, τῶν ὅποιων τὰ διασωθέντα ἵχνη μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητα.

Κατὰ τὴν νέαν ἐκατονταετηρίδα καὶ ἄλλη πλημμύρια τοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. 'Ανύψωσεν ἐκ δευτέρου τὸ ἐδάφος τῆς κουλάδος τρία καὶ τέσσαρα μέτρα. Τοιουτοδόπως εἰς τὸν Ἑηρὸν σήμερον Κλάδεον ὀφείλομεν τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὅποιους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

«'Απὸ Νεαπόλεως εἰς 'Ολυμπίαν»

Δ. Βικέλας

ΑΓΩΝΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Μὲ ἔξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν ἐπεδίδοντο οἱ πρόγονοι μας εἰς τὴν γυμναστικὴν. Δὲν ὑπῆρχεν ἐλληνικὴ πόλις, ἡ ὅποια νὰ μὴ εἶχε γυμναστήριον (γυμνάσιον) κατάδενδρον καὶ λαμπρῶς διακεκοσμημένον.

Ἡ σημασία, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἡ γυμναστικὴ διὰ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καταφαίνεται ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὅποιους ἐτέλουν.

Ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγῶνας ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπεδείκνυν ὅ,τι ἔξαιρετον εἶχον. Καὶ οἱ ἄριστοι καρποὶ τῆς γῆς καὶ τὰ εὐμελέστερα σώματα τῶν νέων καὶ τὰ τελειότερα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος, ὅλα ἐπεδεικνύοντο εἰς τὸν ἀγῶνας.

Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦσαν τέσσαρες: τὰ "Ισθμια, τὰ Νέμεα, τὰ Πύθια καὶ τὰ 'Ολυμπια.

'Αλλ' ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ λάμψις τῶν 'Ολυμπίων ἦτο ἄφθαστος.

Εἰς τὴν 'Ολυμπίαν ἤδυνατο κανεὶς νὰ θαυμάσῃ τῆς Ἑλλάδος τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν ἀλκήν.

Οἱ δλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν ἀρχικῶς τοπικοὶ ἀργότερον ἔγιναν πελοποννησιακοί, καὶ δλίγον κατ' δλίγον ἀνεπτύχθησαν εἰς πανελλήνιους.

Πρῶτος ἴδρυντος τῶν δλυμπιακῶν ἀγῶνων ἐθεωρεῖτο ὁ 'Ηρακλῆς.

Τοὺς διερρόθμισε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡλιδος Ἰφιτος.

Καθ' ἔκαστον πέμπτον ἔτος ἀνεχώρουν ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν εἰς τὰ πέροτα τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν οἱ σ π ο ν δ ο φ ὁ ο ι, διὰ νὰ ἀναγγείλουν τὴν ἔναρξιν τῆς ἱερομηνίας τῶν ἀγώνων καὶ τῆς ἐκεχειρίας.

Τότε κατέπαινε πᾶσα ἔχθροπραξία· εἰρήνη καὶ ἀδέλφωσις ἔξη- πλώνετο εἰς δῆλην τὴν Ἑλλάδα, ἀφόβως δὲ καὶ ἀκινδύνως ἥδυναντο νὰ ταξιδεύουν διὰ μέσου καὶ τῶν μέχρι χθὲς ἔχθρων καὶ πολεμίων οἱ ἀγωνισταὶ καὶ οἱ προσκυνηταὶ τοῦ ἱεροῦ ἦ οἱ θεωροὶ τῶν ἀγώνων.

Καὶ συνέρρεον ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεάς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Μαιώτιδος· ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος· ἐκ τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Θράκης· ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αιγαίου· ἐκ τῆς Αιγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης. Συνέρρεον κατὰ χιλιάδας διὰ ἥρας καὶ διὰ θαλάσσης οἱ εὐσεβεῖς καὶ οἱ φίλαθλοι καὶ ὅσοι ὀνειρεύοντο νὰ ίδουν τὴν πατρίδα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ βάρθαροι καὶ οἱ δοῦλοι δὲν ἀπεκλείοντο τῆς θέας τῶν ἀγώνων, ἀλλὰ κυρίως Ἑλληνες ἔσπευδον εἰς τὸ ἔθνικὸν ἐκεῖνο κέντρον· Καὶ ὅχι μόνον κοινοὶ ἀνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἐπιφανεῖς σοφοί καὶ πολιτικοί, ὅπως ὁ Θαλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος Α', ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Λυσίας, ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Λουκιανός καὶ ἄλλοι.

Πολλοὶ μάλιστα ἐκ τῶν σοφῶν, ποιητῶν καὶ ρητόρων ἀνεγίνωσκον ἢ ἀπτύγγελλον συγγράμματα, ποιήματα καὶ λόγους.

"Οτε δὲ πατήρ τῆς Ἰστορίας, δὲ Ἡρόδοτος, ἀνεγίνωσκε τὴν ἴστορίαν τῶν Μηδικῶν πολέμων, ἀντελήφθη ἐκτὸς τῶν ἀλλων, οἱ διοῖοι ἐδάκρυσον, καὶ παῖδα ἄγνωστόν του, τὸν διοῖον δὲ πατήρ τοῦ Ὀλορος ἐπέπληττε διὰ τοῦτο. «"Ολορε, ἡ φύσις τοῦ νιοῦ σου κατέχεται ἀπὸ μεγάλην μάθησιν» ἀνεφώνησε τότε ὁ Ἡρόδοτος. Καὶ ἦτο δὲ νέος ἐκεῖνος δὲ Θουκυδίδης, δὲ μετέπειτα μέγιστος τῶν ἴστορικῶν τῆς οἰκουμένης.

Τακτικοὶ ἐπισκέπται τῶν ἀγώνων ἥσαν αἱ θεῷς οἱ τῶν διαφόρων πόλεων καὶ ἀποικιῶν, δηλ. οἱ ἐπίσημοι πρέσβεις ἢ ἀντιπρόσωποι, τοὺς διοίους ἔστελλεν ἐκάστη πόλις.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐλλανοδίκαιοι εἶχον ἥδη ὑποδεχθῆ καὶ καταγράψει εἰς τὸ λεύκωμα ἡ γραμματεῖον τοὺς ἀγωνιστὰς μὲ τὸ ὄνομα

αὐτῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος των, ὡς καὶ τὰ ἀγωνίσματα, εἰς τὰ δόποια θὰ μετεῖχον.

"Ορος ἀπαραίτητος, διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς ὡς ἀγωνιστής, ἦτο νὰ εἶναι "Ελλην τὴν καταγωγὴν καὶ πολίτης ἔλευθερος, καὶ νὰ μὴ εἴχε διαπράξει ἀσέβειάν τινα.

Οἱ ἀγῶνες διήρκουν ἐπὶ πέντε ἥμέρας καὶ διεξήγοντο μὲ πολλὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβλητικότητα.

'Εξαιρετικῶς πανηγυρικὴ ὅμως ἦτο ἡ πέμπτη καὶ τελευταία ἥμέρα, κατὰ τὴν δόποιαν ἀπενέμοντο τὰ ἀδλα.

"Οπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἐπὶ αἰλῶνας διετηρεῖτο μετ' εὐλαβείας καὶ προφυλάξεως εἰς κότινος. Παῖς ἀμφιθαλῆς (τοῦ δόποίου δηλ. Ἐζων ἀμφότεροι οἱ γονεῖς) ἔκοπτεν ἐκ τοῦ κοτίνου τούτου διὰ χρυσοῦ δρεπάνου δέκα ἐπτὰ κλάδους μικροὺς θαλλούς· ἔκαστος δὲ ἐκ τούτων ἐδένετο διὰ ταινιῶν καὶ ἐσχηματίζοντο οὕτω δέκα ἐπτὰ στέφανοι, ἵσαριθμοι πρὸς τὰ δέκα ἐπτὰ ἀγωνίσματα, τῶν δόποιων ἥσαν βραβεῖα.

'Ο κῆρυξ ἀνεκήρυσσε μὲ στεντορείαν φωνὴν ἐνώπιον τῶν Πανελλήνων τὸ ὄνομα τῶν νικητῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν.

'Ο δλυμπιονίκης προσήρχετο πρὸ τῶν ἐλλανοδικῶν, ὅπου εἰς ἐξ αὐτῶν τὸν ἐστεφάνωσε διὰ στεφάνου κοτίνου, ἐν ᾧ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν μὲ ὑπέρτατον ἐνθουσιασμὸν ἐπευφήμει τὸν εὐδαίμονα νικητὴν καὶ τὸν ἔρωταν μὲ μῆλα καὶ ρόδα καὶ φύλλα καὶ ἄνθη. "Ονειρον παντὸς εὐρώστου καὶ ἡσκημένου ἀγωνιστοῦ ἦτο νὰ λάβῃ τὸν στέφανον καὶ νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομά του ἀνακηρυττόμενον.

'Ισόθεοι καὶ νίοι θεῶν ἐθεωροῦντο οἱ νικηταὶ τῶν ἀγώνων· ἐθαυμάζοντο δὲ ἀκόμη περισσότερον, ἂν συνέπιπτε νὰ κατήγοντο ἀπὸ οἰκογένειαν δλυμπιονικῶν. Καὶ ἡ πατρὶς τῶν δλυμπιονικῶν ἐτιμᾶτο ἐξαιρετικῶς.

Οἱ νικηταὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν συμπολιτῶν των ἐπέστρεφον πανηγυρικῶς εἰς τὴν πατρίδα των. Καὶ ἡ πόλις των ἐκρήμνιζε μέρος τῶν τειχῶν της, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τειχῶν, ὅταν ἔχῃ τοισύτους πολίτας.

'Ο νικητὴς διήρχετο ἐπευφημούμενος τὰς κυριωτάτας ὅδούς καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεως καὶ μετέθεινεν εἰς τοῦ πολιούχου θεοῦ ἦ-

ἥρωος τὸν ναὸν ἥ τὸ ἥρῷον. Προσέφερεν εὐχαριστήριον θυσίαν καὶ ἀκολούθως παρεκάμητο εἰς τὸ δεῖπνον, τὸ διοῖν προσέφερεν πρὸς τιμῆν του ἥ πόλις ἥ ὁ δῆμος.

Πλείσται δσαι τιμαὶ ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς Ἱερονίκας καὶ εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐτιμῶντο ἔξαιρετικά. Περισσότερον ὅλων ἐτιμῶντο οἱ δλυμπιονῖκαι. Ὁ Πίνδαρος, ὁ μέγιστος ἐκ τῶν λυρικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔλεγεν : « “Οπως τὸ ὕδωρ είναι τὸ ἄριστον ἔξι ὅλων τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, δπως ὁ χρυσὸς είναι τὸ πολυτιμότατον ἐκ τῶν μετάλλων, δπως τὴν ἡμέραν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανὸν ἀστρον θερμότερον καὶ φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον, τοιουτορόπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἀγών ἀνώτερος ἀπὸ τὰ ‘Ολύμπια.

« Οι ἀγῶνες »

Αν. Κεραμόπουλος

ΥΜΝΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

‘Αρχαῖον πνεῦμα’ ἀθάνατον, ἄγνε πατέρα,
τοῦ ὥραιον, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ,
κατέβα, φανερώσου καὶ ἀστραψ’ ἐδῶ πέρα,
στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ’ οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλευμα καὶ στὸ λιθάρι,
στῶν εὐγενῶν ἀγώνων λάμψε τὴν ὁρμή
καὶ μὲ ἀμάραντο στεφάνωσε πλωνάρι,
καὶ σιδερένιο πλάσε καὶ ἀξιο τὸ κορμί.

Κάμποι, βουνὰ καὶ θάλασσες φέγγουνε μαζί σου,
σὰν ἔνας λευκοπόρφυρος μέγας ναός,
καὶ τρέχει στὸν ναὸν ἐδῶ προσκυνητής σου,
ἀρχαῖον πνεῦμα ἀθάνατον, κάθε λαός.

« Ἀσάλευτη ζωὴ »

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὄλόγυρα νὰ τρέχῃ,
 κι ἀκούω νὰ ιράζῃ τ' ὅνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
 τοῦ νικητοῦ, ποὺ νίκησε καὶ σ' ὅλα thagήκε πρῶτος.
 Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονίδα καὶ τ' ἄξιο παλληκάρι
 νὰ ξεκινᾷ ἀπ' τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνῃ
 καὶ ν' ἀκουμπᾶ στὰ γόνατα τ' ἀριστερό του χέρι
 καμαρωτός, περήφανος μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
 ποὺ ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
 Τὴν ξέρω κείνη τὴν ἔλια, τὴν ἄγρια, τὴν ἄγια.
 Τὴν εἰδα, ποὺ τὴν φύτεψεν ὁ Ἡρακλῆς στὴν Ἀλτί,
 κι ἄπλωσ' αὐτὴ τές είζες της κι ἐθέριεψε γιὰ πάντα.
 Εἰδα κι ἐκεῖνο τὸ παιδί, ποὺ δρφάνια δὲν γνωρίζει,
 τῶδα νὰ κόβῃ τὰ κλαδιά μὲ τὸ χρυσὸ δρεπάνι
 καὶ νὰ τὰ φέρνῃ τρέχοντας νὰ γίνουν τὰ στεφάνια.
 Βλέπω τὸν πρῶτο νικητὴ στεφανωμένο τώρα !
 Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, ποὺ τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,
 χαρὰ στὴ μάννα, μακριὰ ποὺ καρτερεῖ μὲ πόδι...
 Χαρὰ στὴ δοξασμένη του καὶ ξακουστὴ πατρίδα,
 δπου γεννῆτετοια παιδιὰ καὶ τέτοια παλληκάρια ! ...

*Ιω. Πολέμης

Η ΕΡΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ

Μίαν ώραίαν ἀττικὴν ἡμέραν, ἐνῷ λαμπρὸς ἀνέβαινεν ὁ ἥλιος ὑπεράνω τοῦ Ὑμηττοῦ, σκεπτικὸς ἐκάθητο ὁ Κέκροψ εἰς τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Γῦρό του ἐκάθηντο αἱ τρεῖς θυγατέρες του. Ἐτραγουδοῦσσαν καὶ ἐκέντων τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

"Ἐξαφνα εἰς τὴν εἰσοδον τῆς Ἀκροπόλεως ἡρκούσθησαν φωναὶ θορυβώδεις, ὡς ἐὰν ἐφιλονίκουν ἀνθρωποι. Ἐντὸς δὲ λίγου ἀντελήφθη ὁ Κέκροψ ὅτι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ὡμίλουν τόσον μεγαλοφάνως καὶ είχον

πλέον εἰσέλθει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἵσαν εἰς ἀνήρ εὔρωστος καὶ ἀθλητὴς μὲν ὑγρὸν βλέμμα καὶ πώγωνα μακρὸν καὶ κόμην κυματίζουσαν, καὶ μία γυνὴ εὐσχῆμος καὶ μεγαλοπρεπής.

— Μὲ συγχωρεῖς, ἰδικός μου εἶναι, ἔλεγεν ὁ ἀνήρ μὲ ζωηρότητα.

— Καθ' ὅλοκληροίαν ἀπατᾶσαι, διότι εἶναι ἰδικός μου, ἀπεκρίνετο ἡ γυνὴ μὲ ὑπεροφάνειαν.

— Οὐδεὶς ἀκόμη μοῦ εἴπεν ὅτι ἀπατῶμαι, εἴπεν ὁ ἀνήρ μὲ δογγήν.

— Ἄντι νὰ φιλονικῶμεν, ἀπεκρίθη μετριοτάθως ἡ γυνὴ, Ἰδοὺ ἔδω πρόχειρος δικαστής. Ἡς τοῦ ἐκνέσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν.

— Περὶ τίνος πρόκειται; ἡρώτησεν ὁ Κέκροψ.

— Ο τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ ἀνήρ, λέγω ὅτι εἶναι ἰδικόν μου κτῆμα καὶ ἔχω ἀπείρους ἀποδείξεις.

— Καὶ ἐγὼ κηρύττω ἀπεναντίας, διέκοψεν ἡ γυνὴ, ὅτι εἶναι ἰδικός μου καὶ κανεὶς δὲν μοῦ τὸ ἔχει ἀμφισβητήσει. Θέλομεν νὰ κρίνης μεταξὺ ἡμῶν.

— Καὶ ἔρινα ἥδη, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ. Ο τόπος οὗτος, ἀν ἐπιτρέπετε, δὲν εἶναι οὕτε τοῦ ἑνὸς οὕτε τοῦ ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ἰδικός μου, διότι εἰμαι ὁ Κέκροψ, ὁ βασιλεύς του.

— Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ἀπίγνητησεν ὁ ἀνήρ.

— Πῶς δὲν ἐμποδίζει; εἴπεν ὁ Κέκροψ.

— Δὲν ἐμποδίζει, διότι εἰμαι ὁ Ποσειδῶν.

— Καὶ ἐγὼ ἡ Ἀθηνᾶ, προσέθεσεν ἡ γυνὴ.

— Α! τότε ἀλλάζει, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, καὶ τότε τὸ μόνον, τὸ ὅποιον δύναμαι νὰ εἴπω, εἶναι ὅτι ἡ γῆ αὐτὴ εἶναι ἰδική σας καὶ ὅχι ἰδική μου. Ἀλλὰ τίνος ἐκ τῶν δύο; Πῶς θέλετε νὰ τὸ κρίνω ἐγὼ ὁ θητός;

— Εγὼ τὴν ζώνω εἰς τὰς ὑγρὰς ἀγκάλας μου καὶ, ἀν θέλω νὰ τὴν σφίγξω, τὴν καταστρέψω, εἴπεν ὁ Ποσειδῶν.

— Εγὼ προστατεύεω καὶ σώζω τοὺς κατοίκους της καὶ ἡ πόλις αὐτὴ ἔχει τὸ ὄνομά μου, εἴπεν ἡ Ἀθηνᾶ.

— «Δηλαδὴ τὸ ἰδικόν μου», εἶπε μέσα του ὁ Κέκροψ.

— Τὸ ἰδικόν σου ἔχει σήμερον, ἀπήντησεν ἡ θεά, διότι ἡννόησε τὰς σκέψεις του. Κεροποτία καλεῖται, ἐν δισφῇ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς πτωχὰς αὐτὰς καλύβας, αἱ ὅποιαι ἔχουν σκωρπιοθή εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀποκρήμνου αὐτοῦ βράχου. Ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα Ἀθηναὶ θὰ ἴδῃ νὰ φθάνῃ

ἡ δόξα της μέχρι τῶν ἀστρων. Θὰ ζήσῃ αἰωνίως καὶ θὰ ἀναδειχθῇ λαμπροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλην χώραν τῆς γῆς.

— Εἰς τὰ ὑγρὰ νῶτά μου θὰ τῆς φέρω θήσαυροὺς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν, καὶ θὰ τῆς παρουσιάσω τὰς ὁδοὺς τῆς δόξης καὶ τῆς ἴσχυός της.

— Έγώ, ἀπήντησεν ἡ Ἄθηνα, θὰ τῆς δίδω τὴν ἀνδρείαν εἰς τὸν πολέμον καὶ τὴν φρόνησιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις, ἡ ὅποια σῳζει καὶ μεγαλύνει τὰς πάλεις.

— Καὶ ὅμως, εἶπε μὲ δόργην ὁ Ποσειδῶν, τὴν χώραν, τὴν ὅποιαν καυχᾶσαι δτι θὰ προστατεύῃς, ἀφήνεις νὰ ληστεύουν οἱ Βοιωτοί.

— Δὲν τὴν βλάπτουσιν τόσον, ἀπεκρίθη μὲ πικρίαν ἡ Ἄθηνα, ὅσον οἱ βάρβαροι τῆς Καρίας μὲ τὰς συνηθείας των, ιοὺς ὅποιους τῆς φέρεις εἰς τὸν λιμένας της.

— Βλέπω, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, δτι αἱ ὑποσχέσεις καὶ τῶν δύο διὰ τὴν χώραν αὐτὴν εἰναι πολὺ μεγάλαι καὶ ἵσαι ἀναμεταξύ των. Ἐπίσης εἰναι ἵσα καὶ δσα κακὰ φέρετε ἡ ἐπιτρέπετε εἰς τοῦτον τὸν τόπον.

Εἰς τὰ παρόντα κακὰ δὲν δύναμαι νὰ στηρίξω τὴν ορίσιν μου. Διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ πᾶς νὰ κρίνω ἔγω ὁ ἐφήμερος θνητός, ὁ ὅποιος δὲν ἔχω τὴν δύναμιν νὰ προφητεύσω τὸ μέλλον. Είμαι ἀπλοῦς ἀνθρώπος καὶ ἡμεῖς οἱ ἀνθρώποι ἀξιον εὐγνωμοσύνης θεωροῦμεν ὅχι ἔκεινον, ὁ ὅποιος ὑπόσχεται πολλά, ἀλλ ἔκεινον, ὁ ὅποιος ἀληθῶς εὐεργετεῖ. "Αν τὸ Ἰδιον ἴσχύῃ καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπὸν, πράξατε τώρα κάτι χάριν τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν μεγαλυτέραν εὐεργεσίαν θὰ δοθῇ τὸ μεγαλύτερον βραβεῖον.

Καὶ οἱ δύο θεοὶ ἔκαμαν νεῦμα τότε, ὡς ἐὰν ἔλεγον : « Μὰ τὸν Δία, δὲν ὅμιλει ἀνόητα ».

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν. Καὶ ἵδού !

Καὶ ἐκτύπησε βιαλῶς μὲ τὴν τρίαινάν του τὸν ξηρὸν βράχον. Ὁ βράχος ἐσείσθη δυνατὰ καὶ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἡ δὲ τρίαινα ἐθυμίσθη μέχρι τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς καὶ ἤνοιξε φρέαρ, τὸ ὅποιον ἐγέμισεν ὕδωρ.

— Ιδού ! ἐπανέλαβεν ὁ θεός, δίδω ὕδωρ εἰς τὴν ξηρὰν Ἀττικήν. Ὁ ἥλιος θὰ ἔξηραινεν ὅλην τὴν ζωήν, θὰ ἀπερρόφα τὰ σπάνια νερὰ τῶν ρυάκων της, θὰ ἐμάραινε τὰ φυτά της καὶ θὰ μετέβαλλε τὴν γῆν εἰς καιομένην κόνιν. Τὸ φρέαρ τοῦτο τὴν ἔσωσε. Τεχνητὸς ϕύαξ θὰ ἀνέρ-

χεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ θὰ σκορπίζῃ δρόσον καὶ ζωὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ θὰ μεταβάλῃ τὴν ἔρημον χώραν εἰς καταπράσινον καὶ εὔφορον κῆπον. 'Αλλ' ὁ ρύαξ αὐτὸς θὰ δεικνύῃ συγχρόνως μὲ τοὺς κυματισμούς του, δτὶ δωρῶ εἰς τὴν χώραν καὶ τὴν θάλασσαν. 'Η θάλασσα θὰ είναι τὸ πεδίον τῶν θριάμβων τῶν κατοίκων της καὶ θὰ περιφέρῃ τροπαιούχους τὰς σημαίας των ἔως ἐκεῖ, ὅπου φθάνουν τὰ κύματά της.

— Αὐτά, εἶπεν ὁ Κέκροψ, δὲν είναι καθόλου εὐκαταφρόνητα. 'Αλλ' δικαστής, διὰ νὰ κρίνῃ ἀμερολήπτως, πρέπει νὰ ἀκούσῃ καὶ τὰ δύο μέρη.

Αὐτὴ ἡτο πλαγία πρόκλησις πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν, ἵνα καὶ αὐτὴ δημιλήσῃ. Τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἐκτύπησεν ἐπίσης τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ποδός της, καὶ ἀμέσως ἐφύτωσε παχύτατος βλαστὸς ἐλαίας, δ ὅποιος ταχέως ηὗξήθη εἰς θαλερὸν καὶ πολύκαρπον δένδρον. 'Ο Κέκροψ ἐτέρπετο βλέπων τὸ καταπράσινον καρποφόρον δένδρον καὶ ἐδρούσετο κάτω ἀπὸ τὴν ὥραιαν σκιάν του.

'Η Ἀθηνᾶ ἀφοῦ ἔκοψε, τοῦ προσέφερεν ἕνα ἐκ τῶν πρασίνων καρπῶν αὐτοῦ. 'Αλλ' δι Κέκροψ, ὅταν τὸ ἐδοκίμασε, παρεμόρφωσε τὸ πρόσωπόν του σιωπῶν. Οἱ καρποὶ ὅμως τάχιστα ὠρίμασαν καὶ ἀπὸ πράσινοι ἔγιναν μαῦροι. Τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἔδωσε καὶ πάλιν καρπὸν εἰς τὸν Κέκροπα. Οὗτος, ἀφοῦ τὸν ἐγεύθη, τὸν ενδε γλυκὺν καὶ ἡ πλάστιγξ τῆς κρίσεώς του ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα, πρὸς τὸν ὅποιον είχε σχεδὸν κλίνει, ἥρχισεν ἥδη νὰ στρέφεται πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν.

— "Αν τὸ ὄνδωρ γονιμοποιῇ τὴν γῆν, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ, ἵδου τὸ ἀριστον αὐτῆς προϊόν. Αὐτό, ἀφοῦ ἐνδύσῃ καὶ πεδιάδας καὶ δρη, θὰ μεταβάλῃ τὴν ἔρημον χώραν τῆς Ἀττικῆς εἰς χαριέστατον κῆπον. 'Ο καρπὸς αὐτοῦ θὰ είναι τῶν κατοίκων αὐτῆς τροφὴ προσφιλής. 'Ο δὲ χυμὸς αὐτοῦ θὰ δωρίσῃ εἰς τὴν γῆν τὸ οὐρανίον φῶς καὶ θὰ μεταβάλῃ τὴν νύκτα εἰς ἥμέραν. 'Αλλὰ πρὸ πάντων μὲ τὸ δένδρον τοῦτο δωρῶ τὸ ὑπέροπτον τῶν ἀγαθῶν, τὴν εἰρήνην, τῆς φρονήσεως τὴν θυγατέρα !

» Αὐτή, ἡ εἰρήνη, είναι τῶν ἀνθρώπων ὁ μέγας εὐεργέτης, αὐτὴ είναι ὁ πλουτοδότης θεός, αὐτὴ στηρίζει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν ἔθνων. Οἱ ἀνδρικοὶ ἀγῶνες, ὁ πόλεμος καὶ αἱ νῖκαι, τὰς ὅποιας θὰ στολίζουν ἔξ ίσου καὶ οἱ κλάδοι μου, τότε συντελοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν, ὅταν μόνον προπαρασκευάζουν τὴν εἰρήνην. "Αλλως φυτεύουν χωρὶς νὰ θερίζουν, καταστρέφουν χωρὶς νὰ οἰκοδομοῦν. Εὐτυ-

χής ὁ λαός, ὁ ὄποιος ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην καὶ ὁ ὄποιος νικᾷ ὅχι διὰ νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην. Πᾶσα ἡμέρα αὐτοῦ εἶναι ἡμέρα εὐδαιμονίας, πᾶν θῆμα αὐτοῦ τὸν ὄδηγει εἰς εὐπορίαν, πᾶς θῶλος τῆς γῆς του μεταβάλλεται εἰς χρυσόν.

— Καὶ τῶν δύο τὰ δῶρα εἶναι θεῖα καὶ ἀνεκτίμητα. 'Αλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀσθενῆ ἀνθρωπίνην μου κοίσιν ἀντέθη ἡ ἔκλογὴ μεταξὺ αὐτῶν, παρακαλῶ καὶ τοὺς δύο νὰ εἰσθε εὐσπλαχνικοὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην. 'Αλλὰ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἀναθέτω εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὄποιος δὲν ὑπόσχεται μόνον τοὺς κεφανούντας τῶν πολέμων. Τὴν παραχωρῶ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὄποιος μᾶς χρηγεῖ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ τὸ ἡμερον καὶ διαρκὲς αὐτῆς φῶς.

Μόλις εἶπεν αὐτὰ ὁ Κέκροψ, ὁ Ποσειδῶν θυμωμένος ἀνεπήδησε καὶ ἐκτύπτησε τὸ ἔδαφος τῆς 'Ακροπόλεως διὰ τῆς τριαίνης του τόσον ἰσχυρά, ὥστε τὰ ἵχνη τῶν διδόντων της φαίνονται ἀκόμη μέχρι σήμερον ἐπὶ τοῦ θράχου, δστις εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἔπειτα κτισθέντος Ἐρεχθείου.

« "Απαντά »

'Αλ. Ραγκαβῆς

ΦΑΕΘΩΝ , ΥΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Μίαν φοράν, εἰς ἀρχαιοτάτους καιρούς, κατώκει εἰς ἄγνωστόν τινα καὶ βαθεῖαν κοιλάδα, ἐντὸς σκιεροῦ ἄλσους δαφνῶν, ἀφιερωμένου εἰς τὸν 'Απόλλωνα, γυνὴ ὡραία καὶ νέα δονομαζούμενη Κλυμένη. 'Απέφευγε δ' αὐτὴ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ καθ' ἡμέραν, εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἥλιου, συνέλεγεν ἄνθη καὶ ἐστεφάνωντε τὸ ἄγαλμα τοῦ 'Απόλλωνος, ἔπειτα δὲ ὅλον της τὸν καιρὸν ἔξωδενεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν θυγατέρων της καὶ τοῦ νιοῦ της, δστις ὠνομάζετο Φαέθων.

Τὸ παιδίον ἦτο σπανίας ὡραιότητος. Οἱ δρθαλμοί του ἦσαν γαλανοὶ ὡς τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, ἡ κόμη του ἦτο ἔανθη καὶ ἐχρύσιζε, καὶ ὅταν ἐμειδία, ἔλεγες ἐχάραζεν ἡ ἀνατολή. Ἡ ἀγάπη τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν του πρὸς αὐτὸν ἦτο λατρεία. 'Αλλὰ καὶ εὐφυίαν καὶ καλὴν θέλησιν είχεν ὁ μικρὸς Φαέθων, καὶ δ,τι τὸν ἔδιδασκον ἡ μήτηρ του καὶ αἱ ἀδελφαὶ του, τὸ ἐμάνθανεν εὐκόλως καὶ προθυμότατα. Καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν δὲ καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος ἔξαισις ἐπέδιδε, καὶ ὅλοι οἱ ὅμιλοικές του τῶν πέριξ κοιλάδων τὸν ἐθεώρουν κατὰ πάντα ἀνώτερόν των.

'Άλλὰ τοῦτο είχε καὶ τὸ κακόν του μέρος, ὅτι συνηθίσας εἰς τοὺς ἐπαίνους ἀπώλεσε τὴν μετριοφροσύνην, ἥτις εἶναι τῶν προτερημάτων ὁ στολισμός, καὶ ἔγινεν οἰηματίας. Τὸ κακόν δὲ ἥτο ὅτι οὕτε ἡ μήτηρ οὕτε αἱ ἀδελφαὶ του συνετέλουν πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν φιλαυτίαν του, διότι ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης τὸν ἔβλαπτεν ἀντὶ νὰ τὸν ὀφελῇ.

Πατέρα δὲν είχεν ἵδει ποτὲ οὐδὲ ἥκουσε νὰ γίνῃ ποτὲ λόγος περὶ τοῦ πατρός του. Μόνον ἄπαξ, ὅταν ἡ μήτηρ τὸν ἐδίδασκεν ὅτι ὁ πατήρ τοῦ Διὸς ἥτο ὁ Κρόνος, καὶ πατήρ τοῦ Κρόνου ὁ Οὐρανός, ἥρωτησεν αἴφνης ὁ μικρὸς Φαέθων:

— Καὶ ἴδιος μου πατήρ ποῖος εἶναι;

Τότε ἡ Κλυμένη ἡναγκάσθη, μετὰ πολλὰς παρορμήσεις τοῦ νεαροῦ νιοῦ, νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι ὁ πατήρ του ἥτο ὁ θεός Ἀπόλλων.

Μετά τινα ἔτη οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρῶν είχον μεγάλην πανήγυριν καὶ ἀγῶνας εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ. Συνέρρευσαν λοιπὸν ἐκεὶ οἱ ἀξιώτεροι νέοι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα διαγωνισθῶσιν. "Οστις ὑπερίσχυεν ἐλάμβανε στέφανον, ἐπηγεῖτο, ἔχειροχοροτείτο, καὶ εὐτυχεῖς ἐλογίζοντο οἱ γονεῖς, οἵτινες τὸν ἐγέννησαν.

Μεταξὺ ὅλων τῶν ἀγώνων λαμπρότεροι ἦθεωροῦντο οἱ ἵππικοι, καὶ τὸ πλῆθος ὅλον ἥτο βέβαιον ὅτι τὸ βραβεῖον θὰ λά�ῃ εἰς Θεσσαλός, δοτις ἐκάλητο ὑπερήφανος εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὀραιότατον ὅλων τῶν ἵππων καὶ ἐφαίνετο ἔχων μεγάλην ἐπιτηδειότητα νὰ τὸν διοικῇ. Καὶ τῷ δοντι, ὅταν ἥρχισαν νὰ τρέχωσιν, αὐτὸς ἐτίναχθη ὅλων ἐμπρός. 'Ο δὲ Φαέθων, δοτις καὶ αὐτὸς ἡγωνίζετο μετὰ τῶν ἵππων, ἔμεινε μικρὸν ὅπλος ἀναβαίνων ἵππον, δοτις ἐφαίνετο ἄγριος καὶ νευρώδης, ἥτο δῆμος μικρὸς καὶ οὐχὶ ἐπιδεικτικός. 'Αλλ' ὅτε δὲν ἀπέιχον πλέον πολὺ τοῦ τέρματος, ἐπλήξε δι' ἐνὸς τῶν πτερυνιστήρων τὸν ἵππον του, δοτις δὲν ἥτο, ὡς οἱ ἄλλοι, ἐξηντλημένος, ἐπήδησε μέγιστον πήδημα, καὶ τρέχων ὡς ἀστραπῇ ἐφθασε πρὸ τοῦ Θεσσαλοῦ.

— Εὔγε ! Εὔγε ! ἐφώναζον αἱ χιλιάδες τῶν θεατῶν, ὅτε ἐφάνη εἰς τὰς ὅψεις ὅλων ὁ νεανίας ὡραῖος καὶ φέρων τῆς νίκης τὸν στέφανον.

Μετὰ δὲ τὸ ἵπποδρόμιον ἥρχισεν ἡ ἀρματοδρομία καὶ μετὰ θαυμασμοῦ εἶδε τὸ πλῆθος τὸν Φαέθοντα, τὸν ὅποιον ἐνόμιζεν κατάκοπον ἐκ τῆς πρώτης νίκης, παραταχθέντα καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἵπποι του ἤσαν τέσσαρες, ξανθοὶ καὶ τόσον θυμοειδεῖς καὶ ἀνυπόμονοι,

ώστε οι θεαταὶ ἐπίστευον δτι, τότε κατὰ πρῶτον ἔζεύχθησαν εἰς ἄρμα, ἐφοβοῦντο δὲ διὰ τοῦτο τὰ ἔσχατα διὰ τὸν Φαέθοντα.

'Αλλ' ὡς τὸ σύνθημα ἔδόθη, ὁ νέος τοὺς ἥγγισεν ἐλαφρῶς διὰ τῆς μάστιγος, τοὺς προεκάλεσε διὰ γλυκείας φωνῆς, καὶ οἱ ἵπποι ὠρμησαν ὡς βέλος ἐμπρός. Θαυμασία δὲ ἦτο ἡ ἀνεσις καὶ ἡ ἐπιδεξιότης, μεθ' ἣς διηρύθυνε τὰς ἡνίας, ἀπέφευγε τὰ προσκόμιατα, ἔκοπτε τὴν ὄδον τῶν ἀνταγωνιστῶν του σοφοὺς ἐλιγμοὺς ἐκτελῶν. Καὶ μόλις ἔφθασεν εἰς τὸ τέρμα, διὰ στιβαρᾶς χειρὸς ἀνεχαίτισε τοὺς ἵππους, ἀνεπήδησε τοῦ ἄρματος καὶ ἔροιψε τὰς ἡνίας εἰς τὸν ἵπποκόμον, πρὸν ἀφιχθῶσιν οἱ ἄλλοι.

'Ο ἐνθουσιασμὸς τῶν θεατῶν ὅρια δὲν ἔγνωριζεν. Αἱ εὐφημίαι των ἔφθανον μέχρις οὐρανοῦ καὶ ὅλαι αἱ χεῖρες πρὸς αὐτὸν ἔξετείνοντο καὶ ἔριπτον στεφάνους.

"Ορια δὲν είχεν ἡ εὔτυχία τῆς Κλυμένης, ὅταν είδεν αἴφνης ἐμπρός της τὸν Ἀπόλλωνα νὰ ἐπισκέπτεται τὴν οἰκίαν της συνοδεύων τὸν νικητὴν σίον. Μετὰ μεγίστης δὲ χαρᾶς ἤκουσε καὶ τὸν Φαέθοντα διηγούμενον περὶ τῶν θριάμβων του. Κατωτέρα δὲ τῆς ἰδικῆς της δὲν ἦτο καὶ τῶν θυγατέρων της ἡ ἀγαλλίασις διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πατρός των καὶ διὰ τὰς νίκας τοῦ ἀδελφοῦ των.

'Αλλὰ τὰ πάντα ἥλλαξαν μορφήν, ὅταν ὁ Ἀπόλλων εἴτε :

— Κλυμένη, ὡς μήτηρ ὑπακούεσαι ὑπὸ τοῦ νεανίσκου τούτου. Εἰπέ του νὰ μὴ ἐπιμένῃ νὰ μοῦ ζητῇ ὅ,τι μοῦ ἔζήτησεν.

— "Οχι, μῆτερ, μὴν τὸν ἀκούνης, ἀνέκραξεν ὁ Φαέθων. Μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μοῦ δώσῃ ὅ,τι τοῦ ζητήσω. Ἐζήτησα νὰ δόηγήσω καὶ ἐγὼ μίαν μόνον ἡμέραν τὴν ἄμαξάν του εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ δὲν θέλει νὰ μὲ ἀφήσῃ.

— Τὸν ὅλεθρόν σου, ἀλόγιστε, ἀπεκρίθη μετὰ περιπαθείας δ 'Απόλλων, τὴν καταστροφήν σου ζητεῖς. Ἡξεύρεις τί εἶναι οἱ ἵπποι μου, τοὺς διοίους ζητεῖς νὰ δαμάσῃς; Ζήτησον ἐπίσης νὰ ἡγιονήσῃς τὴν βροντὴν καὶ τὸν κεραυνόν.

— Φίλτατε Φαέθον, ἀνεφώνησε τρέμουσα ἡ μήτηρ του, ἀφησε τὴν φαντασίαν αὐτήν. "Αν δυστύχημα σοῦ συμβῇ, ἥξευρε δτι μὲ φονεύεις.

'Ομοίως καὶ αἱ ἀδελφαὶ του τὸν ἐλάμιθαν εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ τὸν παρεκάλουν. 'Αλλ' ἐκεῖνος γελῶν ὑπεροπτικῶς :

— Φοβεῖσθε, ἔλεγε, διότι δὲν μὲ εἴδατε εἰς τὸ ἵπποδρόμιον. "Ο, τι

καὶ ἀν εἶναι οἱ ἵπποι τοῦ πατρός μου, ἵπποι εἶναι πάντοτε. Καὶ θὰ ἴδουν ἀν ἡμπορῶ νὰ τοὺς δαμάσω.

— Νεανίσκε, νεανίσκε, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων, ἡ ὑπεροψία εἶναι μέγα ἀμάρτημα. Ἀμάρτημα πολλάκις θανάσιμον.

— Ἄλλ' ἀρνήθητι τὸ ἄφρον ζήτημά του, εἶπεν ἡ Κλυμένη πρὸς τὸν θεόν. "Οτε ὑπεσχέθης, δὲν ἥξεινδες τί θὰ σου ζητήσῃ.

— Τοῦτο δυστυχῶς δὲν δύναμαι, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων. "Ωμοσα κατὰ τῆς Στυγός, καὶ ὁ φοβερός αὐτὸς ὅρκος παρὰ τοῖς θεοῖς δὲν ἀναιρεῖται.

"Οτε ἡ δυστυχὴς Κλυμένη ἥκουσε τοῦτο, παρεδόθη εἰς ὅλην τὴν ἀπελπισίαν της, καὶ μόλις κατώρθωσεν ὁ Ἀπόλλων νὰ τὴν παρηγορήσῃ ὀλίγον, ὑποσχεθεὶς ὅτι θέλει ὁδηγήσει καὶ διατάξει τὸν νίον του πῶς νὰ πράξῃ, ἵνα ἀποφύγῃ πᾶν δυστύχημα.

Μετὰ νέας λοιπόν, ἐπίσης ματαίας, προσπαθείας τοῦ νὰ μεταπείσωσι τὸν ἰσχυρογάνωμονα παραλαβὼν αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὁλυμπὸν, ὃπου τὸν ἔφερεν ἐν ἀκαρεῖ, διότι οὔτως ὠδοιπόρουν οἱ θεοί. Ἐκεῖ δὲ τὸν ὡδήγησεν ἀμέσως εἰς τὸ ἵπποστάσιόν του, στύλον ὃλον ἐκ χρυσοῦ. Ἐκεῖ τέσσαρες χιόνος λευκότεροι ὕπτοι σκάπτοντες τὸ ἔδαφος δι' ἀργυρῶν ὄπλῶν ἔτρωγον χρυσῆν κριθὴν εἰς ἀργυρᾶς φάτνας καὶ εἰς κρυσταλλίνους κάδους ἔπινον νέκταρ, τὸ ποτὸν τῶν θεῶν. Ἰπποκόμοι δὲ αὐτῶν ἱσαν εἰκοσιτέσσαρες νέαι παρθένοι, αἱ Ὡραι, δώδεκα αἱ τῆς νυκτός, μελανὰ ἐνδειμέναι, καὶ δώδεκα λευκοφόροι, αἱ τῆς ἡμέρας.

Τότε ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόλλων εἰς τὸν νίον του πῶς ἡμέρως νὰ προσφωνῇ τοὺς ἵππους, πῶς νὰ τοὺς ψηλαφῇ, χωρὶς νὰ τοὺς πλήγῃ διὰ τῆς χρυσῆς μάστιγος, πῶς νὰ τοὺς ὁδηγῇ, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς παροξύνῃ, πῶς νὰ κρατῇ τὰς ἡνίας, χωρὶς οὕτε νὰ τὰς τείνῃ οὕτε νὰ τὰς χαλαρώνῃ. Καὶ ἀφοῦ καὶ ἄλλα ὠφέλιμα τῷ παρήγγελε, τὸν ἐνοιδέτησε διὰ τελευταίαν φροṇὸν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀνοήτου ἀποφάσεώς του, ἀλλὰ καὶ πάλιν χωρὶς νὰ τὸν πείσῃ.

— Καιρὸς λοιπόν, εἶπεν.

Καὶ τοῦ ἔδειξε τὰς Ὡρας τῆς νυκτός, αἴτινες εἶχον στρέψει τὰ νῶτα σιωπηλῶς, καὶ τὰς Ὡρας τῆς ἡμέρας, αἴτινες μειδιῶσαι καὶ ἐλαφρῶς ὀρχούμεναι ἐπλησίαζον καὶ ἔζεύγνυν τοὺς τέσσαρας λευκοὺς ἵππους εἰς δίφρον κατάχρυσον, διὸ ἐκάλυπτον μύριοι καὶ μύριοι ἀκτινοβολοῦντες ἀδάμαντες.

'Ο Φαέθων ἔθαψε θήραν τὸ κατ' ἀρχάς. 'Άλλ' εὐθὺς πάλιν θάρρος λαβὼν ἐπῆδησεν εἰς τὸν δίφρον βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, δῖτις διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν ἐσφυγῆνεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— 'Αγαθῆ τύχῃ ! τῷ εἴτεν. Προσοχήν, ἡρεμίαν πνεύματος καὶ περίσκεψιν !

Τότε προυχώρησε νεᾶνις φαιδρά, ἔχουσα ρόδων πλήρεις τὰς χεῖρας, ἥνοιξε διὰ χρυσοῦ ἀλειδίου τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐσκόρπισε τὰ ρόδα εἰς τὸ κατώφλιον. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν ὁ Ἀπόλλων προσεφώνησε τοὺς ἵππους καὶ αὐτὸι ἐκινήθησαν.

Κατ' ἀρχὰς ἐβάδιζον βῆμα βραδύ, διότι ἡ ἄνοδος ἦτο ἀπότομος. 'Άλλὰ τοῦτο ἐστενοχώρει τὸν τολμητίαν, δῖτις ἐνθυμούμενος τὰ ἵπποδρόμια ἐκραύγαζεν «ἐμπρὸς λοιπόν», καὶ ἐκτύπα διὰ τῆς μάστιγος τὸν ἀέρα.

Εἰς τὴν ἔνην ταύτην φωνήν, εἰς τῆς μάστιγος τὸ πλατάγισμα οἱ ἵπποι ἀνετινάχθησαν σφοδρῶς καὶ ἥρχισαν καλπάζοντες ὡς παράφροι. 'Ο πλατὺς οὐρανὸς ἔφευγεν ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ περὶ τὸν Φαέθοντα ἦτο χάος, διότι ἔβλεπεν ἐν σκοτοδίην σπινθηροβολοῦντας ἀστερισμοὺς ὡς σχῆμα καρκίνων, σκιοράτιων καὶ λεόντων, καὶ βαθέως ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν γῆν, ἥτις ἐστρέφετο ώς χειρόμυλος.

'Άλλ' ὁ Φαέθων ἦτο γενναῖος. 'Ηρπασε τοὺς χαλινοὺς καὶ σπασμαδικῶς τοὺς ἀνέσυρεν. Οἱ ἵπποι τότε ἀνωρθώθησαν εἰς τοὺς ὅπισθίους των πόδας.

'Οργιζόμενος ὁ νεανίας τοὺς ἐκτύπησε διὰ τῆς μάστιγος, καὶ αὐτοὶ φοβερῶς χρεμετίσαντες καὶ φυσήσαντες ἐκ τῶν ρωθώνων φλόγας ὕδρησαν, ὡς ἂν ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν ἀνέμων. 'Ἐκ τοῦ χρεμετισμοῦ των οἱ θόλοι τοῦ οὐρανοῦ ἐσείσθησαν. 'Ἐκ τῶν φλογῶν των τὰ σύννεφα ἐβάφησαν ἐρυθρᾶ. Πᾶν κίνημα τοῦ νέου των ἥνιψχου τοὺς ἡρέθιζε ἦτο τοὺς ὁδήγει, καὶ ἐφέροντο τυφλῶς καὶ ἀτάκτως. Καὶ δῆτε μὲν ἀνέσυρε τοὺς χαλινούς, ἀνεπήδων πρὸς τὰ ἄνω σχεδὸν καθέτως, καὶ εἰς δλίγα λεπτὰ ἀνέβαινον εἰς ἀχανῆ ὄψη μακρυνόμενοι τῆς γῆς. 'Η γῆ τότε ἐστρημένη τῆς θερμότητος τοῦ ἥλιου ἐκαλύπτετο ὑπὸ χιόνων καὶ ὑπὸ πάγων, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐγίνοντο κρύσταλλα, καὶ φυτά καὶ ζῷα καὶ ἄνθρωποι ἀπέθησκον ἐκ τοῦ ψύχους. "Οτε δὲ ἐκουραδίζοντο οἱ εὔωραστοί του βραχίονες καὶ ἐχαλαροῦντο οἱ χαλινοί, ὕδρων οἱ ἵπποι κατὰ κεφαλῆς πρὸς τὴν γῆν, καὶ, διότι ἐπλησίαζον, αἱ πεδιάδες μετεβάλλοντο εἰς ἀμ-

μώδεις ἔρήμους καὶ ἥναπτον ὡς λαμπάδες τὰ δάση, καὶ οἱ ποταμοὶ ἔξηραίνοντο καὶ ἀπέραντος πυρκαϊά ἔβοσκεν εἰς τὰ δόη καὶ εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς κατοικίας.

Τότε μεγάλη κραυγὴ ἡγέρθη ἐξ ὅλης τῆς γῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἔξεπιπτον δεήσεις πρὸς τὸν Δία νὰ ἀποτρέψῃ τὸ μέγα δεινόν.

Ο δὲ Ζεὺς Ἰδὼν τὸν ἥλιον ὅτι ἐκινεῖτο, ὡς ἂν ἐμέθυε, καὶ ἐννοήσας ὅτι ὀδηγεῖ αὐτὸν, οὐχὶ δὲ Ἀπόλλων, ἀλλὰ χειρὶ πρωτόπειρος καὶ ἀνίκανος, ἥρπασε μετ' ὁργῆς τὸν κεραυνὸν καὶ τὸν ἐσφενδόνισε κατὰ τοῦ αὐθάδους. Φοβερὸς τριγμὸς ἱκούσθη καθ' ὅλην τὴν φύσιν. Οἱ κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἄμαξαν, καὶ πλήξας ἀπεκύλισε τὸν Φαέθοντα. Καὶ οἱ μὲν ἵπποι, γνωρίσαντες τὴν βροντὴν τῶν θεῶν, ἔντρομοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν φάτνην των, ἀφέντες καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν γῆν εἰς σκότος βυθισμένην. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ δυστιχοῦ νεανίου φερόμενον διὰ τοῦ κενοῦ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἡριδανόν, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς ὃπου ἔμενον ἡ μήτηρ καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ μετ' ἀγωνίας περιμένουσαι τὴν ἐπιστροφήν του.

Τὴν ἀπελπισίαν των ἔκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ. Τὸν ἀγαπητὸν τῆς καρδίας των, τὸν πλήρη ζωῆς καὶ ἔλπιδων νεανίαν, τὸν εἶχον ἥδη ἐμπρός των πτῶμα ἄμορφον καὶ ἥρωτηριασμένον. Διὰ τῶν χειρῶν των ἔσκαψαν τὴν ὅχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν ἐνεταφίασαν, καὶ ἐκεὶ τὰς εὔρισκεν ὁ ἀνατέλλων, καὶ ἐκεὶ ὁ δύων ἥλιος νὰ κλαίωσιν ἀπηγορήτως, καὶ ὁ ποταμὸς ἔπινε τὰ δάκρυα των.

Οἱ Ἀπόλλων ὅμις ἤλεισε τὴν γυναικα καὶ τὰς θυγατρέας του. Καὶ νὰ ἐλαττώσῃ μὲν τὴν θλῖψίν των δὲν ἡδύνατο, διότι καὶ ὁ ἔδιος τὴν συνεμερίζετο, ἀλλ' ὅπως τὴν καταστήσῃ ὀλιγάτερον ἐπαισθητὴν εἰς αὐτάς, εἰς τὴν παραποταμίαν ἐκείνην, ὃπου ἐφαίνοντο ὡς φιλάσσασαι, τὰς μετεμόρφωσεν εἰς δένδρα, τὰς ἵτεας, αἴτινες, ὡς γνωστόν, φάνονται ὡς κλαίουσαι, καὶ «κλαίουσαι» τῷ ὅντι ὀνομάζονται παρὰ τοῦ λαοῦ. Τὰ δὲ πύρινα δάκρυα των σταλάζοντα εἰς τὸν ποταμὸν μετεβλήθησαν ἐντὸς τῶν κυμάτων του εἰς τὴν πολύτιμον ἐκείνην κιτρίνην ὕλην, ἥτις ὀνομάζεται ἥλεκτρον.

«Παρνασσός»

*Αλ. Ραγκασῆς

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Μέγιστον καὶ κάλλιστον ἔργον τοῦ νομοθέτου ἐθεώρει ὁ Λυκοῦργος ὅτι ἡτοί ή ἀνατροφὴ τῶν νέων, διότι ἐκ τῶν ἥθων καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν πολιτῶν ἰδίως κρέμαται η ἐνδαιμονία τῶν πόλεων. Εὐτυχεῖς δὲ αἱ πόλεις ἔκειναι, εἰς τὰς ὅποιας οἱ πολῖται ὑπακούουσιν εἰς τοὺς νόμους οὐχὶ ἔξι ἀνάγκης, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν προσαίρεσιν ὑπείκοντες.

Διηγοῦνται ὅτι, διὰ νὰ πείσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς Σπαρτιάτας περὶ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, τὴν δόπιαν ἡ ἀνατροφὴ ἔχει ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐπέδειξεν εἰς αὐτοὺς δύο διδύμους σκύλους, ἔξι ὡν τὸν μὲν εἰχεν ἀναθρέψει κυνηγετικόν, ζωηρὸν καὶ εὐκίνητον, τὸν δὲ θηλυπρεπῆ, λαίμαργον καὶ ὀκνηρόν. "Οπως δὲ καταστήσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς πολίτας τῆς Σπάρτης ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους, ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἥρχισε τὰς φροντίδας αὐτοῦ, ὁρθῶς σκεπτόμενος ὅτι ἀπὸ τὰς μητέρας ἰδίως ἐξαρτᾶται ἡ εὐεξία τῶν τέκνων. "Οθεν ἀπήτησεν οὐχὶ μόνον οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ αἱ νεάνιδες τῆς Σπάρτης νὰ γυμνάζωσι τὰ σώματά των καὶ διὰ τοῦ δρομοῦ καὶ διὰ τῆς πάλης καὶ διὰ τοῦ δίσκου καὶ διὰ τοῦ ἀκοντίου. Ἐνισχύουσαι δὲ τοιουτορόπως τὰ σώματα αὐτῶν, προητοιμάζοντο μητέρες καὶ τροφοὶ ὑγιεῖς καὶ εὐρώστοι εὐρώστων καὶ ὑγιῶν τέκνων.

Συγχρόνως δὲ ἀνατρεφόμεναι ὑψηλοφρόνως αἱ Σπαρτιάτιδες καθίσταντο πλήρεις εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἔξι ὡν ἔξειχε τὸ ὑψηλὸν αἰσθημα τῆς φιλοπατρίας. "Οθεν ἡ μὲν Γοργὼ ἀποστέλλουσα τὸν νιόν της εἰς τὴν μάχην δὲν ἔκλαιεν, ἀλλ' «ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς» ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ἐνῷ τῷ παρέδιδε τὴν ἀσπίδα του. Ἡ δὲ Ἀργιλεωνίς, διτε ἔμαθεν διτι ὁ νιός της Βρασίδας ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην, ἀντὶ νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ λυπηθῇ, ἥρώτησεν ἀν ἔπεσεν ἐνδέξως καὶ δξίως τῆς Σπάρτης. Ἀλλοίμονον δὲ εἰς τὸν Σπαρτιάτην, διτις ἔρριπτεν ἐν τῇ μάχῃ τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ δπλα του, δπως σωθῇ. Ὁ δειλὸς καὶ ρίψαστις ἦτο ἐν Σπάρτη

τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς. Ἐὰν ἦτο ἀγαμος, δὲν εὔρισκε σύζυγον, ἐὰν εἶχε μνγατέρας, δὲν εὔρισκε γαμβρόν! «Ωστε δικαίως ὁ Ξενοφῶν λέγει ὅτι δὲν θαυμάζει ἂν οἱ Σπαρτιάται ἐπροτίμων τὸν θάνατον τοῦ τοιούτου ἀτίμου καὶ ἐπονειδίστου βίου.

Τοιαύτας γυναικας ἔχουσα ἡ Σπάρτη δὲν ἥδυνατο εἰμὴ νὰ λαμπρυνθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ, διότι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν γυναικῶν κρέμαται ἰδίως ἡ εὐδαιμονία τῶν λαῶν· αὐταὶ εἰναι αἱ πρῶται παιδαγωγοὶ τῶν τέκνων, αὐταὶ εἰσάγουσιν ἐν τῷ βίῳ τὴν σωτήριον λιτότητα ἢ τὴν φθιοροποιὸν πολυτέλειαν, αὐταὶ διατροφοῦσι τὰ ἀγνὰ ἥθη, ἀτινα σώζουσι τὰς κοινωνίας ἥ διατρέφουσι τὴν κακοήθειαν, ἥτις ἔξαντλεῖ, ἔξευτελίζει καὶ καταστρέφει τοὺς λαούς.

Ίδιως δὲ καὶ τὰ τῆς διαίτης τῶν βρεφῶν ἥσαν κανονισμένα ἐν Σπάρτῃ, ὅπως ὑγιᾶ καὶ εὔρωστα καὶ ἄφοβα ἀναδειχθῶσιν, ὅθεν καὶ διὰ οἴνου ἔλουνον αὐτά, ὅπως τὰ ἐνισχύσωσι, καὶ ἄνευ σπαργάνων τὰ ἀνέτρεφον, ὅπως μὴ παρεμποδίζηται ἡ ἐλευθέρα ἀνάπτυξις τῶν μελῶν των, καὶ εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τὰ συνήθισον, διὰ νὰ μὴ φοβῶνται μηδὲ νὰ κλαίωσι, καὶ περὶ τὴν τροφήν τὰ ἐμάνθανον νὰ μὴ ἔχωσι ἰδιοτροπίας. Καὶ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἐπτὰ ἑτῶν τοιουτοδύπως ἀνετρέφοντο τὰ παιδία τῆς Σπάρτης ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Γινόμενα δὲ ἐπταετῆ ἔλαμψάνοντο παρὰ τῶν γονέων καὶ παρεδίδοντο εἰς τοὺς παιδαγωγούς, οἵτινες ἀνέτρεφον αὐτά, ἰδίως ὅπως τὰ προπαρασκευάσωσιν ἀνδρείους καὶ πειθαρχοῦντας στρατιώτας τῆς Σπάρτης. Καὶ γράμματα μὲν δὲν ἐμάνθανον, εἰμὴ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ἔγυμνάζοντο νὰ τρέχωσι, νὰ πηδῶσι, νὰ παλαίωσιν, νὰ φίτωσι δίσκουν ἥ ἀκόντιον, ἀπας δὲ ὁ βίος αὐτῶν ἔξι ἀπαλῶν ὀνύχων ἥτο σχολεῖον καρτερίας, πειθαρχίας καὶ λιτότητος· ἡ τροφή των ἥτο ἀπλουστάτη, ἡ ἐνδυμασία των ἔλαφρά, ὁ ὑπνος των ἐπὶ καλάμων.

Ἐδιδάσκοντο προσέτι νὰ ἀποκρίνωνται μετὰ βραχύτητος ζωηρᾶς καὶ ἀποφθεγματικῆς, ἥτις κατέστη ὁ παροιμιώδης χαρακτήρος τῆς Σπαρτιατικῆς ὄμιλίας. «Οτε π.χ. πρόετρεπέ τις τὸν Λυκοῦργον νὰ συστίσῃ ἐν Σπάρτῃ δημοκρατίαν, λακωνικῶς ὁ Λυκοῦργος τῷ ἀπήτησε «Σὺ γὰρ πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν». Ο σύντομος καὶ εὔρωστος λόγος ἀποδεικνύει νοῦν ὑγιᾶ καὶ εὔρωστον.

Κατεβάλλετο δὲ πᾶσα προσπάθεια ἐν Σπάρτῃ, ὅπως γίνωσιν οἱ νέοι εὐπειθεῖς, σεμνοί, σώφρονες, σεβόμενοι τοὺς γέροντας, τὰς ἀρχὰς

καὶ τὸν νόμους τῆς πατρίδος, δπερ ἐθεωρεῖτο ἡ κυριωτέρα βάσις πάσης εὐδαίμονος πολιτείας. Τὸ βῆμα καὶ τὸ βλέμμα τῶν νέων Σπαρτιατῶν ἐπεδείκνυν τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην αὐτῶν ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων ἵσαν πάντοτε συνεσταλμένοι ὡς κόραι καὶ σιωπηλοὶ ὡς ἀγάλματα, τὴν δὲ μέθην ἔθδελύττοντο βλέποντες τοὺς ἐπίτηδες ἐνώπιον αὐτῶν ἐκτεθειμένους δούλους, τοὺς ὅποίους εἴλωτας ἐκάλουν, μεθύοντας καὶ τὰ αἰσχιστα ἐν τῇ μέθῃ πράττοντας.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἀνατροφῆς τῶν νέων καὶ οἱ θεσμοὶ τοῦ Λυκούργου ἐπὶ αἰῶνας ἀλώβητοι διετηρήθησαν καὶ ἡ δόξα τῆς Σπάρτης ἀμάραντος ἀνεδείχθη.

Ἐκ δὲ τῶν ὥραίων τεχνῶν αἱ μόναι τὰς ὅποιας ἐδιδάσκοντο οἱ νεοὶ τῆς Σπάρτης ἥσαν ὁ χορός, τὸ ἱερὸν καὶ ἡρωϊκὸν ἄσμα, ὁ αὐλὸς καὶ ἡ κιθάρα. Ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς ἦτο ἀνδρικός, οὐχὶ θηλυπρεπής, ἐρυθρομῆτο δέ, ὅπως διερεθίζῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν νέων, διότι, τριῶν δυτῶν τῶν χορῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἡλικίας, ὁ μὲν χορὸς τῶν γερόντων ἀρχόμενος ἔψαλλεν : « Ἄμμεις ποκ' ἥμεις ἄλκιμοι νεανίαι » (Ναί ! ἥμεθα ἥμεις ποτε ἀνδρεῖοι νεανίαι). 'Ο δὲ χορὸς τῶν ἀκμαζόντων ἀνδρῶν ἀπαντῶν ἔψαλλεν : « Ἄμμεις δέ γ' εἰμές αἱ δὲ λῆσ, πεῖραν λάβε » ('Ἄλλ' ἥδη εἰκεμέθα ἥμεις, δοκίμασον, ἀνθέλης). 'Ο δὲ χορὸς τῶν παίδων ἔλεγεν : « Ἄμμεις δέ γ' ἐσσόμεθα πολλῷ κάροντες » (Ἡμεῖς δὲ θέλοιμεν φανῆ πολὺ καλύτεροι σας).

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν εἰκοσιν ἐτῶν ἥρχιζεν ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία τοῦ Σπαρτιάτου, ἐξακολουθοῦσα ἀδιακόπως μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἑξήκοντα ἐτῶν καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιᾶται ἔχοντες πάντοτε ὡς σύνθημα τὸ « νίκη ἢ θάνατος » ἀνεδείχθησαν ὁ πολεμικώτερος λαὸς τῆς Ἑλλάδος.

Γερουσιασταὶ δὲ ἔξελέγοντο, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, πρὸς ἀντικαταστασιν τῶν ἀποθνησκόντων οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη καὶ ἀνακηρυκτόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἄριστοι κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ σωφρονέστεροι καθ' ἡπάντα τὸν βίον.

Ἐὰν δέ τις δὲν ἔξελέγετο, δὲν ἥγανάκτει οὐδὲ ὕβριζεν οὐδὲ ἐσυκοφάντει, ἀλλ' ἔχαιρε, διότι ἡ πατρίς, τὴν ὅποιαν πάντες ὡς κοινὴν μητρέα ἡγάπτων καὶ τῆς ὅποιας τέκνα εὐπειθῇ πάντες ἐθεωροῦντο, εἶλεν ἄλλους καλυτέρους αὐτοῦ. Τοὺς λόγους τούτους εἶπε χαίρων ὁ Σπαρτιάτης Παιδάρητος, δτε ἀντ' αὐτοῦ ἔξελέχθησαν ἄλλοι.

"Οτε δέ ο Λυκοῦργος είδε τοὺς Σπαρτιάτας συνηθίσαντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων αὐτοῦ, καὶ τὰ καλὰ καὶ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς νομοθείας του, ηὑφράνθη, καθώς, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ηὑφράνθη καὶ δὲ Θεός, ὅτε ἔπλασε τὸν κόσμον καὶ εἶδε τὴν πρώτην ἀρμονικὴν αὐτοῦ κίνησιν. Τότε δὲ ἐπενθύμησε νὰ καταστῇσῃ διαρκῆ καὶ εἰ δυνατόν, ἀθάνατον τὴν νομοθείαν του ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Σπάρτης.

"Οθεν συγκαλέσας εἰς ἐκκλησίαν τοὺς βασιλεῖς, τοὺς γερουσιαστὰς καὶ τὸν λαὸν ὁ Λυκοῦργος ἔξήτησε παρ' αὐτῶν νὰ τῷ ὑποσχεθῶσιν ἐνόρκως, ὅτι δὲν θέλουσι μεταβάλει ἡ μετακινήσει τι ἐκ τῆς νομοθείας του, μέχρις οὗ ἐπανέλθῃ ἐκ Δελφῶν, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ, ὅπως συμβουλευθῇ τὸν θεὸν περὶ τῆς νομοθείας του καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τροπολογιῶν εἰς αὐτήν. Ἀφοῦ δὲ πάντες προθύμως ὠρκίσθησαν ὅτι, ἂν ὁ Λυκοῦργος δὲν ἐπανέλθῃ, οὐδὲν ἐκ τῆς νομοθείας αὐτοῦ θέλουσι μεταβάλει, ὁ Λυκοῦργος ἀνεχώρησεν εἰς Δελφούς, ὅπου ἡ Πυθία τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ εἶπεν ὅτι οἱ νόμοι του καλῶς ἔχουσι καὶ ὅτι ἡ Σπάρτη θέλει διαμείνει ἐνδοξοτάτη, ἐν ὅσῳ φυλάττει τοὺς νόμους αὐτοῦ.

Τὸν χρησμὸν τοῦτον ἔσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ ὁ Λυκοῦργος εἰς τὴν Σπάρτην, ἀλλ' ἐφοβεῖτο μήπως οἱ συμπολῖται του θεωροῦντες ἔαυτοὺς λελυμένους ἐκ τοῦ ὅρκου των ἐπιχειρήσωσι μεταβολᾶς εἰς τὴν νομοθείαν του πρὸς βλάβην τῆς Σπάρτης. "Οθεν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἔκουσιον ἔξορίαν μακρὰν τῆς φύλης Σπάρτης. Καὶ ἐνῷ, κατὰ τὸν σοφὸν Εὐνοιτίδην, οὐδὲν φύλτερον τῆς πατρώας γῆς, μακάριοι δὲ ὅσοι εὐτυχοῦντες ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι διάγουσιν, ὁ Λυκοῦργος ὑπὲν γενοῦς φιλοπατρίας ἐμπνεόμενος ἐθυσίασε τὴν γλυκυτάτην ταύτην μακαριότητα ἀπομακρυνθεὶς διὰ παντὸς τῆς πατρίδος του, μέχρις οὗ ἀπέθανεν, ὡς λέγουσιν, ἐν Κρήτῃ, ὑποβληθεὶς οὕτως εἰς ὅλας τὰς στερήσεις καὶ τὰς πικρίας, τὰς ὁποίας ἡ ξενιτεία καθ' ἥμεραν ποτίζει τοὺς ξένους.

Ἡ εὐγενὴς καὶ φιλόπατρις ἐπιθυμία τοῦ Λυκούργου ἔξεπληρώθη πληρέστατα, διότι οἱ Σπαρτιάται πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των, διατηρήσαντες ἐπὶ πεντακόσια ὅλα ἔτη τοὺς νόμους του, διὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἀνδρείας των πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀνέδειξαν τὴν Σπάρτην.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ο ΔΙΚΑΙΟΣ

Δικαίως θαυμάζεται ό 'Αριστείδης περισσότερον από κάθε άλλον πολιτικὸν ἄνδρα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν διὰ τὴν σώφρονα διαγωγῆν του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ του βίου.

'Ο 'Αριστείδης παρευρεθεὶς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐνδόξους κατὰ τῶν Περσῶν μάχας ὅχι μόνον ἀνδρείως ἡγωνίσθη, ἀλλ' εἰς ἐκάστην ἔξ αὐτῶν ἔδωσε μεγάλα καὶ σωτήρια μαθήματα ἀρετῆς καὶ φιλοπατρίας.

Εἰς τὸν Μαραθῶνα μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι δὲν εἶναι ἔξευτελισμός, ἀλλὰ μάλιστα ἔντιμον εἰς ἡμᾶς καὶ σωτήριον εἰς τὴν πατρίδα τὸ νὰ παραχωρῶμεν τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους καὶ ἴκανωτέρους ἡμῶν.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Σαλαμίνος μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος κάθε προσωπικὸν πάθος πρέπει προθύμως νὰ θυσιάζωμεν, κάθε ἔχθραν νὰ λησμονῶμεν καὶ καλὸν ἀντὶ κακοῦ νὰ ἀποδίδωμεν, πᾶν δὲ προτέρημα καὶ πᾶσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἔχθροῦ μας δημοσίως νὰ ἀναγνωρίζωμεν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι εἶναι μωρία τὸ νὰ ζητῶμεν τιμὴν ἀπὸ τὰς θέσεις, διότι αἱ θέσεις δὲν τιμοῦν τοὺς κατέχοντας αὐτάς, ἀλλ' ἡ ἴκανότης καὶ ἡ ἀρετὴ τιμοῦν τὰς θέσεις, καὶ ὅτι χωρὶς ἔνωσιν καὶ δμόνοιαν κανένα μέγα ἔργον δὲν κατορθώνεται διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ὅτε τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφῆκαν τὸν πτωχόν, ἀλλ' ἐνάρετον 'Αριστείδην νὰ φυλάξῃ τοὺς αἰχμαλώτους Πέρσας καὶ τὰ πλουσιώτατα λάφυρα.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τόσης ἀφθονίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, χωρὶς οὐδεμίαν ἐπιτήρησιν, οὕτε αὐτὸς ἥθιέλησε νὰ ἐγγίσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ λάφυρα οὕτε εἰς ἄλλον ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ τίποτε ἀπὸ αὐτά. «Χρεωστοῦμεν», ἔλεγε πρὸς τοὺς συμπολίτας του, «νὰ ὑπηρετῶμεν τὴν πατρίδα, ὅχι διὰ νὰ πλουτίσωμεν ἢ διὰ νὰ δοξασθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πρὸς αὐτὴν ἰερὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα, ἔστω καὶ χωρὶς πληρωμήν, ἔστω καὶ χωρὶς δόξαν».

Εἰς τὴν εὐγενῆ του ψυχὴν ἡ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πατρίδος ἐμηδένιε κάθε ἄλλο αἰσθημα, ἐπομένως καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἀγάπην καὶ τῆς δόξης τὴν δίψαν.

'Εὰν ὁ 'Αριστείδης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συμπολιτῶν του δὲν ἤσαν

τοιοῦτοι, ἀλλὰ φιλοχρήματοι, τρυφηλοὶ καὶ πολυτελεῖς, ἡ ἔνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν δὲν ἥθελε σώσει τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ, ἡ δὲ ἐλληνικὴ ἐλευθερία, τὰ φῶτα καὶ ὁ πολιτισμὸς ἥθελον ἐκλείψει ἔκτοτε διὰ παντός.

'Ο Ξέρξης ἀναχωρήσας ἐντροπιασμένος εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγὸν του Μαρδόνιον, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας. 'Ο δὲ Μαρδόνιος, νομίζων ὅτι εὐκολώτερον ἦτο νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ χρονίου παρὰ διὰ τῶν ὅπλων, ἀπέστειλε πρέσβυτον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι τότε δυστυχεῖς, πένητες καὶ ἄστεγοι εἶχον ἐπανέλθει εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος τοῦ Ξέρξου εἶχον ἐρημώσει καὶ καταστρέψει.

'Ο πρέσβυτος τοῦ Μαρδονίου ἐπρότεινε λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἔξῆς: — 'Ο Μαρδόνιος εἶναι ἔτοιμος ν' ἀνιδρύσῃ δι' ἔξόδων του ὅλας τὰς κατακαείσας οἰκίας σας καὶ τοὺς καταστραφέντας ναούς, νὰ σᾶς χορηγήσῃ δὲ ἄφθονα χρήματα καὶ νὰ σᾶς κάμη κυρίους τῶν ἄλλων Ἕλληνων, ἐάν ἐδέχεσθε νὰ καταθέσητε τὰ ὅπλα σας.

Οἱ Σπαρτιάται γνωρίζοντες τὴν ἄκραν πτωχείαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καταντήσει οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἀγρῶν των, ἐφοβήθησαν, μήπως εἰς τὴν ἀπελπισίαν των παραδεχθοῦν τὰς χρηματικὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Δι' αὐτὸν ἔστειλαν συγχρόνως πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀπορρίψουν τὰς περσικὰς προτάσεις καὶ νὰ ἔξακολουθήσουν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Τότε ὁ Ἀριστείδης, ἐκφράζων καὶ τὰ ἰδικά του καὶ τῶν συμπολιτῶν του τὰ αἰσθήματα, ἔδωσε τὴν ὀραίαν ἐκείνην καὶ ἀξιοθαύμαστον ἀπάντησιν, ἡ ὁποία καὶ μόνη ἦτο ἵκανὴ ν' ἀπαθανατίσῃ τὸ δνομά του. 'Ιδού ἡ ἀπάντησις τοῦ πτωχοῦ Ἀριστείδου:

— Συγχωροῦμεν εἰς τοὺς Πέρσας νὰ νομίζουν ὅτι τὰ πάντα δύνανται νὰ ἔξαγορασθοῦν μὲ τὰ χρήματα, διότι αὐτοὶ οὐδὲν πολυτιμότερον τοῦ χρονίου γνωρίζουν. 'Αλλ' ἀγανακτοῦμεν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποβλέποντες εἰς τὴν πτωχείαν καὶ δυστυχίαν μας λησμονοῦν τὴν Ἑλληνικὴν ἀρετὴν καὶ φιλοτιμίαν μας. "Ας πληροφορηθοῦν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅτι οὔτε δι' ὅλον τὸ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸ ἐντὸς αὐτῆς χρονίου ἥθελάν ποτε πωλήσει οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. "Ας μάθῃ δὲ

καὶ ὁ Μαρδόνιος ὅτι μόνον, ὅταν ὁ ἥλιος παύσῃ τὸν δρόμον του, θέλομεν παύσει καὶ ἡμεῖς ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν γενναίαν ταύτην ἀπάντησιν ἡ ἔνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν ἔγινεν, ὁ Μαρδόνιος κατεστράφη καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐσώθη!

« Γεροστάθης »

Λ. Μελᾶς

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ BYZANTION

Εἰς τὴν καλυτέραν θέσιν τῆς Ἑλληνικῆς Μεσογείου ίδρυθη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μία πόλις, ἡ ὃποίᾳ ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ἔγινεν ἀφορμὴ πολλῶν πολέμων. Ἡ πόλις αὐτὴ εἶναι τὸ Βυζάντιον, ἡ κατόπιν ὀνομασθεῖσα Κωνσταντινούπολις.

Ἡ θέσις, εἰς τὴν ὃποίαν ίδρυθη, εἶναι θαυμασία. Μὲν ἔνα μικρὸν πορθμὸν χωρίζεται ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Ἡ θάλασσα καθιστᾷ τὸν τόπον αὐτὸν τὸν μὲν χειμῶνα γλυκύν, τὸ δὲ θέρος δροσερόν.

Ἡ εὐφορία τῶν πέριξ τόπων, καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ, εἶναι ἔξαιρετική. Λειμῶνες χλοεροὶ ἐκτείνονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ Βοσπόρου εἰς μεγάλας ἐκτάσεις, ὅπου βόσκουν ἄφθονα πρόβατα καὶ βόες. Εἰς τοὺς ἀγρούς ώριμάζουσιν οἱ δημητριακοὶ καρποί· αἱ ἄμπελοι παράγουσιν εὐώδεις μεγάλας σταφυλάς, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑψοῦνται κατάφορτα κατὰ τὸ θέρος τὰ καρποφόρα δένδρα, κερασέαι μὲ τραγανά, μεγάλα ὡς καρύδια, καὶ βαρύτατα κεράσια, ἀπιδέαι, γοδακινέαι, συκαὶ μὲ γλυκύτατα ὡς μέλι σύκα, πεπόνια καὶ καρπούζια, τῶν ὅποιων ὅστις ἐδοκίμασε τὴν γλυκύτητα, ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ.

'Αλλ' ἐκτὸς τῶν καρποφόρων ἄφθονα εἶναι καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, τὰ ὅποια μὲ τὴν πρασινάδα των γλυκάνουν ὅπου στρέψῃ τις τὸ βλέμμα, αἱ πλάτανοι, αἱ κυπάρισσοι, αἱ δάφναι, αἱ μυρσίναι, τὰ πεύκα. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὰ ἄνθη, τὰ τριαντάρφυλλα, τὰ γαρύφαλλα, τοὺς μενεξέδες καὶ τόσα ἄλλα; Πάντα ταῦτα, καθὲν εἰς τὴν ἐποχήν του, γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὴν εὐώδιαν των, ἀναπαύουν τὸ βλέμμα καὶ πλημμυρίζουν τὴν καρδίαν μὲ χαράν.

'Αλλ' ἐὰν ἡ γῆ παρέχῃ εἰς τοὺς τόπους αὐτοὺς τόσον ἄφθονα τὰ ἀγαθά της, καὶ ἡ θάλασσα δὲν μένει ὀπίσω. Ἡ Προποντίς, ἡ ὃποίᾳ στενεύει καὶ κλείεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος μὲ τὸν Βόσπορον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέ-

ρος μὲ τὸν Ἑλλήσποντον, εἶναι ὡσὰν μία μεγάλη γαληνιαία λίμνη. Εἰς τὰ ἥσυχα νερά της εὐρίσκουν καταφύγιον ἀπὸ τὰ θυμωμένα νερά τῆς Μεσογείου ἐκατομμύρια ἰχθύων. Ἀλλὰ μεγάλα κέρδη ἔχουν κυρίως οἱ ἄλιεῖς ἀπὸ τοὺς ἰχθῦς, οἵτινες κατ' ἀγέλας κατέρχονται διὰ τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τὸν Εὔξεινον Πόντον. Ἡ μεγίστη αὕτη θάλασσα, ἡτις μόνον διὰ τοῦ στενοῦ αὐτοῦ συνδέεται μὲ τὴν Μεσόγειον, ἔχει ὑδατα γλυκύτατα, ἔξ αἰτίας τῶν πολλῶν ποταμῶν, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς αὐτήν. Καθὼς δὲ παρετήρησαν πολλοί, δὲν ἔχει καὶ θαλάσσια θηρία. Διὰ τὸν δύο αὐτοὺς λόγους πολλὰ εἰδή ἰχθύων τῆς Μεσογείου καταφεύγουν εἰς τὸν Εὔξεινον, διὰ νὰ πολλαπλασιασθῶσιν ἥσυχα ἐκεῖ, ἀνέρχονται τὴν ἄνοιξιν καὶ κατέρχονται κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς μεγάλας ἀγέλας. Τότε οἱ ἄλιεῖς τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος συλλαμβάνουσιν αὐτοὺς κατὰ χιλιάδας. Δύο δὲ εἶναι τὰ πολυπληθέστερα ἔξ αὐτῶν: οἱ σκόμβροι (σκουμπριὰ) καὶ αἱ παλαμίδες, ἐκ τῶν δοπίων μεγάλας ποσότητας οἱ ἄλιεῖς ταριχεύουσι καὶ ἀποστέλλουσιν εἰς ὅλας τὰς χώρας.

‘Αλλ’ ἐκτὸς τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐφορίας τῆς ἔηρᾶς καὶ τοῦ πλούτου τῆς θαλάσσης καὶ ἄλλης ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τόσων πολέμων διὰ τὴν θέσιν αὐτήν.

Ο Βόσπορος εἶναι τὸ κλειδίον τοῦ Εὔξεινου Πόντου. “Οστις κατέχει τὸν Βόσπορον δύναται ἦ νὰ λαμβάνῃ φόρους ἀπὸ τὰ πλοῖα, τὰ δοπία μεταβαίνουν ἷ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν Πόντον, ἷ καὶ νὰ ἐμποδίζῃ τὴν διάβασιν αὐτῶν ἐντελῶς. Οὕτω δὲ τὰ πολυάριθμα προϊόντα τῶν χωρῶν, τὰς δοπίας βρέχει ὁ Εὔξεινος, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Ρωσίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Βορείου Μικρᾶς Ἀσίας, δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι. Τὰ πολυτιμότατα δὲ καὶ ἀφθονώτατα ἔξ αὐτῶν σήμερον εἶναι τὰ σιτηρὰ τῆς Ρωσίας καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Βατούμ.

‘Ωσὰν δὲ νὰ ἐφρόντισεν ἐπίτηδες ἡ φύσις, ἔδωκεν εἰς τὸν κατέχοντα τὸ στενὸν καὶ ναύσταυθμον ἀσφαλέστατον, τὸν παμμέγιστον Κεράτιον λιμένα. Λέγεται οὕτω, διότι ὅμοιάζει πρὸς κέρατον ἐλάφου. Τὴν εἰσοδον αὐτοῦ σχηματίζουσι δύο ἀκρωτήρια. Εἰς τὴν εἰσοδόν του ἔχει ἄνοιγμα δύο χιλιομέτρων, δσον δὲ προχωροῦμεν ἐντὸς στενεύει δλίγον κατ’ δλίγον. Εἶναι βαθὺς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἀκτῆς, ὥστε καὶ μεγάλα πλοῖα νὰ προσορμίζωνται ἀφόβως. Καὶ ἀπὸ τὰς δύο ὅχθας του ὑψώνονται βουνά, ὥστε εἶναι ἴση σφαλισμένος πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Ἔξω ἡμπορεῖ νὰ βοῖῃ ἡ ἀγριωτέρα καταιγίς, εἰς τὸν Κεράτιον ὅμως εἶναι γαλήνη.

'Ο Βόσπορος δύοιαζει μὲ ἔνα ποταμόν. Τὸ μῆκός του ἀπὸ τὸν Εὔξεινὸν ἔως τὴν Προποντίδα εἶναι 27 χιλιόμετρα, τὸ δὲ μεγαλύτερον πλάτος του εἶναι 3200 μέτρα, ἀλλοῦ δύμως στενεύει ἔως 500 μέτρα.

Τὸ θέαμα, τὸ δόπιον παρουσιάζει εἰς τοὺς διαπλέοντας αὐτὸν, εἶναι μαγευτικόν. Καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ καὶ ἡ ἀσιατικὴ ἀκτὴ αὐτοῦ παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν ἀλλοῦ μὲν καταβαίνουν ἀπότομοι καὶ κρημνώδεις, καὶ τὰ νερὰ σκορπίζουν τοὺς ἀφρούς των εἰς τὰ ἀκρογιάλια ἀλλοῦ πάλιν πλησιάζουν δύμαλώτατα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ δόπια τὰς φύλει μὲ ἥσυχα ἥσυχα κυματάκια. Ἐδῶ μικρὰ ἀκρωτήρια προχωροῦν ἄγρια πρὸς τὴν θάλασσαν, παρέκει κολπίσκοι νανουρίζουν ἥσυχα ἐπάνω εἰς τὰ νερά των εἰδῶν πλοιάρια καὶ λέμβους. Καὶ εἰς ὅλα ἀπλώνεται τριγύρο ἀτελείωτη πρασινάδα. Βάλετε εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ τὴν ἔλαιφρὰν αὔραν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα καὶ θά ἐννοήσετε διατί, δῖτις περονῷ ἀπ' ἑκεῖ, λέγει καθ' ἑαυτόν: « Ὡς, ἀς ἡταν ποτὲ νὰ μὴ τελειώσῃ τὸ ταξίδι ! ». Θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εὐρίσκεται εἰς καμιμίαν ἀπὸ τὰς μαγικὰς λίμνας τῶν παραμυθῶν, ἀν δὲν τὸν ἀφύπνιζεν ἀπὸ τὸ δνειρὸν αὐτὸ τὸ ρεῦμα τοῦ πορθμοῦ.

Καὶ πράγματι τοῦ Βοσπόρου τὸ ρεῦμα εἶναι δρμητικόν. Εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον ἐκβάλλουσι τριάκοντα περίπου ποταμοὶ μεγάλοι· οὗτοι μὲ τοὺς ὅγκους τῶν ὑδάτων των φέρουν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ μεγίστους ὅγκους χωμάτων καὶ πετρῶν. Διὰ τοῦτο τὰ ὑδάτα τοῦ Εὔξείνου διαρκῶς πληθύνονται καὶ ὑψώνονται· τὰ δὲ πλεονάζοντα ὑδάτα ἐξέρχονται μὲ δρμὴν διὰ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὴν Μεσόγειον. Δι' αὐτὸ εἴπομεν ὅτι ὁ Βόσπορος δύοιαζει μὲ ποταμόν.

'Αδ. 'Αδαμαντίου

Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἡ ἐνθουσιαστικὴ δόρυ τῶν στρατῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἡ ἴσχυρὰ συγκρότησις τῶν στρατῶν τῆς Ρώμης ἐκληροδοτήθησαν εἰς τὰς στρατιὰς τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Χριστιανὸς Ἕλλην στρατιώτης τοῦ μεσαίωνος, δὲ Βυζαντινὸς στρατιώτης, δπως θὰ τὸν ἔπιωμεν — ἀφοῦ τὴν μεσαιωνικὴν μας αὐτοκρατορίαν τὴν δνομάζομεν Βυζαντινὴν — δὲ Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης εἶναι ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων στρατιωτῶν. Καὶ ἐπειδὴ οἱ λαμπρότεροι στρατοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦσαν οἱ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ τῆς ἀρχαίας Ρώμης οἱ χριστιανικοὶ στρατοί, διὰ τοῦτο δὲ Βυζαντινὸς στρατιώτης εἶναι δὲ ἀπόγονος τοῦ Μακεδόνος καὶ τοῦ Χριστιανοῦ Ρωμαίου στρατιώτου. Διότι εἰς τὰ δύο μεγάλα δνόματα, τὰ δνόματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, συνοψίζεται ὁλόκληρος ὁ χαρακτὴρ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ Βυζαντινοί, δηλαδὴ οἱ προπάτορές μας τοῦ μεσαίωνος, εἶναι οἱ κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Παρέλαθον ὅμως πολλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, καὶ ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς μία συνέχεια τῆς Ρωμαϊκῆς. Διὰ τοῦτο δὲ Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ ἐτιμᾶτο καὶ ἐπροσκυνεῖτο ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους λαούς, ὡς δὲ ἀπόγονος τῶν δύο μεγάλων βασιλέων, τοῦ Μακεδόνος καὶ τοῦ Ρωμαίου.

Ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, καὶ μάλιστα ὁ πεζός, ὡμοίαζε μὲν Μακεδόνα καὶ μὲν Ρωμαίον στρατιώτην. Ὁ ὀπλισμὸς ὡμοίαζε περισσότερον μὲν τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκὸν. Ἐφόρει ἀλυσιδωτὸν θώρακα, δὲ ὁ ποῖος ἐλέγετο λωρίκιον. Εἶχε περικεφαλαίαν, ἡ δποία ἐλέγετο κασίς (ἡ λέξις είναι μακεδονική), καὶ εἰς τοὺς πόδας του περικνημῖδας. Αὐτὰ δησαν τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα του. Ὡς ἐπιθετικὰ δὲ ὅπλα εἶχεν ὅμοια μὲν τὰ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, πολὺ μακρὰν λόγχην, δπως καὶ ἐκεῖνοι, ἡ δποία ἐλέγετο καντάριον, καὶ πολὺ κοντὸν σπάθιον. Ἡ ἀσπίς, ἡ δποία ἐλέγετο σκούταριον, ὅμοιάζει καὶ αὐτὴ μὲν τὴν ἀρχαῖαν.

Τὸ διατάξειμα περιελάμβανεν, δπως καὶ τὰ ἀρχαῖα, τοὺς θαρέως ὡπλισμένους, σκούταριον, τοὺς διότι εἶχον τὸ σκουτάριον, καὶ τοὺς ἐλαφρῶς ὡπλισμένους μὲν τοξάριον, τοὺς τοξότας. Ὅπηρον δὲ καὶ ἵπτεῖς τοξάριοι, ἀλλ' οἱ ἐπίφοβοι ἵπτεῖς ἦσαν οἱ κατάρφακτοι, οἱ δποῖοι ἐπροσφυλάσσοντο ὁλόκληροι μὲν ἀλυσιδωτὸν

δόπλισμόν, ὅπως καὶ οἱ ἵπποται τῆς Δύσεως.

Κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους στρατοὺς δὲν ἦτο τόσον πολὺ παρεσκευασμένος, ὅσον ὁ βυζαντινός. Οἱ μεσαιωνικοί μας πρόγονοι εἶχον τελειοποιήσει τὴν στρατιωτικὴν τέχνην εἰς μέγιστον βαθμόν, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος λαός. Μόνον ἀφ' ὅτου ἔχρονιμοποιήθη ἡ πυρῆτις καὶ κατεσκευάσθησαν ὅπλα καὶ κανόνια, ἀπὸ τοῦ 1500, ἥλλαξεν ἡ στρατιωτικὴ τέχνη. Οἱ βυζαντινοὶ στρατοὶ ἤσαν οἱ πρῶτοι στρατοὶ τοῦ κόσμου.

Οἱ χριστιανικοί μας στρατοὶ τοῦ μεσαίωνος εἶχον τελειοτάτην ὁργάνωσιν, ὅχι μόνον εἰς τὸν ὄπλισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιμελητείαν. Καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν τοὺς Χριστιανούς μας αὐτοκράτορας νὰ ὁδηγοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἔβδομάδων τὸν στρατὸν των ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὴν Συρίαν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς ἄλλας σπουδαίας πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρχον μεγάλαι ἀποθῆκαι ὄπλων, ἐνδυμασιῶν καὶ παντὸς ἄλλου χρησίμου πράγματος εἰς ἓνα στρατόν. Δὲν εἶχε δὲ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς μόνον πεζικὸν καὶ ἵππικόν, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ πυροβολικόν του, ἃς εἴπωμεν. Εἶχε παντὸς εἰδούς μηχανήματα διὰ τὰς πολιορκίας πόλεως, πετρόβολα, ὅργανα, κλίμακας, ξυλίνους πύργους. Ἡτο δὲ καταλεπτῶς ὠρισμένον πόσον θὰ βαδίσῃ ὁ στρατός, ἀπὸ ποῦ θὰ λάβῃ τὰς προμηθείας, ποῦ θὰ εῦρῃ ὕδωρ, ποῦ πρόκειται νὰ σταθμεύσῃ. Καὶ ἥκολούθουν αὐτὸν μεγάλαι ἐφοδιοπομπαί.

'Αλλ' ἐκεῖνο ἰδίως, τὸ ὅποιον προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, ἦτο ἡ τελειοτάτη νοσοκομειακὴ ὑπῆρεσία ἐνὸς βυζαντινοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης ὑπῆρχον ἰδιαίτεροι τραυματιοφόρεις, οἱ ὅποιοι ἀπέσυρον τοὺς τραυματίας, ὅπισθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ἤσαν τὰ φροντά νοσοκομεῖα, εἰς τὰ δόπια ἐδίδοντο αἱ ἱατρικαὶ βοήθειαι. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ἔξαρωμεν τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν μιλακότητα, τὴν ὅποιαν ἐδείκνυν οἱ τοὺς νικημένους οἱ Βυζαντινοὶ στρατηγοί. Οἱ μεσαιωνικοί μας στρατοὶ ἤσαν ἀλλητοὶ χριστιανικὸι στρατοί.

Εἰς ἰδιαίτερον σῶμα ἀνῆκεν ὁ στρατιώτης, ὁ ὅποιος ἐφύλαττε τὰ σύνορα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγοντο ταῦτα ἡ κρατική, καὶ ὁ στρατιώτης τῶν ἀκρων ἐλέγετο ἡ κρατική. Ἐκεῖ εἰς τὰ σύνορα ἥγρυπνουν οἱ ἀκρίται, διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν χριστιανικὴν αὐτοκρατορίαν. Πύργοι καὶ κάστρα τοὺς ἐπροστάτευον, μεγάλαι στρατιωτικαὶ ὁδοὶ τοὺς ἔβαλλον εἰς συγκοινωνίαν μὲ τὸ κέντρον. Κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς πορφράς βουνῶν

ἥσαν κτισμέναι βίγλαι, δηλαδὴ ὑψηλοὶ πύργοι. Ἐν καιρῷ κινδύνου ἥναπτον οἱ φρουροὶ πυράς. Ὡς μὲ δπτικὸν τηλέγραφον ἐπήγαινεν ἀμέσως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ εἰδησις μᾶς ἔχθρικῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ ὁ Χριστιανὸς βασιλεὺς ἔξήρχετο ἀμέσως εἰς τὸν πόλεμον.

Οὐ δὲ στρατιώτης τῶν ἀκρων, ὁ ἀ κ ι τ α ζ, ὁ σιδηροῦς στρατιώτης, ὁ δποῖος ὑπερησπίζετο ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰ σύνορα τὸ χριστιανικὸν βασιλειον, ἔγινεν δὲ ἀθάνατος τύπος τοῦ Χριστιανοῦ Ἑλληνος ἥρωος. Ἀπὸ τὸν στρατιώτην ἀκρίταν ἔπλασεν δὲ Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸν ἀνδρειωμένον, δὲ δποῖος εἰς τὰ ὑπέροχα δημώδη τραγούδια ὄνομάζεται Διγενῆς Ἀκρίτας καὶ νικᾶ ὅλους τοὺς ἔχθρούς, ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν Χάρον εἰς τὰ σιδερένια ἀλώνια.

Οὐ στρατὸς ἦτο δὲ κεφαλὴ καὶ αἱ χειρεῖς τῆς πολιτείας. Οὐ αὐτοκράτωρ χαιρετίζει τοὺς στρατιώτας του ὡς ἔξης: «Ἄγωνίσασθε, τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται καὶ παιδία ἐμά, ἵνα ἐπιδείξησθε τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ὁρθὴν καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν ἀγάπην».

Οὐ Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης ἦτο στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. Ωφειλε νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρείαν του, νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν σταυροφόρον σημαίαν του, διότι ἄλλως ἔθανατώνετο ἀμέσως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐδείκνυε τὴν ὁρθὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐμάχετο λοιπὸν μὲ τὴν ὄρμὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ μὲ τὴν πίστιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Αδ. Ἀδαμαντίου

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Καβάλλα πάει ὁ Χάροντας
τὸ Διγενὴ στὸν Ἀδη
κι ἄλλους μαζί.... Κλαίει, δέρνεται
τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στοῦ ἀλόγου του
δεμένους τὰ καπούλια,
τῆς λεθεντιᾶς τὸν ἄνεμο,
τῆς ὁμορφιᾶς τὴν πούλια.

Καὶ σὰ νὰ μὴν τὸν πάτησε
τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
ὁ Ἀκρίτας μόνο ἀτάραχα
κοιτάει τὸν καβαλλάρη.

— 'Ο Ἀκρίτας εἶμαι, Χάροντα,
δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
Μ' ἄγγιξες καὶ δὲ μ' ἔνοιωσες
στὰ μαρμαρένια ἄλώνια !

Εἴμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων,
στὴν Ἐφτάλοφην ἔφερα
τὸ σπαθὶ τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν χάνομαι στὰ Τάρταρα,
μονάχα ξαποσταίνω,
στὴ ζωὴ ξαναφάίνομαι
καὶ λαοὺς ἀνασταίνω.

Κ. Παλαμᾶς

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ Ἀθῆναι ἔκτιζον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῆς, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ διδασκαλία του ἔμελλε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μὲ δλους τοὺς ναοὺς καὶ μὲ δλα τὰ ἀγάλματα τῶν ἑλληνικῶν θεῶν.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφερον τὸ Εὐαγγέλιον ἐνωρὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἡ νέα θρησκεία ἦτο ἀκόμη ἀνίσχυρος καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς κατεδιώκοντο, πολλοὶ δὲ ἔμαρτυρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των.

“Οταν ὅμως ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔγινεν αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινούπολεως τὰ πράγματα ἥλαξαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγνωρίσθη ὡς θρησκεία τοῦ κράτους. Καὶ ἡ ἀρχαία ἔσθηνεν ὀλίγον κατ’ δλίγον, μέχρις ὅτου ἐπὶ τέλους οὐδεὶς ὀπαδὸς αὐτῆς ἔμεινεν.

Εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν ἀπώλεσθησαν πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον εἰς τὰς Ἀθήνας, δσον καὶ ἀλλαχοῦ. Οἱ Χριστιανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοναχοί, κινούμενοι ἀπὸ ὑπερβολικὸν ζῆλον κατὰ τῶν εἰδώλων, συνέτριψον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ πολλάκις κατέστρεφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ναοὺς των.

Ἐντυχῶς ὅμως τὰ κυριώτερα οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως δὲν ἔβλαβησαν. Μετεβλήθησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ τοιουτορόπως διεσώθησαν.

Πρῶτος ἔξ δλων τῶν ναῶν ἀφηρέθη ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν Παναγίαν ὁ Παρθενών. Ἡ μετατροπὴ αὐτοῦ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἔγινεν ἵσως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὅποιος ἔκτισεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Κατὰ τὴν μετατροπὴν ἔγιναν καὶ μερικαὶ μεταρρυθμίσεις ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Κατεσκευάσθησαν ἀψίδες, ἥνοιχθησαν θύραι, ἔκτισθη νάρθηξ, εἰκονοστάσιον, γυναικωνίτις καὶ ἄλλα.

‘Αναμφιβόλως ἔβλαψαν ἀρκετὰ αἱ μεταρρυθμίσεις αὐταὶ τὸν Παρ-

θενῶνα. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἐξηκολούθησεν ὁ Παρθενὼν νὰ εἶναι ὁ ὥραιοτερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ἦτο διητροπολιτικὸς ναὸς τῆς πόλεως, καὶ ἡ Παναγία, ἡ ὅποια ἐλατρεύετο εἰς αὐτόν, ὀνομάζετο Ἀθηνιώτισσα, ὡσὰν νὰ ἦτο αὐτὴ ἡ κατ' ἐξοχὴν προστάτις τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τὸ Ἐρεχθεῖον καὶ ὁ ναὸς τῆς Νίκης μετετράπησαν εἰς χριστιανικὰ ἐκκλησίας. Πλεῖστα πολύτιμα ἀγάλματα κατεστράφησαν ἢ ἐφθάρησαν. Τὰ ἀναπόσπαστα ὅμως τμήματα τῶν κτιρίων δὲν ἐβλάβησαν, ὅπως αἱ Καρυάτιδες, τὰ ἀετώματα, αἱ μετόπαι, ἡ ζῳοφόρος τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλα.

Τὰ πάντα εἰχον τότε ἀλλάξει.

Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦσαν πλέον πόλις ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, ἀλλὰ μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις μεγάλου κράτους, τοῦ ὅποιου πρωτεύουσα ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ὅταν μὲν οἱ αὐτοκράτορες αὐτῆς ἦσαν φρόνιμοι, γενναῖοι καὶ δραστήριοι, αἱ ἐπαρχίαι εἰχον τούλαχιστον ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην καὶ ἀπελάμβανον εὐημερίαν τινά. "Οταν δημοσί... δπως συνέβη συχνὰ — ἀδύνατοι ἡ ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ πολλῶν συγχρόνων ἐξωτερικῶν ἔχθρων, τότε αἱ ἐπαρχίαι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Ἀταξία ἐπεκράτει παντοῦ, διάφοροι βάροβαροι γείτονες εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν καὶ ἐλεημάτουν αὐτήν. Πειραταὶ ἀπειθιάζοντο εἰς τὰς παραλίας καὶ ἥρπαζον ὅ,τι εὑρισκον.

Καὶ αἱ Ἀθῆναι φυσικὰ ὑπέφερον καὶ αὐταὶ πολλὰ ἀπὸ διαφόρους ἔχθροις. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις σπανίως εἰχε καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περιόδον ἡμέρας ὅμοιας μὲ τὰς παλαιάς ἐκείνας τὰς γεμάτας δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὅταν οἱ σύγχρονοι τοῦ Περικλέους Ἀθηναῖοι, ἐλεύθεροι καὶ ὑπερήφανοι ἀνέβαινον εἰς τὸν ἱερὸν βράχον, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὸν νέον πέπλον καὶ τὴν μεγάλην ἐκατόμηνη.

Μία ἀπὸ τὰς σπανίας αὐτάς ἡμέρας ἦτο ἐκείνη τοῦ ἔτους 1018 μετὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειος δὲ Β' ἐπεσκέψθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Παρθενῶνα, διὰ νὰ προσευχηθῇ.

'Ο ἀνδρεῖος αὐτὸς βασιλεύς, ὁ ὅποιος ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μὲ ἐπιμονὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν αὐτοὺς ἐντελῶς καὶ κατέστρεψε τὸ βασίλειόν των. Τότε κατέβη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εὑρίσκετο, μέχρι τῶν

’Αθηνῶν. Ἀκολουθούμενος ἀπὸ τοὺς νικηφόρους στρατιώτας του ἀνέβη μὲν μεγάλην πομπὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐποσκύνησε καὶ ηὐχαρίστησε τὴν Θεοτόκον διὰ τὰς νίκας του πατὰ τῶν ἔχθρῶν. Προσέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μία χρυσῆ κανδήλα.

Τὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου εἶχε μεγάλην σημασίαν. Καὶ ἐὰν ἡ Ἀκρόπολις εἶχε ψυχήν, ὀλόκληρος θὰ συνεταράσσετο ἐκ θεμελίων ἀπὸ χαράν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπάτησε τὸ ιερὸν ἔδαιφός της.

Ο “Ελλην αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινούπολεως, ἀφροῦ κατέστρεψεν ἔνα ἀπὸ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ἔχθρους τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατέβη μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὸ φωτεινότερον κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν καὶ ν' ἀφιερώσῃ μέρος ἀπὸ τὰ πολύτιμα λάφυρα, τὰ ὁποῖα εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς ἔχθρους.”

Ἐκ τοῦ βιβλίου « Ἀκρόπολις » 1918

Χρ. Τσούντας

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

(Εἰς πολλοὺς λαοὺς ἐπικρατεῖ ἡ δοξασία δτὶ, διὰ νὰ εἶναι στερεὸν καὶ προφυλαγμένον ἀπὸ κάθε κίνδυνον ἔνα οἰονδήποτε οἰκοδόμημα, πρέπει νὰ κτισθῇ εἰς τὰ θεμέλιά του ἡ εἰς τοὺς τοίχους του ἐν ζῷον. Συμφώνως πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπάρχουν παραδόσεις δτὶ ἐθυμιάσθησαν ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις κατὰ τὴν θεμελίωσιν μεγάλων οἰκοδομημάτων. Τὸ θύμα ἐγίνετο τὸ στοιχεῖο τοῦ οἰκοδομήματος, διὸ καὶ στοιχεῖο σις ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς Βυζαντινούς ἡ διὰ θυσίας οἰκοδόμησις. Εἰς τοιαύτην παράδοσιν στηρίζεται καὶ τὸ ἐπόμενον πανελλήνιον τραγούδι, τοῦ δποίου παραλαγαὶ ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλας γεφύρας ἡ ἄλλας οἰκοδομήματα, π.χ. εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ, τοῦ Πηγειοῦ, τῶν Ἀδάνων, εἰς τὴν βρύσιν τῆς Ἀράχοβας, εἰς τὸ ὑδραγωγεῖον τῶν Δέρκων κλπ. Τὴν ἐλληνικὴν ταύτην παράδοσιν παραλαβόντες προσήρμοσαν εἰς ίδιοκ τῶν οἰκοδομήματα καὶ οἱ δῆλοι λαοὶ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου).

Σαράντα πέντε μάστοροι καὶ ἑξήντα μαθητάδες
γεφύριν ἐθεμέλιωναν στῆς Ἀρτας τὸ ποτάμι.

‘Ολημερὶς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.

Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν’ οἱ μαθητάδες :

—'Αλλοίμονο στοὺς κόπους μας, κρῖμα στὶς δούλεψές μας,
δῆλημερὶς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμιέται!

- ✓ Πουλάκι ἐδιάθη κι ἔκατσε ἀντίκου στὸ ποτάμι.
Δὲν ἐκελάηδε σὰν πουλὶ μηδὲ σὰν χελιδόνι,
παρὰ ἐκελάηδε κι ἔλεγε ἀνθρώπινη λαλίτσα:
—'Αν δὲν στοιχειώσετε ἄνθρωπο, γιοφύρι δὲ στεριώνει.
Καὶ μὴ στοιχειώσετε δρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὅμορφη γυναικα,
πρόσχεται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ καὶ πάρωρα τὸ γιόμα✓

Τ' ἄκουσ' δ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲν τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι :
«'Αργὰ ντυθῇ, ἀργὰ ἀλλαχτῇ, ἀργὰ νὰ πάῃ τὸ γιόμα,
ἀργὰ νὰ πάῃ καὶ νὰ διαβῇ τῆς Ἀρτας τὸ γιοφύρι ».
Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε κι ἀλλιῶς ἐπῆγε κι εἶπε:
«Γοργὰ ντύσουν, γοργὰ ἀλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς Ἀρτας τὸ γιοφύρι ».

- Νά τηνε κι ἔξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἀσπροη στράτα.
Τὴν εἰδε δ πρωτομάστορας, φαγίζεται ἡ καρδιά του.
'Απὸ μαχριά τοὺς χαιρετῷ κι ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει:
— Γειά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες.
Μὰ τί ἔχει δ πρωτομάστορας κι εἶναι βαργωμισμένος;
— Τὸ δαχτυλίδι τόπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα,
καὶ ποιός νὰ μπῇ καὶ ποιός νὰ βγῇ τὸ δαχτυλίδι ναῦρη
— Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι κι ἐγὼ νὰ πά' σ' τὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ μπῶ κι ἐγὼ νὰ βγῶ τὸ δαχτυλίδι ναῦρω.

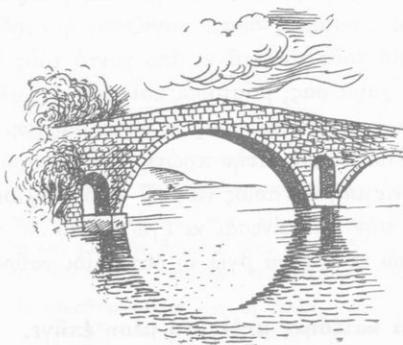
- Μηδὲ καλὰ κατέβηκε μηδὲ στὴ μέση ἐπῆγε.
— Τράβα, καλέ μ', τὸν ἄλυσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα,
τί δλον τὸν κόσμο ἀνάγειρα κι τίποτες δὲν ηὔρα.
—'Ενας πιχάει μὲ τὸ μυστρὶ κι ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καὶ φίχνει μέγα λίθο.

—'Αλλοίμονο στή μοῖρά μας, κρῆμα στὸ ωμικό μας !
 Τρεῖς ἀδερφάδες ἡμαστε, κι οἱ τρεῖς κακογραμμένες.
 'Η μιά 'χτισε τὸ Δούναβη κι ἡ ἄλλη τὸν Ἀφράτη
 κι ἔγώ, ἡ πλιὸ στερνότερη, τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
 ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι,
 κι ὡς πέφτουν τὰ δεντρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.

— Κόρη, τὸν λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρα δῶσε,
 πᾶχεις μονάχριθο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περάσῃ.
 Κι αὐτὴ τὸ λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρα δίνει :
 —"Αν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι,
 κι ἀν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
 Τί ἔχω ἀδερφὸ στὴν ξενιτειά, μὴ λάχη καὶ περάσῃ.

« Ἐκλογαὶ » N. Πολίτου

Δημοτικὸν

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Επιστημονική έρευνα στην αρχαιότητα πραγματοποιείται από την αρχαιολογία, την ιστορία, την φιλολογία, την γεωγραφία, την οικονομία, την πολιτική, την πολιτισμική και την πολιτική θεολογία. Η επιστημονική έρευνα στην αρχαιότητα πραγματοποιείται από την αρχαιολογία, την ιστορία, την φιλολογία, την γεωγραφία, την οικονομία, την πολιτική, την πολιτισμική και την πολιτική θεολογία.

Επιστημονική έρευνα στην αρχαιότητα πραγματοποιείται από την αρχαιολογία, την ιστορία, την φιλολογία, την γεωγραφία, την οικονομία, την πολιτική, την πολιτισμική και την πολιτική θεολογία. Η επιστημονική έρευνα στην αρχαιότητα πραγματοποιείται από την αρχαιολογία, την ιστορία, την φιλολογία, την γεωγραφία, την οικονομία, την πολιτική, την πολιτισμική και την πολιτική θεολογία.

Επιστημονική έρευνα στην αρχαιότητα πραγματοποιείται από την αρχαιολογία, την ιστορία, την φιλολογία, την γεωγραφία, την οικονομία, την πολιτική, την πολιτισμική και την πολιτική θεολογία. Η επιστημονική έρευνα στην αρχαιότητα πραγματοποιείται από την αρχαιολογία, την ιστορία, την φιλολογία, την γεωγραφία, την οικονομία, την πολιτική, την πολιτισμική και την πολιτική θεολογία.

Επιστημονική έρευνα στην αρχαιότητα πραγματοποιείται από την αρχαιολογία, την ιστορία, την φιλολογία, την γεωγραφία, την οικονομία, την πολιτική, την πολιτισμική και την πολιτική θεολογία.

“Ο Πατέρας ήταν ένας κλίθαρος άγριος περάσαντας γύριν την βο-

Ο ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΠΑΣΤΕΡ

‘Ο Λουδοβίκος Παστέρ ἐγεννήθη εἰς τὴν Δόλην, μικρὰν γαλλικήν πόλιν, ἡ ὅποια κεῖται πλησίον τοῦ ὄρους Ἰούρα, τὴν 17 Δεκεμβρίου 1822.

‘Ο πατήρ του ἦτο συνταξιοῦχος ἐπιλοχίας, παρασημοφορημένος μάλιστα ἐπ’ ἀνδραγαθίᾳ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Μετὰ τὴν ἀποστρατείαν του κατέμεινεν εἰς τὴν Δόλην, ὃπου ἔξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βιορσοδέψου. Καὶ δικαὶ ἐκ τοῦ ταπεινοῦ βιορσοδέψου καὶ τοῦ πτωχικοῦ οἴκου ἐγεννήθη μέγας εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ὅποιον βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες ἐπεσκέφθησαν καὶ ἐτίμησαν μὲ τὰς ὑψίστας τιμάς, καὶ τοῦ ὅποιον ἡ ἀνθρωπότης δῆλη αἰώνιως θὰ προφέρῃ τὸ δνομα μετὰ σεβασμοῦ μεγάλου.

Εἰκοσαετής ὁ Παστέρ εἰσήχθη εἰς τὴν «Ἀνωτάτην Σχολὴν Θετικῶν Ἐπιστημῶν» τῶν Παρισίων.

“Οτε ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἡσχολεῖτο ἰδίως περὶ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν. Εἰς τὰς διαφόρους διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἔρευνας του ἀνεκάλυψεν ὅτι εἰς τὰ μόρια τοῦ κονιορτοῦ καὶ εἰς τὰ διάφορα ὑγρὰ πλανῶνται δργανικὰ δόντα, τὰ ὅποια ζοῦν, κινοῦνται καὶ πολλαπλασιάζονται.

Τούτο ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ μετ’ ἐπιμονῆς τὰς ἴδιοτητας καὶ τὴν ζωὴν τῶν μικροβίων καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ πλῆθος πραγμάτων, τὰ ὅποια μέχρι τότε ἤσαν ἄγνωστα.

‘Ανεκάλυψε λοιπὸν ὅτι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια ἀφθονοῦν εἰς τὴν φύσιν, συντελοῦν εἰς τὰς ζυμώσεις, δηλ. εἰς τὰς μεταβολάς, εἰς τὰς ὅποιας ὑπόκειται πᾶν ὑγρὸν ἢ πᾶσα ζωὴν ἢ φυτικὴ ούσια.

Αἱ ζυμώσεις εἶναι ἔργον τῶν μικροβίων, τὰ ὅποια ὑπὸ εύνοϊκοὺς δρους πολλαπλασιάζονται κατατληκτικῶς ἐντὸς δλίγου διαστήματος καὶ ἀλλοιώνουν τὰς ούσιας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. “Ανευ αὐτῶν οὔτε τὸ γάλα θὰ ἐπίγνυτο οὔτε τὸ γλεῦκος θὰ μετεβάλλετο εἰς οίνον ἢ ὅξος οὔτε ἡ ζύμη τοῦ ἄρτου θὰ διεστέλλετο οὔτε σῆψις θὰ ἐπήρχετο.

‘Ο Παστέρ μετὰ πολλὰ πειράματα ἀνεκάλυψεν ἐπίσης ὅτι, ἐὰν θερμανθοῦν αἱ ούσιαι εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν θερμοκρασίας, καταστρέφονται τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια καὶ παρακαλούνται πᾶσα ἀλλοίωσις τῶν ούσιῶν τούτων.

‘Ο Παστέρ θέσας ἐντὸς κλιθάνου ἀγγεία περιέχοντα γάλα καὶ βού-

τυρον παρετήρησεν δτι αἱ οὐσίαι αὗται διετηροῦντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον· ἡ θερμότης τοῦ κλιβάνου ἐφόνευε τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια, τὰ δποῖα θὰ ἤσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζύμωσιν, θὰ διετηροῦντο δὲ αἱ οὐσίαι αὗται ἐπ' ἄπειρον εἰς καλὴν κατάστασιν, ἀν νέα μικρόβια, τὰ δποῖα ἥρχοντο ἀπὸ τοῦ ἀέρος, δὲν προσέβαλλον αὐτάς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐπιζωτία ἐνσκήψασα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν κατέστρεψε τοὺς μεταξοσκώληκας καὶ ἐπέφερεν ἀνυπολογίστους οἰκονομικὰς καταστροφὰς εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῆς χώρας ἐκείνης.

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν Παστέρ, ἵνα μελετήσῃ καὶ ἀνακαλύψῃ τὴν αἴτιαν τῆς νόσου, καὶ ἵνα προσπαθήσῃ νὰ ἔξενρῃ θεραπείαν. Ὁ Παστέρ διῆλθε πέντε ὅλοκληρα ἔτη ἐντὸς τῶν βιομηνοτροφείων. Διαρκῶς ἐμελέτα, εἰργάζετο, ἐκοπίαζε, μέχρις ὅτου ἐπέτυχε νὰ ἀποδεῖξῃ δτι αἴτια τῆς νόσου εἶναι τὰ μικρόβια, τὰ δποῖα εἰσερχόμενα μετὰ τῆς τροφῆς εἰς τὸν δργανισμὸν τῶν σκαλήκων κατέστρεφον τούτους ἀπέδειξεν δτι ἀπὸ ἕνα καὶ μόνον ἀσθενῆ σκάληκα εἶναι εὐκολώτατον νὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος εἰς πάντας τοὺς σκάληκας, οἱ δποῖοι ἐκτρέφονται εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον.

Ἄφ' οὗ ἀνεκαλύψθη τὸ αἴτιον τῆς νόσου, ἡ θεραπεία ἦτο εὔκολος πλέον· ἡ καθαριότης, ἡ ἀπολύμανσις, ἡ ἐκτροφὴ ἐκάστης ἥλικίας εἰς ἴδιαίτερα διαμερίσματα καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν προσθεβλημένων ὑπὸ τῆς νόσου μεταξοσκωλήκων συνετέλεσαν εἰς τελείαν θεραπείαν τοῦ κακοῦ.

Ἐκτοτε ἡ θεραπεία τῶν μεταξοσκωλήκων ἔξέλιπε· πάντες δὲ σχεδὸν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ προμηθεύονται ώὰ μεταξοσκωλήκων ἔξητασμένα μικροσκοπικῶς καὶ παρεσκευασμένα κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Παστέρου.

Διὰ τὴν σπουδαιοτάτην ταύτην ἐφεύρεσιν ὁ Παστέρ ὑπεβλήθη εἰς πολλοὺς κόπους· ἡσθένησε δὲ ἐπικινδύνως καὶ ἔπαθε παράλυσιν τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Καὶ παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔπαυσε τὰς ἔρεννας του.

Ὁ Παστέρ παρετήρησεν δτι τὰ μικρόβια, δταν ἔρχωνται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν οἶνον, πρὸς τὸν ζῦθον, πρὸς τὸ γάλα καὶ πρὸς πάσας τὰς οὖσίας, ἀλλοιώνουν ταύτας καὶ προξενοῦν διαφόρους ἀσθενείας

αὐτῶν. Ὅλα μικρόβια ἐρχόμενα εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ αἷμα τῶν ζώων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφέρουν διαφόρους νόσους. Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νόσων τῶν κατοικιδίων ζώων καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ προβλήματος, ἵνα καὶ αὐταὶ προέρχωνται ἀπὸ τὰ μικρόβια. Ἐπίστενε δὲ μετὰ πεποιθήσεως δτι, μετὰ ἐπιτυχῆ διάγνωσιν καὶ ἔξαρσίσιν τῆς αἵτιας τῶν νόσων, όντας ἀποθῆ εὔκολος ἡ θεραπεία αὐτῶν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν μικροβίων.

Σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις αὐτοῦ εἶναι ὁ προφυλακτικὸς ἐμβολιασμὸς κατὰ τοῦ σπληνὸν τῷ ακοστῷ τῶν ζώων, τῆς ἐρυθρᾶς τῶν χοίρων καὶ τῆς χολέρας τῶν δρυνθῶν.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἀνθρώποι ἔθαπτον τὰ πτώματα τῶν ζώων, τὰ δόποια ἀπέθηκον ἐξ ἀνθρακος· ἐθεώρουν τοῦτο ἐπαρκὲς προφυλακτικὸν μέτρον κατὰ τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου. Ὅλα τοῦτο ἦτο πλάνη διότι τὰ μικρόβια τοῦ ἀνθρακος ζοῦν ὑπὸ τὴν γῆν δόλκηληρα ἔτη· οἱ δὲ σκάληρες, οἱ δόποιοι τρώγουν ταῦτα μετὰ τῶν πτωμάτων, ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ μεταδίδουν τὰ μικρόβια εἰς τὰ ἄλλα ζῷα. Ἐκτοτε, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Παστέρος, τὰ ζῷα, τὰ δόποια ἀποθνήσκουν ἐξ ἀνθρακος, καίονται.

Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Παστέρου συνεκίνησαν ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς Ιατρικὸν συνέδριον, τὸ δόποιον συνεργοτήθη ἐν Λονδίνῳ, τρισχύλιοι ίατροί ἤρχοντο δρυσιοί καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἔχειροκρότουν τὸν Παστέρο.

Συνεχίζων ὁ ἀκάματος Παστέρος τὰς ἔρεύνας του, ἀνεῦρε τὰ αἴτια τῶν μεταδοτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ 1885, ώς ὑψιστον ἐπιστέγασμα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἐφεῦρε τὴν θεραπείαν τῆς λύσης δι' ἐμβολιασμοῦ καὶ κατέστη περιώνυμος ὁ Παστέρος.

Τὸ διατάραχον μικρόβια, τὸ δια τούτων μεταδίδονται καὶ ὀναπττύσσονται αἱ νόσοι εἶναι γνῶσις μεγίστη καὶ ὀφελιμωτάτη· ἡ Ιατρικὴ ἐπιστήμη ἀκολουθοῦσα τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνεκάλυψε τὰ μικρόβια τῶν πλείστων καὶ σπουδαιοτάτων νόσων.

Καὶ ἂν ἡ Ιατρικὴ ἐπιστήμη δὲν ἐφεῦρε μέχρι τοῦδε τὰ μέσα τῆς θεραπείας ὅλων τῶν ἀσθενειῶν, ἐφεῦρεν ὅμως πολλὰ καὶ ποικίλα προληπτικά, ἀπολυμαντικά καὶ ἄλλα προφυλακτικά μέτρα. Διὰ τῶν μέτρων τούτων κατέστησε τὰ μικρόβια ἀνίκανα, δχι μόνον νὰ δράσουν, ἀλλὰ καὶ

νὰ ζήσουν ἀπλῶς καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐντὸς ξένου σώματος ὑγιοῦς ή καὶ ἀσθενικοῦ.

Εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐπιστήμην ὑπῆρξε σωτηρία ἡ ἀρχὴ τοῦ Παστέρ, ὁ παστεριός, ὁ διποῖος εὐρύτατα χρησιμοποιεῖται σήμερον. Διὰ τῶν ἐπιδέσμων καὶ τῶν ἀπολυμαντικῶν μέσων ἐπιτυγχάνεται, ὥστε μηδὲ πυρετὸς ἀπλοῦς νὰ προσθάλῃ τοὺς ὑφισταμένους ἔγχειρησιν, ἀκόμη καὶ δταν ὀλόκληρα μέλη τοῦ σώματος ἀποκόπτωνται.

Οἱ διεθνεῖς θαυμασταὶ τοῦ μεγάλου Παστέρ δι' ἐράνων, οἱ ὄποιοι ἀπεστάλησαν ἐκ πάσης γωνίας τῆς γῆς, συνέλεξαν μέγα χρηματικὸν ποσόν, διὰ τοῦ διποίου ἀνηγέρθη τὸ 1886 τὸ μέγα Ἰνστιτούτον Παστέρ ἐν Παρισίοις, τὸ διποίον χρησιμεύει ὡς λυσσιατρεῖον καὶ ὡς ἐργαστήριον μικροβιολογικῶν μελετῶν.

Πρὸ τοῦ Ἰνστιτούτου σύμπλεγμα χαλκοῦν παριστᾶ ἔνα ποιμενόπαιδα, ὁ διποῖος κρατεῖ ἐκ τοῦ λαιμοῦ λυσσῶντα λύκον καὶ προσπαθεῖ νὰ δέσῃ τὸ στόμα τούτου.

Οἱ ἡρωϊκὸς οὗτος ποιμενόπαις εἶναι ὁ δεκατετραετῆς Ζουμπίλη, ὁ διποῖος, διὰ νὰ σώσῃ τέσσαρας μικροὺς παῖδας ἀπὸ λύκου λυσσῶντος, ὅρμησε, συνέλαβε τὸν λύκον, παρὰ τοῦ διποίου ὑπέστη πολλὰ δήγματα, περιέσφιξε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸν λαιμὸν αὐτοῦ καὶ τέλος τὸν ἔσυρε καὶ τὸν ἔπνιξεν ἐντὸς τῆς λίμνης. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος λυσσόδηκτος, τὸν διποίον ἐθεράπευσεν ὁ Παστέρ.

Τὸ σύμπλεγμα συμβολίζει τὰς δύν νίκας: τὴν μεγάλην νίκην τοῦ μικροῦ βοσκοῦ καὶ τὴν νίκην τοῦ Παστέρ κατὰ τῆς λύσσης.

Οἱ Παστέρ ἐρευνῶν καὶ ἐργαζόμενος μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς του ἀπέθανε τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1895 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Πάνθεον τῶν Παρισίων.

Κατὰ τὸ 1920 ἰδρύθη καὶ ἐν Ἀθήναις διὰ δωρεῶν καὶ κρατικῆς ἀρωγῆς «Ἐν στιτούτον Παστέρ».

Τοῦτο ἔχει προορισμὸν τὴν μελέτην τῶν μολυσματικῶν καὶ παρασιτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν κατοικιδίων ζώων ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν ὑπόδειξιν μέτρων πρὸς παρακάλυψιν τῆς μεταδόσεως αὐτῶν. Ἔχει προσέτι τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς ἑλονοσίας καὶ τῆς φυματιώσεως καὶ τὴν παρασκευὴν διαφόρων ἐμβολίων.

Δ. Κακλαμᾶνος

Η ΧΑΡΑ

Ζητῶ τὴν χαρὰν πότ’ ἔδω, πότ’ ἔκει.
Ποῦ εἰναι, εἰπέτε μου, ποῦ κατοικεῖ;
Δὲν εἰναι εἰς λόφους κι εἰς ὅρη ὑψηλά.
Εἰπέτε μου, ποῦ ἡ μορφή της γελᾶ;

Εἰς βάθη κοιλάδων πῆγα ζητῶν.
Τὸν ρύακα εἰδα ποὺ πίπτει κροτῶν
καὶ παίζει καὶ σύρει νερὰ καθαρά.
Μαζί των δὲν ἔπαιζε πλὴν ἡ χαρά.

'Εζήτησα αὐτὴν εἰς σκιάς τῶν δασῶν.
'Έγέλων τὰ φῶτα ἀστέρων χρυσῶν
πτηνὸν ἐκελάδει εἰς μυρσίνην χλωράν,
πλὴν ἔψαλλε θρήνους καὶ ὅχι χαράν.

'Εζήτησα αὐτὴν εἰς εὐθύμους χορούς,
εἰς δείπνων θαλάμους λαμπρούς κι ἥχηρούς,
εἰς φῶτα, εἰς σκεύη χρυσᾶ κι ἀργυρᾶ,
πλὴν αὗτη· εἰς αὐτὰ δὲν εὑρέθη ἡ χαρά !

Τὴν ἔφθασα τέλος, τὴν εὔρον μακράν,
μακρὰν εἰς χωρίου κοιλάδα μικράν
τριγῦρό της είχε παιδιά ἀρκετά·
κι ἐπήδα μ' ἔκεινα κι ἐγέλα μ' αὐτά.

Ποῦ εἰσθε, καλοὶ παιδικοί μου καιροί;
ἐφώναξα τότε μὲ στῆθος βαρύ.
Πλὴν μόλις τὴν εἰδα, πετῷ ἡ χαρά,
κι αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη κι ἐσχάτη φορά !

Κατά Γκαΐτε

'Αλ. Ραγκαβής

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Το παρόν βιογραφικό σύνολο περιλαμβάνει την παραπομπή των προσωπικοτήτων που συνέταιραν στην παραγωγή της δοκιμαστικής έκδοσης της Επίκαιρης Κρατικής Στρατηγικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020. Το σύνολο περιλαμβάνει την παραπομπή των προσωπικοτήτων που συνέταιραν στην παραγωγή της δοκιμαστικής έκδοσης της Επίκαιρης Κρατικής Στρατηγικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020.

Το παρόν βιογραφικό σύνολο περιλαμβάνει την παραπομπή των προσωπικοτήτων που συνέταιραν στην παραγωγή της δοκιμαστικής έκδοσης της Επίκαιρης Κρατικής Στρατηγικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020. Το παρόν βιογραφικό σύνολο περιλαμβάνει την παραπομπή των προσωπικοτήτων που συνέταιραν στην παραγωγή της δοκιμαστικής έκδοσης της Επίκαιρης Κρατικής Στρατηγικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Εἰς ἐν μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου, τὸ Λάμπτοβον, ἐγεννήθη τὸ 1800 ἀπὸ γονεῖς πτωχούς ἔνα ἀγοράκι, τὸ δποῖον ἐβάπτισαν Βαγγέλην. Τὸ παιδὶ δὲ λίγον κατ' ὅλιγον ἐμεγάλωσεν. Ἡτο ἔξυπνον, ζωηρόν, φιλότιμον. Γράμματα δὲν ἔμαθε πολλά, διότι τὸ μικρὸν χωρίον μὲ τὰς ἑκατὸν πεντήκοντα οἰκίας του δὲν εἶχε σχολεῖον. "Οσα ἔμαθε, τὰ ἔμαθε μόνος του ήταν τὸν ιερόν, δό όποιος τὰ ἡξενρε καὶ αὐτὸς διλιγοστά.

'Αλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ γράμματα ἥγάπα ὁ Βαγγέλης τὰ δπλα. 'Απὸ μικρὸς ἦτο καλὸς σκοπευτής. Δὲν θὰ εἶχεν ὑπερβῆ τὸ δέκατον τρίτον τῆς ἡλικίας του, διό τὸν ἐστρατολόγησεν ὁ 'Αλῆ-πασᾶς ὁ Τεπελενῆς καὶ τὸν ἔστειλε φρουρὸν εἰς ἐν φρούριον πλησίον τῶν Ιωαννίνων. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἐπτὰ ἔτη. Ἔγινεν εἰκοσι χρόνων καὶ ἦτο πρῶτος εἰς τὴν τόλμην καὶ τὴν ἔξυπνάδα.

Τὸ 1820 ὁ 'Αλῆ-πασᾶς ἐπανεστάθησε κατὰ τοῦ σουλτάνου. Οδοῖς ἀπέστειλε στρατεύματα καὶ ἀρχιστράτηγον τὸν Πασόμπεην μὲ τὴν διαταγὴν νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, νὰ συλλάβῃ ζωντανὸν τὸν 'Αλῆν ή, ἢν φονευθῇ, νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὴν κεφαλήν του.

Τότε ὁ Πασόμπεης ἐκάλεσεν ἔξ δινόματος τοῦ σουλτάνου τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας νὰ συμπολεμήσουν κατὰ τοῦ 'Αλῆ. 'Εξ αἰτίας τοῦ 'Αλῆ-πασᾶ ἐστέναζον οἱ ἄμοιροι εἰς τὴν ξενιτείαν καὶ μὲ λαχτάραν ἐκοίταζαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν τὰ βουνὰ τῆς ἀγατημένης πατρίδος των. 'Υπεσχέθη νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ἔλευθέραν τὴν ἡρωϊκὴν των πατρίδα. Οἱ Σουλιώται ἔτρεξαν προδύμως, ἥνωθησαν μὲ τὸ στρατευμα τοῦ σουλτάνου, ἐπολέμησαν, δπως πάντοτε, ἡρωϊκὰ καὶ ἐκυρίευσαν ἀρκετὰς πόλεις.

'Αλλ' ὁ Πασόμπεης δὲν παρέδιδε τὸ ποθητὸν Σουύλι εἰς τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας, καὶ οἱ Σουλιώται δυσηρεστημένοι ἐστρατοπέδευσαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σουλτανικὸν στράτευμα. Τότε ὁ 'Αλῆς ἐσκέφθη νὰ ὀφεληθῇ ἀπὸ τὴν δυσαρέσκειαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Σουλιώτας μὲ τὸ μέρος του. 'Έκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν, τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην, εἰς τὰ Ιωάννινα, εἰς τὴν μικρὴν νῆσον τῆς λίμνης, δπου εἶχε τὴν κατοικίαν του. Ἡ συμφωνία ἔγινεν ἀμέσως.

Τὴν δην Δεκεμβρίου 1820 μία φοβερὰ «μπαταριά», συμπυρο-

κρότησις τριακοσίων σουλιώτικων ὅπλων, ἐδόνησε τὸν ἀέρα. Ταυτοχρόνως μία δυνατὴ φωνὴ ἔβροντοφώνησε πρὸς τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον.

— "Ε ! σεῖς ! 'Απὸ τώρα καὶ ἐδῶ ἔχομεν πόλεμον . Σᾶς τὸ λέγω ἐγώ, ὁ Μάρκος Μπότσαρης, διὰ νὰ μὴ μὲ νομίσετε ἀπιστον.

Τὴν συμπυροκρότησιν ἔκεινην τῶν ὅπλων καὶ τὴν φωνὴν ἥκουσεν ὁ Βαγγέλης, ἔμαθεν δτὶ οἱ Σουλιῶται πολεμοῦν διὰ τὴν ἐλευθερωσιν τοῦ Ἀλῆ, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ φρούριον. Τρέχει πρὸς τὸν Μπότσαρην,, δστις τὸν ἐδέχθη εἰς τὸ δυναστὸν σουλιώτικον σῶμά του.

'Ο Βαγγέλης ἦτο τώρα ὡραῖος καὶ ὑψηλὸς νέος, μὲ μύστακα λεπτόν, ζωηροὺς ὀφθαλμούς, σῶμα εὐκαμπτον, εὐκίνητον καὶ χαριτωμένον. 'Αληθινὸς λεβέντης. Τόσην ἔδειξεν ἀνδρείαν ἀμέσως, ὥστε ὁ Μπότσαρης τὸν ἔκαμε πρωτοπαλλήκαρόν του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους, εἰς ὅλα τὰ τολμηρὰ ἔκεινα κατορθώματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ὁ Βαγγέλης ἦτο τὸ δεξί του χέρι.

'Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ καπετάν Ζέρβας ἡτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ διακόσια παλληκάρια εἰς τὴν "Ηπειρον καὶ ὁ Βαγγέλης ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν του τὴν ἀδειαν νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτός. Καὶ ἐπῆγεν.

Τὸ Σούλι τώρα τὸ κατεῖχαν οἱ Σουλιῶται, ἀλλὰ πολυάριθμος ἔχθρικὸς στρατὸς τὸ ἐπολιόρκει ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. 'Ητο ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῇ ὁ Ζέρβας μὲ τοὺς πολιορκουμένους διὰ νὰ ἐπιτευχοῦν ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν ἔχθρων, ἔκεινοι ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ Σουλίου καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Ζέρβα ἀπὸ τὴν κοιλάδα. 'Αλλὰ πῶς νὰ γίνῃ ἡ συνεννόησις ; 'Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ Σουλιῶται.

— Παιδιά, λέγει ὁ καπετάν Ζέρβας, ποιός πάει στὸ Σούλι ; Σιωπὴ ἐπεκράτησε μερικάς στιγμάς· οὕτε ἀναπνοὴ δὲν ἥκουετο. "Εξαφνα ἐτινάχθη ἐπάνω ἔνα παλληκάρι.

— Ἐγώ πάω ! εἴπε μὲ ἀπόφασιν.

"Ητο ὁ Βαγγέλης.

— "Αν πάῃ ὁ Βαγγέλης, πηγαίνω καὶ ἐγὼ μαζί του, λέγει ἄλλος ἀνδρεῖος.

'Ο Βαγγέλης δὲν ἦτο μόνον ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔξυπνος. 'Έγνωριζεν δτὶ οἱ πολιορκηταὶ είχον φαμαζάνι καὶ δτὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἥλιου, πεινασμένοι καὶ ἔξηντλημένοι, ἐρρίπτοντο ὅλοι εἰς τὴν τρο-

φήν μετά τὴν νηστείαν τῆς ἡμέρας. Ἐκείνην τὴν ὥραν ἐξέλεξεν ὁ Βαγγέλης διὰ τὸ τολμηρόν του σχέδιον.

'Επροχώρησε μὲ τὸν σύντροφόν του χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσουν πλησίον τοῦ ἔχθρικοῦ στρατοπέδου, ἔπειτα ἐσκεπάσθη ὀλόκληρος μὲ χόρτα καὶ φύλλα δένδρων, ἔπεισε κάτω καὶ συρόμενος μὲ τὴν κοιλίαν μὲ τὸν σύντροφόν του διέσχισε τὸ ἔχθρικὸν στρατόπεδον. Οἱ ἔχθροι ἀνύποπτοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνόησαν τίποτε. 'Ἄλλ' ὅταν εἶδον νὰ προχωροῦν τὰ ζωντανὰ ἔκεινα δένδρα, τὰ πράσινα φαντάσματα, ἐτινάχθησαν ἐπάνω φωνάζοντες :

— Σουλιῶται ! Σουλιῶται ! Καὶ ἥρχισαν νὰ πυροβολοῦν. 'Άλλ' οἱ δύο ἀνδρεῖοι είχον ἥδη ἀπομακρυνθῆ. "Ἐξαφνα ἀνωρθώθησαν, ἐπέταξαν τὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα καὶ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴ εἰσώρυμησαν εἰς τὸ δάσος καὶ ἀπ' ἔκει ἀνέβησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Φαντάζεσθε μὲ ποῖον ἐνθουσιασμὸν τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ πολιορκούμενοι !

'Ο Βαγγέλης ἐξηκολούθησε νὰ φίπτεται εἰς τοὺς κινδύνους, ἔως ὅτου ἡ Ἑλλὰς ἔγινεν ἐλευθέρα. 'Η πατρὶς ἐτίμησε τὸ ἱρωϊκὸν τέκνον της, τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταξιάρχου καὶ τοῦ ἐχάρισεν ἐθνικὰς γαίας.

'Άλλ' ὁ Βαγγέλης ἤθελεν ἐνέργειαν, ζωήν, κίνησιν. Τώρα ποὺ ἐπέρασεν ἡ λαχτάρα τῶν κινδύνων ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς κάτι πολὺ μεγάλον, τὸ δόπον νὰ ἀπαιτῇ δλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς του.

Τὸ 1831 ἀφῆκε καὶ τὸν βαθμὸν καὶ τὰς ἐθνικὰς γαίας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον του, διὰ νὰ ἀποχαιρετίσῃ τοὺς ἰδικούς του. 'Ησθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ αἰματώνῃ βλέπων τὸ χωρίον του σκλαβωμένον. Ἐκείνας τὰς ἡμέρας είχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλακὰς τὴν γραίαν μητέρα του. 'Ο Βαγγέλης ἐφίλησε μὲ δάκρυα τὸ κέρι τῆς μητέρας του, ἐπῆρε τὴν εὐχήν της, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν ξενιτειάν, εἰς τὴν Βλαχίαν. "Ἐφθασεν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Χρήματα δὲν είχεν, ἀλλ' εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἰδιαίτερας του δυνάμεις. 'Απεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐνοίκιασε τὰ κτήματα τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν μοναστηρίων. Καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ σύστημα καὶ μὲ μέθοδον."Όταν ἤλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερισμοῦ κανὲν κτῆμα

δὲν εἶχε δώσει τόσον ἄφθονον καρπόν.

Τότε ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ ἔξαδελφός του Κωνσταντīνος, ὅστις μὲ τὴν εὐφυίαν καὶ τὴν δραστηριότητά του ἔγινε πολύτιμος βοηθὸς τοῦ ἔξαδέλφου του.

‘Ο Βαγγέλης ἤγόρασεν ἐν τῷ μεταξὺ πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα καὶ ἔγινεν ἔκατομψυχούχος.

‘Αλλὰ μέσα εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν εὐτυχίαν, μέσα εἰς τὴν ἥγεμονικήν του ζωὴν δὲν ἐλησμόνησε τὴν πατρίδα. Ἡ ἀγάπη του ἦτο καὶ τώρα τόσον μεγάλη, ὅσον εἰς τὴν νεότητά του. Τότε τῆς εἶχεν ἀφιερώσει τὴν ζωήν του, τώρα ἥλθεν ἡ ὕδρα νὰ τῆς ἀφιερώσῃ τὴν περιουσίαν του.

‘Η Ἐλλὰς δὲν εἶχεν ἀκόμη συνέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἔρημωσιν τῆς μακρᾶς σκλαβιᾶς. ‘Ο Βαγγέλης, ὅστις ἔγνώριζεν ἐξ ἴδιας πείρας τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ τὴν βιοθήσῃ. Ἔδωσεν ἀρκετὸν ποσὸν καὶ διωργανώθη τὸ 1859 ἡ πρώτη ἔκθεσις — τὰ «’Ολύμπια», εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου ἐκθέται ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἐλλάδος καὶ ἔξενεσαν προϊόντα γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας.

‘Ο Βαγγέλης ἐνεθαρρύνθη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἰδρύσῃ καὶ ὠραῖον μεγαλοπρεπὲς κτίριον διὰ τὰ «’Ολύμπια», ὅριος δὲ νὰ γίνεται κατὰ τοιετίαν ἔκθεσις ὅλων τῶν προϊόντων καὶ νὰ βραβεύωνται τὰ καλύτερα.

Τὸ 1865 ἀπέθανεν ὁ Βαγγέλης. ‘Οταν ἤνοιχθη ἡ διαθήκη του, διάκοσμος ἐπληροφορήθη ὅτι ἐδώρισεν ὅλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του εἰς τὸ Ἐθνος. Δὲν ἐλησμόνησεν ὅμως καὶ τὸ πτωχὸν χωρίον του ἐφρόντισε νὰ ἐπισκευασθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ νὰ κτισθῇ σχολεῖον.

Συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην του τὰ δυτικά τοῦ Ζάπτα μετεφέρθησαν ἐκ Βλαχίας καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου τοῦ Λαμπόβου, ἡ δὲ κεφαλή του εἰς ἔνα τοῖχον τοῦ Ζαπτείου.

Κάθε ἐπισκέπτης τοῦ ὠραίου μεγάρου, ἀφοῦ περάσῃ τὰ μαρμάρινα προπύλαια καὶ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὠραίαν στρογγύλην στοάν, εἰς ἔνα τοῖχον δεξιὰ ἐπὶ ἐρυθρᾶς πλακός ἀναγινώσκει :

«ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΖΑΠΠΑ»

‘Αρ. Κουρτίδης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

'Ο Νικόλαος Γύζης ύπηρξεν ό μεγαλύτερος "Ελλην ζωγράφος τῆς ἐποχῆς μας.

'Εγεννήθη τὴν 1 Μαρτίου 1842 εἰς τὴν Τήνον. 'Ἐν τῷ πατρικῷ του οἴκῳ ύπηρχεν ἀνηρτημένη ἐντὸς πλαισίου χαλκογραφία τις, παριστῶσα ἔνα ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. 'Ο μικρὸς Νικόλαος, μόλις πενταετής, ἐπὶ ὥρας ἔμενεν ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τὴν παρετήρει μετὰ προσοχῆς.

'Ημέραν τινά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ του ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς οἰκίας, κατώρθωσε νὰ καταβιβάσῃ τὴν εἰκόνα καί, ἀφοῦ ἐπεξειργάσθη αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ πλησίου, ἔλαβε τεμάχιον χάρτου καὶ μολυβδοκόνδυλον καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἀντιγράψῃ. Τὸ πρῶτον αὐτὸν ἔργον ὁ μικρὸς ζωγράφος ἀπεπεράτωσε μετά τινας ἡμέρας μὲ τὴν ἀδειαν τῆς μητρός του φαίνεται δὲ ὅτι, ὡς ὁ Ἰδιος δίηγειτο κατόπιν, τὸ ἀντίγραφον ὠμοίαζε πολὺ μὲ τὸ πρωτότυπον.

Μετὰ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἔκεινης ὁ πατήρ του ἀποκατέστη οἰκογενειακῶς ἐν Ἀθήναις. 'Ἡ γείτων, μετὰ τῶν τέκνων τῆς ὁποίας ὁ μικρὸς Γύζης ἔπαιζεν ἐν Ἀθήναις, ἔτυχεν νὰ ἔχῃ ἀνηρτημένας εἰς τὸν οἰκόν της δύο χαλκογραφίας. 'Ο Γύζης ἔβασάνιζε τὴν μητέρα του καθ' ἔκαστην παρακαλῶν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ τὰς χαλκογραφίας, διὰ νὰ τὰς ἀντιγράψῃ. 'Ἐπειδὴ ὅμως ἡ μήτηρ του ἐδίσταζεν, ὁ μικρὸς μετέβη μόνος του καὶ τὰς ἔζητησεν ἀπὸ τὴν καλὴν γείτονα. Τῷ ἐδόθη πρῶτον ἡ μία, τὴν ὁποίαν καὶ ἀντέγραψε τόσον πιστῶς, ὥστε ἡ ὅμοιότης τοῦ ἀντιγράφου πρὸς τὸ πρωτότυπον ἐξέπληξε τοὺς πάντας.

Κατόπιν ἀντέγραψε καὶ τὴν ἄλλην μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας.

"Ἐκτοτε, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τοῦ πατρός του, ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἐνῷ ἡ μήτηρ του κρυφίως ἔχοργήγει εἰς αὐτὸν τὰ ὑλικά. Κατόπιν ὅμως εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐπείσθη καὶ οὗτος ὅτι ὁ μικρὸς Νικόλαος εἶχεν ἔξαιρετικὴν χλίσιν.

'Ο Γύζης εἰσῆλθεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον ὀκταετής. 'Ο πατήρ του ἦναγκάσθη νὰ τὸν δηλώσῃ ὡς δωδεκαετή, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἔγινετο δεκτός, ὡς πολὺ μικρός. 'Ήτο ὁ πρῶτος τῆς τάξεώς του, ἥριστενε πάντοτε εἰς δλους τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ διετήρησε τὰ πρωτεῖα εἰς δλας τὰς τάξεις τοῦ Πολυτεχνείου.

Είς ήλικιαν 23 ἑτῶν ἐστάλη ώς ὑπότροφος εἰς Μόναχον πρὸς ἔξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του. Εἰς τὸ Μόναχον εἰργάσθη ἐπὶ ἔξ ἔτη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τὰ δὲ δύο τελευταῖα ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πιλότου, ὁ δόποιος μεγάλως ἐτίμα τὸν Γύζην, ὅχι μόνον διὰ τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἔξαιρετον αὐτοῦ χαρακτῆρα.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τοὺς γονεῖς του, ἔπειτα δὲ ἐπεκείρησε ταξίδιον σπουδῆς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, μεθ' ὃ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Μολονότι αἱ παιδικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ἡλιόλουστον πατρίδα του οὐδέποτε εἶχον ἔξαφανσθη ἀπὸ τὴν μνήμην του, ἐν τούτοις νέαν δρόσον καὶ ζωὴν προσέλαβον αὐταὶ, δτε ὃ Γύζης ἐπανεῖδε τὴν εὐλογημένην χώραν. Ἡ ζωηρότης τοῦ χρωματισμοῦ τῶν μετὰ ταῦτα εἰκόνων του, ώς καὶ πλεῖστα θέματα αὐτῶν ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ταξίδια ταῦτα.

Νυμφευθεὶς ὃ Γύζης ἐν Ἀθήναις τὴν Ἀρτεμινή Νάζου, ἥλθεν εἰς Μόναχον καὶ ἴδρυσεν ἐκεῖ εύδαιμονα οἶκον. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἔγινεν ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1882 διωρίσθη καὶ τακτικὸς καθηγητὴς αὐτῆς.

“Οτε τὸν ἔζητησεν ἡ ἐλληνικὴ κυθέρωνης νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, πόσην χαρὰν ἡσθάνθη! Μὲ ποίους παλμοὺς ἀνελογίζετο τὰς εὔτυχεῖς ἡμέρας, αἱ δόποιαὶ τὸν ἀνέμενον ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος! Ἀλλὰ δὲν ἦταν ηττήγησεν ὃ Γύζης νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ γλυκὺ τοῦτο δνειρόν του. Μακρὸς καὶ ἔξαντλητικὸς πυρετὸς τὸν κατέβαλε, τὸν ἔρωτιψε κλινήρη καὶ τέλος τὸν ἔφερεν εἰς τὸν τάφον τῇ 22 Δεκεμβρίου 1900. Ἡ ξένη γῆ ἐδέχθη τὸ τετιμημένον σῶμά του καὶ τὸ διαφυλάττει φιλοστόργως ώς δευτέρα πατρίς τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ ἔργα τοῦ Γύζη, ἔμπνευσμένα κατὰ τὸ μέγιστον μέρος των ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὰς ἐλληνικὰς ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς παραδόσεις, ἐτίμησαν κατ' ἔξοχὴν τὴν νεωτέραν ἐλληνικὴν τέχνην καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν ἴδιον πανευρωπαϊκὴν φήμην ζωγράφου ἔξαιρετικῆς ἀξίας. Ἐκ τῶν πινάκων του, πολλοὶ τῶν δοποίων εὑρίσκονται εἰς τὰς Πινακοθήκας τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Δρέσδης, σπουδαιότεροι θεωροῦνται: «Τὸ τάμα», «Ἡ Ἰουδίθ», «Τὸ κρυφὸ σχο-

TO TAMA

N. Γυζη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λειό», «Τὸ παραμύθι τῆς γιαγιᾶς», «Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν», «Ἡ ἀρμονία», «Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαναρίας», «Ἡ ἔαρινὴ συμφωνία» κλπ.

*Έκθεσις τῶν ἔργων του ὡργανώθη ἐν Ἀθήναις κατὰ Μάρτιου τοῦ 1928.

Ἡ φιλοπατρία του ἦτο φλογερά. 'Οσάκις ἔγραψε περὶ Ἑλλάδος, περιέλειεν εἰς τὸν χάρτην δὲν του τὴν ψυχὴν καὶ ἔξεφραζεν διλον του τὸν πόνον διὰ τὰ δεινοπαθήματά της. *Ἐγραφε κάποτε εἰς φύλον του : «Δὲν ἡμπορῶ ἀκόμη νὰ ἐννοήσω εἰς τί ἔπταισεν αὐτὴ ἡ ἔνδοξος παλαιὰ Ἑλλὰς καὶ ἔπρεπε νὰ καταδικασθῇ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν εἰς τὸν σπαραγγὺλον καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἴσχυροτέρων βαρβάρων. Μήπως διότι ἐφώτισε τὴν οἰκουμένην καὶ διότι ἥλλαξε τοὺς θεοὺς αὐτῆς, ἢ μῆπως διότι εἶναι ὠραία καὶ γλυκεῖα ;».

Πρὸς οἰκείον του, ὁ ὅποιος τῷ παρεπονεῖτο διὰ τὸν καύσωνα τῶν Ἀθηνῶν, ἔγραψε τὰ ἔξῆς : «Σᾶς συλλυποῦμαι, ὅτι ὑποφέρετε ἀπὸ τόσην ζέστην. Εἰς τοῦτο πτάετε σεῖς οἱ Ἰδιοι. Ἐὰν δενδροφυτεύσετε, θὰ εὔρουν τούλαχιστον τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγόνια σας δροσερώτερον κλῖμα. Κρῆμα εἰς τὴν ὧδαίαν Ἑλλάδα μας. Μόνον τοὺς σπόρους τῶν διπωρικῶν, τὰ ὅποια τρώγετε, ἀν ἔργιντετε εἰς τὴν γῆν, τὴν ἄγιαν γῆν τῆς Ἑλλάδος, αὐτὴ θὰ σᾶς ἐδώρῃς δένδρα. Πολλὰ θὰ ἔχανοντο, ὀλλὰ καὶ πολλὰ θὰ ἐμεγάλωναν».

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1895, δὲνίγον πρὸιν ἢ ἐπισκεφθῇ πάλιν τὰς Ἀθήνας, ἔγραφεν εἰς τοὺς οἰκείους του : «Τὸ πρὸ τόσων ἐτῶν σχέδιόν μου νὰ ἔλθω εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ σᾶς ἰδω, νὰ ἐπανίδω τὴν πατρίδα μου, τὰ ἀδέλφια μου, τοὺς φύλους μου, νὰ ἰδω τὴν θάλασσαν, τὴν ὁπίαιν ἀγάπην καὶ φοβοῦμαι, τὸν ζωγραφιστὸν δρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν, Θεοῦ θέλοντος, πραγματοποιεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τὸ σκειρόν αὐτὸν μοῦ φέρει διαδοχικῶς χαράν, λύπην, φρίκην, γλυκύτητα... Ἀν ἵδητε διτὶ πολὺ συγκινοῦμαι, στείλατέ με πάλιν δύσιο, διώξατέ με πάλιν εἰς τὰ ἔνα....».

Ναοῦ θυσιαστήριον ἦτο τὸ ἔργαστήριόν του καὶ ιεροφάντης πιστὸς καὶ θεάπνευστος ὁ διδάσκαλος. «Ἐκαθήμεθα, γράφει εἰς τῶν μαθητῶν του, καὶ ἐκοιτάζαμεν τοὺς ἀμαυροῦντος μελαγχολικοὺς ὀφθαλμούς του. Ἀγάπη ἔλαμπε μέσα εἰς αὐτούς, μόνον ἀγάπη. Καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ διεχύνετο θαυμασίως εἰς τὰς καρδίας μας καὶ διαρκής εἰρήνη ἔβασιλευεν ἐντός μας, ὅταν ἀφήναμεν τὸν διδάσκαλον».

Στ. Σπεράντσας

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΤΟ ΜΑΓΟ ΣΑΣ ΤΟ ΦΩΣ

Ἡ καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
καὶ μοῦ φτερώνει τὴν ψυχή,
κι ἀνοίγεται ᾧ καρδιά μου καὶ σκορπάει
θυμίαμα τὴν προσευχή.

Ἄγιες ἄγάπες τρισευλογημένες,
ποὺ τὶς καρδιὲς ὑψώνετε παρθένες
τῶν πρώτων, τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν,
στὸ δνειρὸ τὸ τρανὸ τῶν οὐρανῶν.

Ἄγαπες μεγαλόδωρες περίσσια,
κάτου ἀπ' τὴ σκέπη τὴ δική σας ἵσια
ζοῦσαν μικροί, τρανοί, πλούσιοι, φτωχοί,
κι ἔδενε τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ψυχή !

Ἄγαπες, ὡ ! φανῆτε πάλι ἐμπρός μου !
Ἀνγές τῆς πίστης, χρυσανγές τοῦ κόσμου,
κι ᾧς βλέπῃ μὲ τὸ μάγο σας τὸ φῶς
ὅ ἀνθρωπος τὸν ἀνθρωπό, ἀδελφός.

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

('Ο Σπύρος, ἔνα ἀπὸ τὰ πιὸ λεβέντικα τσοπανόπουλα τοῦ Σουλιοῦ, πρώτος στὸ ντουφέκι, στὸ λιθάρι, στὶς τρεῖς, στὴν δμορφιά, στὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περπάτημα, παντρεύοντας τὴν πεντάμορφη Χάιδω ἀπὸ τὴν Κιάφα. Δὲν εἶχε μείνει ἄνθρωπος ποὺ νὰ μὴν ἔλεγε : Χαρὰ στὸ ταιριασμένο τ' ἀντρόγυνο· ἀϊτός παίρνει τὴν περιστέρα κι ἡ περιστέρα τὸν ἀϊτό.)

| Μὰ τὴ στιγμὴ ποὺ πάτησε ἡ νύφη τὸ κατώφλι τῆς θύρας τοῦ γαμπροῦ κι ἐπεφταν τὰ ντουφέκια σὸ χαλάζι, ἔμπτηξε ἡ νύφη ἔνα ξεφωνητὸ μεγάλο, σωριάστηκε κατὰ γῆς καὶ μαύρο αἷμα πετάχτηκε ὅπ' τὰ στήθια τῆς καὶ χύθηκε σὰν αὐλάκι πάνω στὴν κάτασπρη κι ἡλιόπλουμη φορεσιά τῆς ! /

* Ή Χάιδω ἦταν νεκρή ! Σκόρπιο κι ἀλαλο γύρισε πίσω ὅλο τὸ Σούλι μὲ δακρυσμένα μάτια καὶ λύπη βαρειά στὰ στήθια. Μόνον ὁ γαμπρὸς ὁ Σπύρος δὲ φάνηκε πουθενά).

| Κανεὶς δὲν τὸν εἰδε κατὰ ποὺ εἶχε κάνει. Κανεὶς δὲν τὸν εἰδε τί δρόμον εἶχε πάρει. Τὸ ἄλογό του γύρισε μονάχο στὸ σπίτι του χωρὶς καβαλλάροι καὶ μὲ τὰ χαλινάρια σθάρνα. *Άλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπεσε στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκεν, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμμιὰ σπηλιὰ κι ἐκεῖ πέθανεν ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῇ κανείς, κι ἄλλοι ὅτι ἔπήρε τῶν δηματιῶν του. Τὸ Σούλι τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ξέγραψεν ἀπὸ τοὺς ζωντανοὺς κι ἔκανε τὰ μνημόδυνά του !

"Οπως ἡ λύπη τρώγει τὴ χαρά, ἔτσι κι ὁ καιρὸς τρώγει τὴ λύπη, σὰν ποὺ τρώγει κι ὅλα τὰ πράματα. Πέρασαν χρόνια πολλὰ καὶ ξεχάστηκεν ὁ νυφάτικος θάνατος τῆς Χάιδως ἀπὸ τὴν Κιάφα κι ὁ γαμπριάτικος χαμός τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σούλι. X

Μιὰ μέρα, ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χάιδως καὶ τὸ ξαφανισμὸ τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο, ποὺ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν 'Αλῆ-πασᾶ, 'φανίστηκεν ἔνας καλόγηρος, ξηντάροις ἀπάνω κάτω στὴν ἥλικία, ψηλὰ στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιοῦ, τὸ ἀδάνατο Κούγκι. "Ἐρχουνταν ἀπὸ τὸ "Άγιον "Ορος κι ἥξερε πολλὲς γλῶσσες, καὶ τὰ ρούσικα. "Ἐφερε σταυροὺς γιὰ τὲς γυναικες καὶ τὰ παλληκάρια καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντας καὶ τὶς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχεν ἰδεῖ ποτὲ οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσεν ἡ γενιά του. *Ηταν πάντα κατσουφιασμένος, κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν ποῦθε εἶναι, ἄλλαζε κουβέντα καὶ δὲν ἀπολογιόταν. Σὲ λίγο ἐκέρ-

δισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιωτῶν, ἔγινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὅλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. "Ωμνυναι ὅλοι στ' ὄνομά του, καὶ δὲν ἦταν κρίσι καὶ φιλονικία, ποὺ νὰ μὴν πᾶν σ' αὐτόν. "Ο, τι ἔλεγεν ἦταν καλῶς εἰπωμένο, κι ὅ, τι ἔκανε καλῶς καμα- μένο, κι ὅλοι τὸν ἔλεγαν 'Αι - Καλόγερο.

Τὸ Ψυχοσάββατο συνήθιζαν οἱ Σουλιῶτες νὰ κάνουν μνημόσυνα στὸ μοναστήρι τοῦ Κουγκιοῦ. 'Ο 'Αι - Καλόγερος μνημόνευε τὰ πε-θαμμένα ὀνόματα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλιοῦ. Κοντά στοὺς ἄλλους ἔδωκε τὴ φυλλάδα τῶν πεθαμμένων καὶ ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ ξα-φανισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνημονεύσῃ. 'Ο γούμενος ἀρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὀνόματα ψηλὰ στέκες σκουτέλες, ποὺ ἦταν γε- μάτες κόλλυθα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα «Σπύρος», ποὺ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημόνεψε «Χάιδω», ποὺ δὲν ἦταν γραμμένον. 'Ο Φῶτος, ποὺ εἶχε τ' αὐτιά του ἐκεῖ, τὸ κατάλαβε κι εἶπε τοῦ γού- μένου :

— Σπύρο, δέσποτά μου, κι ὅχι Χάιδω !

'Ο γούμενος ξεροκατάπιε δυὸς τρεῖς φορές μὴ μπορῶντας νὰ ξε- στομίσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου, ἀλλ' ὁ Φῶτος τοῦ μετάειπε :

— Μνημόνεψε, "Αγιε γούμενε, τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου μου !

Στὴ στιγμὴ τοῦ γούμενου τὰ μάτια ξεχέλισαν ἀπὸ τὰ δάκρυα, κι ὅπως ἦταν γιεροφορεμένος μὲ τὸ θυμιατήριο στὸ δεξὶ καὶ μὲ τὴ φυλ- λάδα στὸ ζερβὶ ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας.

— Ή Χάιδω, Φῶτό μου, θέλει μνημόνευμα ! 'Ο Σπύρος ξῆ κι εἶναι μπροστά σου !

Ξαπόρεσαν ὅλοι ὅσοι βρίσκονταν στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Κουγκιοῦ, μαθόντας ὅτι ὁ ἄγνωστος γούμενος ἦταν ὁ γαμπροχαμένος Σπύρος, κι ἀπὸ τότε τὸν ὀνόμασαν ἀπὸ 'Αι - Καλόγερο, ποὺ τὸν ἔλεγαν, Καπε- τὰν Καλόγερο, καὶ σ' ὅλους τοὺς πολέμους, ποὺ ἔκανε τὸ Σουλί μὲ τὸν 'Αλῆ - πασᾶ, ἦταν πρῶτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τές διχό- νοιες, ποὺ φύτρωναν ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ Σουλιοῦ.

Στέκες 18 'Αντριῶς τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο χαλασμὸ τοῦ Σουλιοῦ, ὁ Καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παρα- δώσῃ στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἔαυτόν του, τοὺς δώδεκα συντρόφους του καὶ τὸ ἀγαπημένο του Κούγκι, ἀφοῦ περικυλώθηκεν ἀπὸ χιλιάδες δόχτροντς καὶ δὲν εἶχεν ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, κι ἀφοῦ μετάλαβε

τοὺς συντρόφους του, ἔρωις μιὰ πιστοιλὰ μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησίας, ποὺ βρίσκονταν ἕκατὸ βαρέλια γεμάτα μπαρούτι, ἀνατινάχθηκαν στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνό, ἀρώματα, πέτρες, ἔύλα, αἴματα, βόγγους, κλάμιματα, λαχτάρα καὶ κουρνιαχτό. Κι ἡ Ἰστορία στὸ πλάι τοῦ Σουλιοῦ ἔγραφε μὲ ἀσθεστα χρυσᾶ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ Καπετάν Καλόγερου «Σαμουήλης»!

Χρ. Χριστοθασῖλης

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ

Τρία πουλιὰ ἀπ' τὴν Πρέβεζα διαβήκανε στὴν Πάργα,
τὸ 'να κοιτάει τὴν ἔνιτειά, τ' ἄλλο τὸν 'Αι - Γιαννάκη,
τὸ τρίτο τὸ κατάμαυρο μοιρολογάει καὶ λέγει :

— «Πάργα, τουρκιὰ σὲ πλάκωσε, τουρκιὰ σὲ τριγυρίζει·
δὲν ἔρχεται γιὰ πόλεμο, μὲ προδοσιὰ σὲ παίρνει·
βεζύρης δὲν σὲ νίκησε μὲ τὰ πολλὰ τ' ἀσκέρια.
Ἐφευγαν Τούρκοι σὰ λαγοὶ τὸ Παργινὸ τουφέκι,
κι οἱ Λιάπηδες δὲν ἥθελαν νά 'ρτουν νὰ πολεμήσουν.
Είχες λεβέντες σὰ θεριά, γυναικες ἀντρειωμένες,
πότρωγαν βόλια γιὰ ψωμί, μπαρούτι γιὰ προσφάγι·
τ' ἀσπρα πουλῆσαν τὸ Χριστό, τ' ἀσπρα πουλοῦν καὶ σένα.
Πάρτε μαννάδες τὰ παιδιά, παπᾶδες τοὺς ἀγίους,
ἀστε λεβέντες τ' ἀρώματα, ἀφῆστε τὸ τουφέκι,
σκάψτε πλατιά, σκάψτε βαθιὰ ὅλα σας τὰ κιβούρια
καὶ τ' ἀντρειωμένα κόκκαλα ἔεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας.
Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν, Τούρκοι μὴν τὰ πατήσουν».

Δημοτικὸν

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ

.... 'Ο 'Αλῆ - πασᾶς στέλνει αὐτὸ τὸν καιρὸν ἐπίτηδες στὴ Ζάκυνθο τὸ γραμματικὸν του Μάνθο Οἰκονόμου νὰ προσκαλέσῃ τὸν Κολοκοτρώνη στὰ Γιάννινα νὰ πάρῃ στὴν αὐλὴν του δποια θέσι θέλει. 'Ο Κολοκοτρώνης δὲ δέχθηκε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ «μεγάλο θερίο» τῆς 'Ηπείρου, δπως ἔλεγε τὸν 'Αλῆ. 'Ο πόθος νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθὶ γιὰ τὴν 'Ελλάδα, καὶ μονάχα γι' αὐτήν, θέριευε κάθε μέρα πιὸ ζωντάνος κι ἀκράτητος μέσα του.

'Ἐπαιρνε πολλὲς φορὲς τὸ στερνοπαίδι του, τὸν Κολῖνο, ἀπὸ τὸ χεράκι κι ἀνέβαιναν τὸ δρόμο τοῦ κάστρου. Τοῦ 'δειχνε μακριὰ τὰ βουνὰ τοῦ Μωριᾶ μὲ τὶς σταχτογάλαζες κορφές :

—'Εκεῖ ἔζησαν οἱ πρόγονοί μας, τοῦ 'λεγεν. Αὐτὸς ὁ τόπος στενάζει τώρα κάτου ἀπ' τὸ ζυγό.

Τὸ λαϊκὸ τραγούδι ἔχει κάμει ἀθάνατες τοῦτες τὶς στιγμὲς καὶ τὴ σιωπὴλή, βαθειὰ συγκίνησι τους :

- Τί ἔχεις πατέρα μου καὶ κλαῖς καὶ βαρυαναστενάζεις ;
- Βλέπω τὴν θάλασσα πλατειὰ καὶ τὸν Μωριὰν ἀλάργα,
μὲ πῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ μεγάλο ντέρτι....

Δὲν ἀπελπιζόταν ὅμως ποτέ. Περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἥ πίστι του ἦταν ἀσάλευτη, πὼς μιὰ μέρα θά 'στραφτε σ' αὐτὰ τὰ βουνὰ ἥ φομφαία τῆς λευτερᾶς. Μὰ πῶς ; Σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησι, ποὺ ἦταν γεμάτη ἀγωνία, ἔλαβε τέλος ἀπόκρισι ἔνα πρωὶ τοῦ 1818.

'Ο 'Αναγνωσταρᾶς ἀπὸ τοὺς καπεταναίους, ποὺ εἶχαν ἀνέθει στὴν Πετρούπολι νὰ γυρέψουν ἀπὸ τὸν τσάρο μισθούς, εἶχε γυρίσει τώρα μαζὶ μὲ τὸν Χρυσοσπάθη καὶ τὸ Δημητρακόπουλο κατηχημένος στὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς νὰ κατηχήσῃ κι ἄλλους.

Εἶχαν βγῆ κρυφὰ στὴν "Υδρα κι ἀγγνώριστοι μένανε στὸ σπίτι τοῦ Καλαβρυτινοῦ Νικηφόρου Παμπούκη, ποὺ ἦταν δάσκαλος στὸ ὑδραιϊκὸ σχολεῖο. Τὸ πρῶτο ποὺ σκέφθηκαν ἦταν νὰ μπάσουν στὴ Φιλικὴ τὸν Κολοκοτρώνη. Τοῦ ἔστειλαν πρόσκοπο τὸν Πάγκαλο. 'Ηταν αὐτὸς, ποὺ εἶχε μπάσει τὸν 'Αναγνωσταρᾶ τὸ 1804 στὸ φούσικο στρατὸ καὶ τώρα γύριζε μυστικὰ τὴν 'Ελλάδα, τῆς Φιλικῆς ἀπόστολος καὶ αὐ-

τός. Τὸν εἶχαν γιὰ τοὺς καπεταναίους. 'Ο Ἀναγνωσταρᾶς τοῦ εἶχε δώσει γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ κι ἔνα γράμμα.

'Ο Κολοκοτρώνης τὸν θυμόταν κάπως. Ξαφνιάστηκεν ὅμως ἄμα τὸν εἰδε. Τὸν τράβηξε σ' ἔναν ἔξοχικό περίπατον. "Οταν ἄρχισε νὰ τοῦ κάνῃ τὸ συνθητισμένο ψάρεμπα στοὺς κατηχούμενους, ὁ Κολοκοτρώνης τὸν ἔκοψεν ἀνυπόμονα.

— Πέξ μού τα ὅλα, μίλα ξάστερα! Δὲν ταιριάζουν σὲ μένα λόγια λοξά. Elvai χρόνια ποὺ προσμένω τέτοιο χαμπέρι.

Τοῦ τὰ εἰπεν ὅλα. Φῶς ἀστραψε μέσα του. 'Η ίδεα μιᾶς πανελλήνιας συνωμοσίας, ποὺ νὰ ἐνώνῃ πολιτικοὺς κι Ἱερωμένους, ἐμπόρους καὶ ναυτικούς, ὀπλαρχηγοὺς καὶ προεστούς, μιᾶς συνωμοσίας, ποὺ θὰ χτυποῦσε μ' ὅλους τοὺς τρόπους τὸν τύραννο, μὲ δυνάμεις ἑλληνικές, χωρὶς μάταιη ἐλπίδα γιὰ ἔνην βοήθεια, τοῦ φαινόταν ἡ μόνη σωτηρία. Εἰδε μπροστά του ζωντανὸ τὸ δρόμο τοῦ λυτρωμοῦ. Γύρεψε στὴ στιγμὴ νὰ δρκισθῇ.

— Έγώ, ἡ φαμίλια μου, τ' ἀρματά μου, τὸ αἴμα μου, δ.τι ἔχω, εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τράβηξαν κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο, τὸ δρόμο τῆς Μπόχαλης μὲ τὶς μύριες δμορφιές. Τριγυρισμένον ἀπὸ καρυδιές, ἔλιές, φοινικές, κυπαρίσσια, κιτριές καὶ λεμονιές, ζωσμένο πρασινάδα καὶ λουλούδια εἶναι ἔνα ἐκκλησάκι: 'Ο Ἀι-Γεώργης τῶν Λατίνων. Δὲν ἔχει καμιὰ σχέσι μὲ τὸν δυτικούς... Λατίνοι λέγονταν ἡ φαμίλια ποὺ τὸ ἔχτισεν. Ἡταν τὸ ἀγαπημένον ἐκκλησάκι τοῦ Κολοκοτρώνη.

Σ' αὐτὸ εἶχε βαφτίσει δσα παιδιὰ εἶχε ἀποκτήσει στὴ Ζάκυνθο. Στοὺς ἰσκιους του, στὸ πλάτωμά του εἶχαν καθίσει σταυροπόδι πολλὲς φορὲς νὰ κλάψουν τὶς συμφορὲς τῶν Χριστιανῶν. Κάτω ἀπὸ τὶς πορτοκαλιές καὶ τὶς κιτριές του εἶχαν στρωθῆ ἐπίσημες ἀνοιξιάτικες μέρες, δπως ἡ Λαμπρή, νὰ φᾶνε τὸ σουβλιστὸ ἀρνί. Στὴν πλάτη του εἶχαν μαντέψει αἴματα τουρκιά, καὶ ψυχωμένοι ἀπὸ τὰ καλὰ μαντέματα ἔσεργαν τὸ λεβέντικο χορό.

Σὲ τοῦτο τὸ ἐκκλησάκι, ποὺ εἶχε δεθῆ τόσο μὲ τὴν ἰστορία τῆς φαμίλιας του, τῆς ξενιτεῖας του καὶ τῶν πόθων του γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τράβηξεν ὁ Κολοκοτρώνης τὸν Πάγκαλο, γιὰ νὰ δώσῃ μπροστά του τὸν μεγάλον δρόκο τῆς Φιλικῆς. 'Ο πατᾶς ἡταν δικός τους. Ἡταν ὁ Ἡπειρώτης Ἀνθιμος Ἀργυρόπουλος. Βρισκόταν πρόσφυγας στὴ Ζάκυνθο,

κατατρεγμένος ἀπὸ τὸν Ἀλῆ - πασᾶ. Αὐτὸς ὥρκιζε τοὺς φιλικοὺς καὶ κρατοῦσε τακτικὸ ἀρχεῖο.

'Απάνω σ' ἔνα σκεδρωμένο παλιὸ εἰκονισματάκι μὲ τρεμοσθήσμένες μορφές ἔβαλε τὸ πλατύ μεγάλο χέρι του δ 'Ελευθερωτὴς τῶν ραγιάδων νὰ δώσῃ τὸν δρόκον. Εἶναι γονατιστός, σκυμμένος· μπροστά στὸ μεγαλεῖο τῆς ίδεας τὸ μεσόφωτο τῆς ἐκκλησίτσας ἔξαιρλώνει τὶς τρεῖς μορφές. Κορμιὰ δὲν ὑπάρχουν. Ψυχὲς λειτουργῶνται.

Μιὰ μιὰ ἔναναγυρίζουν τὶς φοβερὲς λέξεις τοῦ δροκού οἱ ἀντίλαλοι ἀπ' ὅλες τὶς γωνιές, ποὺ εἶναι γεμάτες σκοτάδι καὶ μυστήριο. Καὶ τὶς μεγαλώνουν, τὶς πληθαίνουν, σὰν νὰ εἶναι μπροστά ὅλα τὰ μαῦρα κοπάδια τῶν ραγιάδων καὶ νὰ δρκίζωνται μαζί του.

'Ανήσυχοι φτερουγίζουν κάτω ἀπὸ τὸ θόλο οἱ ἀντίλαλοι αὐτοὶ σὰν πουλιά, ποὺ γυρεύουν ἀνοικτὸ διάβα νὰ πετάξουν στὴν Ἑλλάδα, νὰ κράζουν σὲ συναγερμὸ τὰ σύννεφα τῆς μεγάλης τρικυμίας. "Υστερα οἱ φράσεις γιὰ τὴν πατρίδα κόβονταν ἀπὸ στεναγμοὺς κι ἀναφύλατα.

Καὶ τώρα σιωπὴ βαθειὰ καὶ κατανυκτική. Τὸ μυστήριον ἔχει τελειώσει. 'Ο Κολοκοτρώνης γυρίζει ἀλλαγμένος στὸ σπίτι του. Πότε εἶναι ἐλαφρός, χαρούμενος πετάει, καὶ πότε πέφτει ἔξαφνα σὲ συλλογή. Τὸν βλέπουν γιὰ πρώτη φορὰ ὑστερὸ ἀπὸ μῆνες νὰ κοιτάζῃ, νὰ συγγείζῃ τ' ἄρματά του. Κατεβάνει στὸ ὑπόγειο καὶ ἔξετάζει μὴ λείπῃ τίποτε ἀπὸ τὴ σέλα του. Δὲν εἶναι ἥσυχος πιά. 'Ονειρεύεται ντουφέκι, σπαθί, μάχες, νίκες, θάνατο.

«Ο γέρος τοῦ Μωριᾶ»

Σπ. Μελέτη

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνὰ κι ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρὰ σπαθιὰ τῶν Κολοκοτρωναίων,
πᾶχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τὶς ἀσημένιες πάλες,
τὶς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τὶς ἔξι τὰ τσαπτράια·
ὅπου δὲν καταδέχονται τὴ γῆς νὰ τὴν πατήσουν.
Καβάλλα τρῶνε τὸ ψωμί, καβάλλα πολεμᾶνε,
καβάλλα πᾶν' στὴν ἐκκλησιά, καβάλλα προσκυνᾶνε,
καβάλλα παίρον' ἀντίδερο ἀπ' τοῦ πατᾶ τὸ χέρι·

Φλωριὰ ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριὰ ρίχνουν στοὺς ἄγιους,
καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλες.

«Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέρια».

Κι δὲ Θοδωράκης μίλησε, κι δὲ Θοδωράκης λέγει :

— «Τοῦτ' οἱ χαρὲς ποὺ κάνουμε σὲ λύπη θὰ μᾶς θγάλουν.

'Απόψ' είδα στὸν ὑπὸ μον, στὴν ὑπνοφαντασιά μον,
θολὸ ποτάμι πέρναγα καὶ πέρα δὲν ἐθγῆκα.

'Ελάτε νὰ σκορπίσουμε, μπουλούκια νὰ γενοῦμε.

Σῦρε, Γεῶργο μ', στὸν τόπο σου, Νικήτα, στὸ Λοντάρι·
ἐγὼ πάου στὴν Καρύταινα, πάου στοὺς ἐδικούς μον,
ν' ἀφήκω τὴ διαθήκη μον καὶ τὶς παραγγολές μον,
τὶ θὰ περάσω θάλασσα, στὴ Ζάκυνθο θὰ πάω».

Κλέφτικα τραγούδια

N. Πολίτης

MIAOULHS KAI NEASΩN

'Ο καθένας φαντάζεται μὲ τί πεῖσμα κηνυγοῦσεν δὲ Νέλσων τοὺς
'Υδραίους, ποὺ τοῦ σπαζαν τοὺς μπλόκοις. Μιὰ μέρα εἶδε ἔνα
μεγάλο καὶ γοργὸ καράβι. Καφιὰ σημαία. Σὰν νὰ τὸ ἔεραν δμως.
Σὰν νὰ τὸ ξανάχαν κυνηγήσει. Ἡταν τὸ καράβι τοῦ Μιαούλη. 'Ο Νέλ-
σων πρόσταξε μιὰ φρεγάδα καὶ μιὰ κορδέτα νὰ τὸ πιάσουν. Σινιάλα,
τρουμπέτες, κανόνια. Αὐτὸς φεύγει πάντα καὶ τέλος γλιστρῷ στὸ
λιμάνι.

Λυσσασμένοι τοῦ φυλᾶν καρτέρι μέρα νύχτα. Τέλος, νά τος ποὺ
ξαναθράγαίνει. Τοῦ ρίχνονται, τὸν παίρνουν τὸ κατόπι μὲ γεμάτα πανιά·
μὰ ποὺ νὰ τὸν φθάσουν χαλοῦν τὸ μπαρούτι τους ἀδικα στὶς κανονιές.
'Αξαφνα δὲ ἄνεμος τὸν προδίδει· ή πνοὴ κόβεται, τὰ πανιὰ λασκάρουν,
τρέμουν. Οἱ μπάλες βυθοῦν ὄλογνα στὸ καράβι. 'Η φρεγάδα κι ή κορ-
δέτα ζυγώνουν δυὸ βάρκες φθάνουν μ' ἀξιωματικοὺς καὶ ναῦτες ἀρμα-
τωμένους, ἀνεβαίνουν, χύνονται στὴν κορδέτα, πιάνουν τὸ Μιαούλη.
'Ατάραχος. Τὸν κατεβάζουν. Σὲ λίγο ή μοίρα ὄλακερη ἔχει πλακώσει·
κοπάδι ὄρνια, πελώρια, ποὺ ρίχνονται ἀξαφνα σὲ περαστικὸ κυνήγι.
Αὐτὰ ἔχουν ἀκόμα τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρα στὰ πανιά τους.

Σὲ λίγο ἀνεβάζουν τὸ Μιαούλη στὸ πλοῖο τοῦ Νέλσωνος καὶ τὸν μπάζουν στὴν κάμαρά του. 'Ο Νέλσων δὲν γυρίζει νὰ τὸν κοιτάξῃ. Περιπατεῖ βουθός πάνω κάτω, ἀγριεμένος. 'Ο Μιαούλης τοῦ φίχνει μιὰ ματιά.

Αὐτὸς εἶναι, λοιπόν, ὁ τρομερὸς Νέλσων;

Τὸ κορμί του φαγωμένο ἀπὸ τοὺς ἀφάνταστους κόπους, τὴν ἀγρυπνία καὶ τὴν ἀνήσυχία, τσακισμένο ἀπὸ τὸ ξερονοθολητὸ — τὸν ἔπιανε ἥ θάλασσα — εἶχε σουρῶσει. "Ηταν σκέλεθρο, σωστὸ φάντασμα. Στὸ μακρονῦλο κεφάλι του ἄγρια κι ἄκουρα τὰ μαλλιά του κατέβαιναν μπροστά, στὰ μάγουλά του καὶ τὸ σβέρχο του. 'Η μορφή του στεγνή, ἀδύνατη, ξυρισμένη, μὲ μιὰ μύτη μεγάλη, ἐκφραστική, μαυρισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο, ψημένη ἀπὸ τὴν ἀλμη ἔμοιαζε μὲ γριᾶς. Δὲν ήταν ἀκόμη σαρανταπέντε χρονῶν κι ὅμως ἔδειχνε πολὺ μεγαλύτερος. Τὸ δεξὶ βγαλμένο μάτι, μὲ τὴν κλεισμένη βαθειὰ πληγή, μὲ τὸ πετσί τραβηγμένο ἔνα γῦρο, ἔκανε τὴν ἀσκήμια του ἐπιβλητική. Καθὼς περπατοῦσε πάνω κάτω τὸ δεξὶ μανίκι τῆς στολῆς του ἀδειο πήγαινε πέρα δῶθε· εἶχε χάσει τὸ χέρι στὶς ἐπιχειρήσεις. 'Ανθρώπινο κουρέλι κοντολογῆς, ποὺ εἶχε ἀφήσει τὰ κομμάτια του ἐδῶ κι ἐκεῖ, σὲ τόπους δοξασμένων πολέμων. "Αρρωστος βαριά θὰ φαινόταν, ἀν τὸ γερό του μάτι δὲν ἀστραφτε ἀπὸ ζωὴ καὶ θέληση.

Σέθας βαθὺ στὸν ἥρωα πλημμύρισε τὴν καρδιὰ τοῦ Μιαούλη. Τοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωσι καὶ ἡ ἀπλότητα τῆς ναυαρχικῆς κάμαρης. "Ενα τραπέζι μὲ χάρτες καὶ βιβλία. 'Απὸ πάνω ἥ ἐγγλέζικη κορώνα. Εἰκόνες τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Κάποια φορὰ ὁ Νέλσων στάμηκε μπροστά του. Χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξῃ πάλι τὸν ρώτησε ἀπότομα·

— Είσαι "Ἐλληνας;

— Ναι, κύριε ναύαρχε!

Αὐτὴ τὴ γλῶσσα, ὅπως μᾶς βεβαιώνει στ' ἀπομνημονεύματά του δὲ λόρδος Κόχραν, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ "Ἀγγλου ναύαρχου, ποὺ εἶχε κατεβῆ στὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένα, μιλοῦσε κάπως ὁ Μιαούλης. Τὴν εἶχε μάθει στὰ ταξίδια του καὶ τὴ μεταχειρίζόταν πάντα μὲ τοὺς ξένους. "Ηταν νὰ ποῦμε ἥ διπλωματική του γλῶσσα. 'Ο Νέλσων τὴν καταλάβαινε καὶ τὴ μιλοῦσε κι αὐτὸς λίγο.

— Ξέρεις, ρώτησε πάλι, πῶς κρατῶ μπλόκο σ' αὐτὰ τὰ μέρη;

— Τὸ ἔρω, ἀποκρίθη ὁ ἄλλος ἀτάραχα, χωρὶς φωνές, χωρὶς μασημένα λόγια, σὰν ἄντρας ποὺ μιλάει σ' ἄντρα.

— Καὶ γιατί τὸν βιᾶζεις;

— Γιὰ τὸ κέρδος, εἴπεν ὁ Μιαούλης ὡμά·

'Ο Νέλσων ἀποστρεφόταν τὸν κυνισμό̄ μὰ ἀγαποῦσε ὡς τόσο τὴν εἰλικρίνεια. "Αρχισε νὰ περιπατᾶς πάλιν ἀμύλητος πάνω κάτω. "Εξαφνα στάθηκεν ἀντίκου στὸ Μιαούλη.

— "Αν ἥμουν ἐγὼ στὴ θέσιν σου καὶ σὺ στὴ δική μου, τί θὰ ἔκανες;

— Θὰ σὲ κρεμοῦσα, τοῦ ἀποκρίθη ὁ Μιαούλης, χωρὶς νὰ κομπιάσῃ καθόλου.

Γιὰ πρώτη φορὰ γύρισε καὶ τὸν κοίταξεν ὁ Νέλσων. Εἶδε τὰ μάτια τοῦ Μιαούλη φλογερὰ καὶ ἄφοβα νὰ τὸν βλέπουν κατάμουτρα· καὶ στὴν τραχειὰ μορφῇ του — ἦταν τότε στὰ τριανταένα — χυμένη γαλήνη ἀπόλυτη. "Ηταν σὰν νὰ τοῦ ἔλεγεν ἥσυχα: «Θάνατος εἶναι ἡ ποινή μου· θὰ τὸν δεχθῶ ἄφοβα».

'Ο Νέλσων λάτρευε τὴν παλληκαριά. "Ενοιωσε πῶς ἔχει μπροστά του ἔναν ἄντρα — ἔναν ἀπὸ τοὺς "Ἐλληνας τοῦ παλιοῦ καιροῦ, ποὺ είχαν τὸν θάνατο πρῶτο φίλο. "Αρχισε νὰ περιπατᾶς πάλι πάνω κάτω. 'Απὸ τὴν ἔκφρασί του δικαιούεταινεν ὁ Μιαούλης πῶς θὰ τοῦ χάριζε τὴ ζωή. Μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ Νέλσωνος δὲ συνηγοροῦσε τώρα μονάχα ὁ κλασσικὸς Ἑλληνισμός, ποὺ τὸν είχε πλημμυρίσει μὲ μιᾶς ἡ θύμησί του. Μὰ καὶ οἱ ζωντανοὶ "Ἐλληνες τοῦ καιροῦ. Τοὺς συμπαθοῦσεν. "Ηταν ἀπὸ τὰ λίγα ξένα ἔθνη, ποὺ τοῦ ἔδειξαν πῶς συγκανήθηκαν γιὰ τὶς μεγάλες του νίκες. Δὲν μποροῦσε νὰ ἔχειση τὸ «κομψὸ κοπλιμέντο», ποὺ τοῦ είχε κάμει ἐδῶ καὶ λίγον καιρὸ ἡ Ζάκυνθος. Τοῦ είχε χαρίσει ἔνα πολύτιμο σπαθὶ καὶ τοῦ ἔστειλεν ἔνα πολὺ κολακευτικὸ γράμμα.

• Αὐτὰ δῆλα γύριζαν τώρα στὸ κεφάλι του. Καὶ δυναμώνουν τὴν βαθειὰ ἐντύπωσι, ποὺ τοῦ είχε κάνει ἐδῶ καὶ λίγες στιγμὲς ἡ ἀτρόμητη στάσι τοῦ Μιαούλη. Τέλος κάθεται σ' ἔνα μικρὸ καναπέ, ποὺ εἶναι ἀντίκου ἀπὸ τὸ τραπέζι, κι ἀπλώνοντας τὸ χέρι τοῦ λέει:

— Πήγαινε.

'Ο Μιαούλης χαιρετάει κι ἀνεβαίνει. ἀργὰ τὶς σπάλες. "Έχει γλυτώσει ἀπὸ μιὰ τρίχα.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΥ ΓΗ

Κάν σάλπισμα, ποὺ πέρασε ἀπ' ἀνατολὴ σὲ δύσι,
κάν μιὰ κραυγή, κάν μιὰ στριγγιὰ φωνὴ μὲ εἶχε ἔυπνήσει
τὸν ὄφθρο τὸ βαθύ.

«Σήκω», μοῦ φώναξε, «Ξανὰ μὲ τ' ἄριατα ζωσμένα,
βγῆκαν καὶ πᾶν κοπαδιαστές οἱ σκιές τοῦ Εἰκοσιένα
καὶ κόσμος ἀκολουθεῖ».

Κι ἔτρεξα μέσ' στὸ ἡμίφωτο τοῦ λόγγου. Κρύφιο μέρος.
Στὴ συνοδεία, ποὺ στάθηκε, τώρα μιλεῖ ἔνας γέρος,
ποὺ ἄμφια χρυσᾶ φορεῖ.

Καὶ λέει: «Ψηλὰ τὸ λάθαρο, ποὺ δίνω σας, κρατῆστε,
παιδιά εἰστε τῶν προγόνων σας. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὁρμῆστε,
ποὺ χρόνους καρτερεῖ».

Κι οἱ σκιές στὸν κάμπο, νά, ὥριμησαν σὰν χείμαρρος ποὺ ἀφοίζει.

Κι αὐτὸν μὲ τ' ἄμφια τὰ χρυσᾶ τὸν εἶδα νὰ δακρύζῃ
καὶ νὰ τὶς εὐλογῇ.

Κι ἄκουσα τὸ μαρτιάτικο πουλὶ νὰ τραγουδάῃ:
«Χαρῆτε μιὰν ἀνάστασι τὰ ἐλεύθερα πελάη
κι εὐαγγελίζουν γῆ».

«Γαλάζιες ρίμες»

Σ. Σπεράντσας

ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ

- Τί ἔχουν τῆς Ζίχνας τὰ βουνὰ καὶ στέκουν μαραμένα ;
Μήνα χαλάζι τὰ βαρεῖ, μήνα βαρὺς χειμῶνας ;
- Οὐδὲ χαλάζι τὰ βαρεῖ οὐδὲ βαρὺς χειμῶνας,
ὁ Νικοτσάρας πολεμάει μὲ τρία βιλαέτια :
τὴ Ζίχνα καὶ τὸ Χάντακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.
Τρεῖς μέρες κάνει πόλεμο, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
χωρὶς ψωμί, χωρὶς νερό, χωρὶς ὕπνο στὸ μάτι.
Χιόνι ἔτρωγαν, χιόνι ἔπιναν καὶ τὴ φωτιὰ βαστούσαν.

Τὰ παλληκάρια φώναξε στὶς τέσσερες ὁ Νῖκος.

— « Ἀκοῦστε, παλληκάρια μου, λίγα κι ἀντρειωμένα,
βάλτε τσελίκι στὴν καρδιὰ καὶ σίδερο στὰ πόδια
κι ἀφῆστε τὰ τουφέκια σας καὶ βγάλτε τὰ σπαθιά σας,
γιρούσι γιὰ νὰ κάμωμε, νὰ φτάσωμε στὸ Πράβι ».

Τὸ δρόμο πῆραν σύνταχα κι ἔφτασαν στὸ γιοφύρι,
ὅ Νῖκος μὲ τὸ δαμασκὶ τὴν ἄλυσδ του κόφτει.

Φεύγουν οἱ Τοῦρκοι σὰν τραγιά, πίσω τὸ Πράβι ἀφήνουν.

Κλέφτικα τραγούδια

Ν. Πολίτης

« Ἐκλογαὶ »

ΠΩΣ ΕΣΩΘΗ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ

X 'Απὸ μικρὸ παιδίον ὁ Γούναρης ἦτο ὑπηρέτης τοῦ Ὁμέρο Βρυώνη.
"Οταν ἐμεγάλωσεν, ἔγινεν ὁ κυνηγός του. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἔφερε συ-
χνὰ εἰς τὸν κύριόν του ἀγριοχόιρους, ἐλάφους, κοσσύφους, πέρδικας.

'Ο στρατὸς τοῦ Ὁμέρο Βρυώνη ἐπολιόρκει στενώτατα τὸ Μεσο-
λόγγιον.

Καὶ τότε ὁ Γούναρης ἔξήρχετο συχνὰ εἰς τὸ κυνήγιον· εἰς τὰ πέ-
ριξ βουνὰ εὑρίσκει λαγωὺς καὶ ἄγρια πτηνά, δσα δὲν είχον φύγει μα-
κρὰν ἀπὸ τὴν ταραχὴν τοῦ πολέμου καὶ τὸν κρότον τῶν πυροβολισμῶν.

'Ο Γούναρης ὑπηρέτει τόσα ἔτη πιστῶς τὸν αὐθέντην του μολα-
ταῦτα οὗτος δὲν εἶχε πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο
ἐκράτησεν εἰς "Ἄρταν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τρία τέκνα τοῦ Γούναρη-
θὰ τὰ ἔφονεν, ἐὰν ὁ Γούναρης ἔκαμψε καμψίαν ἀπιστίαν."

Μίαν ἐσπέραν ὁ Γούναρης εὐρίσκετο ἐν τῇ σκηνῇ του μετὰ τῶν
συντρόφων του Ἀλβανῶν. Πάντες ἔκοιμῶντο βαθύτατα καὶ μόνος ὁ Γού-
ναρης ἐκάθητο ἄγρυπνος καὶ συλλογισμένος. 'Απὸ πολὺν καιρὸν δὲν
εἶχε λάβει εἰδήσεις ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ πολλαὶ ὑποψίαι τὸν
ἐβασάνιζον.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἔξύπνησεν ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς, πιστὸς φίλος καὶ σύν-
τροφος τοῦ Γούναρη. Ἡρώησε τὸν φίλον του, διατὶ δὲν κοιμᾶται ὑστε-
ρον ἀπὸ τόσους κόπους τῆς ἡμέρας. Καὶ ὁ Γούναρης ὠμολόγησεν εἰς
τὸν φίλον του τοὺς φόβους του.

'Ο Ἀλῇ ἀγᾶς ἐσηκώθη, ἥναψε τὴν πίπαν του καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ Γούναρη.

— "Ακούσε, τῷ λέγει χαμηλοφώνως. 'Εμεῖς, Γούναρη, ἔχομε φάει ψωμὶ καὶ ἀλάτι. Γι αὐτὸ δὲν σοῦ κρύβω τίποτε. Αὔριο, μεθαύριο τὰ βάσανά μας θὰ τελειώσουν. Μεθαύριο κατὰ τὰ ἐξημερώματα θὰ γίνῃ ἡ ἐπίθεσις. Οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἐορτάζουν τὰ Χριστούγεννα καὶ θὰ εὐρίσκωνται ὅλοι εἰς τὰς ἐκκλησίας. Τὸ φρούριον θὰ εἶναι ἀνυπεράσπιστον καὶ θὰ τὸ καταλάβωμεν εὔκολα· ὥστε, φύλε μου, σὲ δλίγας ἡμέρας θὰ εἴμεθα εἰς τὰ σπίτια μας.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ Γούναρης ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸ κυνήγιον· ὁ νοῦς του ὅμως τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐστρέφετο ἀλλοῦ. Τὰ πτηνὰ καὶ οἱ λαγωὶ διέρχονται ἐνώπιόν του, ἀλλ' αὐτὸς οὐδὲν κάν τὰ βλέπει. Παρεγῆλθε τοιουτορόπως ὀλόκληρος ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ ὁ Γούναρης δὲν ἐφόνευσε τίποτε.

Εἰς τὴν ψυχήν του γίνεται μία φοβερὰ πάλη. Γνωρίζει τὸ μυστικόν, διὰ τοῦ ὅποιου δύναται νὰ σώσῃ τοὺς συμπατριώτας του. Μία λέξις του εἶναι ἀρκετή, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν φρικτὴν καταστροφήν, ἀλλ' ἡ λέξις αὐτὴ θὰ πληρωθῇ διὰ τῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του.

Σκέπτεται τοὺς ἴδιους του καὶ ἡ ψυχή του λυγίζει. Δὲν θὰ ὀμιλήσῃ. Θὰ πέσῃ τὸ Μεσολόγγιον· θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ σφίγγῃ εἰς τὴν ἀγκάλην του τὰ μικρὰ τέκνα του. 'Οποία χαρά! Τώρα λησμονεῖ τὰ πάντα. Γίνεται φαιδρός, ἀρπάζει τὸ δπλον του καὶ πυροβολεῖ ἐν πτηνόν, τὸ ὅποιον ἐπέταξεν ἔκ τινος θάμνου· προχωρεῖ μὲ βῆμα γοργὸν καὶ ἐλαφρόν.

Αἴφνης ἀκούει ἐορτασίμους ἥχους καδώνων. 'Εκ τοῦ πολιορκουμένου φρουρίου ἀγγέλλεται ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ καὶ καλοῦνται οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸν ἐσπερινόν.

Πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν του ἥκουσεν ὁ Γούναρης τὸν γλυκὺν τοῦτον ἥχον. 'Ο σουλτάνος, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ λησμονήσωσι τὴν θρησκείαν των, εἶχεν ἀπαγορεύσει εἰς αὐτοὺς νὰ μεταχειρίζωνται καδώνας εἰς τὰς ἐκκλησίας.

Διὰ τοῦτο, μόλις ἥκουσεν ὁ Γούναρης τὴν χαριμόσυνον καδωνοκρουσίαν, ἥσθάνθη νὰ κλονίζηται ἡ καρδία του. Ἐνόησεν ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς "Ελλην, ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Χριστιανός, ὅτι ἦτο ἀδελφὸς τῶν πο-

λιορκούμένων. Ἔγονυπέτησε καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Κατόπιν ἐσηκώθη μὲν νέον θάρος εἰς τὴν ψυχήν του.

— «'Ο Θεός θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ τέκνα μου, εἰπε. 'Απὸ ἐμὲ κρέμαται ἡ τύχη τοῦ Γένους μου. Θὰ κάμω τὸ χρέος μου».

Καὶ διηυθύνθη μὲν δῷμήν πρὸς τὴν παραλίαν. Εἶδε μίαν λέμβον εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν. Ἀμέσως μὲ τὸ μανδήλιον του ἔνευσεν εἰς τὸν ἐπιβάτην τῆς λέμβου νὰ πλησιάσῃ. Ἡτο ὁ γραμματεὺς τοῦ στρατηγοῦ Μακρῆ, ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ Αἴτωλικὸν εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

“Οταν ὁ Γούναρης ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐξωμολογήθη εἰς αὐτὸν ὅλα, ὁ γραμματεὺς ἔκίνησε μὲν δυσπιστίαν τὴν κεφαλήν του. Πῶς νὰ πιστεύσῃ ἔνα Ἑλληνα, ὁ ὅποῖς φροντίζει διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ πασᾶ, ἐνῷ κινδυνεύει ἡ πατρίς του;

Μετὰ πολλοὺς ὅμως δισταγμοὺς οἱ λόγοι τοῦ Γούναρη ἔγιναν πιστευτοί. Μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἐσήμαναν οἱ κώδωνες. Δὲν ἐσήμαναν ὅμως διὰ τὴν μεγάλην ἔօρτήν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπατήσουν τὸν ἔχθρον. “Οταν ἔκαμε τὴν νυκτερινὴν ἔφοδον, εὗρεν εἰς ὅλον τὸ φρούριον παρατεταγμένους τοὺς γενναίους ὑπερασπιστὰς τῆς πατρίδος.

‘Ο Γούναρης ἔπραξε τὸ καθῆκόν του. Τὸ Μεσολόγγιον ἐσώθη.

«Παλιές ἀγάπες»

‘Ανδρ. Καρκαβίτσας

ΥΔΡΑΙΟΙ, ΣΠΕΤΣΙΩΤΑΙ, ΨΑΡΙΑΝΟΙ

Κατὰ τὸ ἔτος 1826, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου, τόσον κατεπλάγησαν ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου οἱ Ἑλληνες, ὥστε μεταξὺν αὐτῶν γενικὴ ἐπεκράτησεν ἡ πεποίθησις, ὅτι ὁ Ἰμβραήμ πασᾶς, συμπληρῶν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς του, θὰ ἐπιτέσῃ μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Υδρας καὶ θὰ γίνη εὐκόλως κύριος αὐτῶν. Οἱ Σπετσιώται βλέποντες τότε διτί δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς ἐπὶ τῆς νήσου των, διότι ἦτο λίαν εὐπρόσθιητος, ἐνόμισαν ἀπαραίτητον χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὴν καὶ μετοικοῦντες εἰς τὴν γειτονικὴν Υδραν νὰ συνενώσουν ἐπὶ τὸ αὐτὸν μετὰ τῶν Ψαριανῶν ἀπάσας τὰς ναυτικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις. Οἱ πρόκριτοι τῆς Υδρας, προεξάρχοντος τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, μόλις ἔμαθον τὰς τοιαύτας σκέψεις καὶ προ-

θέσεις τῶν γειτόνων των παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Σπετσιωτῶν, ἔγραψαν πρὸς αὐτοὺς τὰ ἔξῆς :

«Τὰ δσα ζητήματα οἱ ἀπεσταλμένοι σας μᾶς ἐποδίειναν, ἐνεκρίθησαν δла ἀπὸ ἡμῖν καὶ ἀπὸ τὸν λαόν μας, τὸν δόποιον ἐπροσκαλέσαμεν εἰς συνέλευσιν ἐνώπιον των καὶ τοιουτορόπως οὗτοι εἶδον καὶ ἤκουσαν τὰς ἀτοφάσεις του. Πρῶτον δηλ. ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς τὴν στενὴν ἔνωσιν καὶ ἀδελφικὴν διμόνοιαν, καὶ δεύτερον εἰς τὸ νὰ σᾶς παράσχωμεν τ' ἀναγκαῖα καταλύματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, εἰς τὰ δόπια χωρὶς νὰ πληρώνετε ἐνοίκιον νὰ μείνετε δσον καιρὸν θέλετε. "Οσαι διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν σας καὶ τῶν ἴδιων μας, θὰ λησμονήθουν καὶ δὲν θὰ ἀναφέρωνται δσον καιρὸν συγκατοικήσωμεν.. Ταχύνετε λοιπόν, ἀδελφοί, τὸν πανοικεὶ ἐρχομόν σας, διὰ νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον ἡ γενικὴ ἐκστρατεία. "Οταν φθάσουν ἔδω αἱ οἰκογένειαί σας, θὰ εὔρουν ἔτοιμα καὶ εὔκαιρα τὰ σπίτια τῶν Καμνίων, καθὼς καὶ ἀδελφικὴν δεξιώσιν ἐκ μέρους ὅλων μας». Τὰ ἵδια ἔγραψαν καὶ πρὸς τοὺς Ψαριανούς.

Καὶ οἱ μὲν Ψαριανοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ «μετοίκησις τοῦ λαοῦ των ἦτο ἀδύνατος, ἀλλ' εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐκπλεύσουν εἰς οἰανδήποτε στιγμὴν μάθουν παρ' αὐτῶν ὅτι εἶναι ἔτοιμοι». Οἱ δὲ Σπετσιῶται μετώκησαν τῷ ὄντι εἰς "Υδραν καὶ ἔτυχον ἀδελφικωτάτης δεξιώσεως καὶ πολλῶν περιποιήσεων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετοικεσίας των.

«Ιστορία τοῦ 'Ελλ. "Εθνους»

Κ. Παπαρρηγόπουλος

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὄλόμαυρη οάχι
περιπατῶντας ἡ Δόξα μονάχη
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στὴν κόμη στεφάνη φορεῖ
γινωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
πού ἔχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

«"Απαντά»

Δ. Σολωμός

10. ΤΟΠΙΑ — ΦΥΣΙΣ

(Περιγραφαὶ)

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

“Ηλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιᾶ,
ποὺ μέσ’ ἀπ’ τὸν ἀπέραντον αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῆ χρυσόφτερα φιλιά,
ποὺ δίνεις τὴ ζωή καὶ τὴν ἡμέρα,
μεγάλε, ἀστραφτερέ καὶ δυνατέ,
καλούς, κακούς ἡ λαύρα σου θερμαίνει
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
μέσα στὴν ἄπειρή σου καλωσύνη.
Καλὲ καὶ ἐκλεκτὲ καὶ δοξαστέ,
κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ καὶ κεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάκρυα τὸ κρῆμά του νὰ πλύνῃ
καὶ τότε τὴν παρηγοριὰ νὰ βρῇ
καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδικημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ἔνο
γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχὸ¹
δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογημένο.
Κι ὅταν βαθιὰ μέσα στὴ φυλακὴ
καμμιὰ ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτίδα,
μπαίνεις κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικὴ
καλὴν ἐλπίδα.

"Οταν προβάλλης, "Ηλιε βασιλιᾶ,
γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμο πέρα,
καὶ φαίνεσαι πώς βάζεις πυρκαϊά
στὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἡ πλάσι,
πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
λίμνες καὶ δάση!

Κι ὅταν ψηλὰ τ' ἀμάξι σου ἀνεβῇ
στὰ μεσουράνια, στ' ἄπαρτα παλάτια,
χτυπῆς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἀσεβῆ,
ὅπου τολμήσῃ νὰ σὲ ἰδῇ στὰ μάτια.
Τότε τρισφωτεινός καὶ δυνατός,
ὅλόλαμπτος ἀστράφτεις ὀργισμένος
καὶ μένει εὐθὺς ὁ δόλιος ταπεινός
καὶ τυφλωμένος !

Μὰ στὸ βασίλευμα καὶ σὺ νὰ ὁρῇς,
κανεὶς δὲν ἔμπορεῖ νὰ σὲ βαστήξῃ.
Μέσα στὴ θάλασσα ν' ἀφανιστῇς,
ὁ ὥκεανός τὰ κάλλη σου θὰ πνίξῃ.
Καὶ κάνει ὁ νοῦς μιὰ σκέψι ἀληθινή :
πώς ἔχει τέλος κάθε βασιλεία
καὶ πώς περνοῦν καὶ δόξα φωτεινή
καὶ μεγαλεῖα !

Μὰ δὲν ἀπέθανες, γιατὶ οἱ καλοὶ
δὲ χάνονται στοὺς ἄλλους τόπους.
Αὔριο θὰ φέρης πάλι τὴ ζωὴ
στὴ γῆ, στὴ θάλασσα, τοὺς ἴδιους χώρους.
Κι ὅσο τὰ χείλια μου ἔχουν τὴ μιλιά,
θὰ τραγουδῇ ἡ καρδιά μου κάθε μέρα·
χαῖρε, ἀφέντη, "Ηλιε βασιλιᾶ, χαῖρε πατέρα !

Κ. Μάνος

Η ΚΟΙΛΑΣ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Μή ζητήσετε περιγραφάς τῶν Τεμπῶν μὴ ἀφεθῆτε εἰς ἄλλοτρίας ἐντυπώσεις. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ψυχήν, τὴν ἀντίληψιν, τὴν φαντασίαν σας ἔκει. Ἀπόδειξις τούτου, δτι οὐδενὸς τῶν ὅσοι ἔγραψαν περὶ τῶν Τεμπῶν ὁ κάλαμος, ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, ἡδυνήθη νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην σύμφωνον περὶ τῶν Τεμπῶν εἰκόνα. "Ἄς φαντασθῇ τις ἐν πρώτοις τοὺς δύο γίγαντας, τὸν Ὀλυμπὸν καὶ τὴν Ὀσσαν, τὰ δύο πανύψηλα ὅρη, τὰ ὄποια, κατὰ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, πάντοτε μαλλώνουν, ἀποτελοῦντα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς ἡ γῆ ἀνεπλάττετο ἔτι καὶ ἀνεδημιουργεῖτο, ἐν καὶ μόνον ὅρος.

'Αλλὰ τὸ ἐν τοῦτο καὶ μόνον ὅρος τὸ εἶχε πλήξει διὰ τῆς τρομερᾶς τριαίνης του ὁ θαλάσσιος θεός, οἰκτείρας τοὺς Θεσσαλούς, τῶν δοπίων τὴν γῆν εἶχε καταστήσει θεσσαλικὴν θάλασσαν ὁ Πηνειός, διὰ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὰ ὄντα του πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ ἂς τὰ Ἱδη σήμερον καθέτως ἀπεσχισμένα, μὲ τοὺς πανυψήλους, τοὺς κατακορύφους βράχους των, μεταξὺ τῶν ὄποιων ὑψηλά, πολὺ ὑψηλά, διαφαίνεται ταινία τις τοῦ οὐρανοῦ, δυνάμενα νὰ προσαρμοσθοῦν καὶ πάλιν, ἐάν ὑπερτάτη τις δύναμις ἀνελάμβανε νὰ τὰ προσεγγίσῃ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρομακτικῆς, τῆς ἀγρίας ταύτης εἰκόνος, καθ' ἥν οἱ δλύμπιοι ἀετοί, οἱ περιπτάμενοι τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου ταύτης, φαίνονται κάτωθεν ὡς χειλιδόνες, ἃς προσβλέψῃ εἰς ἄλλην εἰκόνα ἀπολύτως ἀντιτίθετον καλλονῆς, ἥμερον, διεγείρουσαν εἰς τὴν ψυχὴν μελαγχολικὴν ἔκστασιν.

'Ο Πηνειός διαρρέει διὰ τοῦ βάθους τῆς κοιλάδος, στενῆς ὅσον μόλις νὰ διέρχηται παρὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὅχθην ἡ ἄμαξα. Καὶ ποῦ μὲν ἡ παρὰ τὴν ὅχθην ὁδὸς ὑψοῦται ἐλάχιστα ἀνωθεν τοῦ ἐπιπέδου ποταμοῦ, ποῦ δὲ ἀνέρχεται εἰς ἱκανὸν ὑψος. 'Άλλ' ὅσον ὑψηλὰ καὶ ἄν φθάνῃ, πάντοτε ὑπερψήλα θὰ βλέπῃ ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὁ διαβάτης τὰ τρομακτικά, τὰ ἡλιγγιώδη τοιχώματα, τὰ ὄποια ἥγειρεν ἡ ἐργασία τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος ἀποσχίσασα καθέτως καὶ ἀπομακρύνασα τὸν Ὀλυμπὸν καὶ τὴν Ὀσσαν.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οἱ ὄφθαλμοι ἐπισκοποῦν τὰ ὑψηλά, τῶν βράχων τούτων ἡ ἐπιβάλλουσα μιροφή γεννᾷ συνναισθήματα, τὰ ὄποια μό-

νον πρὸς αἴσθημα θρησκευτικοῦ δέους δύνανται νὰ παραβληθοῦν. Βράχοι κατακυλισθέντες ποτὲ ἀπέμειναν τρομακτικῶς αἰωρούμενοι ἐν τῇ ἀβύσσῳ καὶ σχισμοὶ καὶ σπηλαιώδεις ρωγμαὶ καὶ χαράδραι ὑπομυνήσκουν ἀρχαίας λατρείας βωμούς. Καὶ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τούτων τῶν βαθυτεφροχόων βράχων αἰωροῦνται δένδρα καὶ θάμνοι οίσονεὶ ἀνακρεμάμενα πρὸς τὴν ἄβυσσον καὶ ἀντηχοῦν διάτοροι οἱ κρωγμοὶ τῶν ἰεράκων καὶ τῶν κίρκων καὶ τοῦ χαραδροῦ αἱ γοεραὶ στοναχαῖ. Υψηλά, πολὺ ὑψηλά, ἀπρόσιτα εἰς τὸ ἀνθρώπινον βῆμα καὶ σχεδὸν εἰς τοὺς ὁφθαλμούς, ὑψοῦνται ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου τὰ ἐρείπια τοῦ Κάστρου τῆς Ὥραίας, περὶ τὰ ὅποια περιδινοῦνται οἱ μεγαλοπρεπεῖς ὀλύμπιοι ἀετοί.

Πανταχόθεν ἀπὸ τῶν παρειῶν τῆς Ὅσσης ἀναπηδοῦν ὕδατα ἄφθονα, ἀνεξάντλητα, διαυγῆ ὡς κρύσταλλα καὶ ψυχρὰ ὡς πάγος. Εἰκὼν ἀποτόμου ἀντιθέσεως ἔκτυλίσσεται εἰς τὸ βάθος τῆς στενῆς κοιλάδος, τῆς ὄποιας σχεδὸν ὅλον τὸ πλάτος καταλαμβάνουν τὰ ρεῖματα τοῦ Πηνειοῦ, μόλις ὑπολειπομένου πλάτους ἀμαΞιτῆς ὁδοῦ πρὸς δεξιὰ ἐπὶ τῆς Ὅσσης.

Τὴν εἰκόνα ταύτην μόνον ἐκεῖ, ἐκ τοῦ φυσικοῦ, δύνανται νὰ ἀπολαύσουν οἱ ὁφθαλμοὶ τοῦ ἀνθρώπου.

«Γύρο ἀπὸ τὸν τόπον μας»

Ἐμμ. Λυκούνης

ΗΑΙΟΦΩΤΑ ΜΕΣΑΝΥΚΤΑ

“Οταν πλέωμεν εἰς τὰς θαλάσσας τῶν πόλων, συναντῶμεν αἰφνιδίως τοὺς αἰωνίους παγετῶνας καὶ βλαστήσεις ἀπιστεύτου ἀκμῆς καὶ χάροιτος. Καὶ ἡ ὥραιότης των εἶναι ἀπερίγραπτος. Ή πέννα δὲν ἔχει θέσιν πλέον. Μόνος ὁ χωριστὴρ τοῦ ζωγράφου εἶναι ἴκανὸς νὰ ἀποδώῃ τὴν ποικιλίαν τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρώματος.

Δὲν βραδυάζει, δὲν νυκτώνει τῷρα τὸ θέρος εἰς τὰς πολικὰς χώρας. Μετὰ τὰς ἔνδεκα τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἶναι ρόδα δύσεως καὶ ρόδα ἀνατολῆς συγχρόνως.

‘Ο ἀρρένων ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι κρυστάλλινος· ὁ δορίζων καλύπτεται ἀπὸ νέφη. Ἀμφιβάλλει κανεὶς ἄν εἶναι νέφη ἐφοινά ἢ φινιοπωλινά. Εἶναι περίπου 12 ἡ ὥρα καὶ εὐτυχοῦμεν νὰ ὕδωμεν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου.

Βλέπομεν τὸ πανόραμα ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς δύσεως καὶ τῆς

άνατολης. Είναι τόσον φωτεινός εἰς τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολήν του ὁ ἥλιος, ὃστε θαμβώνει τὴν δρασιν. Δὲν είναι ἡμέρα, ἀν καὶ ἔχῃ τόσον χρυσὸν φῶς. Ἡ φύσις φαίνεται, ὡς νὰ θέλῃ νὰ κοιμηθῇ, παρ' ὅλον δὲτι μετὰ τὴν δύσιν ἀμέσως ἀκολουθεῖ πανηγυρικὴ ἡ ἀνατολή.

Τὸ δραμα είναι πρωτοφανές· τὸ πλοῖον πλέει ὡς φάντασμα εἰς νύκτα ἀλλόκοτον, νύκτα μὲ ἐκτυφλωτικὸν τὸν φλογώδη δίσκον τοῦ ἥλιον.

Φαίνεται τώρα ὅτι δὲν ἡμπορεῖ ἵσως ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς νὰ ἴδῃ εἰς κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Αἱ χαμηλαὶ βουνοσειραὶ περὶ τὴν ἀκτήν, αἱ κοιλάδες των, τὰ ὅπισθεν αὐτῶν ὑψηλά, ὑψηλότερα, ἀνισομέγέθη βουνά, σχηματίζουν πύργους φανταστικούς, θαυμαστάς πυραμίδας, ἀσυνήθεις ἐπάλξεις, ἀγερῶχους ἀκροπόλεις, πελωρίους λόφους, ἀποτόμους αἰχμάς, τρομεροὺς κάνοντος! Κάθε σχῆμα ὑπάρχει ἐκεῖ εἰς δλας τὰς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ καὶ εἰς δλας τὰς ἀρμονίας.

Ἡ θάλασσα είναι μαύρη καὶ ἀργυρόχρονης καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ἀντανακλᾶται ὁ ἥλιος ὡς χρυσοῦς ὅφις. Εἰς τὸ βάθος τῆς μαγευτικῆς εἰκόνος ὑψοῦνται ὅρη πυραμιδοειδῆ, τόσον βαθυκύανα, ὅπως ἵσως δὲν ὑπάρχει ἄλλαχοῦ παρόμοιον κυανοῦν.

Καὶ ἐπ' αὐτῶν διαφαίνονται πελώριαι λευκαὶ κηλίδες, αἱ ὅποιαι καλύπτουν ὀλοκλήρους πλαγιάς. Είναι ὅγκοι χιόνων.

"Ἄλλα ὅρη είναι κατάλευκα μὲ κορυφὰς τριανταφυλλένιας· ἄλλα ἔχουν λευκὸν καὶ πράσινον χρῶμα, ἄλλα βαθὺ πράσινον μὲ καφεκοκίνιους ραβδώσεις ἢ μὲ ζωηροτάτους κιτρίνους τόνους.

Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ χρώματα παραμένουν ἐκεῖ ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς σταθερότητα μοναδικήν. Τὸ φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἥλιου τὰ ζωιγονεῖ, ἀλλὰ δὲν τὰ παραλλάσσει. Ἡ στιγμὴ φαίνεται αἰωνιότης ὀλόκληρος. Μόνον μετὰ πολλὴν ὥραν παραλλάσσουν οἱ τόνοι· ἀλλ' ἡ παραλλαγὴ των είναι μία συνεχῆς ἀναγέννησις. "Ο, τι συνέβη σιγὰ σιγὰ ἀναζωγονεῖται συγχρόνως. Καὶ μετὰ τῶν τεσσάρων σταθερωτέρων χρωματισμῶν — τοῦ κυανοῦ τῶν βουνῶν, τοῦ λευκοῦ τῶν χιόνων, τοῦ πρασίνου τῶν δασῶν καὶ ἀγρῶν καὶ τοῦ ἀργυροχρόνου τῆς θαλάσσης — συναναμειγνύονται ἀνταύγειαι χρυσαῖ, κίτρινοι, ρόδινοι, ἵωδεις, αἱ ὅποιαι ἀντανακλῶνται εἰς τὴν θαλάσσαν, εἰς τὴν ἔνδραν, εἰς τὰ νέφη!

Σμήνη ἀλλοκότων πτηνῶν πετοῦν ἀνωθεν. Πλήθη παραδόξων ἰχθύων ὑψοῦνται καὶ βυθίζονται μὲ ἀλλοκότους ἥχους· κήτη θαλάσσια ἀναπτηδοῦν.

Καὶ ἡ θάλασσα φρίσσει ἀπὸ τὰ σκιρτήματά των καὶ φαίνεται, ώς νὰ γεμίζῃ ἀπ' ἄπειρα λεπτὰ μαργαριτάρια κάτω ἀπὸ τὸ λεπτὸν χρυσὸν φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ὥλιον.

*Αν. Πεζοπόρος

Η ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

.... Ἐνθυμοῦμαι τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἔφθασα τὸ πρῶτον εἰς Λαύραν, ἄγνωστος προσκυνητῆς τοῦ Ἱεροῦ Σινᾶ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Μόλις ἐβάδιζον ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῶν ἀθρόων συγκυνήσεων, αἴτινες ἐπλήρουν τὴν ψυχήν μου. Διάστερον ἔξετείνετο ὑπεράνω τῆς μονῆς τὸ στερέωμα καὶ διὰ Γαλαξίας μὲ τὰς μυριάδας τῶν ἀστέρων αὐτοῦ ἐφαίνετο στέφων τὸν ἄγιον τόπον, ἔνθα τὸ πρῶτον ἤχησεν ἡ πρόστιλησις τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας. Μόλις διὰ Γαλαξίας μοὶ ἐφάνη στέμμα ἀντάξιον νὰ περιβάλῃ τὴν κορυφὴν τοῦ ἐγκαταλειπμένου ναῖοκου, ἐν ᾧ μετὰ τῆς τελευτῆς τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπίσεως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγεννήσεως.

Εἰσῆλθον περιδεῶς εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς. Τὰ γόνατά μου συνεκάμπτοντο· καὶ πολλάκις ἐπίεσα ἰσχυρῶς τὸ στῆθός μου προσπαθῶν ματαίως νὰ καταστείλω τὴν ἀχαλίνωτον ἐπανάστασιν, ἵτις ἐμαίνετο ἔνδον μου.⁷ Ήτο ἡ ὕρα, καθ' ἣν οἱ μοναχοὶ ἔψαλλον τὸ ἀπόδειπνον.

Ἀμυδρὸν ἔφεγγε φῶς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς. Εἰς τὰς θέσεις δ' αὐτῶν τεταγμένοι προσηγύχοντο οἱ μοναχοί, ἐν μέσῳ τῆς βαθύτατης καὶ μυστηριώδους σιωπῆς τῆς ἐκκλησίας...

Εἰς τὸ βαθὺ αἰσθημα τῆς εὐλαβείας, ὑφ' ἣς κατελήφθην, προσετέθη καὶ τὸ αἰσθημα τοῦ θαυμασμοῦ, ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐν τῷ περιωρισμένῳ ἐκείνῳ χώρῳ 964 ἐμίόναζον μοναχοὶ εἰς χόρον παρωχημένους, ὅτε τὸ βαθὺ τῆς δουλείας σκότος διέσχιζε μόνη ἡ ἀκτὶς τῆς θρησκείας καὶ ἡ γλυκεῖα ἐλπὶς μιᾶς ἀορίστου προσδοκίας ἐθνικῆς ἀναστάσεως. Εἰς τοὺς ἀσθετοκτίστους τοίχους τοῦ ἐγκαταλειπμένου Ἱεροῦ καὶ καταρρέοντος οἰκοδομήματος, παρὰ τὰς ἀκόμη φους ὑδατογραφίας, ἀνέγνων σημειώσεις, ἀς προσθύμως ἀντέγραφα. Εἰς τινα γωνίαν ἐνὸς τῶν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἔξωγραφημένων κοίλων τοίχων ἀνέγνων:

«1826, Μαΐου 4, ἐπέρασεν ὁ Ἡμέρα ἡμέρα πασσᾶς ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα, λεηλατῶν καὶ αἰχμαλωτί-

ζων, καὶ κατέκαυσε τὴν Ἀγίαν Λαύραν ὁ Μερχαμετερός της Τούρκος».

Καὶ περαιτέρω ἔτι ἀνέγνων τὰ ἔξης:

«1827, Ἰουλίου 4, πάλιν ἐπέρασεν ὁ ἐπάρρατος καὶ ἔκαμεν ἡμέρας 9 εἰς Ξηροκάμπιον καὶ ἦφαντο επότε πολλούς».

'Η παλαιὰ Λαύρα, ἡ μονὴ δηλονότι ἔνθα ἐμόναζον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ καλόγηροι, δὲν ὑφίσταται πλέον, δηωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰμβραΐμ. Σώζεται ὅμως ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς, αὐτὴ ἔνθα ἰερούργησε καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν ὁ Γερμανός.

'Ηνέῳξα τὴν ἄνευ κλειδὸς θύραν καὶ εἰσεχώρησα μικρὸν ἐντός. 'Η θύρα, κλείσασα ἐκ νέου ἀφ' ἔαντης, μὲν ἀφῆκε κατάμονον ἐντὸς σκότους, μόλις διασκεδαζομένου ὑπὸ ἀκτίνων τινῶν εἰσδυουσῶν, οἷονεὶ λάθρα, εἰς τὸ κενὸν τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τῶν παραθύρων καὶ τινῶν ρυπαρῶν φεγγιτῶν.

'Ἐνητένισα πρὸς τὴν Ὁραίαν Πύλην, πρὸς τὸν θόλον τοῦ ἡμελημένου ναοῦ καὶ τὸ ὑγρὸν ἔδαφος, ἀφ' οὗ κατὰ μέρος ἀφηρέθησαν αἱ πλάκες. 'Εδῶ λοιπὸν ἰερούργησεν ὁ φιλόπατρος κληρικός! Καὶ ἀπὸ τῆς πύλης αὐτῆς τῆς Ἱερᾶς κεραυνοβόλου ὑψώσας φωνὴν ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὸ δοῦλον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων! Μυρίας μαρμαρυγάς ἀνέδωσαν τὰ στήλοντα δῆλα τῶν πολεμιστῶν, ὑψωθέντα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Ἱεράρχου, ἐνῷ τὰ γόνατα ἐκάμφθησαν καὶ ἡ κλίνασα κεφαλὴ ἐδέχθη τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας!

Σέλας ἀκτινοβόλουν καταυγάζει αἴφνης τὸν θόλον τοῦ ναοῦ. Οὐρανία μολπὴ ἥχει εἰς τὸ κενόν καὶ ἄγγελος, φωτεινὸν ἱμάτιον περιβεβλημένος καὶ ρομφαίαν πυρίνην πάλλων ἐν ταῖς χερσίν, δόηγει ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων!

'Ιδού ὁ Ἱεράρχης ἀναλαμβάνων τὴν σημαίαν! 'Ιδοὺ κατερχόμενος ἀπὸ τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ ἐν μέσῳ ὕμνων χωρῶν ἀπὸ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας πρὸς τὴν αἵματηράν, ἐν ᾧ ἐπέπρωτο νὰ θεμελιωθῇ τὸ ἔνδοξον καὶ εὐγενέστατον ἔργον...

'Ηνέῳξα τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἔξηλθον. Εἰς τὰ δτά μου ἀντήχουν εἰσέτι ψαλμοὶ καὶ παιᾶνες....

Διατί νὰ μὴ ἐμπνεώμεθα πάντοτε οἱ Ἑλληνες ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ἄτινα συνετάρασσον καὶ ἔμε τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐξηρχόμην τοῦ δεδοξασμένου ναοῦ τῆς Ἱερᾶς καὶ ἐθνικῆς Λααύρας;

⁷Εφημερίς «Ἐστία», 25η Μαρτίου 1896

Σπ. Παγανέλης

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Πέντε φίλοι ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐօρτάσωμεν τὸ Πάσχα εἰς τὸ Ἀγιον Ὄρος.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀτμοπλοῖκῶς καὶ τὴν αὐγὴν ἔξυπνήσαμεν εἰς τὸν λημένα τῆς Δάφνης. Αὕτη εἶναι τὸ ἐπίνειον τοῦ Ἀγίου Ὄρους. Ἐμπρός μας δρόμωνται ὁ Ἀθως, ἐν βουνόν, τὸ διοῖον προθάλλει κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὰ κύματα, διόρθων, ἀπότομον, ὑπερῷφανον, ὡς νὰ θέλῃ νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν οὐρανόν.

Καταλήγει εἰς μίαν ὅμαλὴν σχετικῶς κορυφὴν μὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος εἰς τὴν τελευταίαν ἄκραν της. Πλούσιον δάσος ἀπὸ καστανέας τὸ σκεπάζει. Εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ εἶναι διασκορπισμένα «κελλιά», «καλύβαι», ὅπου πνευματικαὶ οἰκογένειαι ἀπ' διλίγονυς καλογήρους καλλιεργοῦν δλίγα στρέμματα ἐλαιῶν καὶ ἀμπέλων.

Χαμηλότερα καὶ πλησίον τῆς παραλίας φαντάζουν τὰ μοναστήρια. Ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον χαιρετίζομεν τὰς μονὰς Γενηγορίου, Διονυσίου, Ἀγίου Παύλου, Ξηροποτάμου μὲ τοὺς τρούλους, τοὺς πύργους, τοὺς παλαιοὺς τοίχους των. Τὴν προσοχήν μας ἴδιαιτέρως συγκεντρώνει ἡ Σιμωνόπετρα. Εἶναι μία σωστὴ ἀετοφωλιά, στημένη τολμηρότατα μὲ τοὺς πανυψήλους πύργους καὶ τὰ ἐπτὰ πατώματά της εἰς ἔνα γιγαντιαῖον βράχον. Ἀριστερά μας προθάλλει ὁ ἀκατέργαστος δγκος τῆς ρωσικῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, κάτι μεταξὺ φρουρίου, στρατῶνος καὶ ἀνακτόρου.

Εἰς τὴν Δάφνην μᾶς ἐπερίμεναν ἀντιπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας μὲ δύο ἡμίόνους καὶ δύο φύλακας.

Ίππεύσαμεν καὶ ἐτραβήξαμεν διὰ τὰς Καρυάς, διὰ νὰ ὑποβάλωμεν τὰ σέβη μας εἰς τὴν Ἱερὰν Σύναξιν, ὡσὰν νὰ εἴπωμεν τὴν Κυθέρ-

νησιν τοῦ 'Αγίου Ὁρους, καὶ νὰ ἐφοδιασθῶμεν μὲ συστατικὰς ἐπιστολάς.

Αἱ Καρυαὶ εἶναι ἡ πρωτεύουσα καὶ τὸ ἐμπορικὸ κέντρο τοῦ 'Αγίου Ὁρους. Μία πολίχνη ἀπὸ τὰς πλέον περιέργους, δπως ὅλαι αἱ ἄλλαι. Οἰκίαι παλαιαὶ καὶ νέαι, πτωχικαί, μεγαλοπρεπῆ καταστήματα, ἐργαστήρια, φούροι κ.τ.τ. 'Άλλ' δταν πλησιάσῃ, ἐννοεῖ δτι εὐρίσκεται εἰς ἔνα κόσμον διαφορετικόν, ἄγνωστον, πρωτοφανῆ. Καλογήρους συναντάτε παντοῦ. 'Αμιλητοί, σοθαροί, ἥσυχοι σᾶς χαιρετοῦν μὲ τὸ «εὐλογεῖτε».

Εἰς τὰς ὄλιγας διαθεσίμους ἥμέρας μας ἐπεσκέψθημεν τὸν Ξηροπόταμον καὶ τὰς Βασιλικὰς μονὰς Βατοπεδίου, Ἰθήρων καὶ Λαύρας, τὸν "Αγίου Παντελεήμονα καὶ τὴν ρουμανικὴν Σκήτην. Τὸ Βατοπέδιον εἶναι ἡ Εύρωπη τοῦ 'Αγίου Ὁρους. Ἐχει καὶ ἡλεκτρικὴν ἐγκατάστασιν. Οἱ πατέρες του εἶναι προοδευτικώτεροι καὶ πλουσιώτεροι ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Τὰ θαυμάσια προπύλαια του καὶ τὸ ὄψις τῶν οἰκοδομῶν του ὑπερβαίνουν καὶ τὰς ρωσικὰς μονάς. 'Ομοιάζει μὲ ὧχυρωμένην πόλιν.

Εἰς τὸ Βατοπέδιον ἐμείναμεν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Καί, ἀν καὶ διήλθαμεν πέντε ὄλοκλήρους ὥρας ἐν δροθοστασίᾳ καὶ προσευχῇ, ἐφύγαμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἀκούραστοι καὶ περισσότερον Χριστιανοί.

Εἰς τὸν Ξηροπόταμον ἤκουσαμεν κάτι περίεργον.

Μᾶς ἐπέδειξαν σουλτανικὸν φιδμάνιον, κατὰ τὸ δποῖον δ σουλτανὸς ἀνοικοδόμησε τὴν ἡρειτωμένην μονήν, διότι οἱ "Αγιοι Ταξίαρχοι τὸν ἔθογήθησαν εἰς μίαν του ἐκστρατείαν εἰς Αἴγυπτον.

Εἰς τὴν Λαύραν συνεξήσαμεν ὄλιγας ὥρας μὲ τοὺς ἐνδόξους αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου Φωκᾶν καὶ Τσιμισκῆν. Εἰς τὰς δεήσεις κάθε ἥμέραν μέχρι σήμερον ἐπαναλαμβάνεται ἡ εὐχὴ «καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων ἡμῶν Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ». Εἰς τὸν νάρθηκα ὑπάρχουν δύο εἰκόνες των, ἡ μία πλησίον τῆς ἀλλης. Εἰς πύργος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Τσιμισκῆ. Μία χαλκίνη πύλη τῆς μονῆς εἶναι λάφυρον τοῦ Φωκᾶ ἀπὸ ἐν ἀραβικὸν παλάτιον τῆς Κρήτης. Τὰ μανουάλια ἐπίσης. Διασώζονται ἐν στέμμα τοῦ Νικηφόρου, μία χλαμὺς τοῦ Τσιμισκῆ, ἐν χειρόγγραφον Εὐαγγέλιον μὲ τεραστίους πολυτίμους λίθους, τὸ δποῖον εἰς τὰς ἐκστρατείας του ἔγραφε καὶ ἐδιάβαζεν ὁ ἡρωϊκὸς Φωκᾶς, εἰς σταυρὸς τοῦ Τσιμισκῆ κ.ἄ.

Μὲ ἐν μικρὸν βενζινοκίνητον πλοῖον τῆς Λαύρας περιεπλεύσαμεν τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀθώ. Ἀπὸ τὴν Ἰδίαν θάλασσαν, τὴν δόποιαν τόσον ἐφοβήθη δὲ Ξέρξης, ἀντικρύσαμεν τὰς «καλύβας». Εἶναι σκῆται σφηνωμέναι εἰς κρημνούς, δῶσαν δυσκολώτατα δύναται τις νὰ μεταβῇ εἴτε ἀπὸ τὴν ξηρὰν εἴτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Εἰς αὐτὰς ζοῦν οἱ «ἀναχωρηταί», καλόγηροι χωρισμένοι ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Μίαν φορὰν τὴν ἑβδομάδα τοὺς ἐπισκέπτεται ἀπεσταλμένος τῆς μονῆς των καὶ φέρει εἰς αὐτοὺς ξηρὸν ἄρτον καὶ ὕδωρ.

Ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Δάφνης μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην ἀπὸ ώραίας ἐντυπώσεις καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανέλθωμεν κάποτε πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πολυτίμων θησαυρῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρούς.

Γ. Μόδης

Ο ΑΘΩΣ

Κρυσταλλωμένε "Αθωνα ! τὸ ὄψος σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.

Τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ ἡ κορυφή σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ "Άδου φθάνοντιν οἱ πόδες σου τὰ σκότη.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κεφαλήν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην σου τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὃ χείμαρρος φωνή σου
καὶ ὃ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντερὴ πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἀνθρωπος τῆς φύσεως ἀρχαῖος,
σὺ πρῶτος ἔλαβες ζώην καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἰμοθόρον χρόνον.
Νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμὸς δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου.
Ἄσπαζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
὾ φύσις, τόσα τέκνα σου χωρὶς ψυχὴν κι αἰσθήσεις
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὃ αἰωνία φύσις.

« 'Οδοιπόρος »

Π. Σωτσος

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟΝ

Πλησιάζομεν ἥδη πρὸς τὴν Κάλυμνον, βραχώδη νῆσον, ζῶσαν
ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῶν βυθῶν, δπως ἡ γειτονικὴ αὔτης Σύμη, ἀπὸ ἐν
ζωόφυτον, τὸν σπόργον.

Ἄπεχομεν ἔτι μίλιον σχεδὸν ἐκ τοῦ ἀγκυροθολίου, δτε ἐνόμισα ὅτι
εἶδον ἐπὶ τῆς γαληνιαίας θαλάσσης νήσσας σκιεροῦ χρωματισμοῦ, αἴτι-
νες ὅμως ὑπεριμμαίως, ὡς εἰς πρόσταγμα, ἐξηφανίσθησαν βυθισθεῖσαι.

Ἄφυπνίσθη μέσα μου τοῦ κυνηγοῦ τὸ ἔνστικτον καὶ εἶπον μονο-
λογῶν μεγαλοφώνως χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω.

—Μπᾶ, βουτηχτέλια ! Μὰ περίεργον, ἔγὼ δὲν ξέρω νὰ πηγαίνουν κοπαδιαστὰ τὰ βουτηχτέλια !

’Αλλὰ τότε εἰς Καλύμνιος, ίσταμενος παρὰ τὸ πλευρόν μου, τὸν δῆποιν κατὰ παράκλησίν του εἶχομεν παραλάβει ἐπιβάτην ἐκ Λέρου, μοῦ εἶπε μειδῶν.

— Δὲν εἶναι, κύριε, οὕτε βουτηχτέλια οὕτε κανενὸς εἴδους πάπιες.

— Τί εἶναι λοιπόν ;

— ’Αφῆστε νὰ ζυγώσωμε λίγο καὶ θὰ τὸ ίδητε μόνος σας.

’Αλλ’ ἐν τῷ μεταξὺ τὰ παράδοξα πτηνὰ εἰχον ἥδη ἀναδύσει καὶ ἔπλεον ἐν τάξει.

”Ηρπασα τότε τὰς ισχυρὰς διόπτρας καὶ ἀμέσως ἐφώναξα μὲ ἔκπληξιν.

— Καλὲ εἶναι παιδιά, μικρὰ παιδιά, ἔξω στὸ πέλαγος ! ”Επειτα ἀπὸ δὲλίγον ἐπλησιάσαμεν.

Μικρὰ παιδιά καὶ δὲν ἡρκοῦντο εἰς τὸν λιμένα διὰ τοὺς κολυμβητικούς των ἀθλους. ”Ηταν ἀμφίβια, τὸ δὲλιγώτερον ! ”Ἐβυθίζοντο συγχρόνως, ἄλλοτε ἔπλεον κατὰ γραμμήν, ἄλλοτε τὸ ἐν διπισθεν τοῦ ἄλλου, ώς εἰς πρόσταγμα. Πρὸιν πλησιάσωμεν, ἐτράπησαν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος καί, ἐνῷ ἡ Σαλαμινία ἔπλεε βραδέως, διά τι διάστημα ἀπέτελεσαν ἑκατέρωθεν τὴν τιμητικὴν ἡμῶν προπομπήν. Τότε ὁ Καλύμνιος ἐπιβάτης μᾶς ἔξήγησεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ίστορία γίνεται δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας μὲ διαδοχικὰς ἀναπαύλας εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τοῦτο ἔξήγει καὶ τὸ βαθὺ κεραμόχορον τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σωμάτων αὐτῶν. ”Ἐπροπονοῦντο οὕτως οἱ μικροὶ ὑποψήφιοι διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δύτου.

’Αλλὰ τί ἐπάγγελμα !

Δὲν θὰ κάμω λόγον περὶ τῶν δυτῶν τῆς’ σπουγαλιείας διὰ σκαφάνδρων. ”Αν καὶ ταῦτα εἶναι κινδυνωδέστερα, ίδιως διὰ τὰς ἐκ γενικῆς παραλύσεως προσβολάς, ώστόσον ὅμως δὲν εἶναι τόσον φρικιαστικά, δύσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυμνοῦ δύτου.

Γυμνὸς ἔναγκαλζεται λίθον βάρους 8—9 δικάδων, εἰς δῆπὴν τοῦ δόποιου διαπερᾶται λεπτὸν σχοινίον, τὸ δῆποιν εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐκτυλίξουν οἱ ἐν τῇ λέμβῳ. Οὕτω διὰ τοῦ βάρους τούτου καταβυθίζεται τάχιστα μέχρι βάθους 20 δρυγιῶν. ”Αποσπῆ ἐκ τοῦ βυθοῦ σπόγγους, δύσος ἥθελε προφθάσει, τοὺς δόποιους ρίπτει ἐντὸς δικτυωτῆς ἀπόχης ἔξηρτη-

μένης ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Σύρει τὸ σχοινίον, οἱ δὲ ἐν τῇ λέμβῳ τὸν ὄντες
τάχιστα. Καὶ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τελειώσουν ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ^{λεπτῶν.}

'Ἐὰν διά τινος κυλινδρικοῦ σωλήνος, κλεισμένου ἐκ τῆς μιᾶς ἔπι-
φανείας μὲ κρύσταλλον καὶ βινθίζομένου δακτύλους τινὰς εἰς τὸ ὕδωρ,
διὰ τοῦ ὅποιού ἐπιτυγχάνεται διαφάνεια τῶν βινθῶν, κύψετε νὰ ἰδετε
δύτην ἐργαζόμενον, θὰ σᾶς δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδόξου ζώου, μεγά-
λου βατράχου. Κινεῖται μεταξὺ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πυθμένος καὶ ἀπο-
κρύπτεται καὶ ἀναφαίνεται μεταξὺ τῶν σκιῶν τῆς θαλασσίας βλαστή-
σεως. 'Απὸ πόσων συνθηκῶν ἔξαρταται ἡ ζωὴ ἐκείνας τὰς στιγμὰς τῶν
τραγικῶν τούτων βιοπαλαιστῶν !

"Ηδη τὸ καλλίμορφον πλοῖον μας ποντίζει ὑπερήφανον εἰς τὸν λι-
μένα τῆς προκυμαίας.

Οὐχὶ ἔμοι τοῦ ταπεινοῦ, ἀλλ' οἰουδήποτε ὁ κάλαμος θὰ ἥτο ἀνε-
παρκής, ὅπως ἀποδώσῃ καὶ ὠχρότατα τὴν ἀποθέωσιν, τῆς ὅποιας τὸ
σκάφος τῆς πατρίδος ἐγένετο ἀντικείμενον ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς φιλοπατρίας
τῶν Καλυμνίων. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ προσειμένου περὶ
τῆς μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν Σύμην, τοῦτο δηλῶ ἀπὸ τώρα : Θὰ μοῦ
ἥτο δύσκολον νὰ καθορίσω, τίς τῶν δύο τούτων σπογγαλιευτικῶν Ἑλλη-
νίδων νήσων ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πατριωτικοῦ
συγκλονισμοῦ, ὅστις ἐδόνει τὰς ψυχὰς τῶν Καλυμνίων καὶ τῶν Συμαίων.
Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὸ ἔδαφος τῆς Σαλαμινίας, ἡ σημαία, τὰ δύο μικρὰ
αὐτῆς πυροβόλα, τὸ πρωραῖον καὶ τὸ πρυμνήσιον, εἶχον γίνει ἀντικείμε-
νον προσκυνήματος καὶ γονυκλισιῶν.

Εἰς ἀμφοτέρας αἱ ἀρχαὶ αἱ κοινοτικαί, ὁ κλῆρος φέρων τὴν Ἱερὰν
ἀμφίεσιν, σύμπας δὲ λαός, μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ λυγμῶν πατριωτικῆς
συγκινήσεως. "Ολαι αἱ οἰκίαι, ὅλα τὰ καταστήματα νὰ παρακαλοῦν, ὡς
ὑπεροτάτην τιμήν, ὡς εἶδος ἐθνικοῦ ἀγιασμοῦ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν πρὸς
φιλοξενίαν. Οὔτε τὸ πλήρωμα ἐδαπάνησε λεπτὸν εἴς τινα τῶν δύο τού-
των νήσων οὔτε ἥτο δυνατὸν ἡ ὑπηρεσία τοῦ πλοίου νὰ στείλῃ λέμβον
πρὸς ἀγορὰν τροφίμων, διότι τὰ πάντα προσεφέροντο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέ-
χετο ἀντίτιμον. 'Αλλὰ καὶ οὐδὲ ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Διότι κατέ-
κλυζαν τὸ πλοῖον δῶρα παντοειδῆ, μόσχοι, ἀμνοί, βαρέλια οἴνου, τυρός,
δημητρικαὶ καὶ μέλι τῆς Καλύμνου, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Στράβων παρέχει τὰ

πρωτεῖα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ. Περὶ τῶν ἀνθέων, διὰ τῶν ὅποιων κατάφορτοι λέμοι ἀπεστέλλοντο, διὰ νὰ κοσμοῦν τὸ πλοῖον, οὐδὲν λέγω, ἀφοῦ, ὡς εἶπον, ὁ κατάλογός μου ἀφορᾷ μόνον τρόφιμα.

Εἰς τὴν Κάλυμνον ἔδοκίμασα καὶ μίαν φαιδρὰν ἔκπληξιν, ἡ ὅποια ἐνδιαφέρει ίδιαιτέρως τοὺς ὁρνιθολόγους καὶ τοὺς κυνηγούς. Ἐκυνηγησα ἀσπρες πέρδικες εἰς τὴν παρακειμένην νησῖδα Ψέρημον, ἐπτὰ μίλια ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῆς Καλύμνου.

Πρὸ τῆς αὐγῆς μετὰ Καλυμνίου κυνηγοῦ ἀπεβιβαζόμεθα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν διώνυμον ὄρμον. Ἀμέσως ἥρχισεν ἡ θήρα μὲ δύο ἔξαιρέτους κυνηγετικοὺς κύνας. Διηρχόμεθα μικρὰς κοιλάδας καὶ λόφους, ὅπου ἔκυριάρχουν τὰ σχοῖνα καὶ τὸ θυμάρι. Δὲν παρῆλθον δύλιγα λεπτά, ὅτε οἱ κύνες ἐσήκωσαν ἀπὸ τοὺς θάμνους κοπάδι περδίκων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τῆς αὐτῆς πτήσεως μὲ τὰς γνωστάς.

Ἄλλ' ἥσαν λευκαί.

Ἀμφότεροι ἐφονεύσαμεν ἀνὰ μίαν.

Δὲν ἐπίστευον εἰς τοὺς δρθμαλμούς μου. Αἱ πέρδικες εἶχον τὸ χρῶμα λευκόν, ὡς τοῦ παγωτοῦ κρέμας ἐκ γάλακτος, μὲ ἐρυθρὸν τὸ οάμφος, ἐρυθροὺς τοὺς πόδας, μὲ τὸ αὐτὸ μέλαν καὶ φαιδὸν στικτὸν περιδέραιον περὶ τὸν λαιμὸν, ὡς αἱ κοιναὶ πέρδικες.

Ήτο καὶ εἶναι πάντοτε δι' ἐμὲ μυστήριον, πῶς εὑρίσκεται εἰς τὴν νησῖδα αὐτὴν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πέρδικος, τὸ ὅποιον, ὡς ἔμαθον κατόπιν, μόνον εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν ἐπιχωριάζει.

«Γύρο ἀπὸ τὸν τόπον μας»

Έμμ. Λυκούρδης

11. ΖΩΑ — ΠΤΗΝΑ

(Διηγή σεις — περιγραφαί)

Ο ΚΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

✓ Καθόμουν στὸν ἵσκιο τῆς καλύβας καὶ περίμενα νὰ δροσίσῃ, γιὰ νὰ κινήσω. Κοντά μου ὁ δραγάτης καθάριζε μὲ τὸ μαχαιράκι του ἔνα καλάμι, γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του. Ἀντίκρου μου τ' ἀμπέλι ἄπλωνε τὰ κλαδιά του πρασινοντυμένα κι ἔδειχνε ἀπὸ κάτω τὰ χοντρὰ μελωμένα σταφύλια του. Ο ἥλιος ἔρχεται τὶς ἀκτῖνές του παντοῦ κι ἔχουν νύστα σὲ ἄνθρωπους, σὲ ζῷα καὶ σὲ φυτά. Φύλλο δὲ σάλευε.

— Καλά καὶ σύ, εἴτε ἔξαφνα ὁ δραγάτης, « τρεῖς, τρεῖς, τρεῖς παρᾶδες τὸ κρασί ! ». Λέγε το, ἂν δὲ βαριέσαι, ὡς τὸ βράδυ !

— Γιὰ ποιόν μιλᾶς ; τὸν ἐρώτησα.

— Γιὰ τὸν ἀμπελουργό. Δὲν ἀκοῦς ; ✓

“ Απλωσε τὸ χέρι κι ἔδειξε λίγο μακριά μας ἔνα πουλάκι μὲ φτερὰ μαυρὰ καὶ οὐδὲ ἀσπρόμαυρη. ”

‘ Ή κορυφὴ τοῦ κεφαλιοῦ, ὁ λαιμός, ἡ ράχις καὶ τὸ κάτω μέρος ἡταν κόκκινα. Δὲ φαινόταν μεγαλύτερο ἀπὸ σπουργίτη. Ἀπάνω σ' ἔνα σθῶλο ἀπὸ χῶμα γύριζε τὴν κίτρινη μυτίτσα του πότ' ἐδῶ καὶ πότ' ἐκεῖ, κι ἀδιάκοπα ἔχουν ἀπὸ τὸ λαρύγγι του τὸ ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο τραγούδι ! ’

— Τοίτ... τοίτ... τίρι λίρι τιριλί ! Τοίτ... τοίτ... τίρι λίρι τιριλί !

— ‘ Απὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ αὐτὸ θὰ λέη, ἔξακολούθησεν ὁ δραγάτης. Δὲν παύει νὰ μᾶς διαλαλῆ τὸ κρασί του.

— ‘ Εχει καὶ κρασί ; ρώτησα μὲ χαμόγελο.

— ‘ Αφοῦ τὸν λένε κρασοποῦλο ! ’

— ‘ Εσὺ μοῦ τὸν εἶπες ἀμπελουργό. ’

— ‘ Αμπελουργός, κρασοποῦλος τὸ ἴδιο εἶναι. Μάλιστα στὰ νησιά τοῦ Αίγαίου τὸν λένε καὶ πετρουλίδα, γιατὶ συνηθίζει νὰ στέκεται στὴν πέτρα. Μιὰ φορὰ κι ἔναν καιρὸ λένε πῶς ἡταν ἄνθρωπος. Στὴν ἀρχὴ φύτεψε λίγα ἀμπέλια καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ.

Μιὰ χρονιὰ ἔτυχε νὰ μήν κάνουν σταφύλια τ' ἀμπέλια. “ Άλλοι πῆραν τὴν μισὴ ἐσοδειὰ κι οἱ περισσότεροι οὔτε τσαμπί. Μὰ τοῦ ἀμπελουργοῦ τ' ἀμπέλια παραφορτώθηκαν. Τί τοῦ ἥρθε τότε στὸ νοῦ. Νὰ γίνῃ καὶ κρασοποῦλος. ” Οταν ἔφτασεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου κι ἥρθαν νὰ ἀγοράσουν τὸ μοῦστό του ὅσο κι ὅσο, δὲν πούλησεν οὔτε φόρτωμα.

Ἐβαλεν ὅλον τὸ μοῦστο στὰ βαρέλια του· καὶ ἀφοῦ ψήθηκε καὶ ἔγινε κρασί, δὲν ἥθελε νὰ πουλήσῃ οὕτε κρασί.

— Δὲν θὰ πουλήσω, παρὰ ὅταν φτάσῃ ὅκα καὶ λίρα, ἔλεγε μὲ πεῖσμα.

— Στὴ μισῆ ὅκα σοῦ δίνω δέκα δικάδες τοῦ χρόνου, τοῦ εἶπε κάποιος.

— Γιὰ νὰ ἰδοῦμε ἂν θὰ ἔχῃς καὶ τοῦ χρόνου! ἀποκρίθηκεν ὁ ἀμπελουργός.

“Ἐτσι ἥρθεν ὁ χειμῶνας, ἥρθεν ἡ ἄνοιξι καὶ ἀνθισαν τ' ἀμπέλια.

— “Ολα τ' ἀμπέλια εἰναι γεμάτα ἀνθό, τοῦ εἶπε κάποιος φίλος του. Τώρα ποὺ σκαλίζουν καὶ βλαστολογοῦν, πούλησε τὸ κρασί σου νὰ τὸ πιοῦν οἱ ἐργάτες.

— “Αφησε νὰ μποῦμε στὸν τρύγο καὶ βλέπουμε, εἶπεν ὁ ἀμπελουργός.

“Οταν ἥρθεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, ὁ μοῦστος ἔγινε τόσο ἀφθονος, ποὺ ἔφτασε νὰ πουληθῇ μιὰ δεκάρα τὴν ὅκα.

— Μιὰ δραχμὴ τὴν ὅκα μπορεῖς τώρα νὰ τὸ πουλήσῃς τὸ ψημένο κρασί, εἶπε πάλιν ὁ φίλος του στὸν ἀμπελουργόν. ‘Ο κόσμος δουλεύει πολὺ καὶ τὸ θέλει τὸ κρασί.

— “Ἐννοια σου, καὶ τοῦ χρόνου ὃδα πουλιέται δυὸ λίρες τὴν ὅκα, εἶπεν ὁ ἀμπελουργός. Κι ἔφτειασε καὶ ἄλλα βαρέλια νὰ βάλῃ τὸ νέο μοῦστο.

Τὸν ἄλλο χρόνο ἔγινε πιὸ πολλὴ ἐσοδειά. Καὶ τὸ χειρότερον, ὅταν δοκίμασε τὰ κρασιά του τὰ περισσότερα τὰ βρῆκε μισόξινα. Καὶ στὰ δυὸ χρόνια ἔξιώδεψε τόσα χρήματα γιὰ τὴν καλλιέργεια, χωρὶς νὰ πάρῃ πεντάρα! Τώρα φοβήθηκεν. “Ἐβαλε νὰ διαλαλήσουν στὸ χωριό πῶς πουλεῖ παλιὸ κρασί. Φτηνὸ τὸ ἔβαλε, τρεῖς παρᾶδες τὴν ὅκα.

Μὰ ποιός ἀγόραζε τώρα κρασί; Τὰ ὑπόγεια ἤταν γεμάτα. Λίγοι πῆγαν νὰ δοκιμάσουν, μά, ἀφοῦ τὸ βρῆκαν ξινό, δὲν ξαναπῆγαν.

— Γιὰ τονδρί, κουμπάρε, δὲ βρίσκει ταίρι. τοῦ εἶπε ἔνας περιπαιχτικά.

Τί τὸν θέλεις τὸν καλό σου κρασοπούλο! Σὰν τρελλὸς βγῆκε στὴν ἀγορὰ καὶ στὶς γειτονιές καὶ φώναζε:

— Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς... παρᾶδες τὸ κρασί! Τρεῖς... τρεῖς παρᾶδες τὸ κρασί!

Ούτε τρεῖς οὔτε καὶ χάρισμα. Κανεὶς δὲν τὸ ἥθελεν. “Οπου περνοῦσεν, δὲν κόσμος τὸν κορόδεινε.

— ‘Οκα καὶ λίρα! ‘Οκα καὶ λίρα! φώναζεν ὁ ἔνας ἀπὸ δῶ.

— Δὲν σὲ συμφέρει, ζημιώνεσαι, κουμπάρε! τοῦ φώναζεν ἄλλος. Δυὸ λίρες τὴν ὅκα! Δυὸ λίρες τὴν ὅκα!

'Ο ἀμπτελούργος ἀπελπίσθηκε. Δὲ μποροῦσε νὰ ζήσῃ πιὰ καὶ παρακάλεσε τὸ Θεὸν νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τέτοια ζωή. 'Ο Θεὸς τὸν ἀκουσε καὶ τὸν ἔκαμε πουλί. Μὰ καὶ πουλί ποὺ εἶναι, σταν πλησιάζῃ ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, θυμᾶται τὴν παλιά του κατάστασι, γυρίζει στ' ἀμπέλια, ἀνεβαίνει στὶς ψηλὲς πέτρες καὶ φωνάζει ἀδιάκόπα: «Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς παραδει τὸ ιρασί ! ».

— Νόστιμο παραμύθι, εἶτα.

— Νόστιμο, ξενόστιμο, αὐτὸν εἶναι, εἰτεν ὁ δραγάτης. Καὶ ποὺν προφτάσω νὰ τὸν ἐμποδίσω ἔρριξε στὸ πουλί μὲ δύναμιν ἔνα λιθάρι. Καλὰ ποὺ δὲν τὸ πέτυχε. Τὸ πουλί, ἔκει ποὺ κελαηδοῦσε, λές κι ἔβλεπε τὰ κινήματα τοῦ δραγάτη καὶ πέταξε μακριά.

— Τί σου φταίει τὸ ἀθῷο τὸ πουλάκι ; τοῦ λέω.

— 'Αλήθεια, τί μου φταίει ; ωρτησε κι ἔκεινος καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι ντροπιασμένος. Κι ἐγώ δὲν τὸ συλλογίστηκα γιατὶ τὸ ἔκαμα !

Λαϊκή παράδοσις

Άνδρ. Καρκαδίτσας

ΙΠΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τὰ ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω δτὶ εἶναι πρόσβλημα ἄλυτον — καὶ ὅχι μόνον δι' ἐμὲ — διατί, ἐνῷ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός, διὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀποθνήσκουν ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εύτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἥπειρους, τὰ περισσότερα πουλιὰ δὲν ἡμιποροῦν νὰ ζήσουν, χωρὶς νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνον τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλῶν χιλιάδων μυλών.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Αφρικῆς ἔως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα εἰς τὴν μέσην καὶ ἄλλα εἰς τὴν βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ δύλιγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ ὅποια — ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερόστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιλέρης, καὶ δύλιγα ἄλλα — ἔκτιμοῦν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλγητρα τῆς στέγης μονίμου ἔστιας. Διότι σχεδὸν ὅλα — ἔκτος δύλιγων — τὰ πουλιά, ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά, ὅπου ἡ ἔρχονται ἀπὸ τὰ

βόρεια κλίματα, ποὺ τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα ψύχη, διὰ νὰ ἔχειμωνιά-
σουν ἐδῶ, ἢ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπο μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν
ἄνοιξιν διὰ βιορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινο-
πώδουν μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο.

Ἄλλα κανεῖς νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ
κόσμου γίνονται χωρὶς περιπέτειες, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστρο-
φάς. Πολλὲς φορὲς πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἔξαντλησιν. Ἄλλοτε
τοὺς δίνουν συνολικὸ θάνατον ἡ χάλαζα, οἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε
ἔπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους, ποὺ τὰ
περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. Ἅλλοτε πάλιν πέ-
φτουν σὰν πυκνὸ σύγνεφον ἔξηντλημένα ἀπάνω σὲ καράβια, στὶς κε-
ραΐες των, στὶς κορυφές, στὸ κατάστρωμα. στὰ τσιμπούκια, δπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἥμιτορ δὲ νὰ προσφέρω
τὴν μαρτυρίαν μου ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Ἐνδισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Σαλαμῖς» ὡς ἀνακριτής. Ἐπλέ-
ομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἡτο πρωὶ τῆς 31 Αὔγουστου.
Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἥμερολόγιόν μου.
Ἡμηρὴν ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν, δπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας
κελευστὴν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴν θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς
διόπτρας καὶ, ἀφρῷ ἐκοίταξε καλά, μοῦ εἶτε :

— Περίεργον ! Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκτασιν εἶναι κίτρινη, σὰν νὰ
εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

“Οταν ἐπλησιάσαιμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα δρ-
τύκια ποὺ ἐπέπλεαν. Ἐρριψαν κουβᾶδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν
ἀρχίσει ἡ σῆψις των. Ἀνέδιδαν τρομερὴ δυσοσμίαν, δσο νὰ ἔξελθωμεν
ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτήν, ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην ὅτι πρὸ^τ
τριῶν ἡμερῶν εἶς τὴν Ρόδον, δπου ἥμεθα ἀγκυροβολημένοι, δῆην τὴν
νύκτα ἔπνεε σφροδότατος ἄνεμος μὲ ἀτέλειωτη βροχή.

‘Αλλὰ δι’ ἐμὲ τὸ μεγαλύτερο μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου
δὲν εἶναι τόσον τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμὸν οἱ μικροσκοπικοὶ
ταξιδιώτες τοῦ ἀέρος, δπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφὲς καὶ σχίζουν
τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἀπ’ ἐπάνω τὰ κύματα τῶν θαλασσῶν χιλιάδων
μιλιών, δπου τὸν Αὔγουστον ἔως τὸν Ὁκτώβριο πετοῦν στὸν τόπο μας
σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια. Ἀποδημητικὰ εἶναι ἐπίσης μερικά
μικροσκοπικὰ χειμωνιάτικα πουλιά, ἔμψυχα μικρὰ χρωματιστὰ λουλου-

δάκια, όπου νομίζεις ότι φθάνει ή πλέον άδυνατη αύρα, μια άνασανιά έλαφρη άέρος, διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἔξαφανίσῃ σὰν πού-πουλα.

Πῶς ταξιδεύουν διδρυοκολάπτης, δικοκινολαίμης καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, όπου χωροῦν μέσα εἰς ἕνα καρύδι, καὶ πρὸ πάντων τὰ πρα-σινοκίτρινα πουλάκια, ποὺ συγχνάζουν στ' ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ διὰ ποιάζουν σὰν πεταλούδιτσες μὲ πού-πουλα, ἀβρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτά, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πράσινων κλαδῶν, διὰ ποιάζουν τὰ ἔλαφρὸ φύσημα — λουλούδια καὶ αὐτὰ — διασχίζουν ἡπείρους καὶ περοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφο-βούνια καὶ ἀπὸ τὴ βοὴ μανιασμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ δλόμαυρον οὐρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ λάμψι τῶν ἀστραπῶν, γιὰ νὰ φθά-σουν στὸ ἄγνωστο τέρωμα τοῦ δρόμου, διὰ ποιάζουν σὲ ἔμπρος εἰς τὰ ματάκια τους, μάτια σὰν ψιλές χανδρίτσες, τὸ ἔνστικτον !

« Γῦρο ἀπὸ τὸν τόπον μας »

*Εμμ. Λυκούδης

Ο ΚΟΣΣΥΦΑΣ

Πολλοὶ πιστεύουν πώς στοὺς μεγάλους λόγγους εἶναι τὰ καλύτερα πουλιά. Ἀλλοί μονον ἀν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ διό κόσσυνας. Ὁ λόγγος θὰ ἦταν ἔνα πανηγύρι ἀρχοντοχωριατῶν μουγγῶν. Χρώματα ; ἄλλο τίποτε. 'Υπάρχουν μάλιστα μερικά, ὡς λόγου χάριν ἡ τριγκλιτάρα (δρυοκολά-πτης), δι τσαλαπετεινὸς (ἔπωψ) καὶ δι συκοφαγᾶς, ποὺ εἶναι σὰν πολύ-χρωμοι ἐφημερίδες, ἀν ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, νὰ εὔχεσθε νὰ μὴν εἰσθε ἔκει. "Ο, τι κωμικὸν ἡμιποροῦσε νὰ δημιουργήσῃ εἰς φωνὴν δι 'Υψιστος, τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ λαρύγγια των.

Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν γελοιογραφιῶν ζῇ διό σκέτος κόσσυνας, αὐ-στηρός, μαυρός, μαυρός ὡς ἔβενος, μὲ τὸ κατακίτρινο ράμφος του, ὡς νὰ κρατῇ κεχριμπαρένια πίπα. Η σύντροφός του δὲν ἔχει οὔτε τὴν μαυρίλαν τῶν πτερῶν του οὔτε τὸ χρυσάφι τοῦ ράμφους του. "Ο, τι εἶναι ἡ ἀμυγδαλιὰ εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον εἶναι αὐτὸς εἰς τὸν πτερωτόν τὸ λάλημά του θὰ πρωτοχαιρετίσῃ τὴν ἀνοίξιν ἔνα δύο μῆ-νες ἔνωρίτερα ἀπὸ τὸν κοῦκον καὶ τὸ ἀηδόνι. Πρωτολαεῖ, πρωτοζευ-γαρώνεται, πρωτοφωλιάζει.

Πότε αυτὸν τὸ πουλί, τὸ δόποιον δὲν παύει τὸ τραγούδι, εὐρίσκει καιρὸν νὰ κτίσῃ ἐκεῖνο τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς τέχνης, τῆς ψυλοδουλεῖας, ποὺ εἶναι ἡ φωλιά του; Ποτέ, ποτὲ δὲν ἥμπτορει νὰ πιστεύσῃ κανεὶς ὅτι ἐν ράμφος εἶναι δυνατὸν νὰ λεπτουργήσῃ τὸ καταστρόγγυλον ἐκεῖνο πήλινον τάσι, τὸ καλοδεμένον ἀπ' ἔξω μὲ πολυτροχία καὶ ρίζες, τὸ γαρνιρισμένον ἐπάνω σὲ χαλίκια, τὸ γαλακτωμένον ἀπὸ μέσα ἀπὸ καθαρὸν χρῶμα καὶ στρωμένον μὲ φρύγανα, χνούδια καὶ φτερά.

Τί περίεργον φαινόμενον ἡ τέχνη, ποὺ ἔχουν αἱ φωλεαὶ τῶν περισσοτέρων ὕδικῶν πτηνῶν! Μερικὰ ἀηδόνια ὑφαίνουν τὴν ἰδικήν των κρεμαστὴν ἀπὸ ἔνα κλωνάρι ὡς κούνιαν, ἡ δὲ ποταμίδα (ὑπολαῖτς) ἐνώνει ἐνὸς κλαδιοῦ κατεβατὰ φύλλα καὶ τὰ ράβει κάτω κάτω κατὰ τρόπον, ποὺ θὰ ἔξήλευε καὶ χείρ γυμνασμένη εἰς τὴν βελόνην. Φαίνεται ὅτι συμβάνει καὶ μὲ τὰ ἐκλεκτὰ πουλιά ὅτι λέγει ὁ Πλούταρχος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους « οὐδὲν εἴδος παιδίας ἀτιμάζουσι ». Τραγουδισταὶ θαυμάσιοι, τεχνῖται λαμπροί, νοικοκυραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακοι, μεγαλόψυχοι, πάντοτε καλόκαρδοι.

Κάμετε τὸν κόπον νὰ διαβάσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν, ποὺ κάνει φίλος λοχαγός:

— « Ὅτε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενήσιον ἔνεκα ὑπηρεσίας, εἶχον κόσσυφον ἐν κλωβίῳ.

Ἡμέραν τινὰ παιδίον χωρικοῦ μὲ παρεκάλεσε καθ' ὁδὸν νὰ ἀγοράσω μικρόν τι πτηνόν, τὸ δόποιον ἥτο ἀκόμη ἄνευ πτερῶν. Ἔνεκα τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδίου καὶ διότι ἐλυτήθην τὸ ἀτυχὲς πτηνόν, τὸ ἥγρόδασα.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχον ποῦ νὰ τὸ βάλω, τὸ ἔθεσα ἐντὸς κλωβίου, εἰς τὸ ὅποιον εἶχον τὸν κόσσυφον. Ἐνῷ δὲ περιέμενον νὰ ἵδω αὐτὸν ἀνησυχοῦντα, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ὅταν θέτωσιν εἰς τὸ κλωβίον αὐτῶν ἔτερον πτηνόν, παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οὗτος τούναντίον ηὐχαριστήθη, ἐπλήσιασε τὸ μικρόν, τὸ ἔθωπευσε καὶ δὲν ἤξευρε τίνι τρόπῳ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαράν του διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τοῦ ἔθεσα καὶ τροφήν, ἥτις, ὡς γνωστόν, συνίσταται ἐκ κρέατος, ἀμέσως ἔλαβεν ἐκ τούτου μερικὰ τεμάχια καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ μικρὸν δρφανόν, τὸ δόποιον τὸ ἔφαγε μετ' εὐχαριστησεως, διότι ἐπείνα.

Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νὰ τὸ τρέφῃ μετὰ στοργῆς, μέχρις

οῦ τὸ μικρὸν πτηνὸν ἥρχισε νὰ τρώγῃ μόνον. 'Αφοῦ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερώθη, διέκρινα ὅτι ἡτο ἀηδών, ἡ ὁποία ἔζησε πολὺν καιρὸν μετὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ θετοῦ πατρός της ἐν ἀκρᾳ ἀγάπῃ καὶ ἀρμονίᾳ, ἥδον δὲ ἀμφότερα, ώς ἐὰν ἀπετέλουν μουσικὴν συμφωνίαν».

'Απὸ τὸν μῆνα 'Ιούλιον δμως δ κόσσυφας γίνεται ἡ πληγὴ τοῦ κήπου καὶ τοῦ ἀμπελοῦ. Οἱ ἐρευνηταὶ τοῦ ἀκανθώδους ζητήματος, τὸ ὅποιον λέγεται «ώφελίμα καὶ ἐπιβλαβῆ πτηνά», ίσχυρίζονται ὅτι πρόκειται περὶ δικαίας ἀποζημιώσεως, διότι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα παστρεύει τὴν γῆν ἀπὸ ἔντομα, τὰ ὅποια λόγῳ τῆς σκληρότητος τοῦ ράμφους του μόνον αὐτὸς δύναται νὰ συγνύσῃ. 'Αλλ' οἱ γεωργοί, οἱ ὅποιοι δὲν γνωρίζουν πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὴν γεωργικὴν ἐντομολογίαν δὲν βλέπουν κατὰ τί τοὺς ὠφελεῖ αὐτὴ ἡ συνδρομή, τὴν ὅποιαν τοὺς δίδει προστατεύων τὰ σύκα καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ἔντομα, διὰ νὰ τὰ καταπιῇ ὁ ἴδιος. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἔρχεται χρονιά, ὅτε ὁ περιπαθής αὐτὸς τραγουδιστής μαζὶ μὲ τὸν ἄλλον ἔκεινον σατανᾶν, ὁ ὅποιος λέγεται συκοφαγᾶς, ἀφήνει στ' ἀμπέλια καὶ στοὺς κήπους μόνον συκόφλουδες καὶ τσάμπουρα.

'Άλλὰ καὶ τότε εἰναι χαρὰ θεοῦ ώς θέαμα. 'Ενῷ ἔκείνη ἡ ἀθλία κίσσα καὶ τὰ ἄλλα σταφυλοχαρῆ πουλιά φαίνονται, ώς νὰ βγῆκαν ἀπὸ τὸ πατητήρι, αὐτὸς εἰναι ὁ ἴδιος, ἀξιοπρεπής, κύριος, μαυρογυαλίζων σὰν ἀτσάλι μὲ τὴν κεχριμπαρένιαν πίπαν του, κατακάθαρος. "Ολα κι δλα, ἀλλ' ἔννοει νὰ κάμῃ τὸ λουτρόν του κάθε μέρα.

«Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἥμερα
τοῦ δουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου»

Σ. Γρανίτσας

ΟΙ ΠΟΝΗΡΙΕΣ ΤΗΣ ΣΟΥΠΙΑΣ

Μόλις ἄρχισε νὰ χαράζῃ, βγῆκε ἡ σουπιά νὰ κυνηγήσῃ, γιατὶ πεινοῦσε πολύ. 'Ο βιορᾶς, ποὺ φυσοῦσε δυνατὸς τόσες ἡμέρες, δὲν τὴν ἄφησε νὰ προσθάλῃ ἀπὸ τὸ θαλάμιο της. Μὲ τὰ δχτὼ πλοκάμια, ποὺ φυτρώνουν γῦρο στὸ κεφάλι της, ἔσπρωξε δυὸ τρεῖς φορές τὸ νερὸ μπροστὰ κι ἔτρεξε γρήγορα πρὸς τὰ πίσω κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. 'Εκεῖ στάθηκε καὶ γύρισε νὰ κοιτάξῃ τοὺς βράχους.

—Νὰ ἔνα μύδι, εἶπε.

“Απλωσε ὀμέσως τὸ ἔνα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγαλύτερα πλοκάμια της, ποὺ φυτρώνουν κι ἔκεινα γῦρο στὸ κεφάλι της κι εἶναι στὶς ἄκρες πλατιὰ σὰ φτυάρια, καὶ ἔκεόλλησε ἀπὸ τὸ βράχο τὸ μύδι. Ἐπειτα ἀπὸ πλοκάμι σὲ πλοκάμι τὸ ἔφερε στὸ στόμα της, ποὺ μοιάζει μὲ τοῦ παπαγάλου, καὶ τοῦ ἔσπασε τὸ ὅστρακο, ὅπως σπάζουμε ἐμεῖς τὰ μύγδαλα. “Υστερα μὲ τὴ γλῶσσά της, ποὺ εἶναι σωστὸς τρίφτης, ἔγλειψε τὸ κρέας καὶ τὸ κατάπιε.

—Νόστιμο φαῖ, μὰ λίγο, εἶπε. Κίνησε τὰ μικρὰ πλοκάμια της κι ἀρχισε νὰ ἀργοπλέη ἐμπρός. Σὲ λίγο ἀρπάξε δυὸ στρείδια.

—Τὰ στρείδια εἶναι πιὸ νόστιμα, εἶπε, ἀφοῦ τὰ ἔφαγε καὶ αὐτὰ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.

“Ενας κάβουρας ἔκει κοντὰ πρόβαλε ἀπὸ τὸ θαλάμι του. Μὰ καθὼς εἶδε τὴ σουπιὰ τραβήχτηκε πάλι μέσα.

—Θὰ πεινάσουμε σήμερα, εἶπε στοὺς συντρόφους του. Ἐξω φυλάγει ἡ σουπιά.

—Ἐννοια σου, καὶ δὲ θὰ μοῦ γλυτώσῃς, εἶπε ἡ σουπιά καὶ σταμάτησε.

‘Απὸ τὸ θυμό της ὅλλαζε χρώματα. Ἐγινε κάτρινη, κόκκινη, γαλάζια, δσο ποὺ πῆρε τὸ χρῶμα τοῦ βράχου καὶ δὲν ἔχωρίζει καθόλου.

“Υστερ’ ἀπὸ λίγη ὥρα βγῆκε πάλι προσεχτικὰ ὁ κάβουρας. Κοίταξε καλά, μὰ δὲν εἶδε τίποτα κακό.

—Ἐφρυγε ! φώναξε δυνατὰ μὲ χαρά, βγῆκε, ἔφυγε !

Τρία τέσσερα καβουριά βγῆκαν κι ἀρχισαν νὰ κοιτάζουν κι ἔκεινα μὲ προσοχὴ τὸ βράχο.

—Περίεργον ! εἶπεν ἔνας. Κοίταξε πῶς ὅλλάζει χρώματα ἔκεινο τὸ μέρος τοῦ βράχου !

—Θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ φῶς, πρόσθεσεν ὅλος.

—’Απ’ δ, τι κι ἄν εἶναι, θὰ πάω νὰ ἰδῶ, εἶπεν ὅλος. Δὲ βλέπω παρὰ δέκα σκουλήκια μεγάλα καὶ παχιά, φώναξε σὲ λίγο.

Καὶ ἀπλωσε τὶς δαγκάνες του νὰ τσακώσῃ ἔνα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴν ἔνοιωσε κάτι νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὸν σφίγγῃ. Ἡταν τὰ δυὸ μεγάλα πλοκάμια της σουπιᾶς. Γρήγορα τὸν παράδωσαν στὰ μικρότερα πλοκάμια, κι ὕσπου νὰ καταλάβῃ τὸ ξαφνικὸ ποὺ τὸν βρῆκεν ἦταν στὸ στόμα της.

— 'Η σουπιά ! φώναξαν τ' ἄλλα καβούρια καὶ ἔτρεξαν σπρώχνοντας τὸ ἔνα τὸ ἄλλο νὰ ἔναμποῦν στὴν τρύπα τους. 'Ενα δυὸ ἀπ' αὐτὰ τσακάθηκαν ἀπὸ τὰ πλοκάμια τοῦ χταπόδιοῦ.

— Μὰ μοῦ παίρνεις τὸ κυνήγι, ξάδερφε ! εἴπε μὲ παράπονο ἡ σουπιά.

— Νὰ μὴν κυνηγᾶς ἔξω ἀπὸ τὸ θαλάμι μουν, εἴπε τὸ χταπόδι μὲ φοβέρα. 'Εγὼ τὰ περιμένα τόσον καιρὸ τὰ καβούρια !

Καὶ ἅπλωσε τὰ κλωνάρια του νὰ τὴν ἀρπάξῃ. 'Εκείνη διως μὲ δυὸ σπρωξιές τοῦ νεροῦ βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά.

— Τί νὰ σους κάμιω, εἴπε τὸ χταπόδι, ποὺ δὲ μπορῶ νὰ κολυμπήσω στὰ βαθιά !

Καὶ γιὰ νὰ παρηγορηθῇ, ἀρπαξε ἔνα μὲ τ' ἄλλο πολλὰ σαλιγκάρια, ποὺ ἥθελαν νὰ ἰδοῦν τί είχε γίνει.

Στὸ μεταξὺ βάφηκαν ρόδινα τὰ νερὰ ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ χρυσώθηκαν οἱ ἀκρογιαλιές. Μέσα στὴ θάλασσα ἔνπνησε ὁ κόσμος της. Τὰ μεγάλα ψάρια κυνηγοῦσαν τὰ μικρά, κι αὐτὰ ἄλλα μικρότερα, καὶ τὰ μικρότερα κυνηγοῦσαν τὰ σαλιγκάρια, ποὺ ζοῦν ἀφθονα στὰ πράσινα λιβάδια τῆς θάλασσας.

'Η σουπιά ἔφαγε ἀκόμη μερικὰ μύδια καὶ στρείδια, κατάπιε ὄλοκληρα ἔνα δυὸ ψαράκια, κι ἔπειτα χορτασμένη ἀποφάσισε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι της.

"Εξαφνα ἔπεισε μπροστά της ἔνας ἵσκιος. 'Απὸ τὰ νερὰ ποὺ ταράχτηκαν κατάλαβε πῶς πλησίαζε κάποιο μεγάλο ψάρι, κι ὀλήθεια ἦταν ἔνα μεγάλο λαθράκι. 'Η σουπιά κατάλαβε τὸν κίνδυνο καὶ δίνοντας μιὰ ἔτρεξε στοὺς βράχους δόσο μπροστίσε γρηγορώτερα. Μὰ τὸ λαθράκι ἦταν γοργοκίνητο καὶ σὲ λίγο τὴν ἔφτασε.

Κεφαλόποδο μὲ λένε,
κι ἀν μὲ χάσης, γύρευε με,

εἴπε ἡ σουπιά, καὶ μονομιᾶς χύνει τὸ μελάνι της στὸ κεφάλι τοῦ ψαριοῦ. 'Αμέσως θόλωσαν τὰ νερὰ κι ἡ σουπιά βρέθηκε στὸ βυθό. Λίγο πιὸ μακριὰ ἀπὸ τὴ θολούρα, κι ἔμεινε ἀκίνητη. Τὸ λαθράκι θαμπώθηκε, σὰν νὰ τοῦ ἔρριξαν στάχτη στὰ μάτια. Γιὰ κάμποση ὥρα κολυμποῦσε στὰ στραβά, κι εἰδε κι ἔπαθε νὰ βγῆ ἀπὸ τὴ θολούρα. Κοίταξε δεξιά, ἀριστερά, γῦρο, πουθενὰ σουπιά !

— Μοῦ ξέφυγε, εἴτε, μὰ δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ψάχνω... "Εφαγα ἀρκετά. Κι ὅμως πεινῶ ἀκόμη, πρόσθεσε.

Καὶ ρίχτηκε σ' ἔνα κοπάδι μαρίδες, ποὺ περνοῦσε μπροστά του σὰ σύννεφο.

"Η σουπιὰ σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι ἀπὸ τὸ βυθὸν καὶ σιγὰ σιγὰ τραβήχτηκε στὸ βράχο. "Εξαφρνα βλέπει ἔνα σκουληκάκι, μὰ δὲν ἄργησε νὰ ἰδῇ πώς ἦταν περασμένο σὲ ἀγκίστρι. Παραμέρισε λίγο καὶ παραφύλαγε. "Ενας χάνος πιάστηκε σ' αὐτό, κι ἐκεὶ ποὺ πῆγε ἡ σουπιὰ νὰ τὸν ἀρπάξῃ, ὁ ψαρᾶς τράβηξε τ' ἀγκίστρι καὶ τῆς ξέφυγε. Πάλι ξανάπεσε τὸ ἀγκίστρι καὶ πιάστηκε μιὰ πέρκα. 'Ο ψαρᾶς τὴν πῆρε κι αὐτή. "Οταν ξανάρριξε τὸ ἀγκίστρι, πέρασε πολὺς καιρὸς νὰ ξαναπιαστῇ ἄλλο ψάρι κι ὁ ψαρᾶς ἀρχισε νὰ τραγουδῇ:

Χάνος εἴμαι, χάνομαι,
πέρκα εἴμαι, πιάνομαι,
γύλος εἴμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

Κι ἀλήθεια πλησίασε ἔνα ὅμιορφο ψαράκι μὲ πράσινα, κόκκινα, κίτρινα καὶ μαύρα χρώματα. Πλησίασε τὸ σκουληκάκι καὶ τσιμποῦσε μὲ προφύλαξι λίγο λίγο, ὥσπου ἀφῆσε γυμνὸ τὸ ἀγκίστρι. 'Ο ψαρᾶς ἔνοιωσε τὸ τσίμπημα καὶ τράβηξε τὸ ἀγκίστρι ἀπάνω μὲ δομή. Τὸ ψαράκι ἦταν γύλος κι ἀρχισε νὰ γυρίζῃ χαρούμενο καὶ νὰ τραγουδῇ:

Γύλος εἴμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

— Τὸν ψαρᾶ τὸν γελᾶς, μὰ δχι καὶ μένα ! εἴτε ἡ σουπιά.

"Απλωσε τὰ πλοκάμια της κι ἀρπάξε τὸ παιγνιδιάρικο ψαράκι. Μὲ τὸν ὄδιο τρόπο ἔπιασε δυὸ τρεῖς ἀλλούς γύλους, ἔνα χάνο καὶ μιὰ μικρούλα πέρκα.

Τῆς κεντήθηκε πάλι ἡ ὅρεξι καὶ δὲν ἤθελε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι της. Μὰ τὴν ὧρα, ποὺ ἐτομαζόταν ν' ἀρπάξῃ ἔνα μπαρμπούνι χρυσοκόκκινο, πέρασε ἀπὸ πάνω της μιὰ βάρκα. "Ενας ψαρᾶς δρθὸς μὲ τὸ καμάκι στὰ χέρια κοίταζε προσεχτικὰ τὸ βυθόν. Τσάκ ! ἀκούστηκε, μὰ

τὴν ἵδια ὥρα ή σουπιὰ ἔχυσε ἀλλο μελάνι καὶ γλύτωσε, κι ἔτσι τὸ καμάκι μπήχτηκε στὰ χαλίκια. Ἀπὸ τὸν κρότο ταράχτηκε τὸ χταπόδι μέσα στὸ θαλάμι του, τὸ εἶδε ὁ φαρᾶς καὶ, πρὸν προφτάσῃ νὰ χύσῃ κι αὐτὸ τὸ μελάνι του, τὸ καμάκωσε καὶ τὸ τράβηξε ἀπάνω.

— Πάει ὁ ξάδερφος! εἴτε ή σουπιὰ καὶ γύρισε στὸ θαλάμι της χαρούμενη.

'Ἐκεῖ γῦρο κατοικοῦσαν κι ἄλλες σουπιές. Ἡταν ή ὥρα ποὺ ἔπρεπε νὰ γυρίσουν δλες. Μὰ ἔλειπαν οἱ περισσότερες.

— Τί ἔγιναν οἱ ἄλλες; ρώτησε.

— Μήν τὰ ωτᾶς, ἀποκρίθηκε μιά. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε, βρεθήκαμε μέσα στὰ δίχτυα.

— Καὶ πῶς γλυτώσατε;

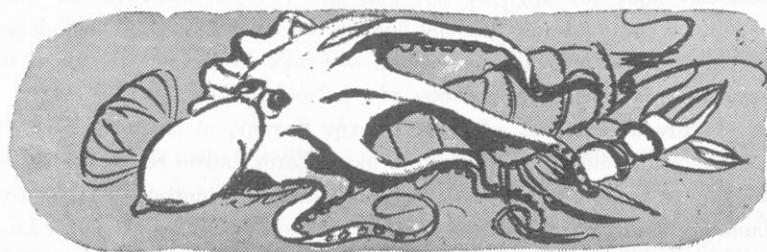
— Μαζὶ μὲ μᾶς μπερδεύτηκε κι' ἔνα δελφίνι. Τί κακὸ ἔκαμε τὸ θηρίο! Ἐφαγε ψάρια, σουπιές καὶ καλαμάρια, κι ἀφοῦ χόρτασε ἄρχισε νὰ σκίζῃ τὰ δίχτυα. Ἐτσι βρήκαμε κι ἐμεῖς καιρὸ καὶ φύγαμε.

— Καὶ ἀπὸ φαγί;

— Ποὺ εἶχαμε τὸ νοῦ μας καημένη γιὰ φαγί; Μὰ ἔδω κοντὰ ἦταν κάτι μικροὶ ἀστακοὶ ἀρματωμένοι. Ἐξαφνα παρουσιάσθηκε ἔνα χταπόδι καὶ μὲ μᾶς λιγοθύμησαν δλοι τους. Χόρτασε κι αὐτό, μὰ καὶ μείς πήραμε τὸ μερδικό μας.

Περιοδικὸν «Νεοελληνικὴ ἀγωγὴ»

'Ανδρ. Καρκαβίτσας

Μετά την έμπνευση της προηγούμενης παραγγελίας της νεοελληνικής 'Αγωγῆς γράφεται από την ίδια την ίδια παραγγελία 'Στοιχεῖα της Ελληνικής Γλώσσας' να τη δημογράφουσε πλάγια για

ΤΟ ΑΓΡΙΟΜΕΛΙΣΣΙ

Σχεδὸν τὰ περισσότερα σπήλαια τῶν εὐρυτανικῶν ὄχθων τοῦ Ἀσπροποτάμου εἰναι κυψέλαι ἀγριομελισσῶν.

Παρακολούθοιμεν πρωὶ καὶ βράδυ τὸ θέαμα τῆς καταδιώξεως των. Σύννεφα πουλιῶν, τὰ δοῖα λέγονται μελισσοφάγοι, περιφέρονται αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰς σχισμάδας τῶν δοιών εἰναι φιζωμένα τ' ἀγριομελίσσια.

Οἱ μελισσοφάγοι ἀναμένουν τὴν πρωΐνην ἔξοδον ἢ τὴν βραδινὴν ἐπιστροφὴν τῶν μελισσῶν ἀπὸ τὴν βοσκήν των. Η ἀγριομελίσσα ἀλλάσσει τακτικὰ δρόμον, ἀλλὰ καὶ οἱ μελισσοφάγοι εὑρίσκονται παντοῦ ἐμπρός της. Καταλαμβάνουν τὰ κατάλληλα σημεῖα τῆς διαβάσεως της καὶ ἔκει τῆς ἐπιτίθενται καταστρεπτικῶς.

Δύο πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὸ πρόβατον καὶ ἡ μέλισσα, ἔχουν τὸν ἀλτρουϊσμὸν ἢ τὴν παραφροσύνην τόσον ἴσχυράν, ὥστε ἔκει, ὅπου ὕρμησεν ὁ ἀρχηγός, ν' ἀκολουθοῦν πιστά, ἔστω καὶ ἀν βλέπουν τὸν θάνατον ἐμπρός των.

'Ἐπήδησεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν προβάτων (γκεσέμι) εἰς ἓνα γκρεμόν ; Τὸν ἀκολουθοῦν ὅλα τὰ πρόβατα καὶ πρέπει νὰ σπάσῃ γκλίτσες ἐπάνω των δ τσοπάνης, διὰ ν' ἀνακόψῃ τὸ πήδημά των. 'Ἐντῆσε μιὰ μέλισσα αὐτὸν τὸν δρόμον ; Σχηματίζεται ὅπισθέν της ἀλυσίδα, ὅλο τὸ μελίσσι δὲν πλαγιοδρομεῖ, χύλιοι μελισσοφάγοι νὰ εἰναι παρατεταγμένοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

Οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουν τὴν ἡλιθίαν αὐτὴν ἀφοσίωσιν τῶν μελισσῶν πρὸς τὸν ἀρχηγόν των καί, ἂμα τὸ πρωὶ πρόκειται νὰ ἐκκινήσουν τὰ μελίσσια των διὰ τὴν βοσκήν, θὰ τουφεκίσουν εἰς τὸν ἀέρα, διὰ νὰ διώξουν τοὺς μελισσοφάγους, οἱ δοποὶ ἀναμένουν γῦρο ἀπὸ τὰ μελισσομάνδρια, διὰ νὰ πιάσουν τὴν μελισσογραμμήν.

"Οταν αἱ μέλισσαι φθάσουν εἰς τὴν βοσκήν, οἱ μελισσοφάγοι δὲν ματαιοποοῦν, διότι ἔκει τὸ σμῆνος σκορπίζεται ἐπάνω εἰς τὰ ἔλατα νὰ βυζάξῃ τὸ μάννα, τὴν καλυτέραν δηλαδὴ μελισσοτροφήν, ἀπὸ τὴν δοποὶαν γίνεται τὸ τραγανιστὸ μέλι, ποὺ ὀνομάζεται ζαχαρόμελο.

'Αλλὰ τὰ κακόμοιρα τ' ἀγριομελίσσια δὲν ᔁχουν μόνον τὸν μελισσοφάγον ἐχθρόν. Τὰ καταδιώκουν κατ' ἔξοχὴν τὰ κουνάβια. Αὐτὰ εἰναι ἡ μεγάλη καταστροφή των. 'Αναρριχῶνται εἰς τὰς ἀποκρήμνους φω-

λεάς των καὶ καταστρέφουν τὸ μέλι των, χωρὶς ν' ἀφήνουν οὕτε κηρήθρας. Κατὰ δεύτερον λόγον τὰ κυνηγῷ ἡ ἀλεποῦ, ἀλλ' αὐτὴ διὰ πολλοὺς λόγους ἀποφεύγει αὐτὰς τὰς ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις καὶ προτιμᾷ τὰ χαμηλὰ κοτέτσια.

Εἰς μίαν καταδίωξιν ἀγριομελισσιοῦ ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμόν. "Οταν εἰδεῖς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰς ἀποτόμους ὅχθας, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἥτο μάταιον νὰ ἐπιχειρήσῃ ν' ἀναρριχηθῇ, ἐστρογγυλοκάθισεν ἐπάνω εἰς τὰ νερὰ καὶ εἴπε φιλοσοφιῶς :

— Ξέρω τώρα πῶς στὸ Αἰτωλικὸ θὰ μὲ βγάλῃ τὸ ποτάμι, ἀλλὰ βαριοῦμαι τὰ κλωθογυρίσματα...

"Ἐκτοτε, λέγει ὁ μῦθος, ἡ ἀλεποῦ μόνον ἄν τὴν πάροι καμμιὰ μεγάλη πεῖνα, κινδυνεύει εἰς ἡρωϊσμοὺς κατὰ τῶν ἀγριομελισσιῶν, τὰ δποῖα ἄλλωστε τὴν μάχονται τόσον φοβερά, ὥστε πρέπει ν' ἀπουσιάζουν, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ εἰς τὸ μέλι των.

Οἱ ἄνθρωποι τολμηρότεροι τῆς ἀλεποῦς καταδιώκουν τὰ ἀγριομελίσσια, τὰ δποῖα ἕδω εἰς τὰ μέρη μας εἶναι τὸ ἐπικερδέστερο κυνήγι, δσσον σχεδὸν τὰ κουνάβια καὶ τ' ἀλεπουδέρματα. Διότι πρῶτον τ' ἀγριομελίσσια, ὡς εὐδισκόμενα πλησίον τῶν ἐλατιῶν, κάνουν τὸ ζαχαρόμελο, τὸ δποῖο εἶναι τὸ ἀκριβώτερο μέλι. Δεύτερον, ἐπειδὴ δὲν τὰ τρυγοῦν τακτικά, δπως τὰ ἡμερα μελίσσια, ἔχουν ἀφθονο μέλι, ἡμιπορεῖ λόγου χάριν νὰ φθάσῃ ἑδδομήντα ὀκάδες μέλι, ἀπὸ τὸ δποῖον θὰ βγάλῃ πέντε δκάδες κερί.

"Αλλοτε τὸ κυνήγι τῶν ἀγριομελισσιῶν ἥτο ἀνοργάνωτον, ἐγένετο δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς τυχόντας καὶ ἔνεκα τούτου ὠλιγόστεψαν πολὺ τ' ἀγριομελίσσια. Οἱ αὐτοσχέδιοι ἀγριομελισσοκυνηγοὶ ἐνδιαφερόμενοι μόνον πῶς θὰ πάρουν περισσότερο μέλι, τὰ ἐρήμιαζαν ἥ ἀφήνοντες τὶς φωλιές των δίχως σταλὰ μέλι εἰς ὧδαν χειμῶνος ἦ, τὸ βαρβαρώτερον ἀκόμη, πνίγοντες τὰς μελίσσας διὰ τὴν εὐκολωτέραν ἐξαγωγὴν τοῦ μέλιτος.

Ἐντυχῶς τώρα τελευταῖα, διότι συνέθησαν πολλὰ δστυχήματα, τ' ἀγριομελίσσια ἀφένησαν εἰς τοὺς ἔξ ἐπαγγέλματος κυνηγούς των. Αὐτοὶ εἶναι ὅχι μόνον τολμηροὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τέλειοι τεχνῖται. Δένονται μὲ τριχιές καὶ κατεβαίνουν στοὺς γκρεμούς, δπου τ' ἀγριομελίσσια, τὰ δποῖα πρῶτα πρῶτα δὲν σκοτώνουν, ἀλλὰ τὰ ναρκώνουν προσωρινὰ μὲ ἴσκοκαπνὸν καὶ τοιουτορόπως παίρνουν τὸ μέλι ἥσυχοι,

ἀφήνοντες ἀνάλογον ποσότητα, διὰ νὰ μὴ ψιφήσῃ τὸ μελίσσι απὸ τὴν πεῖναν.

Μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἄνθρωπος προσέχει ὡσὰν τὰ μάτια του τ'¹ ἀγριομελίσσια, ποὺ κατέφυγαν εἰς ἵερον τόπον, δηλαδὴ περιοχάς ἔξωκλησιῶν, μοναστηρίων καὶ προσκυνηταριῶν. Δὲν τὰ πειράζει, διότι κατὰ γενικὴν λαϊκὴν πεποίθησιν ἐκεῖνα «κάνουν τὸ κερὶ τοῦ ἀγίου».

'Οσαύτως δὲν κρούει τ'² ἀγριομελίσσια, τὰ δόπια εἶναι εἰς μέρη στοιχειωμένα, διότι αὐτὰ τρέφουν «τὰ στοιχειά».

Πρὸ ἑτῶν εἰς μίαν ὅχθην τοῦ Πλατανιᾶ, παραποτάμου τοῦ 'Αχελώου, κάποιος παπᾶς ἥθελε νὰ παραβῇ τὴν κοινὴν πρόληψιν καὶ νὰ τρυγήσῃ ἔνα ἀγριομελίσσι, τὸ δόπιον παλαιὰ παράδοσις τὸ ἔφερεν ὡς «στοιχειωμένο». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχὰν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν μυθικὴν σπηλιάν, δῆπον τὸ ἀγριομελίσσι ἐδούλευε αἰῶνας τόσον, ὥστε νὰ κρέμωνται τὰ μέλια κάτω εἰς τὸν βράχον ὡς ἔσανθος καταρράκτης.

Λέγεται ὅτι τὸν μελιτώδη αὐτὸν καταρράκτην κάποτε ἐτουφέκισε μὲ συρματοδεμένα βόλια ἔνας ἀμαρτωλός, γιὰ νὰ τὸν φίψῃ κάτω, ἀλλ' ἔσκασε τὸ τουφέκι τού καὶ ἀντὶ νὰ κοποῦν τὰ μέλια ἐκόπη τὸ χέρι του. ³Ἐκτοτε κανεὶς δὲν ἐπάτησε ἐκεῖ πλὴν τοῦ παπᾶ, ὁ δόποιος, ἀφοῦ ἥρχισε νὰ τρυγῷ τὸ μέλι, ἤκουσε μίαν φωνήν : — «Σώνει ἄλλο τώρα».

'Ο παπᾶς ἐνόμισε πῶς τοῦ φωνάζουν οἱ σύντροφοι του ἐπάνω ἀπὸ τὸν βράχον, ἐνῷ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἐφώναξε τὸ στοιχειὸ μέσα ἀπὸ τὴ σπηλιά. Ἐγύρισε λοιπὸν καὶ ἀπήντησε στοὺς συντρόφους του :

— Τώρα νὰ πάψω ποὺ μπῆκα στὸ παχὺ στρῶμα ;

'Αλλὰ μόλις ἐκοίταξε πρὸς τὰ ἐπάνω, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν καλύτερα, εἶδε δίπλα του ἔνα φίδι καὶ στρέψας ἀμέσως τὸ μαχαίρι, μὲ τὸ δόπιον ἐμελισσουργοῦσε, τὸ ἔκοψε εἰς δύο. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ δόπιον αὐτὸς ἐξέλαβε γιὰ φίδι, ἥταν ἡ τριχὰ ποὺ τὸν είχαν δεμένο. Καὶ ὁ ἀτυχὴς παπᾶς ἐπλήρωσε τὴν παράδοσιν γκρεμισθεὶς κάτω κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἥμποροῦν νὰ τὸν περισυλλέξουν ἀπ' ἐκεῖ.

⁴Ἐκτοτε οἱ χωρικοὶ περνοῦν μακριὰ ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο μελίσσι, τὸ δόπιον τώρα γεμίζει μὲ τὰ χρυσᾶ μέλια του καὶ τὰ χειλη τῆς σπηλιᾶς.

«Τ' ἄγρια καὶ τα ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου»

Στ. Γρανίτσας

Ο ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΣ ΑΠΟΜΑΧΟΣ

'Ενω ἐβάδιζον πρωίαν τινὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων, συνήντησα ἔφιππον ἵερέα κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ἐκεῖ ὅθεν στροφὴ πρὸς δεξιὰ ἄγει εἰς τὸ πεδίον τοῦ "Αρεως.

Οίκτον βαθὺν ἐνέπνεε τοῦ ἵππου τούτου ἡ θέα. Λιπόσαρκος, μὲ δόρθαλμοὺς ἐσθεσμένους, μὲ τὰς πλευρὰς μετρουμένας ὑπὸ τὸ δέρμα ἔσυρε μὲ δυσκολίαν τοὺς τρέμοντας πόδας του ἀδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ περὶ αὐτὸν καὶ ἀναίσθητος εἰς τὰ σκληρὰ κτυπήματα τῆς δζώδους φά-
βδου τοῦ ἀναβάτου του.

Αἴφνις μακρόθεν, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ πεδίου, ἥκούσθησαν ἥχοι στρατιωτικοῦ σαλπίσματος. Ἡσκεῖτο ἐκεῖ μία ἵππαρχία, ὡς ὧνομά-
ζοντο τότε τὰ ἵππικὰ συντάγματα. Ἡ σάλπιγξ ἐσήμαινε προσβολὴν, ἡ
δὲ πυκνὴ φάλαγξ ὡς ἐν σῶμα ἔβαινεν ἀκάθετος.

'Ο κατεσκληκὼς ἵππος ἐστύλωσεν ἀμέσως τοὺς πόδας· αἴγλη σφρίγους καὶ στρατιωτικοῦ μένους διεχύθη ἐπὶ τῆς ἐσθεσμένης μορ-
φῆς του· ὕψωσε τὴν κεφαλήν, ἔκαμψεν ὑπερηφάνως τὸν αὐχένα,
ῶσφράνθη διὰ τῶν μυκτήρων τὸν ἀέρα, τανύσας δὲ τοὺς πόδας ἐρ-
ρηξε παρατεταμένον χρεμετισμὸν καὶ ὡς βέλος ὄρμησε πρὸς τὴν πε-
διάδα, κωρὶς δ ἀναβάτης του νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Δὲν ἦτο
χρεμετισμὸς ἐκεῖνος, ὅχι· ἦτο κραυγὴ ὀδύνης καὶ χαρμόσυνος μουσική,
ἐν ταῦτῳ θρῆνος καὶ λυγμὸς παραμυθίας, δακρύγελως. Τὸν εἶδον
ἔπειτα λαμβάνοντα θέσιν εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς φάλαγγος, ὑπερήφανον,
σφριγῶντα καὶ μετέχοντα μετὰ σθένους τοῦ φρενιτιώδους καλπασμοῦ.
'Ο μοναχὸς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε διορισθῆ ἀκουσίως ὑπὸ τοῦ
ἵππου του ἵερεν τοῦ συντάγματος.

'Εγέλων οἱ παρεστῶτες διὰ τὸ πάθημα τοῦ ἵερέως, ἐμοῦ δέ, δμο-
λογῶ τοῦτο μεθ' ὅλον τὸν ἀσφαλῆ κίνδυνον τοῦ γελοίου, ἐπληρώθησαν
δακρύων οἱ ὄφθαλμοὶ διὰ τὸν γέροντα ἵππον.

Ταλαίπωρος ἀπόμαχος! Ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐπέρασε μετὰ τῶν συν-
τρόφων του τὸν εὔθυμον βίον τοῦ στρατῶνος, τῶν στρατιωτικῶν πορειῶν,
τῶν τερπνῶν καταυλισμῶν τῆς ἐσπέρας, δτε αἱ τρυφεραὶ θωπεῖαι τοῦ
στρατιώτου τὸν ἀπεζημίωνον δαψιλῶς διὰ τοὺς μόχθους τῶν ἀσκήσεων
καὶ τῶν πορειῶν. Τὸν ἐμέθυνον ἐπὶ μακρὸν τῆς σπάθης ἡ κλαγγή, τὰ
σαλπίσματα. "Οταν δὲ τὰ ἔτη ἐβάρυναν ἐπ' αὐτοῦ, ὅταν κατέστη ἄχοη-

στος, ἔχάραξαν διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ τὸ στῖγμα τῆς ἀχρησίας, ώς ἄδικον στρατιωτικὴν καθαίρεσιν εἰς τὸν τίμιον στρατιώτην, καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὴν σφῦραν τῆς δημοπρασίας, ἡ δόπια μετέβαλε αὐτὸν εἰς ἀχθοφόρον ἔξαγοράζοντα διὰ σκληρῶν μόχθων τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἡμερῶν του, μέχρις οὗ μεταπωληθῇ διὰ μόνον τὸ δέρμα του....

« Διηγήματα »

*Εμμ. Λυκούδης

ΤΟ ΕΛΑΦΙ

Εἰς τὸ περυσινὸν Γεωργικὸν Συνέδριον, τὸ δόποιον ἔγινεν εἰς τὴν Μαρτίην τὸ 1920, κάποιος ἐνθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σατωριάνδου :

« Προπορεύονται τὰ δάση, ἀκολουθεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἔπειται ἡ ἐρήμωσις ».

“Ἐχω τὴν ἴδεαν ὅτι, ἂν θέλετε νὰ μάθετε πόσον ἐπροχώρησεν εἰς ἓν τόπον ὁ ἄνθρωπος, πόσον δηλαδὴ τὸ δεῖνα μέρος εἶναι πυκνοκατοικημένον, ἃρα δασοπετσοκομιμένον, ἡμπορεύετε νὰ ἐρωτήσετε :

— “Ἔχει ἐλάφια;

“Οπου ἐπάτησεν ὁ ἄνθρωπος τὸ ἐλάφι ἔφυγε. Τὸ ἐλάφι ἐνόησεν. ὅτι τὸ δάσος ἀργὰ ἡ γρήγορα θὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν ἰστορίαν, ἀφοῦ εἰσῆλθεν ὁ ἄνθρωπος.

‘Η Εὐρυτανία εἶναι ἀσφαλῶς ἡ πυκνοτέρα δασικὴ ἐπαρχία τῆς Ἑλλάδος. Δάσος ὅπως ὁ Κελαινᾶς (ἐπειδὴ εἶναι κατάμαυρον ἀπὸ τὴν πολλὴν πυκνότητά του, ἔχει τὸ ὄμηρικὸν αὐτὸν ὄνομα Κελαινός — Κελαινᾶς), ὅπως ἡ Τσούκα τῆς Γρανίτσας, ὅπως τὰ τῶν Δολόπων, τὰ τῶν Ἀγράφων, τῆς Στεφανιάδος εἶναι σπάνια φαινόμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μ' ὅλα ταῦτα οὔτε ἔνα ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅχι ἡμεῖς οἱ κυνηγοί, ἀλλ' οὔτε οἱ δασόθιοι ποιμένες τῆς Εὐρυτανίας.

“Έχομεν δῶμας ἔνα πλῆθος ὀνομασιῶν « Λαφοπατησιά », « Λαφοπίδημα », « Λαφοδιάσελο » καὶ ἀφθόνους παραδόσεις, ὅτι τὰ μέρη μας πρὸ ἔβδομήκοντα ἔτῶν ἦσαν λιθάδια ἐλαφιῶν. Αὐτὸν ἄλλως τε ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐλαφοκεράτων, ποὺ ἔχει κάθε σπίτι με-

ταξὶ τῶν διαφόρων βοτάνων, ποὺ νὰ « βρίσκωνται κι ἀγύρευτα νά 'ναι », δπως λέγουν οἱ γερόντισσες.

Τὸ ἐλαφοκέρατο εἶναι τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει ἀλεξικέραυνον κατὰ τῶν φιδιῶν. Ἀμα σπίτι ἡ στάνη νοιώση φίδια εἰς τὴν περιοχήν της, καίει δλίγον ἐλαφοκέρατο κι ἔπειτα ἔξαφανίζονται, πρᾶγμα τὸ δποῖον δὲν τὸ κατορθώνομεν διαφορετικά μὲ δλα τὰ « μαντολογήματα » ποὺ κάνονται.

Λέγουν δτι τὰ φίδια φεύγουν, ἅμα μυρίσουν ἐλαφοκέρατο, διότι τὰ ἐλάφια τὰ μάχονται πολύ. Ἄλλα ποῖος ἡμπορεῖ νὰ τὸ διαβεβαιώσῃ αὐτὸ δπὸ ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὴν χώραν, ἡ δποία ἄλλοτε ἥτο βασίλειον τῶν ἐλαφῶν;

Ἡμεῖς ἐλάφι δὲν βλέπομεν, δπως εἶπα. Ἀκούομεν μόνον παραδόσεις, μύθους καὶ τραγούδια ἄφθονα γῦρο ἀπὸ τὰ ἐλάφια καὶ τὰ ἀρκούδια, ποὺ ἀφθονοῦσαν ἄλλοτε καὶ τώρα ἔξηφανίσθησαν καὶ αὐτά. Πρὸ δλίγων ἐτῶν ἐσκότωσαν εἰς ἔνα μελισσομάντρι γειτονικοῦ χωριοῦ μίαν ἀρκούδαν καὶ ἔμεινεν θαῦμα θαυμάτων. Τὸ θρυλικὸν πλέον αὐτὸ ἔρων ἔχει μίαν συγκινητικὴν σελίδα εἰς τὴν ίστορίαν τῆς τουρκοκρατούμενης Ἑλλάδος. Μὲ αὐτὸ ἐσυμβόλισαν οἱ "Ελληνες τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παθήματά της.

Ἡ πνιγεῖσα ἐπανάστασις τοῦ Λάμπρου Κατσώνη ἐτραγούδηθη μὲ αὐτοὺς τοὺς ὁραίους στίχους, εἰς τοὺς δποίους ἡ Ἑλλὰς συμβολίζεται μὲ τὴν Λαφίνα καὶ ἡ ὁργανωθεῖσα ἀπὸ τὴν Αἰγατερίνην τῆς Ρωσίας ἀπόπειρα τοῦ Κατσώνη παρουσιάζεται ως « ἐλαφομόσκι » (μοσχάρι ἐλαφιοῦ).

Μὲ γέλασε μιὰ χαραυγή,
τ' ἀστρὶ καὶ τὸ φεγγάρι,
καὶ βγῆκα νύχτα στὰ βουνά,
νύχτα στὰ κορφοβούνια,
κι ἀκούω τὰ πεῦκα ποὺ βροντοῦν
καὶ τὶς δξεὶς ποὺ τρίζουν,
κι ἀκούω τὰ λάφια ποὺ βοσκοῦν
μ' δλα τὰ λαφομούσκια
καὶ μιὰ Λαφίνα ταπεινὴ^{ταπεινὴ}
δὲν πάει μαζὶ μὲ τ' ἄλλα,

ὅλο τ' ἀπόσκια περπατεῖ
καὶ τὰ ζερβά γυρίζει
κι δέ εὗρη γάργαρο νερὸ
θιλώνει καὶ τὸ πίνει.

'Ο "Ηλιος τὴν ἀπάντησε,
στέκει καὶ τῇ ρωτάει :
— Τί ἔχεις Λαφίνα ταπεινή
καὶ τὰ ζερβά γυρίζεις
κι δέ εὗρης γάργαρο νερὸ
θιλώνεις καὶ τὸ πίνεις;
— "Ηλιέ μου, σὰ μὲ ρώτησες,
νὰ σοῦ τὸ μαρτυρόσω.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα
στέρφη, χωρὶς μοσχάρι,
κι ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι ἐμπρὸς
ἀπόχτησα μοσχάρι
κι ὁ κυνηγὸς τ' ἀπάντησε
ρίχνει καὶ τὸ σκοτώνει
ἄναθεμά σε, κυνηγέ,
καὶ σὺ καὶ τὸ καλό σου,
ποὺ μ' ἔκαμες κι ὀρφάνεψα
κι ἀπὸ παιδιὰ κι ἀπ' ἄντρα.

'Ιδοὺ καὶ ἄλλο, δπου ὁ "Ἐλλην συμβολίζεται μὲ ἑλάφι, ὁ κλέφτης
μὲ ζαρκάδι καὶ οἱ Τοῦροι μὲ σκυλλιά.

Πέρα ἔκει στὸν "Ολυμπο
καὶ στὰ κοντοέλατα
βόσκει ἔνας γερόλαφος
κι δῆλο κλαῖν' τὰ μάτια του,
βγάζει δάκρυα γαλάζια,
κι δῆλο καταγάλαζα.

Ζάρκαδος ἐδιάβαινε,
στέκει τὸν ρωτάει :

- Τί ἔχεις, βρέ ο γερόλαφε,
κι ὅλο κλαῖν' τὰ μάτια σου;
- Μπῆκαν σκύλοι στὸ χωρίδ
κι ὅλο κλαῖν' τὰ μάτια μου.
- Γὼ τὰ παιίρνω τὰ σκυλλιὰ
καὶ τὰ πάγω στὰ βουνά.
- “Ως τὸ γιώμα τὸ καλὸ
σκότωσαν τὸ ζάρκαδο,
κι ὅς τὸ δειλινὸ
πιάσανε τὸν ἔλαφο.

Καὶ ἀφοῦ σκότωσαν τὸ ζάρκαδο (τὸν κλέφτη), τὸ τραγούδι συνεχίζει τὰ βάσανα τοῦ "Ελληνος":

Δυὸ παιδιά Ρωμιόπουλα
καὶ Γρεβενιτόπουλα
χήρα Τούρκα δούλευναν
μὲ βουβαλοζεύγαρα,
ὅλη μέρα στὴ δουλειὰ
καὶ τὸ βράδυ στὸ σκιντιό.

- Βρέ παιδιά Ρωμιόπουλα,
γίνετε τουρκόπουλα
νὰ χαρῆτε τὴν Τουρκιὰ
καὶ τὰ γρίβα τ' ἄλογα
- Γίνεσαι, κυρά, Ρωμιά
νὰ χαρῆς τὴν Παναγιά,
νὰ χαρῆς καὶ τὴ Λαμπρὰ
μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐγά.

'Αδύνατον νὰ φαντασθῆτε πόσα συμβολικὰ τραγούδια τῆς 'Επαναστάσεως γῦρο ἀπὸ τὰ ἔλάφια ἔχει ἡ δημοτικὴ ποίησις, ἡ ἄγνωστος ἀκόμη κατὰ 80 τοῖς ἑκατὸν καὶ τὴν ὁποίαν τώρα ἐγγίζω εἰς τὴν λαγαρικὴν καὶ ἀδρόνον πηγήν της, εἰς τοὺς 'Αγραφιώτας σκηνίτας. Τί εἶναι οἱ ξανθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι; Καταρράκται στίχουν, ρυθμοῦ, ἥχου, θρύλουν, μύθουν, παραδόσεως.

Οἱ σκηνῖται Σαρακατσάνοι εἰναι οἱ καταλαγαρώτεροι Ἑλληνες. Τοὺς παρακολοῦνθ̄ δύο μῆνας εἰς τὰ εὐδοτανικὰ βουνὰ καὶ δὲν χορταίνω τὴν δύμορφιὰν τῶν τραγουδιῶν των, τῆς χειρονομίας των. Ἡ φάτσα αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τὴν τουρκοχατουμένην Ἑλλάδα τὸν Κατσαντώνην, τὸν Λεπενιώτην, τὸν Στουρνάραν, τὸν Χασιώτην, τὸν Λιακατᾶν, τὸν Τσάγκαν, τὸν Δίπλαν καὶ χίλιους ἄλλους τουρκομάχους, ἐπὶ πλέον δὲ διέσωσε τὴν ἑλληνικὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ Είκοσιένα. Διαφρετικὰ οἱ Σαρακατσάνοι θὰ ἥταν μετ' ὀλίγον γνωστοὶ ἐκ τῆς παραδόσεως, ὅπως καὶ τὰ ἔλαφια, μὲ τὰ ὅποια ἔχει νὰ κάμῃ τὸ πολύτροπον τραγούδι των.

Μοῦ διηγοῦντο ὅτι πέρυσι, ποὺ ἐπλήγωσαν ἔνα στὰ πλάγια τοῦ Κόζιακα, τὸ ἔβλεπαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποὺ ἔζησε νὰ κλαίῃ, νὰ χύνῃ δάκρυα «σὰν κορόμηλα». Οἱ πολύταθοι Ἑλληνες δὲν ἡμποροῦσαν νὰ συμβολίσουν τὸν ἑαυτόν τους μὲ ζῶν ἄλλο ἀπὸ τὸ ἔλαφι, τὸ ὅποιον μέσα ἀπ' ὅλας τὰς διηγήσεις καὶ τὰ τραγούδια παρουσιάζεται ώς ἔνα ποίημα πόνου.

«Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερά⁴
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου»

Στ. Γρανίτσας

ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ ΜΑΝΝΑΣ

Εἶχαν θερίσει πιά, καὶ οἱ χωρικοὶ ἄφηναν ἐλεύθερα στὴν ἔξοχὴ τὰ ζῷά τους νὰ βόσκουν νύχτα μέρα, βόδια καὶ ἄλογα καὶ μουλάρια μαζί.

— Ἐμεῖς νὰ μὴν ἀφήσουμε ἔξω τὴν γαϊδουρίτσα μας, εἴπε ἡ Σμαράγδα στὸν ἄντρα τῆς τὸν χαλκιᾶ, τὸν Ζαφείρη τὸν Τσιρίκιπαση.

— Όλος ὁ κόσμος τ' ἀφήνει ἔξω. Γιατί ἐμεῖς δχι;

— Οἱ ἄλλοι, ἀν πάθουν τίποτα, ἔχουν ν' ἀγοράσουν κι ἄλλα. Ἐμεῖς; Πέρσι, θυμᾶσαι ποὺ μᾶς ψόφησε τὸ μουλάρι, χρεωθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε τὴν γαϊδουρίτσα. Ἐχει καὶ τὸ πουλαράκι της, δὲν κάνει νὰ μείνη ἔξω. Ποιός ξέρει ἂν κανένας λύκος δὲν τὴ βρῇ ἀδύνατη καὶ μᾶς τὴ φάῃ.

— Λύκος!... Ποὺ βρέθηκε λύκος;

— Ναι. Στοῦ Λάλα ἔκοψε κάμποσα πρόβατα κι ἔπνιξε μιὰ φοράδα.

— "Ε, τόσο μακριὰ μπορεῖ. Μὰ στὸ χωριό μας χρόνια τώρα ποὺ δὲ φάνηκε.

Ποῦ νὰ ἥξερε δὲ Τσιρίμπασης πῶς ὁ λύκος μπορεῖ νὰ βραδυάσῃ στὴ Ρούμελη καὶ περνῶντας τὸ γεφύρι τοῦ Ισθμοῦ νὰ ξημερωθῇ στὰ βουνὰ τοῦ Μωριᾶ.

'Αλήθεια, τὸ χωριό, ποὺ ὠνόμασεν ἡ Σμαράγδα, τὸ ρήμαξαν δύο λύκοι. Εἶχαν βγῆ συντροφιὰ νὰ κυνηγήσουν. Κρύβονταν τὴν ἡμέρα στὸ δάσος ἢ σὲ καμμιὰ ἀπόμερη σπηλιὰ καὶ τὴ νύχτα φίχνονταν στὰ κοπάδια. "Ωστοῦ νὰ ποῦν: «λύκος τριγυρνάει στὶς στάνες μας», οὔτε λύκος φαινόταν οὔτε τ' ἀγνάρια του.

Σ' ἔνα δουνὸς οἱ δύο λύκοι τὴν ὥρα ποὺ σκοτείνιαζε ἀπάντησαν μία ἀλεποῦ. "Ήταν βιαστική, μὰ κοντοστάθηκε καὶ τοὺς κοίταξε. Τὴν κοίταξαν κι ἐκεῖνοι φιλικά, σὰ νὰ τῆς ἔλεγαν πῶς εἶναι ξένοι καὶ δὲν ξέρουν ποῦ ἔχει καλὸ κυνήγι. Ἡ ἀλεποῦ ὠσμίσθηκε τριγῦρο καὶ σταμάτησε κάπου τὸ κεφάλι της, σὰ νὰ τοὺς ἔδειχνε κάτι σπουδαῖο. Οἱ λύκοι κατάλαβαν τί ἥθελε νὰ τοὺς πῇ:

— Πιὸ εὔκολα θὰ κυνηγήσετε στοῦ Τάση τὴ στάνη. Σκυλλιὰ δὲν ἔχει καὶ δὲν τσοπάνης ἀγαπᾶ τὸν ὕπνο. Εἶχε κάμποσες κόττες καὶ τὶς πῆρα δλες τὴ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη.

Οἱ δύο λύκοι προχώρησαν. Πήγαιναν σκυμμένοι στὴ γῆ καὶ μὲ τὰ ποδάρια τους ἀνοιχτά, σὰ νὰ πηδοῦσαν κι ὅχι νὰ περπατοῦσαν. Τὰ ρουθούνια τους ἦταν ὑγρὰ καὶ μύροιςαν τὸ χῶμα καὶ τὸν ἀέρα ἀπὸ μακριά. Τὰ αὐτιά τους ἄκουναν καὶ τὸν πάραμικρὸ ἥχο. Ἡ μακριὰ φουντωτὴ οὐρά τους ἦταν μισοστκωμένη, γιὰ νὰ φήγη κάνη θόρυβο στὰ κλαριά καὶ στὰ χορτάρια. "Εφτασαν ἔτσι σ' ἔνα ψήλωμα καὶ στάθηκαν νὰ ἰδοῦν, πρὸν νὰ βγοῦνε στ' ἀνοιχτά. 'Απ' ἔκει πότε κοίταζαν γῦρο, πότε κοίταζεν δὲν ήνας τὸν ἄλλο σὰ νὰ κρυφομιλοῦσαν.

Ἡ ἀστροφεγγιὰ φώτιζε τὴ στάνη σὰν ἡμέρα. 'Ο οὐρανὸς ἦταν βαθιὰ γαλανός. 'Ο γαλαξίας τὸν ἔχωριζε τὸν οὐρανὸ στὴ μέση σὰν ἀπέραντο ἀσημόστρωτο ποτάμι.

Μέσα στὸ μαντρὶ τὰ πρόβατα πλαγιασμένα καταγῆς, τὸ ἔνα κοντὰ στὸ ἄλλο, φαίνονταν σὰ μεγάλη φλοκάτα ἀπλωμένη στὴν ἀστροφεγγιά. Ἡ πόρτα τοῦ μαντριοῦ ἦταν κλειστὴ, δεξιὰ κι ἀριστερὰ γυά-

λιζαν οἱ μεγάλες πέτρες, ποὺ κάθονται οἱ τσοπάνηδες τὴν αὐγὴν καὶ ἀρμέγοντ. Ἀπάνω στὰ ξύλα φαίνονται οἱ ξύλινες καρδάρες ἀνάποδα σὰν καπέλλα στραβοβαλμένα. Παραέξω τὸ γάλα. Καὶ βαθιὰ μέσα στὸ μαντρὶ ξεχώριζε ἡ καλυβούλα τοῦ τσοπάνη μὲ τὴ στρογγυλὴ μικρὴ πορτούλα τῆς, σὰ μεγάλο μάτι δρυθάνοιχτο. Φωνή, μιλιά, τίποτα. Μόνο κάπου κάπου ἔνα κουδουνάκι ξυπνοῦσε τὴ νύχτα μὲ τὴ φωνίτσα του: ντίν ! ντίν ! ντίν !...

Τέλος οἱ δύο λύκοι σηκώθηκαν, ώσμίσθηκαν τὸ δρόμο καὶ πλησίασαν πάλι τὰ κεφάλια τους νὰ συνεννοηθοῦν. Ἡθελαν νὰ εἰποῦν στὴ γλώσσα τους νὰ μὴν ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὰ λόγια τῆς ἀλεποῦς, νὰ φιχτῇ ὁ ἔνας στὸ μαντρὶ, καὶ, ἀν τύχῃ νὰ είναι σκυλιά, νὰ τὰ βάλῃ μαζὶ τους. Ἔτσι ὁ ἄλλος θὰ κατορθώσῃ ν' ἀρπάξῃ ἔνα πρόβατο, θὰ πάρῃ τὴ φεμιατιὰ καὶ θὰ ἥγῃ στὸ Γεροντόβραχο. Ἐκεῖ ν' ἀνταμώσουν νὰ τὸ φάνε. Ἔπεσαν ἔπειτα χάμω κι ἀρχισαν νὰ σέρνουνται κατὰ τὸ μαντρὶ. Τόσο ἀπαλὰ σέρνονταν, ποὺ οὔτε λιθάρι κυλοῦσε οὔτε ξύλο σάλευε στὸ πέρασμά τους. Μὰ μὲ ὅλη τὴν προφύλαξι ἀκούσθηκε κάποιο γρύζιμο στὸ μαντρὶ. Ἐκεῖνος, ποὺ προχωροῦσε λόγο ἐμπρόσ, γύρισε καὶ κοίταξε γιὰ τελευταία φορὰ τὸ σύντροφό του. Ἡθελε νὰ τοῦ εἴπῃ: «Ψέμματα μᾶς εἴτε ἡ ξαδέλφη μας ἡ ἀλεποῦ... Ὅπως εἴπαμε».

Καὶ ἀμέσως τινάχθηκε στὰ λιγνὰ ψηλὰ πόδια του, λύγισε τὸ κορμό του, τέντωσε ἵστα ἐμπρὸς τὸ λαιμό του καὶ τὸ κεφάλι του χώθηκε σὰ σφῆνα στὸ σκοτάδι. Τὴν ἴδια στιγμὴ δυὸ στρογγυλοὶ καὶ μαλλιαροὶ ἵσκοι ὠρμησαν ἀπὸ τὸ μαντρὶ καὶ μὲ φοβερὰ γαυγίσματα φίχτηκαν ἀπάνω του. Ἐκεῖνος τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

Ο ἄλλος λύκος πήδησε στὸ μαντρὶ καὶ πρὶν καλὰ νὰ τὸν νοιώσουν τὰ πρόβατα, ἄλλου ἔσκισε τὴν κοιλιά, ἄλλου ἔσπασε τὴν ραχοκοκκαλιά. Ἐκεῖνα πετάχτηκαν ἀπὸ τὸν ὑπνό τρομαγμένα καὶ στριψώχθηκαν τὸ ἔνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Στὴν ἄλλη ἀκρη τοῦ μαντριοῦ ὅσα μπόρεσαν πήδησαν τὸ φράχτη καὶ σκόρπισαν στὸ σκοτάδι. Τὰ περισσότερα στάθηκαν ἐκεὶ τρέμοντας, μὲ τὸ κεφάλι κρυμμένο στὰ πόδια τὸ ἔνα τοῦ ἄλλου. Ο λύκος, ἂμα χόρτασε ἀπὸ αἷμα, ἀρπάξε ἔνα πρόβατο στὰ δόντια του, πήδησε στὸ μαντρὶ καὶ πῆρε τὴ φεμιατιά.

Στὸ μεταξὺ ξύπνησε ὁ βιοσκός, ἀρπάξε τὸ δπλὸ του καὶ ἀρχισε νὰ πυροβολῇ. Πυροβολοῦσε στὸν ἀέρα καὶ φώναξε δυνατά, γιὰ νὰ δώσῃ

ειδησι καὶ στ' ἄλλα τὰ μαντριά. Δὲν ἄργησαν ν' ἀκουσθοῦν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τουφεκιές, φωνὲς καὶ γαυγίσματα. Τὰ βουνά ἀντιλαλοῦσαν γῦρο. ✓

Καθὼς ἔτρεχε ὁ λύκος, ἔξαφνα εἶδε μαῦρον ἵσκο νὰ κατατρακυλῷ ἀπὸ τὸ βουνό κι ἔνοιωσε τὸ ζεστὸ χνῶτο ἐνὸς σκύλου νὰ τοῦ καίη τὴν πλάτη. Χωρὶς νὰ θέλῃ παράτησε καταγῆς τὸ πρόβατο κι ἔξακολούθησε νὰ τρέχῃ μὲ πιὸ ἀνοιχτὰ πηδήματα. "Οσο δῆμος κι ἀν ἔτρεχε δὲν ἄργησε νὰ αἰσθανθῇ στὰ πίσω πόδια του ἄγριες δαγκωματιές. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλά κατώρθωσε νὰ ξεφύγῃ καὶ νὰ φτάσῃ στὸ Γεροντόβραχο. "Εμεινε ἐκεῖ κάμποσες ἡμέρες, ὕσπου νὰ γιάνουν οἱ πληγές του. 'Αναγκάσθηκε νὰ τρέφεται μὲ σκουλήκια. Τοῦ κάκου περιύμενε τὸ σύντροφό του.

"Ἐπειτα, μόλις ἔνοιωσε πώς μποροῦσε νὰ περπατήσῃ, βγῆκε πάλι στὸ κυνήγι. Στὶς ορεματιές ἔκανε ἀκόμη ζέστη. "Αρχισε κι ἀνέβαινε στὰ ψηλά. Κάτι δψῆμα λαγουδάκια κι ἔνα κατσικάκι, ποὺ ἔμεινε πίσω ἀπὸ τὴ συντροφιά του, τὸν ἔθυρεψαν στὸ δρόμο καὶ τὸν ἐδυνάμωσαν. Καθὼς βγῆκε σὲ μιὰ ράχι μύρισε ψφίφιμι. Τὰ δρνια, ποὺ εἶδε συναγμένα στὸ ψήλωμα, καὶ τὰ ρουθουδύνια του τὸν ὠδήγησαν γρήγορα κοντὰ σ' ἔνα κέδρο. Τὰ δρνια πέταξαν σκουζούντας, δταν εἶδαν νὰ πλησιάζῃ ὁ λύκος, σὰ νὰ θύμωσαν ποὺ τοὺς χάλασε τὸ φαγί τους. Κοιτάζει καὶ τί βλέπει; Τὸ σύντροφό του ἐλειεινὸ καὶ ἄθλιο πτῶμα. Οὕτε ὁ μισός δὲν είχεν μείνει.

"Ἐξαφνα βλέπει ἔνα λαγό. "Ετρεξε νὰ τὸν κυνηγήσῃ. Τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ἔφαγε.

'Απὸ βουνὸ σὲ βουνὸ βρέθηκε μιὰ βραδιά στὸ λιθάδι, ποὺ ἔθοσκαν τὰ ζῷα τοῦ χωριοῦ. Τὸ λιθάδι ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ σ' ἔνα βουνὸ σκεπασμένο μ' ἔλατα, μὲ κέδρα καὶ πουνγάρια. Κάπου κάπου φούντωναν καὶ μερικὲς γέροικες βελανιδιές.

'Ο λύκος, καθὼς εἶδε τὰ ζῷα νὰ βόσκουν στὴ μοναξιά, στάθηκε. Τοῦ κεντήθηκε ἡ ὅρεξη νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὰ μεγάλα ζῷα.

"Ἐπεισε χάμω καὶ ἀρχισε νὰ σέρνεται ἀπάνω στὴν ψηλὴ καὶ δροσερὴ χλόη. Σερνόταν ἥσυχα σὰ φίδι, μὰ δσο προσεκτικὰ κι ἀν πλησιάζε, τὰ ζῷα τὸν ἔνοιωσαν. Τ' ἀλογα χλιμίντρισαν ἀνήσυχα καὶ τὰ βόδια μούγκρισαν. Καὶ στὴ στιγμὴ δλα τ' ἀλογα μαζεύτηκαν σ' ἔνα μέρος, ἔσμιξαν τὰ κεφάλια τους, σὰ νὰ ἦταν δεμένα σ' ἔνα στῦλο, καὶ μὲ τὰ κορμιά τους ἔκαμαν κύκλο. Τὸ ίδιο ἔκαμαν καὶ τὰ βόδια. Συνά-

χθηκαν, ἔβαλαν στὴ μέση τὰ μοσχάρια καὶ τὶς ἀδύνατες ἀγελάδες κι ἐκεῖνα στάθηκαν ὀλόγυρα μὲ τὰ κεφάλια πρὸς τὰ ἔξω, σκυμμένα κάτω, καὶ τὰ κέρατα ἔτοιμα. Ὁ λύκος σύρθηκε πρῶτα μιὰ δυὸ φορὲς γῦρο στὰ ἄλογα καὶ δοκίμασε νὰ πηδήσῃ στὴ ράχι κανενός. Μὰ τὰ ἄλογα ἀρχισαν τὶς κλωτσιές μὲ τὰ πίσω πόδια τους, ποὺ γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν ἔβλεπες παρὰ ἀτσαλένιες ὅπλες μέσα σὲ φουντωτὲς οὐρές. Ποὺ νὰ τολμήσῃ νὰ πλησιάσῃ ὁ λύκος! Σύρθηκε ἔπειτα γῦρο στὰ βόδια καὶ δοκίμασε μ' ἔνα πήδημα ν' ἀνοίξῃ τὸ λαιμὸ κανενός. Μὰ κάθε φορὰ ποὺ δοκίμαζε, ἀντὶ τὸ λαιμὸ ἔβρισκεν ἐμπρός του κάτι κέρατα μυτερὰ καὶ δυνατά, ἔτοιμα νὰ τοῦ σκάσουν τὴν κοιλιά.

Μάκρυνε λοιπὸν ἀπ' ἐκεῖ γιὰ νὰ συλλογισθῇ καλύτερα τί νὰ κάνῃ. Ἐξαφνα βλέπει τὴ γαϊδουρίτσα τοῦ Τσιρίμπαση μὲ τὸ πουλαράκι της. Ἡταν ἔχασμένη σὲ κάποιο ψήλωμα καὶ τώρα ποὺ ἔνοιωσε τὸν κίνδυνο ἔτρεξε τὸν κατήφορο γιὰ νὰ χωθῇ ἀνάμεσα στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔτρεξε νὰ τῆς κόψῃ τὸ δρόμο.

Ἐνα σκυλλάκι βρέθηκε συμμαζεμένο σὲ μιὰ κουφάλα πουρναριοῦ κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο του. Μὰ δταν εἰδε τὸ λύκο νὰ χυθῇ ἀπάνω στὴ γαϊδουρίτσα, βγῆκε κι ἔτρεξε γιὰ τὸ χωριό.

Ὁ λύκος ἀρχισε νὰ φέρνῃ γύρους τὴ γαϊδουρίτσα, ὅλο καὶ στενώτερους γύρους, νὰ τῆς δείχνῃ τὰ δόντια του. Ἐκείνη στάθηκεν ἀπελπισμένη. Ἐτρεμε ὀλόκληρη. Ἀδύνατο νὰ φτάσῃ στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔβαλε σημάδι τὸ πουλαράκι καὶ χύθηκε ἀπάνω του.

Μὰ τώρα ἦρθε ἡ σειρὰ τῆς μάννας. Ἡ γαϊδουρίτσα πήρε θάρρος καὶ μπῆκε ἀνάμεσα στὸ λύκο καὶ τὸ παιδί της. Μὲ τὰ πίσω πόδια της ἀρχισε νὰ κλωτσᾷ καὶ μὲ τὸ στῆθός της νὰ σπρώχνῃ τὸ πουλαράκι της στὴν κουφάλα ἑνὸς ἔλατου. Μὰ ἐκεῖνο δὲν τὴν βοηθοῦσε καθόλου. Ἐτρεμε κι ἔστεκε ἀκίνητο. Πολλὲς φορὲς τέντωνε τὸ κεφάλι του περίεργο νὰ ἴδῃ τί γίνεται πίσω ἀπὸ τὴ μάννα του. Τέλος ἡ γαϊδουρίτσα κατάφερε νὰ βάλῃ μέσα τὸ πουλαράκι, ἔκλεισε μὲ τὸ στῆθός της τὴν κουφάλα καὶ μὲ τὰ πίσω πόδια της ἔδινε κλωτσιές ἀδιάκοπα.

Ὁ λύκος ἄφρισε ἀπὸ τὴ λύσσα του. Πολλὲς φορὲς κατώρθωσε νὰ μπήξῃ τὰ δόντια του στ' ἀφύλαχτα πλευρὰ τῆς γαϊδουρίτσας. Μὰ στὸ τέλος ἔπεισε κάτω ἀπὸ τὶς κλωτσιές της. Τὰ αἷματα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ πλευρὰ τῆς γαϊδουρίτσας. Μὰ δὲν ἔτρεχαν λιγύτερα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ λύκου. Ἡ ἄμοιρη μάννα προστάτευε καὶ μὲ τὸ αἷμά της τὸ παιδί της.

"Εξαφνα ἀκούσθηκαν μακριὰ θραχνὰ γαυγίσματα. Ὡταν δὲ Ἀράπης τοῦ γύφτου, ἔνα κατάμαυρο μεγάλο μαντρόσκυλλο. Τὸ σκυλάκι, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιβάδι, ἥρθε λαχανιασμένο στὸ σπίτι τοῦ Τσιρίμπαση καὶ μὲ νοήματα ἔδωσε νὰ καταλάβῃ πῶς ἡ γαϊδουρίτσα τους κινδύνευε.

'Ο Τσιρίμπασης κοιμόταν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. 'Ο Ἀράπης τὸν τράβηξε ἀπὸ τὰ ροῦχα, τὸν ἔπινησε καὶ τοῦ ἔδειξε πῶς ἔπερπε νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Τὸν τράβηξεν ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ ἔτρεξε μπρὸς μαζὶ μὲ τὸ σκυλλάκι.

'Απὸ τὰ γαυγίσματα τοῦ Ἀράπη ξέπινησε καὶ ἡ Σμαράγδα.

— Πάει ἡ γαϊδουρίτσα μου! εἶτε.

'Ο λύκος στὸ μεταξὺ εἶχε καιρὸν νὰ φύγῃ. Κατάλαβε πῶς καθὼς ἦταν κουρασμένος δύσκολα θὰ γλύτωνε ἀπὸ τὰ δόντια τοῦ Ἀράπη. Πῆρε λοιπὸν τὸν κατήφορο. Μὰ κι ὁ σκύλλος τὸν πῆρε ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸν ἔρωιξε στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Σὲ μιὰ στροφὴ τὸν ἀντίκρυσε ὁ Τσιρίμπασης καὶ μὲ μιὰ τουφεκιὰ τὸν ξάπλωσε κάτω.

'Ο Ἀράπης ἔτρεξε, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸν λαιμό, τὸν ἐσήκωσε ψηλά, τὸν τίναξε, τὸν ξανατίναξε κι ἀφοῦ βεβαιώθηκε πῶς ἦταν νεκρός, τὸν πῆρε κι ἔτρεξε μὲ χαρὰ στὸν ἀφέντη του.

Στὸ μεταξὺ ξημέρωσεν. 'Απὸ τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων καὶ τὶς φωνὲς τῶν τσοπάνηδων οἱ χωρικοὶ ἔμαθαν πῶς φάνηκε λύκος κι ἔτρεξαν στὰ χωράφια νὰ ἴδουν τὰ ζῷά τους.

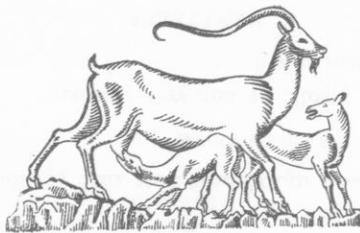
Σὲ λίγο μαζεύτηκαν γῦρο ἀπὸ τὸ ἔλατο. 'Η γαϊδουρίτσα ζοῦσε ἀκόμη, μὰ τὸ αἷμα ἔτρεχε ἀπὸ τὶς πληγές. 'Αγκομαχοῦσε τόσο θιλιθερά, ποὺ ράγιζε τοῦ καθενὸς τὴν καρδιά. Μόλις εἶδε τὸν Ἀράπη νὰ σέργη τὸ λύκο, χάιδεψε μὲ τὸ κεφάλι της τὸ πουλαράκι, ἔρωιξε μιὰ ματιὰ εὐχαριστημένη στὸ σκύλλο καὶ ξεψύχησε. Τὸ πουλαράκι δὲν εἶχε καταλάβει τίποτα, μὰ δύσκολα κατώρθωσαν νὰ τὸ βγάλουν ἀπ' ἐκεῖ. Τόσον ἦταν τρομαγμένο.

Κάποιος εἶτε μὲ συγκίνησι :

— Τέτοια μάννα δὲν πρέπει νὰ τὴ φᾶνε τὰ κοράκια κι οἱ ἀλεποῦδες. Λέω νὰ τὴ θάψουμε.

"Ολοι τὸ δέχθηκαν, ἔσκαιψαν ἔνα λάκκο καὶ τὴν ἔθαψαν ἐκεῖ. 'Απὸ τότε τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔμεινε νὰ λέγεται : «Τὸ μνῆμα τῆς μάννας».

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ – ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ – ΜΥΘΟΙ

ΑΔΙΑΚΡΙΣΙΑ

Δῶσ' κι ἐμὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
εἶναι κι ὁ ἄντρας μου στὴ θύρα.

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἐξ ἀνοήτου καὶ μεθύοντος μαθήσῃ τάληθές.

(Βυζαντινὴ)

Ἡ ἀλήθεια εἴν' τοῦ Θεοῦ, τὸ ψέμμα τοῦ διαβόλου.

Λέγε τὴν ἀλήθεια, νά 'χις τὸ Θεὸ δοήθεια.

Ἄπὸ παιδί, τρελλὸ καὶ μεθυσμένο μαθαίνεις τὴν ἀλήθεια.

ΑΠΡΙΛΗΣ

Ἄν θρέξῃ ὁ Ἀπρίλης δυὸ νερὰ κι ὁ Μάης πέντε δέκα,
νὰ ἴδῃς τὸ κοντοκρίμαρο πῶς στρίβει τὸ μουστάκι,
νὰ ἴδῃς καὶ τὶς ἀρχόντισσες πῶς ψιλοκλησαρίζουν,
νὰ ἴδῃς καὶ τὴ φτωχολογιὰ πῶς ψιλοκοσκινάει.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἄπ' Αὔγουστο χειμῶνα καὶ ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι.

Αὔγουστος ἄβροχος, μοῦστος ἄμετρος.

Αὔγουστε, καλέ μου μῆνα, νά 'σουν δυὸ φορὲς τὸ χρόνο !

Ἔνθ' ὁ Αὔγουστος, πάρ' τὴν κάπα σου.

Οὕτ' ὁ Αὔγουστος χειμῶνας οὕτ' Ἀπρίλης καλοκαίρι.

ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ

Αὐχάριστος στὸ ἔνα,
γέλια νὰ τοῦ δώσῃς δὲ σοῦ λέει σπολάτη.

Ἡ θάλασσα κι ὁ αὐχάριστος ποτέ τους δὲν χορταίνουν.

Τοῦ αὐχάριστου τὴ χάρι, ὅποιος κάνει τήνε χάνει.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κρείττων ὁ κακὸς τοῦ πονηροῦ γείτονος.

(Βυζαντινὴ)

Κάλλιον κακὸν χρόνον, παρὰ κακὸν γεῖτον.

(Κύπρον)

"Ο, τι ἀκοῦς στοῦ γείτονά σου, πάντεχε καὶ στὰ δικά σου.

"Οταν πιάσῃ φωτιὰ τὸ σπίτι τοῦ γείτονά σου,
κοντά 'ν' καὶ τὸ δικό σου.

Γείτονα ἔχεις, Θεὸν ἔχεις.

'Αντὰν νὰ θέλ' ὁ γείτος σου, παντρεύκεις τὸ παιδί σου.

(Κύπρον)

"Αξωστος τρέχει ὁ γείτονας, κι ὁ συγγενὴς ζωσμένος.

Κάλλιο μιὰ κακὴ ἀρρώστεια, παρὰ γείτονας κακός.

(Μῆλος)

ΓΕΝΝΑΡΗΣ

Γεννάρη μῆνα κλάδευε, φεγγάρι μὴ γυρεύεις.

Τοῦ Γεννάρη τὸ ζευγάρι διάβολος θὲ νὰ τὸ πάρῃ.

ΕΡΓΑΣΙΑ

"Εκατσε ἡ δουλειὰ στὴν πόρτα κι ἐκυνήγησε τὴ φτώχεια.

'Η δουλειὰ νικάει τὴ φτώχεια.

"Οποιος περιπατεῖ μυρίζει, κι ὅποιος κάθεται βρωμάει.

ΠΛΕΟΝΕΞΙΑ

Καὶ τοῦτα δικά μου κι ἐκεῖνα δικά μου
κι ὅσα σκεπάζει ἡ κάπα μου κι ὅσα θωροῦν τὰ μάτια μου.

ΠΡΟΝΟΙΑ

Δεμένος ὁ γάϊδαρος, ἀναπαμμένος ὁ νοικοκύρης.

Σφάλα τὸ σπίτι σου, γιὰ νὰ μὴν κάνης κλέφτη τὸ γείτονά σου.

"Αφραγος κῆπος, ἔρμα τὰ λάχανα.

Στερνή μου γνῶσι νὰ σ' είχα πρῶτα.

ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ

Ποτέ του αὐγὸ δὲν ξδωκε, μῆτε τ' Ἀγιοῦ Λαζάρου.

Δὲν δίνει τ' ἀγγέλου του νερό.

«Παροιμίαι»

N. Πολίτης

Ο ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Στὸν κάμπο τοῦ Μαραθῶνα ἔγινε μιὰ φορὰ μεγάλη μάχη. Τοῦρκοι πολλοὶ μὲν ἄδρα πολλὰ ἥρθαν νὰ σκλαβώσουν τὴν χώρα καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ περάσουν στὴν Ἀθήνα. Δὲν ἐπῆγαν γραμμὴ στὴν Ἀθήνα, γιατὶ οἱ Ἑλληνες φύλαγαν μὲ πολλὰ πλεούμενα καὶ τρικάταρτα τὸν Πειραιᾶ. Οἱ Ἑλληνες ἦσαν λίγοι ἐμπρός στὴν ἀμέτρητη δύναμι τοῦ ἔχτρου. Ἐσυνάχτηκαν ἀπ' ὅλα τὰ περίγυρα χωριὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κι ἔπιασαν πόλεμο φριχτό. Ἀν τὸν νικήσουμε, σοῦ λέγει, ἐδῶ, πάει, τὸν σπάσαμε· δὲ θὰ ἴδουν τὴ στράτα νὰ φύγουν.

Ἐπολέμησαν ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἔως τὸ βράδυ. Ἀπελπισμένα ἐπολέμησαν οἱ ἔχτροι, ἀλλὰ πλέον ἀπελπισμένα ἐπολέμησαν οἱ Ἑλληνες. Τὸ αἷμα ἐπῆγε ποτάμι· ἔφτασεν ἔως τὰ οιζὰ τοῦ Βρανοῦ καὶ ἔως τὸ Μαραθῶνα ἀντίκου. Ἐσυρεν ὡς τὴ θάλασσα κι ἔβαψε κατακόκκινα τὰ κύματα. Θρῆνος καὶ κακὸ ἔγινε. Τέλος ἐνίκησαν οἱ Ἑλληνες. Οἱ Τούρκοι ἔτρεξαν νὰ γλυτώσουν στὰ παράδια. Οἱ Ἑλληνες τὸν κυνήγησαν, κι ἐκεῖ τὸν κατάσφαξαν, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἔχτρους δὲν ἐγύρισε πίσω.

Ἐτρεξαν τότε δύο νὰ φέρουν τὴν εἰδῆσι στὴν Ἀθήνα. Ὁ ἔνας ἔτρεξε καβαλλάρης, ὁ ἄλλος πεζὸς κι ἀδραπομένος.. Ὁ καβαλλάρης ἀνέβηκε τὸν Ἀφορεσμὸ καὶ κατέβηκε στὸ χωριό. Καθὼς τὸν εἶδαν οἱ γυναῖκες ἔτρεξαν κοντά του.

« Σταμάτα », τοῦ φώναζαν, « σταμάτα ! »

Ἡθελαν νὰ τὸν ἐρωτήσουν τί ἀπόγινε ἡ μάχη. Ἐστάθηκε μιὰ στιγμὴ νὰ πάρῃ φύσημα, κι ἔπειτα πάλι δρόμο. Τέλος φτάνει στὸ Ψυχικό· ἐκεῖ ἐπῆγε νὰ ξεψυχήσῃ, πιάστηκε ἡ ἀναπνοή του, τὰ πόδια τον ἔτρεμαν· τώρα ἔλεγε νὰ πέσῃ. Ἀντρειεύεται τότε καὶ παίρνει βαθιὸ ἀναστασμό, καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἔφτασε στὸ τέλος στὴν Ἀθήνα.

« Ενικήσαμεν ! » εἶπε, κι ἔπεσε αὐτὸς κι ἔξεψύχησε. Ὁ καβαλλάρης ταχυδρόμος ἀκόμα δὲν ἐφάνηκε!

Ἐκεὶ ποὺ σταμάτησε ὁ πεζοδρόμος κι ἐκεὶ ποὺ πῆρε ἀνάσα ἀφησε τ' ὄνομα τοῦ καμώματός του.

Τὸ πρῶτο χωριὸ τ' ὧνόμασαν Σταμάτα, τὸ δεύτερο Ψυχικό.

« Παραδόσεις »

N. Πολίτης

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΥ

✓ Αμπελουργὸς βαριαρωστῆ καὶ πέφτει τοῦ θανάτου
καὶ γῆρός του συνάζονται τὰ πέντε τὰ παιδιά του
καὶ δέρνονται καὶ κλαῖνε
κι ἀπελπισμένα λένε :

— « Πατέρα, πῶς θὰ ζήσωμε ἐμεῖς χωρὶς ἐσένα,
ἔρημα κι ἀπροστάτευτα, φτωχά κι ὁρφανεμμένα !
Κι ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε : — « Κάπου βαθιὰ στ' ἀμπέλι
σᾶς ἔχω κρύψει θησαυρό. Κι ἐκεῖνος ποὺ τὸν θέλει,
ἄς πάη νὰ ψάξῃ νὰ τὸν βρῆ,
γιατὶ ἔτσι εἰν' ὅλοι οἱ θησαυροί ».

✗ Πέθανε καὶ τὸν ἔθαψαν κι ἀρχίνισαν νὰ σκάβουν
χωρὶς νὰ ξεκουράζωνται, χωρὶς στιγμὴ νὰ χάνουν.
Κι ἀφοῦ δὲ βρῆκαν τίποτα, εἶπαν : « Οἱ κόποι πᾶνε !
Μᾶς γέλασ' ὁ πατέρας μας, συχωρεμένος νά 'ναι ! » ✗

Μὰ ὅταν ὁ τρύγος ἔφτασε, τ' ἀμπέλι ἐπάνω ὡς κάτω
ἀπ' τὸ πολὺ τὸ σκάψιμο σταφύλια ἤταν γεμάτο. ✗

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

- ἀβυσσος
ἀγέρωχος
ἄδω
αἴγλη

αιθία
αινίττομαι
αιώροῦμαι

άκαθεκτος
άκαρης

ἀλαζονεία
ἀλαλάζω
ἀλάργα
ἀλώβητος
άμαυρὸς
άμαυρώνω

ἅμμουδα
άμφιθέατρον

ἀναγέρνω
ἀνάγομαι
ἀναδεύω
ἀναρριχῶμαι
ἀπίθωνω
ἀποδέλοιπο
ἀποφθεγματικὸς
ἀπρόσιτος

ἀργιλὲς

ἀρωγὸς
ձσθμα
ձսπαίρω
'Ασπροπόταμος
- βάραθρον, μέγα βάθος.
— ύπερήφανος, ἀκατάδεκτος.
— ψάλλω, τραγουδῶ.
— λάμψις, ἀκτιγοβολία, δόξα, φήμη, μεγαλοπρέπεια.
— ξαστεριά.
— ὑπονοῶ, δύμιλῶ αἰνιγματωδῶς, ἀσαφῶς.
— εἴμαι μετέωρος, ἀνέρχομαι ἢ ταλαντεύομαι εἰς τὸν ἄέρα.
— ἀσυγκράτητος, δρμητικός.
— ἐν ἀκαρεῖ, εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, ἀμέσως. ἐντὸς δευτερολέπτου.
— ύπερηφάνεια.
— φωνάζω ἴσχυρῶς.
— μακρὰν (Ἰταλ.).
— ὁ μὴ βλαβείς, ἀβλαβής.
— σκο εινός, ὁ μὴ λάμπων.
— κάρμνα τι σκοτεινόν, ἔλσττώνω τὴν λάμψιν, θαμπώνω.
— βιθός θαλάσσης ἀμμώδης.
— θέατρον κυκλοτερές ἢ αἰθουσα διαλέξεων μὲ κλιμακωτὰ ἐδώλια.
— ξαπλώνω προχείρως πρὸς ἀνάπτασιν.
— ἀπομακρύνομαι.
— ἀνακατεύω.
— σκαρφαλώνω.
— ἀποθέτω, τοποθετῶ.
— ύπόλοιπον, τὸ ἀπομένον.
— ὁ ἐκφραζόμενος μὲ συντόμους ἐκφράσεις.
— μὴ προστίδος (πρὸς — εἴμι), ἀπλησίαστος, ἀπροσέγγιστος, ἀπροσπέλαστος.
— καπνοσύριγξ μὲ μακρὸν σωλῆνα, εἰς τὸν ὅποιον δικανὸς φθάνει, ὁφοῦ διέλθῃ ἀπὸ φιάλην ὕδατος (τουρκ.).
— βοηθός, ύπερασπιστής.
— λαχάνισμα.
— σπαρταρῶ.
— ὁ Ἀχελῷος.

- αὔτανδρος — μετ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν, μὲ δόλον τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου καὶ τοὺς ἐπιβάτας.
 αύτόπτης — δὲ βλέπων μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια του.
 αύχμηρὸς — πλήρης αὐχμοῦ, ἀπεξηραμμένος, στεγνός, πνηγηρός.
 ἀφάτνωτον — χωρὶς φατνώματα, ἡμιτελές.
 ἀφορία — Ἑλλειψις παραγωγῆς, σπάνις.

B

- βαργωμισμένος — βαρύγνωμος, ὡργισμένος κατά τινος, δύσθυμος.
 βδελύσσομαι — ἀποστρέφομαι, κοινῶς σιχαίνομαι.
 Βεγγάζη — παραλιακὴ πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς.
 βολίς — βλῆμα ἢ ὅργανον βαλλόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης πρὸς καταμέτρησιν.
 βόλτα — στροφή, δλάσγη πορείας ιστιοφόρου.
 βρατσέρα — ιστιοφόρον πλοῖον μικροῦ ἑκτοπίσματος.
 βρίκιον — ιστιοφόρον μὲ δύο ιστοὺς καὶ τετράγωνα ιστία.
 βρυασμὸς — τέρψις, πολλὴ εὐφροσύνη.
 βυθῶ — βυθίζομαι εἰς τὴν θάλασσαν.

Γ

- γδοῦπος — βαρὺς κτύπος, βρόντος.
 γήλοφος — λοφίσκος ἀπὸ χῶμα.
 γλαυκός — γαλανός.

Δ

- δαψιλὸς — ἄφθονος, πλουσιοπάροχος, ἐλευθέριος, μεγαλόδωρος, μέγας, ἄφθονος.
 δέος — φόβος, ἀνησυχία, τρόμος, ψυχικὴ ταραχῆ.
 διάτορος — διατεραστικός, ὁξύφωνος (διὰ — τορῶ = τρυπῶ).
 δίνη — σπειροειδῆς κίνησις ὕδατος, κ. ρουφήχτρα.
 δῶμα — δωμάτιον, οἶκος, κατοικία.

E

- ἔβενος — ξύλον συμπαγές, σκληρόν.
 είκαστικὸς — ὁ ίκανὸς νὰ ἀπεικονίζῃ, παραστατικός: είκαστικαί τέχναι = αἱ καλαὶ τέχναι.
 ἐκλιπάρησις — ἐπίμονος παράκλησις.
 ἔλλανοδίκης — κριτής ἀγώνων, ἀγώνοδίκης.
 ἔλλοχεύω — παραμονεύω.
 ἐνάλιος χλωρὶς — σύνολον φυτῶν θαλασσίων.

Έρπω — σύρομαι μὲ τὴν κοιλίαν, σύρομαι.
Έφεστιος — δέππετης έστιας κείμενος.

Z

Ζεύξις — ή σύνδεσις διὰ ζεύγματος, διὰ προχείρου γεφύρας.
Ζέφυρος — δέυτικός ἄνεμος.

H

ήμιολία — ίστιοφόρον πλοῖον μὲ δύο ίστοὺς ἔλαφρῶς κεκλιμένους πρὸς τὴν πρύμνην, κ. γολέτα.

Θ

θάλπος — θερμότης, ζέσπη (μᾶλλον εὐάρεστος), περίθαλψις, ἐμψύχωσις, ἐγκαρδίωσις.
θηλυπρεπῆς — δέ μὲ τρόπους γυναικείους.
θημωνιά — δέ έκ δεματίων σιτηρῶν ή χόρτων σωρός.

I

ἴθις — πτηνὸν ίερδν διὰ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους μὲ ράμφος μακρὸν καὶ κεκαμμένον.
ἴλιγγιώδης — ποὺ προκαλεῖ ίλιγγον.
ἴλιγγος — ζάλη, σκοτούρα, διατάραξις τῶν φρενῶν.

K

καλάρω — ρίπτω εἰς τὴν θάλασσαν δίκτυα ή παραγάδι.
καμπτήρ — ή καμπή τοῦ στίβου εἰς τὰ ἀρχαῖα στάδια.
καπούλια — τὰ νῶτα τῶν μεγάλων τετραπόδων ζώων.
καραδοκώ — καιροφλακτῷ.
κασσία — ἀρωματῶδες φυτόν, φλοιὸς ἀρωματῶδης (περίπου ώς ή κανέλλα).
κατεσκληκώς — (μετ. ἀχρήστου ρ. κατασκέλλω) κάτισχνος, σκελετώδης, ἀπεξηραμμένος (πετσὶ καὶ κόκκαλο).
κέλυφος — τὸ ξυλώδες περίβλημα τοῦ καρποῦ, τὸ κοινῶς λεγόμενον τσώφλι.
κιοτής — ἄνανδρος, δειλός, κακός (τουρκ.).
κλιτὺς — πλευρὰ βουνοῦ, κατωφέρεια.
κομάντος — στρατιῶται διὰ δυσκόλους ἐπιχειρήσεις.
κορβέτα — πλοῖον ίστιοφόρον τριήστιον.

κόρκωμα
κότινος
κουπαστή
κράσπεδον

— γεῖσον γεφύρας.
— ἀγριελαία: μεταφορικῶς βραβεῖον.
— τὸ ἀνώτατον χεῖλος τῶν τοιχωμάτων τοῦ πλοίου.
— τὸ ἀκρότατον μέρος ἐνὸς πράγματος, ὁ ἔξεχων γύρος.

Λ

λάβαρον
λιπόσαρκος

— εἶδος σημαίας εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ τοὺς Βυζαντινούς· σημαία σωματείου.
— χωρὶς πολλὰς σάρκας, ισχνός, κοκκαλιάρης (λείπω — σάρξ).

Μ

μάνδαλος
μάννα
μαρμαρυγὴ
μελίφθογγος
μένος
μεσσαίων
μετάφρενον
μὴ γάρ
μολπή
μόχθος
μπαλκόνι

— τεμάχιον ξύλου ἢ σιδήρου, διὰ τοῦ ὅποιου ἀσφαλίζεται ἐσωτερικῶς ἢ θύρα.
— τὸ σχοινίον, ἀπὸ τοῦ ὅποιου ἀναρτῶνται τὰ ἄγκιστρα τοῦ παραγαδιοῦ.
— λάμψις, ἀκτινοβολία.
— μελίφωνος, γλυκύφωνος.
— ὅρμὴ ψυχῆς, ἀκράτητος δύναμις, ἀκάθεκτος ὅρμη.
— τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ Ε' μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰώνος.
— τὸ μεταξὺ τῶν δύο ὠμοπλατῶν μέρος τῆς ράχεως.
— μήπως, μὴ τάχα.
— χορός, ἀσμα μετὰ χοροῦ πρὸς τιμὴν θεοῦ ἢ ἥρωος.
— κόπος, ταλαιπωρία, βασανισμός, ἀγωνία.
— ἔξωστης (ίταλ.).

Ν

νάρθηξ
νωδὸς

— πρόναος τῆς ἐκκλησίας.
— ἐστερημένος δδόντων.

Ο

δέρδης
οἰηματίας
οἰμωγὴ

— δὲ οἱ δέρδης ἢ δέρδους (ἔξογκωμα), κόμβον, ἔξοχήν.
— ἀλαζών, ματαιόδοξος, καυχησιάρης.
— στεναγμός, θρῆνος, δδυρμός.

- όλισθημα
όλοφύρομαι
- παραπάτημα.
 - κλαίω, θρηνῶ.

P

- παγκρατής
πάλλω
- κυρίαρχος.
- πανοικεί
παράμαλλο
- σείω ἰσχυρά, κινώ ταχύτατα, κραδαίνω, δοινώ,
θέτω εἰς παλινδρομικήν κίνησιν.
 - μὲ δῆην τὴν οἰκογένειαν.
- πάρωρα
περιδινούμαι
- ἔκαστον τῶν νημάτων τοῦ παραγαδιοῦ τῶν φε-
ρόντων τὰ ἄγκιστρα.
 - πέραν τῆς κανονικῆς ὥρας.
- περίτεχνος
πιχάει
πόρος
προσίρεσις
πυρίκαυστος
- περιστρέφομαι κυκλοτερώς καὶ ταχέως, στρο-
βιλίζομαι, στριφογυρίζομαι.
 - δὲ κατεσκευασμένος μὲ μεγάλην τέχνην.
 - ἐπιχύνει, ρίπτει πηλὸν ἢ ἀσθεστον.
 - πέρασμα, διαβατὸν μέρος ποταμοῦ.
 - πρόθεσις, θέλησις, ἐπιθυμία.
 - πεπυρακτωμένος, ἐν πυρὶ κεκαυμένος.

P

- ράκος
ραμαζάνι
ρίψασπις
- ἔνδυμα ἐφθαρμένον.
- ρομφαία
ρωγμὴ
- νηστεία τῶν μαωμετανῶν κατὰ τὴν ἡμέραν.
 - δὲ ὀπορρίψας τὴν ἀσπίδα εἰς τὴν μάχην καὶ
τρεπόμενος εἰς φυγήν, φυγόμαχος.
 - εἶδος εὐθείας, μεγάλης καὶ πλατείας σπάθης.
 - σχισμὴ εἰς μῆκος καὶ βάθος, ρῆγμα, σπάσιμο,
ἄνοιγμα.

S

- σαλαγῶ
σέλας
σθεναρὸς
- κατευθύνω μὲ φωνᾶς τὰ βοσκήματα.
- σκέλεθρον
σκῆπτρον
σκήτη
σκουτέλλα
- φῶς, φεγγοδολία, λάμψις.
 - πλήρης σθένους, πλήρης ἡθικοῦ, δυνατός, ρω-
μαλέος, ψυχωμένος.
 - σκελετός.
 - ράθδος δηλούσας ἀξίωμα ἢ ἀρχήν.
 - μικρὰ μονή, ἐρημητήριον μοναχῶν.
 - (ἵταλ.) πιατέλλα, γαβάθα, πινάκιον, (πα-
ροψίς).
 - πείραγμα.
- σκῶμμα
σμῆνος
σούρουπτο
σπαράζω
- πλήθος πτερωτῶν ἐντόμων, ιδίως μελισσῶν.
 - λυκόφως, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ νυκτώνῃ.
 - (ὡς ἀμετάβατον) κινοῦμαι.

σπάραχνα	— βράγχια, τὰ ἀναπνευστικὰ ὅργανα τῶν ἵχθύων.
σπινθήρ	— σπίθα.
στόμφος	— πομπώδες ὕφος κατὰ τὴν ὄμιλίαν, καυχησιολογία.
στριγγιά	— δέξια, διαπεραστική.
συνωρὶς	— ζεῦγος ἵππων ώς καὶ προσώπων.
Σφάξ	— πόλις τῆς Τύνιδος.
σφρίγος	— εύρωστία, ζωηρότης.
σφριγώ	— ἔχω σφρίγος, ἔχω ζωηρότητα.

Τ

τανύω	— τείνω, τεντώνω, ἀπλώνω ὅσο μπορῶ, ἀπλώνω διάπλατα.
ταχιά	— αὔριον, λίαν πρωΐ, μετ' οὐ πολύ.
τι ἢ τ'	— διότι.
τορπιλάκατος	— πλοιάριον ὡπλισμένον μὲ τορπίλλας.
τραγάνα	— ἔδαφος πετρώδες.
τρυφηλὸς	— ὁ διάγων βίον γεμάτον ἀπὸ ἀνέσεις, ὁ ἔχων τρυφήν, δηλ. καλοπέρασιν.
τσελίκι	— (τουρκ.) χάλυψ, ἀτσάλι, ἄνθρωπος ρωμαλέος, ύγιεστατος.

Υ

ύπερμαχος	— ὑπερασπιστής, προστάτης.
ύπεροψία	— ἀλαζονεία, ἀδικαιολόγητος ὑπερηφάνεια.
ύπηχω	— ἀντηχώ βαθιά.
ύποφώσκω	— φέγγω ἀμυδρῶς, ἀρχίζω νὰ φέγγω, νὰ ξεφωτίζω (χαραγή).

Ω

φιλαυτία	— ἡ ὑπερβολική καὶ ἐγωιστική ἀγάπη.
φιλέκιδικος	— ἐκδικητικός.
φιλοσκώμμων	— ὁ ἀγαπῶν τὸ σκώμμα, τὰ ἀστεῖα.
φιρμάνιον	— διάταγμα βασιλέως ἢ σουλτάνου.
φλοκάτα	— παχὺ μάλλινον ἐπανωφόρι τῶν ποιμένων, ἔχει ἄφθονον χνούδι καὶ φλόκκους, φουντωτοὺς θυσάνους, λέγεται ὅλως καὶ κάπα.
φρεγάνα	— πολεμικὸν πλοῖον.
φυκιάδες	— μέρη μεγάτα ἀπὸ φύκη.

X

χλαμὺς

— κοντὸς μανδύας.

Ω

ῶμοσα

— (τοῦ ρ. δμνυμι) ὀρκίσθην.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ 'Αδαμάντιος. 'Εγεννήθη τὸ 1875 καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. 'Υπήρξε καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς τέχνης εἰς τὸ Πανεπιστήμιον 'Αθηνῶν.

ΑΘΑΝΑΣ Γεώργιος. Εἶναι τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. 'Αθανασίαδου — Νόδα. 'Εγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Διετέλεσε καὶ ὑπουργός. "Εγραψε διάφορα ποιήματα.

ΑΝΝΙΝΟΣ Μπάμπης. 'Εγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ 'Αργοστόλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. 'Ησχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ Γεώργιος. 'Εγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. 'Εσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς γυμνασίου. "Εγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος. 'Εγεννήθη εἰς Σύρον τὸ 1835. Κατέγινεν εἰς τὸ ἐμπόριον ζῆσας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Διετέλεσεν εἰς τῶν πρώτων ὑποκινητῶν τῆς ἀνασυστάσεως τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. "Εγινεν ἰδρυτὴς τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιθλίων». 'Απέθανε τὸ 1908. "Εγραψε ταξιδιωτικὰς ἀναμνήσεις, διηγήματα, ἐν οἷς καὶ τὸν «Λουκῆν Λάραν» κλπ.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ Στέφανος. 'Εγεννήθη ἐν Γρανίτῃ τῆς Εύρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Διάφορα πεζὰ ἔργα του ἔξεδόθησαν ύπὸ τοῦ τίτλου : «Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ 'Ιωάννης. 'Εγγεννήθη εἰς Κρήτην τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. 'Εκ τῶν ἔργων του τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν διηγήμάτων ύπὸ τὸν τίτλον : «Οι Κρήτες μου».

ΔΑΦΝΗΣ Στέφανος. Εἶναι φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωϊοπούλου. 'Εγεννήθη εἰς τὸ 'Αργος τὸ 1882. Συνέθεσε ποιήματα.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γεώργιος. 'Εγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1895. 'Απὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν. 'Εξέδωκε ποιητικὰς συλλογὰς καὶ πεζά.

ΕΛΑΤΟΣ Νόντας. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ παιδαγωγοῦ 'Ἐπαμεινῶνδου Παπαμιχαήλ. 'Εγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. "Εγραψε διηγήματα καὶ ποιήματα διὰ τὰ παιδιά,

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Χρήστος. 'Εγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1895. "Εγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ἔργα ὑπὸ τίτλους : « 'Η Πίνδος », « Τὸ Ροῦπελ » κλπ.

ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ Δημάτριος. "Ελλην διπλωμάτης. 'Εγεννήθη τὸ 1872. 'Εσπούδασε φιλολογίαν καὶ νομικά. 'Αρχισυντάκτης καὶ διευθυντής πολ-λῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. 'Απέθανε τὸ 1942. "Εγραψε φιλολογικά ἄρθρα καὶ μελέτας.

ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ Ἰωάννης. 'Εγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1824 καὶ ἀπέθανε τὸ 1873. "Εγραψε ποιήματα.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ Ἀνδρέας. 'Εγεννήθη εἰς Λεχαινὰ τῆς Ἡλείας τὸ 1886 καὶ ἀπέθανε τὸ 1922. 'Ησχολήθη μὲν τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μὲν τὸ διήγημα. "Εγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ἔργα « 'Ο ζητιάνος », « Λόγια τῆς πλάγης » κ. ἄ.

ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ Ἀντώνιος. Καθηγητὴς ἀρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀκαδημαϊκὸς ἐκ Κοζάνης (1870).

ΚΟΚΚΙΝΟΣ Διονύσιος. 'Εγεννήθη τὸ 1884. 'Εξέδωκε τὴν 'Ιστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

ΚΟΡΑΗΣ Ἀδαμάντιος. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Χίον, ἔγεννήθη τὸ 1748 εἰς τὴν Σμύρνην καὶ ἀπέθανε τὸ 1833 εἰς Παρισίους, δῆποτε ἔζησε. 'Εξέδωκε 66 τόμους ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ πλῆθος ὅλων συγγραμμάτων. "Η Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐξέδωκεν ἐκλογὴν τοῦ ἔργου του, γνωστὴν μὲ τὸ ὄνομα « 'Αδ. Κοραῆ, Χρυσᾶ ἔπη ». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος φιλόλογος τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ ἐπέδρασε πολὺ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς νέας γραφομένης γλώσσης.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ Ἀριστοτέλης. 'Εγεννήθη εἰς Μυριόφυτον τῆς Θράκης τὸ 1858 καὶ ἀπέθανε τὸ 1918. 'Εσπούδασεν εἰς Γερμανίαν φίλοσοφίαν καὶ παιδαγωγικήν. "Υπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς καὶ διευθυντής διδασκαλείου. "Εγραψε κυρίως διηγήματα.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ Κωνσταντίνος. 'Εγεννήθη εἰς Συρράκον τῆς Ἡπείρου τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1894. "Εγραψε πεζὰ καὶ ποιήματα, διὰ τῶν ὅποιών үμνησε τὴν ἀγροτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωὴν.

ΚΥΡΟΥ Ἀχιλλέας. 'Εγεννήθη τὸ 1898 καὶ ἀπέθανε τὸ 1950. Διηγήθυνε τὴν ἐφημερίδα « 'Εστία ». "Ησχολήθη καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουὴλ. 'Εγεννήθη εἰς Ναύπλιον τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. 'Εκαλλιέργησε τὸ διήγημα.

ΜΑΝΟΣ Κωνσταντίνος. Πολεμιστής καὶ ποιητής (1869 — 1913). Μετέσχε τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως 1896. Ἀρχηγὸς σώματος (μέλος τοῦ Μακεδονικοῦ κομιτάτου (1904). Συνετέλεσεν ἐπὶ κεφαλῆς 300 Κρητῶν εἰς ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρεβέζης (1912). "Εγραψε ποιήματα.

ΜΑΡΚΟΡΑΣ Γεράσιμος. Ἐγεννήθη εἰς Κεφαλληνίαν (1828 — 1911). Ἡσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσε ποιήματα.

ΜΕΛΑΣ Λέων. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1812. Διετέλεσεν ὑπουργός τῆς δικαιοσύνης. Ἀπέθανε τὸ 1879. Συνέγραψε πεζογραφήματα. Τὸ κυριώτερον τούτων «Ο Γεροστάθης» ἔχρησίμευσεν ἐπὶ δεκάδας ἑτῶν ὡς προσφιλές ἀνάγνωσμα τῶν "Ἐλληνοπαίδων".

ΜΕΛΑΣ Σπυρίδων. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1883. Ἡσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων ζώντων χρονογράφων, βιογράφων, θεατρικῶν συγγραφέων καὶ κριτικῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε πλεόντα ἔργα. «Ο μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται», «Ο Παπαφλέσσας», «Ο Γέρος τοῦ Μωριά», «Ο Μιαούλης», «Ματωμένα ράσσα», κ. ἄ.

ΜΗΤΣΑΚΗΣ Μιχαήλ. Ἐγεννήθη τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1916. Κύριον ἔργον του ἦτο ἡ δημοσιογραφία. Ἐδημοσίευσε χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, διηγήματα.

ΜΟΔΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς Μοναστήριον τῆς Μακεδονίας τὸ 1890. Διετέλεσεν ὑπουργός τῆς παιδείας. Ἡσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΜΩΡΑ·Ι·ΤΙΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Φίλος τοῦ Παπαδιαμάντη, μετὰ τοῦ ὅποιου συνέψαλλεν ἐνίστε εἰς ναὸν τῶν Ἀθηνῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε διηγήματα θρησκευτικά, πατριωτικά, ἡθογραφικά καὶ ταξιδευτικάς ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα».

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Παναγώτης. Παιδαγωγὸς γεννηθεὶς τὸ 1852. Διηύθυνε πολλὰ διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους καὶ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν ὑπουργείου παιδείας. Ἐδημοσίευσε πολλὰς παιδαγωγικάς πραγματείας. Ἀπέθανε τὸ 1931.

ΟΜΗΡΟΣ. Ὁ ἀθάνατος ποιητής τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀκμάσας τὸν 9ον αἰώνα π. Χ. "Εγραψε τὴν «Ιλιάδα» καὶ τὴν «Οδύσσειαν». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητής δόλου τοῦ κόσμου καὶ δόλων τῶν αἰώνων.

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ Σπύρος. Ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος ἀθηναϊκοῦ τύπου (1856 — 1933).

ΠΑΛΑΜΑΣ Κωστής. 'Εγεννήθη εις Πάτρας τὸ 1859 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1943. 'Υπηρέτησεν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. 'Ησχολήθη κυρίως μὲ τὴν ποίησιν. "Ἐγραψεν δῆμως καὶ διηγήματα, δράματα καὶ κριτικὰς μελέτας. «Τραγούδια τῆς πατρίδος μου», «Ο τάφος», «Ο δωδεκάλογος τοῦ γύφτου», «Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιά», «Ἡ ἀσάλευτη ζωή» κλπ. Θεωρεῖται μετὰ τὸν Σολωμὸν ὁ καλύτερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν.

ΠΑΛΛΗΣ Ἀλέξανδρος. 'Εγεννήθη τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933. "Εχει μεταφράσει τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου καὶ ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Ἀλέξανδρος. 'Εγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. 'Εσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διηγηματογράφων. Τὰ ἔργα του εἰναι πολλά. 'Εκ τῶν διηγημάτων σπουδαιότερα εἰναι: «Ἡ φόνισσα», «Χριστουγεννιάτικα διηγήματα», «Πασχαλινὰ διηγήματα» κ. ξ.

ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος. 'Εγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1815. 'Ο πατέρης του ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, μόλις ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις. 'Έξατής τότε δ. Κωνσταντίνος κατέφυγε μετὰ τῆς μητρός του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς Ὀδησσόν, ὅπου ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπότροφος τοῦ τσάρου Ἀλεξανδροῦ Α'. Τὸ 1830 ἐσυνέχισε τὰς σουδάς του εἰς τὴν ἐν Αίγινῃ σχολὴν τοῦ Γεωναδίου καὶ ἔπειτα εἰς εὐρωπαϊκά πανεπιστήμια. Τὸ 1851 ἐξελέγη καθηγητής τῆς ιστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ ἔξεδωκε τὸ μνημειώδες ἔργον του, τὴν 'Ιστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ "Ἐθνους εἰς 5 τόμους. 'Απέθανε τὸ 1891. 'Ο Κ. Παπαρρηγόπουλος εἰναι ὁ μεγαλύτερος ἐκ τῶν ιστορικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλλεύς. Ποιητής (1838 — 1895).

ΠΕΖΟΠΟΡΟΣ Ἀναστάσιος. Ψευδώνυμον τοῦ λογογράφου καὶ δημοσιογράφου Μήτρου Χατζοπούλου (Ἀγρίνιον 1872).

ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ Γιάννης. 'Εγεννήθη τὸ 1866. 'Υπήρξεν ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός. "Έγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ — ΛΑΥΡΑΣ Νικόλαος. 'Εγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1873 καὶ ὑπηρέτησεν ὡς ὀξιωματικός. 'Ησχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν.

ΠΟΛΕΜΗΣ Ἰωάννης. 'Εγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ

1924. 'Ησχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μὲ τὴν ποίησιν. 'Εδη-
μοσίευσε ποιητικὰ ἔργα ύπό τοὺς τίτλους : « Σπασμένα μάρμαρα »,
« Παλιὸ διολί », « Χειμώνανθοι », « 'Αλάβαστρα », « 'Εσπερινός » κ. ἄ.

ΠΟΛΙΤΗΣ Νικόλαος. 'Εγενήθη τὸ 1852 καὶ ἀπέθανε τὸ 1921. 'Υπῆρξε
καθηγητής τῆς ἀρχαιολογίας καὶ μυθολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον 'Αθη-
νῶν. Εισήγαγε πρώτος εἰς τὴν 'Ελλάδα τὴν λαογραφίαν ώς ἐπιστήμην.
"Εχει διειθή φήμην μεγάλου ἐπιστήμονος. "Ἐργα του είναι : « Παραδό-
σεις τοῦ 'Ελληνικοῦ λαοῦ », « Παροιμίαι », « 'Εκλογαὶ ὅπδ τὰ τραγούδια
τοῦ 'Ελληνικοῦ λαοῦ », « 'Λαογραφικὰ σύμμεικτα ».

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ 'Αριστομένης. 'Εγεννήθη εἰς Σίφνον τὸ 1850 καὶ ἀπέ-
θανε τὸ 1935. Διετέλεσε βουλευτής καὶ μέλος τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν.
'Εδημοσίευσε ποιήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα : « Φαίδρα », « Νικηφόρος
Φωκᾶς » κ. ἄ.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ 'Αλέξανδρος. 'Εγεννήθη τὸ 1809 εἰς τὴν Κωνσταντινούπο-
λιν καὶ ἀπέθανε τὸ 1892. Διετέλεσε πολιτικός, ύπουρος, πρεσβευτής
καὶ καθηγητής τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. 'Ητο πολυμα-
θέστατος. Τὰ λογοτεχνικά του «'Απαντα » ἔξεδόθησαν εἰς 20 τόμους.

ΡΩ·Ι·ΔΗΣ 'Εμμανουήλ. Λογογράφος (1835 — 1904). "Εγραψε ιστο-
ρικὰ μυθιστορήματα, διηγήματα, μελέτας. 'Υπῆρξεν ἔξεχουσα φυσιογνω-
μία τῶν 'Ελληνικῶν γραμμάτων καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν
δημοτικῶν ἀσμάτων.

ΣΚΙΠΗΣ Σωτήριος. 'Εγεννήθη τὸ 1881. Λογοτέχνης, δημοσιογράφος
καὶ ἀκαδημαϊκός. 'Εξέδωκε πολλάς ποιητικὰς συλλογάς. 'Απέθανε τὸ
1951.

ΣΟΛΩΜΟΣ Διονύσιος. 'Εγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798 καὶ ἀπέθανεν
εἰς Κέρκυραν τὸ 1857. 'Αναγνωρίζεται ως διηγαλύτερος τῶν ποιητῶν
τῆς νεωτέρας 'Ελλάδος. "Εγραψε ἑκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὸν «'Υμνον πρὸς
τὴν ἐλευθερίαν », δοτις ᾠρίσθη ως διθυνικός μας ὅμινος μελοποιηθεὶς ύπό
τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου. Τὰ ἔργα του ἔξεδώκεν διφλοῖς τοι
καὶ λόγιος Πολυλᾶς 'Ιάκωβος μὲ βιογραφικὰς καὶ κριτικὰς σημειώσεις.
'Εκ τῶν ποιημάτων του μηνημονεύεται τὰ ύπό τοὺς τίτλους : «'Υμνος εἰς
τὴν ἐλευθερίαν », « 'Ελεύθεροι πολιορκημένοι », « 'Ωδὴ εἰς τὸν θάνατον
τοῦ λόρδου Βύρωνος », «'Ο Λάμπτρος ».

ΣΟΥΡΗΣ Γεώργιος. 'Εγεννήθη τὸ 1853 εἰς Σύρον. 'Ηκολούθησε φιλο-
λογικὰ μαθήματα ἐν 'Αθήναις καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν, μάλιστα τὴν
σατιρικήν. 'Επὶ 35 ἔτη ἐδημοσίευε τὸν ύπ' αὐτοῦ ἐμμέτρως συντασσό-
μενον ἐδδομαδιίον « Ρωμιόν », εἰς τὸν δόπιον ἐκαυτηρίσαν δλα τὰ κοι-
νωνικὰ καὶ πολιτικὰ τρωτὰ τῆς ἐποχῆς του. 'Απέθανε τὸ 1919.

ΣΟΥΤΣΟΣ Παναγιώτης. 'Εγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1806.

Διετέλεσε διοικητικός ύπαλληλος καὶ σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας. Ἐξέδωκε συλλογάς ποιημάτων καὶ δράματα. Ἀπέθανε τὸ 1868.

ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ Στέλιος. Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1888. Τὸ 1933 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ὁδοντιατρικῆς Σχολῆς. Ἐδημοσίευσε πολλὰς ἐπιστημονικάς καὶ φιλολογικάς μελέτας καὶ πολλὰς ποιητικάς συλλογάς.

ΣΤΡΑΓΗΓΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Διετέλεσεν δημόσιος ύπαλληλος. Ἐγραψε ποιήματα, διηγήματα καὶ θεατρικά ἔργα.

ΤΑΝΑΓΡΑΣ Ἀγγελος. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἀγγέλου Ἀποστολίδη. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1877. Ἡσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Συνέγραψε λογοτεχνικά ἔργα : « Σπογγαλιεῖς τοῦ Αιγαίου » κ. ἄ.

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Σπυρίδων. Λόγιος, ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων ἀνδρῶν τῆς πρώτης μετὰ τὸ 1830 πεντηκονταετίας. Διετέλεσε πολιτικός, συγγραφεὺς, ἐπιστήμων, ιστορικός. Ἡτο πατήρ τοῦ ἔξοχου πολιτικοῦ Χαριλάου Τρικούπη. Κυριώτερον ἔργον του : « Ἡ ιστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως ».

ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1923. Ὑπῆρξε δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης. Ἐγραψε θεατρικά ἔργα, ιστορικάς μελέτας κ. ἄ.

ΤΣΟΥΝΤΑΣ Χρῖστος (1857). Ἀκαδημαϊκὸς Ἐλλην ἀρχαιολόγος ἐκ Στενημάχου. Καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐνήργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, ἐδημοσίευσεν ἀρκετάς διατριβάς ἀρχαιολογικού περιεχομένου.

ΤΥΡΤΑΙΟΣ. Πατριωτικὸς ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Ἐζησε περὶ τὸ 650 — 600 π. Χ., κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου. Ἐγραψε πολεμικά ἀσματα, τὰ λεγόμενα « Ἐμβατήρια ».

ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1870 εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἡσχολήθη μὲ τὴν ποίησιν. Ἀπέθανε τὸ 1942.

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη τὸ 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1942. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Παραλλήλως ἔγραψε λογοτεχνικά ἔργα, ίδιως ποιήματα.

ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΔΗΣ Χρῆστος. Ἐγεννήθη τὸ 1861. Ἡτο σουλιωτικῆς καταγωγῆς καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ἡσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

Α'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Χ. Δημητρακοπούλου

1. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἐθνους, Ἀδ. Κοραῆ.	12
2. Μεγάλοι ἀνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου....	13
3. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	15
4. Αὐτὸς ἥτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ-Κάσσον	24
5. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου.....	25
6. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	39
7. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	53
8. Συζύγου ἐγκαρπέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	61
9. Ἐσπερινὸς (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	83
10. Στὴν Παναγίᾳ (ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	95
11. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	97
12. Ἐξοχικὴ Λαμπρή, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	103
13. Εἰς τὴν δόδον Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροΐδου	112
14. Ἡ βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	118
15. Στὸ φαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	119
16. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	141
17. Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	151
18. Ἡ Ἀθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	152
19. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν ἡρώων τοῦ Κενταύρου Χελ- ρωνος, μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου	154
20. Ἀγῶνες πανελλήνιοι καὶ διεθνεῖς δλυμπιάδες, Ἀντ. Κεραμοπούλου.	171
21. Ὅμονος δλυμπιακῶν ἀγώνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	174
22. Ὁ στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	175
23. Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	205
24. Ἡ χαρὰ (ποίημα), Ἀλ. Ραγκαβῆ	209
25. Τὸ μάγο σας φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	225
26. Ὁ καπετάν καλόγερος, Χρ. Χριστοβασίλη	226
27. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας, (δημοτικὸν).	228
28. Τῶν Κολοκοτρωναίων (κλέφτικον)	231
29. Τοῦ Νικοτσάρα (κλέφτικον)	235
30. Τὸ τραγούδι τοῦ ἥλιου (ποίημα), Κ. Μάνου	243
31. Ἡ κοιλάς τῶν Τεμπάνων, Ἐμμ. Λυκούδη	245
32. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἀν. Πεζοπόρου	246
33. Ἡ Ἄγια Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	248
34. Ὁ ταλαιπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	273
35. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	274

Β'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Θ. Παρασκευοπούλου

1. Αἱ διχόνιαι δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἀδ. Κοραῆ.	17
2. Ἡ διχόνια (ποίημα), Διον. Σολωμοῦ	19
3. Ὑμνος πρὸς τὴν σημαῖαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	23
4. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	31
5. Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	40
6. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	41
7. Ἡ σταχομαζώχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	54
8. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	62
9. Ἀποχωρισμὸς (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	70
10. Τὸ παιδὶ (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	71
11. Ἀρατε πύλας, Ἀλ. Μωραΐτιδου	84
12. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	91
13. Νύχτα χριστουγεννάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	96
14. Εἰς τὸν Γόλγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	99
15. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	100
16. Οἱ σποιγγαλεῖς τοῦ Αἴγαίου, Ἀγγ. Τανάγρα	115
17. Ἡ ϕαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	118
18. Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη, (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	125
19. Τὸ ἀλώνισμα, Ἀλ. Μωραΐτιδου	126
20. Τὸ ψωμὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	128
21. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς, μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	160
22. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσούντα	198
23. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἀριστ. Κουρτίδου	213
24. Ὁ Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελᾶ	229
25. Μιαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελᾶ	232
26. Τὸ "Αγιον" Ὄρος, Γ. Μόδη	250
27. Ὁ κόσσυφας, Στ. Γρανίτσα	263
28. Τὸ ἄγριομελίσσι, Στ. Γρανίτσα	270
29. Παροιμίαι Ν. Πολίτου	287
30. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Πολίτου	290
31. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	291

Γ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Κ. Ρωμαίου

1. Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), Τυρταίου, μετάφ. Σπ. Τρικούπη	11
2. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	28
3. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	34
4. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	36
5. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου	37
6. Ἡ σημαῖα ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	47
7. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	59

8.	Νανούρισμα (δημοτικὸν)	71
9.	Κοιμᾶται (ποίημα), N. Χατζηδάκη	72
10.	Νὰ ἥμουνα παπποῦς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	73
11.	Γιὰ τὴν προῖκα τῆς ἀδερφῆς, 'Ανδ. Καρκαβίτσα	75
12.	Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	79
13.	'Η ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	105
14.	Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	111
15.	Τὸ χωριό μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
16.	Τὸ χωριό (ποίημα), K. Παλαμᾶ	115
17.	Οἱ δύο μικροί, M. Μητσάκη	129
18.	'Η ὁραιοτέρα ἀπὸ δύλας τὰς φορεσιάς, 'Αρ. Κουρτίδου	134
19.	'Η σταφίδα τοῦ γείτονα, N. "Ελατοῦ	139
20.	'Η ἔρις 'Αθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	175
21.	Φαέθων, υἱὸς 'Απόλλωνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	179
22.	'Αριστείδης ὁ δίκαιος, Λ. Μελᾶ	189
23.	Εἰς τὴν Κάλυμνον, 'Εμμ. Λυκούρδη	253
25.	'Ο κρασοπούλος, 'Ανδ. Καρκαβίτσα	259
26.	Πτερωτοὶ μετανάσται, 'Εμμ. Λυκούρδη	261
27.	Οἱ πονηριές τῆς σουπιᾶς, 'Ανδ. Καρκαβίτσα	265
28.	Αὔτοιμοι μάννας, 'Ανδ. Καρκαβίτσα	278

Δ'. 'Εκ τῆς Συλλογῆς Σ. Σπεράντσα — Σ. Δουφεξῆ

1.	'Η γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, 'Αχ. Κύρου	29
2.	'Ο πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελᾶ	32
3.	Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), K. Μάνου	33
4.	'Αποχαιρετισμός, Δ. Κοκκίνου	44
5.	Τραγούδι μου φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντα	46
6.	Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸν (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	49
7.	'Αθῆφοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκορᾶ	74
8.	'Η ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικὸν)	75
9.	'Η καμπάνα (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδου	90
10.	'Ο Αίλειας καὶ ὁ πατήρ του, Λ. Μελᾶ	98
11.	Θεός καὶ θάνατος (ποίημα), 'Ιω. Καρασούτσα	107
12.	Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	120
13.	Μὲ τὸ παραχάδι, 'Εμμ. Λυκούρδη	120
14.	'Η θυμωνιά (ποίημα), Γ. Στρατήγη	129
15.	'Αετὸς στὸ κοτέτσο (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδου	143
16.	'Ο ἀναποδιασμένος, 'Αλ. Μωραΐτιδου	143
17.	'Αγώνις ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. I. Θεοδωροπούλου	162
18.	'Εκτωρ καὶ 'Ανδρομάχη (ποίημα), μετάφρασις 'Αλ. Πάλλη	167
19.	'Η ἀρχαία 'Ολυμπία, Δ. Βικέλα	169
20.	Λυκοῦργος, Λ. Μελᾶ	185

21. 'Ο Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, 'Αδ. Ἀδαμαντίου.....	191
22. 'Ο Βυζαντινὸς στρατιώτης, 'Αδ. Ἀδαμαντίου	194
23. 'Ο Διγενὴς Ἀχρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	197
24. Τῆς Ἀρτας τὸ γιοφύρι (δημοτικὸν)	200
25. Νικόλαος Γύζης Στ. Σπεράντσα	217
26. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	235
27. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, 'Ανδ. Καρκαβίτσα	236
28. 'Υδραιοί, Σπετσῶται, Ψαριανοί, Κ. Παραρρηγοπούλου	238
29. 'Η καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν, Δ. Σολωμοῦ	239
30. 'Ο Ἀθως (ποίημα), Π. Σούτσου.....	253

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

1. Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), Τυρταίου, μετάφρασις Σπ. Τρικούπη	11
2. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἐθνους, Ἀδ. Κοραῆ	12
3. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου	13
4. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	15
5. Αἱ διχόνιαι δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἀδ. Κοραῆ	17
6. Ἡ διχόνια (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	19

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

1. "Υμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	23
2. Αὐτὸς ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940-41, Στάνλεϋ Κάσσον	24
3. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	25
4. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	28
5. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου	29
6. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκιτῆ	31
7. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελᾶ	32
8. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	33
9. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	34
10. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	36
11. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου	37
12. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	39
13. Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	40
14. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	41
15. Ἀποχαιρετισμός, Δ. Κοκκίνου	44
16. Τραγούδι μου φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	46
17. Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	47
18. Τὸ ἀτίμητὸ μου φυλαχτὸ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	49

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	53
2. Ἡ σταχομαζόχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	54
3. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	59
4. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	61
5. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	62
6. Ἀποχωρισμὸς (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	70
7. Τὸ παιδὶ (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	71
8. Νανούρισμα (δημοτικὸν)	71

9. Κοιμάται (ποίημα), Ν. Χατζηδάκη	72
10. Νὰ ξέμουνα παπποῦς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	73
11. Ἀθῷοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκορᾶ	74
12. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικὸν)	75
13. Γιὰ τὴν προῖκα τῆς ἀδερφῆς, Ἄνδ. Καρκαβίτσα	75
14. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	79

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Ἔσπερινδς (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	83
2. Ἀφατε πύλας, Ἀλ. Μωραΐτίδου	84
3. Ἡ καμπάνα (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	90
4. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	91
5. Στὴν Παναγία (ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	95
6. Νύχτα χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	96
7. Χριστουγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	97
8. Ὁ Αινεῖας καὶ δ πατήρ του, Λ. Μελᾶ	98
9. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	99
10. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	100
11. Ἐξοχικὴ Λαμπρή, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	103
12. Ἡ ήμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	105
13. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	107

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(οἰκονομικὸς - γεωργικὸς - ναυτικὸς)

1. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	111
2. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροΐδου	112
3. Τὸ χωριό μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
4. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	115
5. Οἱ σποιγγαλιεῖς τοῦ Αλγαίου, Ἀγγ. Τανάγρα	115
6. Ἡ φαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	118
7. Ἡ βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περγαλίτη	118
8. Στὸ ψαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	119
9. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	120
10. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	120
11. Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	125
12. Τὸ ἀλώνισμα, Ἀλ. Μωραΐτίδου	126
13. Τὸ φωμὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	128
14. Ἡ θημωνιὰ (ποίημα), Γ. Στρατήγη	129
15. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	129
16. Ἡ ώραιοτέρα ἀπὸ δλας τὰς φορεσιάς, Ἀρ. Κουρτίδου	134
17. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. "Ελατου	139
18. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	141

19. 'Αετός στὸ κοτέστοι (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδη.	143
20. 'Ο 'Αναποδιασμένος, 'Αλ. Μωραΐτιδου	143

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. 'Ακρόπολις τῶν 'Αθηνῶν (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη.	151
2. 'Η 'Αθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ.	152
3. 'Η ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν ἡρώων τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετάφρασις Μ. Κωνσταντίνου	154
4. 'Ο Πρίαμος καὶ ὁ 'Αχιλλεὺς (ποίημα), μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου.	160
5. 'Αγῶν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδωροπούλου	162
6. "Εκταρὶς καὶ 'Ανδρομάχη (ποίημα), μετάφρασις 'Αλ. Πάλλη.	167
7. 'Η ἀρχαία 'Ολυμπία, Δ. Βικέλα.	169
8. 'Αγῶνες πανελλήνιοι καὶ διεθνεῖς διλυμπιάδες, 'Αντ. Κεραμοπούλου	171
9. "Τύμος διλυμπιακῶν ἀγώνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ.	174
10. 'Ο στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη.	175
11. 'Η ἔρις 'Αθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ.	175
12. Φαέθων, υἱὸς 'Απόλλωνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ.	179
13. Δυκοῦργος, Λ. Μελᾶ.	185
14. 'Αριστείδης ὁ δίκαιος, Λ. Μελᾶ.	189
15. 'Ο Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	191
16. 'Ο Βυζαντινὸς στρατιώτης, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	194
17. 'Ο Διγενῆς 'Ακρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ.	197
18. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσούντα.	198
19. Τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι, (δημοτικὸν).	200

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

1. 'Ο Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	205
2. 'Η χαρὰ (ποίημα), 'Αλ. Ραγκαβῆ.	209

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

1. Εὐάγγελος Ζάππας, 'Αρ. Κουρτίδου	213
2. Νικόλαος Γύζης, Στ. Σπεράντσα.	217

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Τὸ μάγο σας τὸ φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ.	225
2. 'Ο καπετάν καλόγερος, Χρ. Χριστοβασίλη.	226
3. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικὸν)	228
4. 'Ο Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελᾶ.	229
5. Τῶν Κολοκοτρωναίων, (κλέφτικον).	231
6. Μιαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελᾶ.	232
7. Εὐάγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα.	235

8. Τοῦ Νικοτσάρα (κλέφτικον)	235
9. Πᾶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἀνδ. Καρκαβίτσα	236
10. Ὑδραιοὶ, Σπετσιῶται, Ψαριανοὶ, Κ. Παπαρρηγοπούλου	238
11. Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	239

10. ΤΟΠΙΑ — ΦΥΣΙΣ
(περιγραφαὶ)

1. Τὸ τραγούδι τοῦ ἥλιου (ποίημα), Κ. Μάνου	243
2. Ἡ κοιλάς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	245
3. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἀν. Πεζοπόρου	246
4. Ἡ Ἄγια Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	248
5. Τὸ Ἅγιον Ὀρος, Γ. Μόδη	250
6. Ὁ Ἀθως (ποίημα), Π. Σούτσου	253
7. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	253

11. ΖΩΑ — ΠΤΗΝΑ
(διηγήσεις — περιγραφαὶ)

1. Ὁ κρασοποῦλος, Ἀνδ. Καρκαβίτσα	259
2. Πτερωτοὶ μετανάσται, Ἐμμ. Λυκούδη	261
3. Ὁ κόσσυφας, Στ. Γρανίτσα	263
4. Οἱ πονηριὲς τῆς σουπιᾶς, Ἀνδ. Καρκαβίτσα	265
5. Τὸ ἀγριομελίσσι, Στ. Γρανίτσα	270
6. Ὁ ταλαιπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	273
7. Τὸ ἔλαφι, Στ. Γρανίτσα	274
8. Αύτοθυσία μάννας, Ἀνδ. Καρκαβίτσα	278

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ — ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ — ΜΥΘΟΙ

1. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου	287
2. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Πολίτου	290
3. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	291

Λεξιλόγιον	293
Βιογραφικαὶ σημειώσεις	300
Περιεχόμενα κατὰ συλλογὰς	307
Πίναξ περιεχομένων	311

* Επιμελητὴς ἐκδόσεως ΣΠ. ΚΑΡΑΜΠΑΓΙΑΣ (ἀπ. Δ.Σ. ΟΕΣΒ 7063 Α/21-5-55)

Τὰ δάντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Αντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. 'Ο διαθέτων, πωλῶν, ή, χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Δρόμου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/28 Μαρτίου 1946 ('Εφ. Κυβ. 1946, Α 108).

024000018125

ΕΚΔΟΣΙΣ Α', ΣΕΙΡΑ Α', 1956 (X) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 70.000

'Εκτύπωσις - βιβλιοδεσία ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ ΑΣΠΙΩΤΗ - ΕΛΚΑ Α.Ε.

